

UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET ISLAMSKIH NAUKA

SAMOEVALUACIJSKI IZVJEŠTAJ

ZA STUDIJSKE PROGRAME
PRVOG I DRUGOG CIKLUSA STUDIJA

Sarajevo, mart 2025.

UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET ISLAMSКИH НАUKA

SAMOEVALUACIJSKI IZVJEŠTAJ

**ZA STUDIJSKE PROGRAME
PRVOG I DRUGOG CIKLUSA STUDIJA**

Sarajevo, mart 2025.

Sadržaj

1. UVOD

11	1.1. HISTORIJA I ORGANIZACIJA VISOKOŠKOLSKE USTANOVE
11	1.1.1. Historija i organizacija Univerziteta u Sarajevu
12	1.1.2. Historija i organizacija Univerziteta u Sarajevu – Fakulteta islamskih nauka
17	1.2. PRIMJENA BOLONJSKOG PROCESA NA VISOKOŠKOLSKOJ USTANOVI
17	1.3. ISTRAŽIVANJE I NAUČNOISTRAŽIVAČKI RAD
18	1.4. VEZE S OKRUŽENJEM I SOCIJALNIM PARTNERIMA
19	1.5. FINANSIRANJE VISOKOŠKOLSKE USTANOVE
20	1.6. HISTORIJA I ORGANIZACIJA STUDIJSKIH PROGRAMA
25	1.7. OPIS PROVEDENIH AKTIVNOSTI NA REALIZACIJI DEFINIRANIH PROJEKATA UNAPREĐENJA
25	1.7.1. Politika osiguranja kvaliteta studijskih programa: aktivnosti unapređenja tokom samoevaluacije
26	1.7.2. Kreiranje i usvajanje studijskih programa: aktivnosti unapređenja u toku samoevaluacije
27	1.7.3. Učenje, poučavanje i vrednovanje usmjereni na studenta: aktivnosti unapređenja u toku samoevaluacije
27	1.7.4. Upis i napredovanje studenata, priznavanje i certificiranje: aktivnosti unapređenja u toku samoevaluacije
28	1.7.5. Ljudski potencijali: aktivnosti unapređenja u toku samoevaluacije
28	1.7.6. Resursi i finansije: aktivnosti unapređenja u toku samoevaluacije
28	1.7.7. Upravljanje informacijama o studijskim programima: aktivnosti unapređenja u toku samoevaluacije
29	1.7.8. Informiranje javnosti o studijskim programima: aktivnosti unapređenja u toku samoevaluacije
29	1.7.9. Kontinuirano praćenje, periodična evaluacija i revizija studijskih programa: aktivnosti unapređenja u toku samoevaluacije
30	1.7.10. Mobilnost akademskog osoblja i studenata: aktivnosti unapređenja u toku samoevaluacije
31	1.8. STATISTIČKI PODACI

2. PROVOĐENJE SAMOEVALUACIJE

33	2.1. TIM ZA SAMOEVALUACIJU
34	2.2. POSTUPAK SAMOEVALUACIJE

3. STANJE KVALITETA PREMA KRITERIJIMA ZA AKREDITACIJU STUDIJSKIH PROGRAMA

37	3.1. POLITIKA OSIGURANJA KVALITETA STUDIJSKIH PROGRAMA
37	3.1.1. Visokoškolska ustanova ima usvojenu i javno dostupnu politiku unutrašnjeg osiguranja kvaliteta studijskih programa kao dio njenog strateškog upravljanja.
43	3.1.2. Politika osiguranja kvaliteta studijskih programa je usmjerena na promociju: istraživačkog rada, učenja i poučavanja, mobilnosti i internacionalizacije na studijskim programima, kao i sprečavanju plagijata radova nastavnika i završnih radova studenata na svim ciklusima studija.
44	3.1.3. Politika podržava razvoj kulture kvalitete u kojoj svi unutarnji sudionici doprinose kvaliteti studijskih programa, te definira način uključivanja vanjskih sudionika u tome.
46	3.2. KREIRANJE I USVAJANJE STUDIJSKIH PROGRAMA
46	3.2.1. Visokoškolska ustanova ima uspostavljene procedure za kreiranje i usvajanje studijskih programa koji uključuju studente i sve zainteresirane strane.

- 55 3.2.2. Studijski programi su usklađeni s naučnim i obrazovnim standardima i dostignućima
određene naučne/umjetničke oblasti, zahtjevima srodnih naučnih oblasti u cilju sticanja
multidisciplinarnih znanja, zahtjevima tržišta rada i međunarodnih reformskih procesa.
- 56 3.2.3. Ciljevi studijskog programa i ishodi učenja su jasno definirani i podudarni sa sadržajem
studijskih programa i nivoom ciklusa studija i u skladu su sa strategijom ustanove. Ciljevi
studijskog programa i ishodi učenja su uporedivi sa istim i/ili sličnim programima na
visokoškolskim ustanovama u BiH i inostranstvu.
- 66 3.2.4. Ishodi učenja su utvrđeni i navedeni na svakom nivou studijskog programa, te su povezani
sa standardima kvalifikacija, Kvalifikacijskim okvirom u BiH i Okvirom kvalifikacija Evropskog
prostora visokog obrazovanja (FQ-EHEA).
- 68 3.2.5. Nastavni plan i program sadrži minimalno: pregled obaveznih i izbornih predmeta, okvirni
sadržaj nastavne materije za svaki od predmeta (podijeljeno prema broju sedmica/nastavnih
jedinica u sklopu jednog semestra), opterećenje studenta po predmetu, bodovnu vrijednost
svakog predmeta iskazanu u skladu sa ECTS-om, načine provjere i vrednovanja kontinuiranog
sticanja znanja studenta, bodovnu ECTS vrijednost završnog rada na I i II ciklusa studija, ovisno
o statusu ustanove, metode osiguranja kvaliteta, listu obavezne i dopunske literature za svaki
pojedini predmet, obaveznu i specifičnu opremu za izvođenje programa/predmeta prema
zahtjevima naučne/umjetničke oblasti.
- 69 3.2.6. Visokoškolska ustanova osigurava: interdisciplinarnost/multidisciplinarnost plana i
programa, internacionalizaciju nastavnog plana i programa, interakciju s profesionalnom
praksom, realizaciju praktične nastave i aktivno učešće studenata u naučnom/umjetničkom
istraživanju u okviru studijskog programa.
- 70 3.3. UČENJE, POUČAVANJE I VREDNOVANJE USMJERENI NA STUDENTA
- 70 3.3.1. Akademsko osoblje koje izvodi nastavu je prethodno pripremljeno i motivirano za tu
aktivnost, te u pripremi za tu aktivnost uzima u obzir rezultate anketa evaluacije kvaliteta učenja i
poučavanja od strane studenata.
- 71 3.3.2. Akademsko osoblje motivira i uključuje studente na preuzimanje aktivne uloge u
istraživačkom, naučno-istraživačkom i nastavno-obrazovnom procesu uz odgovarajuće
usmjeravanje, konsultacije i podršku.
- 72 3.3.3. Studenti se ocjenjuju kroz javno dostupne procedure za pravedno, transparentno
i dosljedno ocjenjivanje, kao i kroz različite oblike provjere znanja i vještina u skladu sa
specifičnostima i postavljenim ciljevima studijskog programa.
- 73 3.3.4. Procedure ocjenjivanja reguliraju: organizaciju testova i ispita, kriterije i metode
ocjenjivanja od strane ispitivača i komisije, transparentnost ocjenjivanja i mogućnost žalbi
studenata na ocjenjivanje.
- 73 3.3.5. Visokoškolska ustanova ima proceduru koja definira postupak izrade, strukturu i
vrednovanje završnog rada studenata određenog ciklusa studija, kao i prava i obaveze studenta i
mentora i uslove za mentorstvo.
- 73 3.3.6. Predstavnici studenata su uključeni u rad tijela visokoškolske ustanove čija je nadležnost
upravljanje i donošenje određenih odluka o studijskim programima.
- 74 3.3.7. Visokoškolska ustanova ima uspostavljen mehanizam i procedure za podršku studentima za
savjetovanje o budućem razvoju karijere.
- 74 3.4. UPIS I NAPREDOVANJE STUDENATA, PRIZNAVANJE I CERTIFICIRANJE
- 74 3.4.1. Upis studenata na studijski program bilo kojeg ciklusa vrši se na osnovu zakonskih
odrednica, jasnih i transparentnih kriterija koji uključuju provjere znanja, sklonosti i sposobnosti
kandidata i uspjeha u prethodnom školovanju, a u skladu s analiziranim društvenim potrebama
i obezbijeđenim resursima za izvođenje programa. Konkurs za upis se javno objavljuje na web-
stranici ustanove i u medijima.
- 76 3.4.2. Procedure za priznavanje visokoobrazovnih kvalifikacija, razdoblja studija i prethodnog
učenja, a što podrazumijeva i priznavanje neformalnog i informalnog učenja su uspostavljene.
Procedure za priznavanje su u skladu s Lisabonskom konvencijom o priznavanju.
- 78 3.4.3. Diplomiranim studentima se dodjeljuje dokument koji pojašnjava stečenu kvalifikaciju,
uključujući ostvarene ishode učenja, te kontekst, razinu, sadržaj i status studija koji su pohađali i
uspješno završili.
- 79 3.5. LJUDSKI POTENCIJALI
- 79 3.5.1. Broj kompetentnog akademskog (nastavnici i saradnici) i neakademskog osoblja za

kvalitetnu realizaciju studijskog programa je u skladu s odgovarajućim aktom nadležne obrazovne vlasti koja propisuje kriterije za licenciranje.

80 3.5.2. Visokoškolska ustanova ima definiranu politiku upravljanja ljudskim potencijalima s jasnim i transparentnim kriterijima za zapošljavanje akademskog osoblja, zaduženjima, opterećenjem i odgovornostima, kriterijima za profesionalni razvoj, napredovanje i stručno usavršavanje akademskog osoblja i mehanizme za praćenje rada akademskog osoblja s mjerama za unapređenje.

84 3.5.3. Akademsko osoblje je posvećeno istraživačkom, odnosno naučnoistraživačkom i umjetničkom radu, posebno kroz međunarodne naučnoistraživačke projekte, te zajedničke aktivnosti mentora i studenta na iznalaženju grantova ili stipendija.

88 3.5.4. Administrativnom i pomoćnom osoblju je omogućeno usavršavanje kroz učešće na obukama, posebno u vezi informatičkih sistema i sistema upravljanja.

89 3.6. RESURSI I FINANSIRANJE

89 3.6.1. Resursi za izvođenje studijskog programa koji u skladu s Preporukama Agencije o kriterijima za licenciranje visokoškolskih ustanova i studijskih programa u BiH i odgovarajućim aktom nadležne obrazovne vlasti koja propisuje kriterije za licenciranje su dostatni i dostupni studentima.

89 3.6.2. Obavezna i specifična potrebna oprema za izvođenje studijskog programa/predmeta prema zahtjevima naučne oblasti/uže naučne oblasti je dostupna. Visokoškolska ustanova, osigurava obaveznu i dopunsku literaturu za svaki pojedini predmet koja po sadržaju podržava realizaciju predmeta.

90 3.6.3. Visokoškolska ustanova čini dostupnim studentima i akademskom osoblju dovoljan broj kompjuterskih prostorija s pristupom internetu i biblioteku s adekvatnom prostorijom za čitanje, pretraživačima i naučnim i drugim bazama podataka.

90 3.6.4. Visokoškolska ustanova prati realizaciju plana ulaganja u fizičke resurse i opremu za naučno-istraživački rad i nastavno-obrazovnu djelatnost.

90 3.6.5. Visokoškolska ustanova osigurava kroz ugovorne odnose s drugim visokoškolskim ustanovama i istraživačkim centrima mogućnost korištenja njihovih resursa.

91 3.7. UPRAVLJANJE INFORMACIJAMA O STUDIJSKIM PROGRAMIMA

91 3.7.1. Sistem redovitog prikupljanja i obrade informacija o svim aspektima studijskih programa (o stopi uspješnosti studenata, napuštanju studija, zadovoljstvu studenata, zapošljivosti svršenih studenata i slično) uspostavljen je i koristi se za unapređenja kvaliteta studijskih programa.

91 3.7.1.1. Stopa izlaznosti i prolaznosti na ispitima

93 3.7.1.2. Stopa prohodnosti studenata i uspješnosti studiranja

95 3.7.1.3. Stopa i razlozi napuštanja studija

96 3.7.1.4. Zadovoljstvo studenata studijem

96 3.7.1.5. Stopa zapošljivosti diplomiranih studenata

98 3.7.2. Visokoškolska ustanova redovno prikuplja i analizira podatke o broju i starosnoj strukturi akademskog osoblja, spolu, odnosu broja nastavnika i studenata, odnosu vlastitog i gostujućeg kadra, kao i podatke anketiranja osoblja od strane studenata.

103 3.8. INFORMIRANJE JAVNOSTI O STUDIJSKIM PROGRAMIMA

103 3.8.1. Visokoškolska ustanova objektivno i pravovremeno informira javnost ažuriranim informacijama o svim aspektima odobrenih (licenciranih) i/ili akreditiranih studijskih programa koje nudi s posebnim osvrtom na definirane ciljeve studijskih programa i ishode učenja. Podaci o akademskim karijerama zaposlenog i angažovanog osoblja su javno objavljeni. Minimum 50% od ukupnih informacija je na engleskom jeziku.

108 3.9. KONTINUIRANO PRAĆENJE, PERIODIČNA EVALUACIJA I REVIZIJA STUDIJSKIH PROGRAMA

108 3.9.1. Procedure za periodičnu evaluaciju, unapređenje i prestrukturiranje postojećih studijskih programa su uspostavljene. Procedure uključuju mišljenja studenata i drugih unutrašnjih i vanjskih zainteresiranih strana.

111 3.9.2. Visokoškolska ustanova periodično evaluira nastavni plan i program, nastavni proces, stepen realizacije ishoda učenja i njihovu relevantnost za tržište rada putem anketiranja studenata, akademskog i administrativnog osoblja, te povratne informacije koristi za inoviranje i unapređenja navedenog.

121 3.9.3. Visokoškolska ustanova prati i evaluira realizaciju: akcionog plana internacionalizacije, benefite od potpisanih Ugovora o međunarodnoj saradnji, procenat stranih studenata i

profesora; broj i napredak svojih studenata na stručnom usavršavanju u inostranstvu; upošljavanje diplomiranih studenata i sl.

122 3.9.4. Kvalitet, savremenost i dostupnost resursa se evaluiraju putem anketiranja akademskog osoblja i studenata.

125 3.10. MOBILNOST AKADEMSKOG OSOBLJA I STUDENATA

125 3.10.1. Mobilnost akademskog osoblja i studenata na studijskom programu se promovira i unapređuje putem zajedničkih prijava i učešća na projektima s drugim visokoškolskim ustanovama iz zemlje i inozemstva.

127 3.10.2. Mehanizmi za ostvarivanje bilateralne i multilateralne razmjene studenata sa inostranim visokoškolskim ustanovama kroz različite programe i mreže studentske razmjene uz priznavanje vremena, ocjena i ECTS bodova ostvarenih tokom razmjene su uspostavljeni.

127 3.10.3. Visokoškolska ustanova kadrovski i finansijski osnažuje kapacitete službi za međunarodnu saradnju i dvosmjernu mobilnost akademskog osoblja i studenata. Ova služba prati i evaluira mobilnost, te Senatu dostavlja godišnji Izvještaj o mobilnosti akademskog osoblja i studenata s prijedlogom mjera za unapređenje.

4. ZAKLJUČCI UZ PRIJEDLOGE AKTIVNOSTI ZA UNAPREĐENJE STANJA

5. PRILOZI

Osnovni podaci o studijskim programima

Naziv visokoškolske ustanove	Univerzitet u Sarajevu (UNSA)
Adresa	Obala Kulina bana 7/II 71000 Sarajevo Bosna i Hercegovina
Web-stranica	www.unsa.ba
Naziv, broj i datum akta o osnivanju visokoškolske ustanove	Zakon o Univerzitetu u Sarajevu ("Službeni list NR BiH", broj: 37/49 od 15. 09. 1949. godine) ^[1]
Poresko-identifikacijski broj	4200494560007
Broj i datum odluke o imenovanju lica ovlaštenog za zastupanje	Rješenje Senata Univerziteta u Sarajevu o imenovanju rektora Univerziteta u Sarajevu za mandatni period 2024-2028. godine, broj: 01-12-14/24 od 05. 07. 2024. godine
Broj i datum dozvole za rad visokoškolske ustanove (licence)	Uvjerjenje Ministarstva za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo broj: 11/05-38-20934-2/18 od 12. 09. 2018. g.
Naziv i adresa članice na kojoj se izvodi studijski program i odgovorno lice	Univerzitet u Sarajevu – Fakultet islamskih nauka (UNSA-FIN) Adresa: Ul. Ćemerlina 54, 71000 Sarajevo E-mail: fin@fin.unsa.ba Web: www.fin.unsa.ba Prof. dr. Mustafa Hasani, dekan
Naziv studijskog programa	1. Studijski program islamske teologije 2. Studijski program islamske vjeronauke i religijske pedagogije 3. Studijski program za imame, hatibe i muallime 4. Master u islamskim studijama 5. Master imameta
Ciklus studija	I i II ciklus
Naziv kvalifikacije	1. Baccalaureus/baccalaurea islamske teologije 2. Baccalaureus/baccalaurea islamske vjeronauke i religijske pedagogije 3. Baccalaureus/baccalaurea imameta, hatabeta i ta'lima 4. Magistar/magistra u islamskim studijama 5. Magistar/magistra imameta
Akt visokoškolske ustanove kojim se usvaja studijski program	- Odluka Senata Univerziteta u Sarajevu broj: 01-3-65/20 od 26. 2. 2020. kojom se daje saglasnost na izmjene i dopune studijskih programa prvog ciklusa studija – Studijski programi Islamske teologije i Islamske vjeronauke i religijske pedagogije, Studijskog programa za imame, hatibe i muallime na Univerzitetu u Sarajevu – Fakultetu islamskih nauka za studijsku 2020/2021. godinu; - Odluka Senata Univerziteta u Sarajevu broj: 01-9-27/23 od 27. 04. 2023. kojom se daje saglasnost na izmjene i dopune studijskih programa prvog i drugog ciklusa studija na Univerzitetu u Sarajevu – Fakultetu islamskih nauka; - Odluka Senata Univerziteta u Sarajevu broj: 01-327/18 od 28. 03. 2018. kojom se daje saglasnost na Elaborat o pokretanju Mastera imameta.
Kontakt osoba za posjetu tokom akreditacije	Nura Hodžić, MA, stručni saradnik u Uredu za osiguranje kvaliteta Telefon: 033/ 251 044 E-mail: nura.hodzic@fin.unsa.ba
Kontakt odgovorne osobe	Prof. dr. Mustafa Hasani, dekan Telefon: 033/ 251 012 E-mail: dekan.mh@fin.unsa.ba

Tabela 1. Osnovni podaci o studijskim programima

1.

UVOD

1.1. HISTORIJA I ORGANIZACIJA VISOKOŠKOLSKE USTANOVE

1.1.1. Historija i organizacija Univerziteta u Sarajevu

Univerzitet u Sarajevu (dalje: Univerzitet ili UNSA) formiran je na osnovu Zakona o Univerzitetu koji je usvojila Skupština NR Bosne i Hercegovine 11. novembra 1949. Bio je to prvi univerzitet koji je osnovan u Bosni i Hercegovini. Prethodno su osigurane pretpostavke za njegovo formiranje kroz osnivanje i rad niza visokoškolskih ustanova: Više pedagoške škole (1946), Medicinskog fakulteta (1946), Pravnog fakulteta (1947), Visoke poljoprivredne škole za planinsko gazdovanje (1947), odn. Poljoprivredno-šumarskog fakulteta (1948), Tehničkog fakulteta (1949) i Veterinarskog fakulteta (1949).

Univerzitet je na svom razvojnem putu prošao sljedeće etape:

- period od 1949. do 1954. koji su obilježile aktivnosti oko formiranja Univerziteta i osnivanje Ekonomskog fakulteta i Filozofskog fakulteta;
- period od 1954. do sredine 1980-ih u kome je došlo do formiranja Prirodno-matematičkog fakulteta, Mašinskog fakulteta, iz koga se kasnije razvio Elektrotehnički fakultet, Fakulteta političkih nauka, Stomatološkog i Farmaceutskog fakulteta, Fakulteta za fizičku kulturu, Akademije likovnih umjetnosti i dr.;
- period od sredine 1980-ih do ranih 1990-ih u kome je došlo do daljeg razvoja naučnoistraživačke djelatnosti, posebno u okviru instituta, donošenja novih nastavnih planova i programa, podizanja kvaliteta studija i širenja međunarodne saradnje Univerziteta;
- period agresije na Bosnu i Hercegovinu (1992–1995) i postratno razdoblje. U ovoj etapi Univerzitet je pretrpio značajne ljudske i materijalne štete, privremeni prekid rada u uslovima opsade Sarajeva, a potom, nakon potpisivanja Dejtonskog mirovnog ugovora, uslijedila je sanacija posljedica ratnih razaranja i stvaranje ambijenta za nastavak rada Univerziteta;
- period od 2005. kada je Univerzitet upisao prvu generaciju studenata po inoviranim standardima i normativima, u skladu s opredjeljenjem Bosne i Hercegovine za pristupanjem jedinstvenom Evropskom prostoru visokog obrazovanja, izraženom kroz potpisivanje Bolonjske deklaracije u septembru 2003.

Nizom svečanih događaja u decembru 2019. Univerzitet je obilježio svoj jubilej – 70 godina rada.

Finansijska integracija i prelazak Univerziteta na Jedinstveni račun trezora Kantona Sarajevo (KS) provedena je od februara do aprila 2019, u skladu s članom 156. Zakona o visokom obrazovanju KS (*Službene novine KS*, 33/17), a nakon potpisivanja Kolektivnog ugovora za djelatnost visokog obrazovanja i nauke na Univerzitetu u Sarajevu u oktobru 2018. Pravna integracija Univerziteta provedena je 1. jula 2021. na osnovu Odluke Skupštine KS o pripajanju fakulteta, akademija i instituta

javnoj ustanovi Univerzitet u Sarajevu u okviru koje nastavljaju s radom kao organizacione jedinice bez svojstva pravnog lica (*Službene novine KS*, 28/18) i Rješenja Općinskog suda u Sarajevu. Teološki fakulteti su kao članice Univerziteta zadržali svojstvo pravnog lica.

U organizacijskom smislu, Univerzitet se sastoji od Rektorata i 30 članica, od kojih 22 fakulteta, 3 akademije i 5 naučnoistraživačkih instituta koji djeluju unutar šest grupacija iz područja društvenih, humanističkih, prirodno-matematičkih i biotehničkih, tehničkih nauka te umjetnosti.

U sastavu Univerziteta su i podorganizacione jedinice: Biblioteka, Centar za ljudska prava, Centar za interdisciplinarne studije “Prof. dr. Zdravko Grebo”, Centar za istraživanje i razvoj, Direkcija za izgradnju i održavanje Kampusu Univerziteta, Finansijski operativni centar (Pomoćni operativni centar za visoko obrazovanje), Univerzitetski tele-informatički centar, Ured za podršku profesionalnom razvoju osoblja i Ured za podršku studentima.

Tijela Univerziteta su: Upravni odbor, Senat i rektor. Univerzitet ima i druga stručna i savjetodavna tijela čije se osnivanje, sastav i nadležnost uređuju Statutom ili drugim općim aktima. Stručna i savjetodavna tijela Univerziteta su: vijeća grupacija nauka/umjetnosti, odbori, savjeti i komisije, kao i druga stalna tijela koja imenuje Senat Univerziteta. Senat može u slučaju potrebe imenovati i *ad hoc* tijela, što se bliže utvrđuje pojedinačnim aktom Univerziteta. Administrativnu i stručnu podršku ovoj strukturi pružaju stručne službe Rektorata Univerziteta kojima rukovodi generalni sekretar Univerziteta.

1.1.2. Historija i organizacija Univerziteta u Sarajevu – Fakulteta islamskih nauka

Univerzitet u Sarajevu – Fakultet islamskih nauka (dalje: Fakultet ili UNSA-FIN) najstarija je i centralna islamska visokoškolska ustanova Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini (dalje: IZ BiH) čija je vizija da učvrsti leadersku poziciju na polju islamskih studija unutar evropskog akademskog prostora. Fakultet je baštinik najranijih islamskih obrazovnih ustanova u Bosni i Hercegovini (dalje: BiH) koje su nastale u doba osmanske vladavine, ali i islamskih visokoškolskih ustanova koje su nastale u periodu austrougarske vladavine, odn. monarhističke Jugoslavije, naime Šerijatske sudačke škole (*Mekteb-i nuvvab*) u Sarajevu (osnovane 1887) i Više islamske šerijatsko-teološke škole u Sarajevu (osnovane 1935). Reafirmacijom bošnjačkog nacionalnog identiteta šezdesetih i sedamdesetih godina 20. st. otvorio se prostor slobodnijem djelovanju IZ BiH. Kao rezultat planskih i sistemskih aktivnosti, na temelju odluka Sabora IZ BiH i Vrhovnog islamskog starješinstva u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji (SFRJ), 16. ševvala 1397. po H./29. septembra 1977. osnovan je Islamski teološki fakultet u Sarajevu, koji je kasnije preimenovan u **Fakultet islamskih nauka u Sarajevu**.

Godine 2004. Fakultet je postao pridruženom, a 2013. godine punopravnom članicom Univerziteta u Sarajevu, najveće visokoškolske ustanove u BiH, obogaćujući je vlastitim ljudskim resursima, naučnim pregnućima i stečenom međunarodnom reputacijom. Ulaskom u okrilje Univerziteta, Fakultet je stekao mogućnost da institucionalno neposrednije utječe na naučno-obrazovne, kulturne i društvene procese u bosanskohercegovačkom društvu. Također, ovim činom je obnovljena nit koja povezuje višestoljetnu tradiciju islamskih obrazovnih ustanova na prostoru BiH, s jedne strane, i osnivanje i djelovanje Univerziteta, s druge strane. Preambula *Statuta Univerziteta* (2023) prepoznaje važnost uključivanja Fakulteta u sastav Univerziteta čime se osigurava kontinuitet višestoljetnog naučnog i obrazovnog rada u BiH. Shodno tekstu preambule, Univerzitet “nastavlja tradiciju visokog obrazovanja na tlu Bosne i Hercegovine započetu Gazi Husrev-begovom vakufnom iz 1537. godine, te osnivanjem Šerijatsko-sudačke škole 1887. godine (...), nastavlja kontinuitet naučnog i obrazovnog rada u Bosni i Hercegovini i uključivanjem Fakulteta islamskih nauka (...).”

Danas je Fakultet najprestižnija institucija visokoškolskog islamskog obrazovanja u jugoistočnoj Evropi, pa i šire. Arhitektonika zgrade i cjelokupan ambijent u kojem Fakultet djeluje, skupa s aktualnim studijskim programima, svjedoče uspostavljeni sklad između tradicionalnih islamskih nauka i drugih humanističkih, odn. društvenih nauka, kao i između istočnih i zapadnih kulturnih vrijednosti. Studijske programe u optimalnim uvjetima izvodi nastavno osoblje koje je svoja znanja stjecalo na renomiranim bosanskohercegovačkim i svjetskim univerzitetima.

Fakultet je u proteklih deset godina provodio reformu studijskih programa na temelju principa Bolonjskog procesa, a s ciljem da bude prepoznat kao dio Evropskog prostora visokog obrazovanja (engl. *European Higher Education Area*, EHEA) u čijem središtu je koncept kvaliteta visokog obrazovanja. Otuda, uspostavljanje i razvoj sistema osiguranja kvaliteta studijskih programa od ključne je važnosti. Visoko kvalificirano nastavno osoblje odgovorno je da planira, realizira i inovira studijske programe i ima ključnu ulogu u osiguranju kvaliteta i razvoju kulture kvaliteta na Fakultetu. Aktivna uloga koju u razvoju i evaluaciji studijskih programa imaju studenti Fakulteta također je od iznimne važnosti. Ona se ostvaruje kroz sudjelovanje predstavnika studenata u tijelima Fakulteta, kao što su Vijeće i Odbor za osiguranje kvaliteta. Strateški ciljevi osiguranja kvaliteta definiraju se, u prvom redu, krovnim strategijama razvoja Univerziteta, odn. visokog obrazovanja u IZ BiH, a onda i strateškim planovima razvoja Fakulteta.

U širem smislu, za osiguranje kvaliteta studijskih programa odgovorni su svi zaposlenici Fakulteta, na čelu sa dekanom. Na individualnom planu, ta odgovornost iskazuje se kroz kvalitetno, odgovorno i profesionalno obavljanje poslova pojedinačnog radnog mjesta, a na kolektivnom planu ona se manifestira kroz blisku saradnju i timski rad na unapređenju različitih aspekata studijskih programa, u kome sudjeluju menadžment, nastavno i nenastavno osoblje i studenti Fakulteta. Ova saradnja ostvaruje se kroz rad tijela Fakulteta (vijeća, odbori, komisije i dr.), ali i kroz tekuće aktivnosti u koje su uključeni Dekanat, katedre, biblioteka i službe Fakulteta.

Na Fakultetu se na tri ciklusa studija realizira ukupno sedam studijskih programa:

1. Studijski program islamske teologije, Studijski program islamske vjeronauke i religijske pedagogije (dalje: IVRP) te Studijski program za imame, hatibe i muallime (dalje: IHM) (**prvi ciklus studija**);
2. Master u islamskim studijama, Master imameta te Master međureligijskih studija i izgradnje mira (**drugi ciklus studija**) i
3. Doktorski studij iz islamskih nauka (**treći ciklus studija**).

Organizacija Fakulteta uređena je *Pravilima Fakulteta (2021)* i *Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta na Fakultetu (2024)*.

Fakultet je organiziran kroz tijela, unutrašnje organizacione jedinice i podorganizacione jedinice.

Tijela Fakulteta su: Upravni odbor, Vijeće, dekan i druga stručna tijela (vijeća, odbori, komisije i dr.).

Upravni odbor Fakulteta je najviši organ upravljanja na Fakultetu. Broji pet članova od kojih su dva predstavnici nastavnog osoblja, dok preostala tri člana delegira Rijaset IZ BiH kao organ osnivača. Predstavnike nastavnog osoblja u Upravni odbor biraju članovi Vijeća Fakulteta. Predsjednika i članove Upravnog odbora imenuje Rijaset. Mandat članova Odbora traje četiri godine.

Vijeće je najviše stručno tijelo Fakulteta. Vijeće čine:

- a. članovi akademskog osoblja u zvanju docenta, vanrednog i redovnog profesora koji su u radnom odnosu na Fakultetu u punom radnom vremenu;

- b. po jedan predstavnik asistenata i viših asistenata koji su u radnom odnosu na Fakultetu u punom radnom vremenu;
- c. predstavnik stručnog nenastavnog osoblja i
- d. student-prodekan i po jedan predstavnik studenata svih ciklusa studija na Fakultetu.

Dekan rukovodi radom i poslovanjem Fakulteta, te zastupa Fakultet u skladu sa propisima IZ BiH, *Zakonom o visokom obrazovanju Kantona Sarajeva, Statutom Univerziteta i Pravilima Fakulteta*. U slučaju odsutnosti ili spriječenosti, dekana zamjenjuje, po njegovom ovlaštenju, jedan od prodekan sa svim pravima i obavezama dekana. Izuzetno, dekan može pisanim putem ovlastiti i drugo lice da ga zamijeni u slučaju odsutnosti ili spriječenosti.

Unutrašnje organizacione jedinice koje djeluju u okviru Fakulteta s ciljem realiziranja njegove djelatnosti su: Naučno-nastavna organizaciona jedinica i Organizaciona jedinica “Zajedničke službe”.

Naučno-nastavna jedinica je unutrašnja organizaciona jedinica Fakulteta unutar koje se obavljaju djelatnosti nastave i naučnog istraživanja kao temeljne djelatnosti Fakulteta. Ona funkcioniše putem podorganizacionih jedinica u svom sastavu: katedri, Centra za Kur'an i sunnet i Biblioteke.

Na Fakultetu djeluje **devet katedri**, i to:

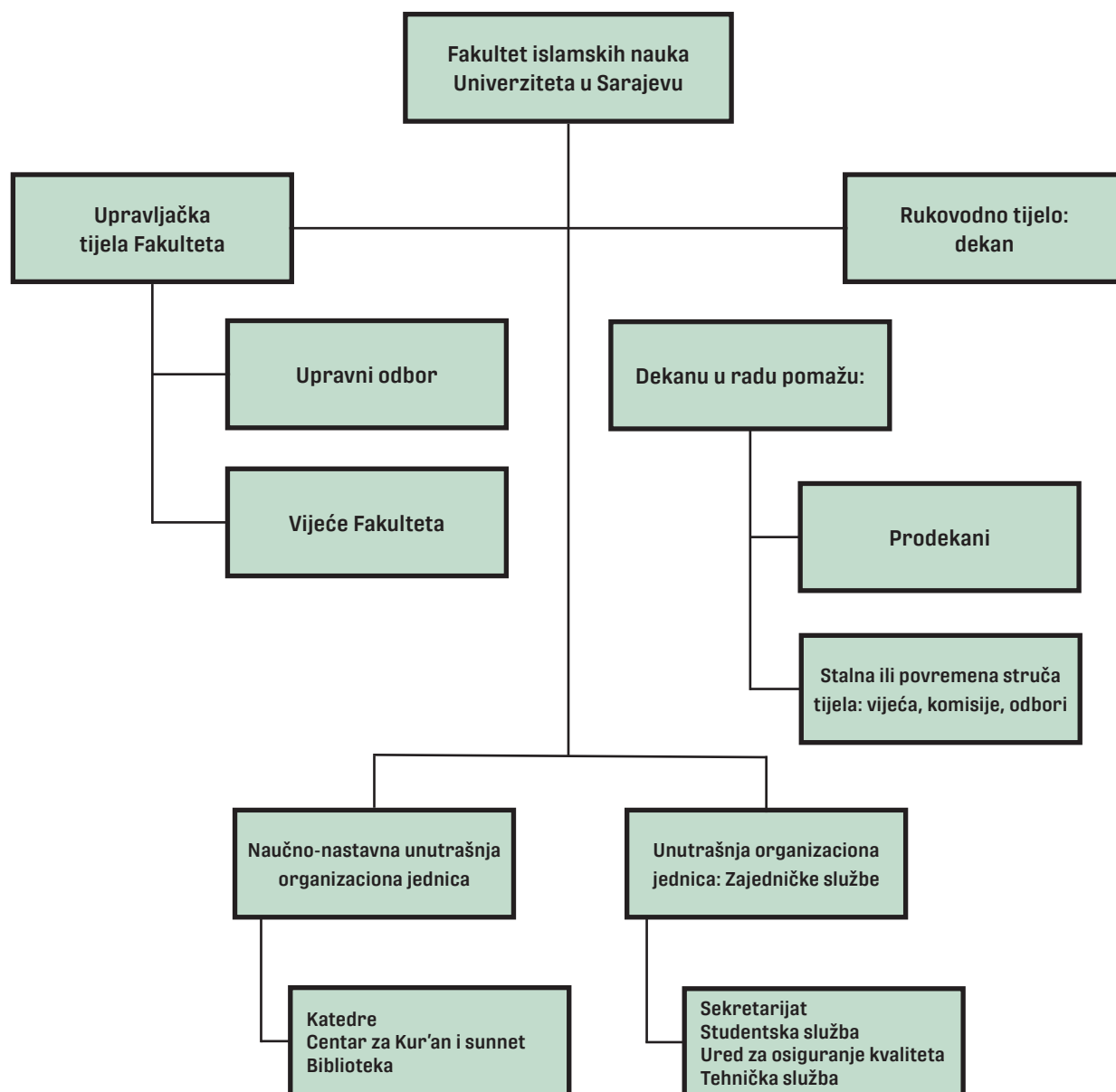
- a. Katedra za tumačenje Kur'ana (tefsir);
- b. Katedra za učenje Kur'ana (kiraet);
- c. Katedra za filologiju Kur'ana;
- d. Katedra za poslaničku tradiciju (hadis);
- e. Katedra za islamsku dogmatiku (akaid), tesavvuf i uporedne religije;
- f. Katedra za šerijatsko pravo (fikh);
- g. Katedra za islamsku filozofiju;
- h. Katedra za islamsku civilizaciju i
- i. Katedra za religijsku pedagogiju i religijsku psihologiju.

U okviru spomenutih katedri trenutno djeluje ukupno 30 članova **akademskog osoblja**, i to 22 nastavnika i osam saradnika, te **dva stručna saradnika za imamsko-muallimsku praksu i metodičku praksu**. Počasno zvanje profesora emeritusa nose četiri nastavnika Fakulteta u penziji. U biblioteci Fakulteta zaposleno je jedno lice na poslovima bibliotekara.

Zajednička služba je unutrašnja organizaciona jedinica Fakulteta u kojoj se odvijaju procesi podrške nastavi i naučnom istraživanju, tj. obavljaju administrativno-pravni, kadrovski, blagajničko-evidencijski, studijsko-analitički, informaciono-dokumentacioni, tehnički i drugi poslovi. Zajednička služba svoju djelatnost vrši putem slijedećih podorganizacionih jedinica u svom sastavu:

- a. Sekretarijat Fakulteta;
- b. Studentska služba;
- c. Ured za osiguranje kvaliteta i
- d. Tehnička služba.

U okviru Zajedničke službe djeluje ukupno 13 članova nenastavnog, tj. **stručnog, administrativnog i tehničkog osoblja**.

Grafikon 1. Organizacija Fakulteta

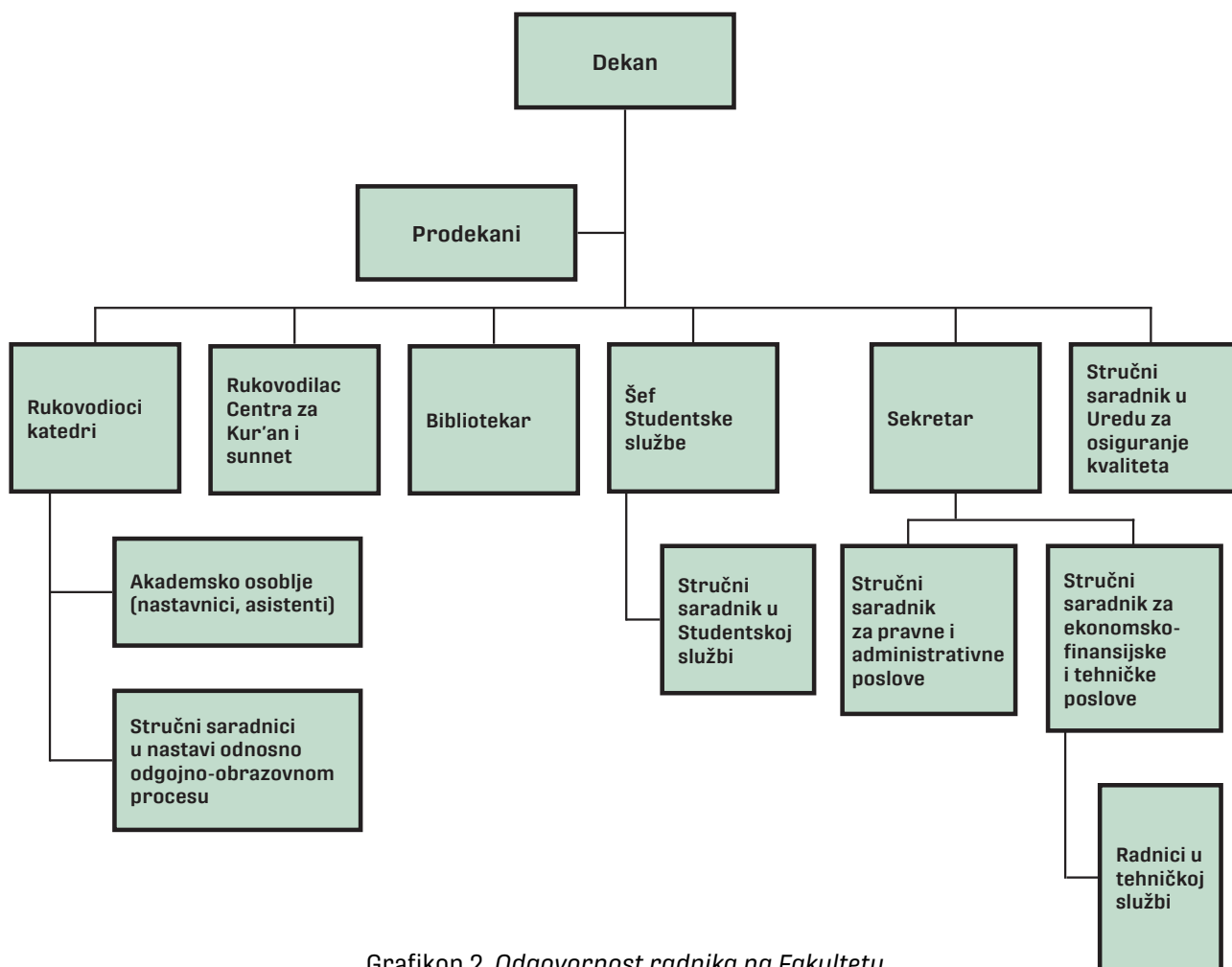
Poslove rukovođenja na Fakultetu obavljaju: dekan, sekretar i rukovodioci podorganizacionih jedinica.

Dekanat predstavlja kolegij kojeg čine dekan, prodekani i sekretar Fakulteta. Putem Dekanata organizira se rad i rukovodi radom Fakulteta. Dekanat neposredno te putem stručnih službi koje skupa čine Zajedničku službu (Sekretarijat, Studentska služba, Ured za osiguranje kvaliteta i Tehnička služba) obavlja stručne, administrativne i tehničke poslove.

Prodekani pomažu dekanu u radu i sudjeluju u aktivnostima Dekanata. Fakultet ima šest prodekana, i to: prodekan za nastavu, prodekan za naučnoistraživački rad, prodekan za međunarodnu saradnju, prodekan za finansije, prodekan za kvalitet i student-prodekan. Njihovi poslovi i nadležnosti propisani su *Pravilima Fakulteta* i *Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta na Fakultetu*, te usklađeni s djelokrugom rada prorektora za odgovarajuće resore na Univerzitetu.

Sekretar pomaže u radu dekanu i prodekanima u osiguravanju uvjeta za zakonito poslovanje Fakulteta. On rukovodi administrativno-pravnim i drugim stručnim poslovima službi Fakulteta, koordinira rad sa generalnim sekretarom Univerziteta u cilju unapređenja funkcionalne integracije procesa u okviru Univerziteta.

Organizaciju sistema unutrašnjeg osiguranja i upravljanja kvalitetom na Fakultetu čine prodekan za kvalitet, Odbor za osiguranje kvaliteta, Ured za osiguranje kvaliteta i stručna i savjetodavna tijela za osiguranje kvaliteta u pojedinim područjima. Organizacija sistema osiguranja i upravljanja kvalitetom na Fakultetu sastavni je dio integriranog sistema osiguranja i upravljanja kvalitetom na Univerzitetu.

Grafikon 2. Odgovornost radnika na Fakultetu

1.2. PRIMJENA BOLONJSKOG PROCESA NA VISOKOŠKOLSKOJ USTANOVI

Primjena Bolonjskog procesa na Fakultetu odvijala se postepeno. Prvi korak načinjen je u akademskoj 2003/04. Te godine uvedeni su semestralni predmeti na I ciklusu studija (i uspostavljene su katedre). Tadašnja dva studijska programa na dodiplomskom studiju (Teološki smjer i Pedagoški smjer) bila su četverogodišnja i ostali su kao takvi. Tom prilikom nisu vrednovani predmeti po ECTS sistemu. To je urađeno prilikom naredne [revizije programa 2013/14](#). Od tada se revizijama rafiniraju primijenjena rješenja u odnosu na broj sati po disciplinama, ishode učenja, opterećenje studenata na pojedinim predmetima, načine provjere znanja i sl. Kada je ponovo pokrenut [Studij-ski program IHM](#) (2015), NPP je urađen po istom obrascu.

Postdiplomski studij je reformiran 2013. godine kada je dokinut predbolonjski postdiplomski studij i uveden II ciklus studija po bolonjskom obrascu na dva studijska programa: Islamskoj teologiji i Islamskoj vjeronauki i religijskom odgoju (dalje: IVRP). Zbog racionalizacije, ova dva programa su kasnije integrirana uz mogućnost koncentracije unutar neke od teoloških grana, uključujući religijsku pedagogiju. Najmlađi aktivni studijski program, [Master imameta](#) (2018), osmišljen je u skladu s propozicijama Bolonjskog procesa.

Konačno, predbolonjski doktorski studij zamijenjen je III ciklusom u akademskoj 2015/16. godini. Time je prelazak na bolonjski sistem kompletiran.

1.3. ISTRAŽIVANJE I NAUČNOISTRAŽIVAČKI RAD

Fakultet kroz tri ciklusa studija nastoji odgajati i obrazovati cjelovite ličnosti, usavršavajući njihove duhovno-moralne, intelektualne i stručne kvalitete koji će se posebno realizirati u oblasti islamske teologije, islamske vjeronauke i religijske pedagogije i obrazovanja imama, hatiba i muallima. Na kolektivnom planu, misija Fakulteta je pridonijeti razvoju društva neprekidno razvijajući obrazovanje, učenje i istraživanje na najvišim stupnjevima znanstveno utvrđene izvrsnosti. U svojoj temeljnoj misiji da obrazuje i odgaja visokoobrazovan vjerski kadar za potrebe Islamske zajednice, Islamski teološki fakultet, danas Fakultet islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu, koncipiran je od svog osnivanja i kao [naučnoistraživačka institucija](#). (v. [tematski broj Glasnika Vrhovnog islamskog starješinstva u SFRJ](#), 5/77, str. 487–589). Fakultet islamskih nauka svojim ukupnim djelovanjem i utjecajem kojeg ostvaruje na različitim poljima nastavno-naučnog, istraživačkog i ukupnog društvenog djelovanja posljednjih je godina prepoznatljiv ne samo na prostorima Balkana, nego i cijele Evrope.

U periodu od prethodne institucionalne akreditacije Univerziteta 2019, nastavnici Fakulteta postigli su značajne rezultate na polju naučnoistraživačkog rada koji su vidljivi na međunarodnom nivou. Oni obuhvataju (a) objavljivanje naučnih monografija, komentara i priloga u zbornicima radova prestižnih svjetskih i evropskih izdavača (Routledge, Oxford University Press, Georgetown University Press, Brill i dr.); (b) publiciranje naučnih članaka u međunarodnim časopisima indeksiranim u citatnim bazama podataka (Web of Science, Scopus) od kojih su neki, s obzirom na citiranost, rangirani u kvartile Q1 i Q2; (c) uredništva izdanja i stručne recenzije za međunarodne časopise i izdavačke kuće. Također, nastavno osoblje Fakulteta uključeno je u vođenje i realizaciju značajnih međunarodnih naučnoistraživačkih/stručnih projekata u kojima se kao partner pojavljuje Univerzitet/Fakultet.

1.4. VEZE S OKRUŽENJEM I SOCIJALNIM PARTNERIMA

Osnivanje Fakulteta islamskih nauka 1977, tadašnjeg Islamskog teološkog fakulteta, bio je direktan rezultat njegove organske povezanosti sa širim društvenim okruženjem kroz instituciju IZ BiH kao njegovog osnivača. Planska involviranost u društvene procese temeljni je postulat u odgojno-obrazovnoj misiji Fakulteta, koja je u konačnici utemeljena u bazičnim vrijednostima njegovog referentnog religijskog identiteta. Stoga je teško prezentirati sve aktivnosti kojima Fakultet nastoji konstruktivno učestvovati u širem društvenom prostoru i dešavanjima pa ćemo ovdje ponuditi kraći pregled onih najvažnijih, grupirajući ih shodno partnerima s kojima Fakultet sarađuje u realizaciji ovih aktivnosti, uključujući:

1. IZ BiH;
2. matični Univerzitet i druge javne ustanove;
3. nevladine organizacije (NVO) i
4. međunarodne institucije.

Kako je i spomenuto, IZ BiH je u formalnom smislu osnivač Fakulteta pa je u realizaciji svojih aktivnosti od društvenog značaja Fakultet primarno naslonjen na postojeće ustanove i relevantne programe IZ BiH kao društveno odgovorne religijske organizacije. U tom smislu vrijedi istaknuti članstvo nastavnika Fakulteta u rukovodećim i konsultativnim tijelima u okviru različitih organa i ustanova IZ BiH čije aktivnosti imaju immanentno društveno značenje i značaj kao što su, naprimjer, Sabor IZ-e, Studentski centar IZ, Vakufska direkcija, Centar za dijalog – Vesatijja, Gazi Husrev-begova biblioteka ili Institut za društvena i religijska istraživanja. Nadalje, nastavno osoblje Fakulteta, u svojstvu stručnjaka učestvuje u realizaciji programskih i misijskih aktivnosti IZ BiH. U tom dijelu treba istaknuti stručna predavanja za potrebe usavršavanja uposlenika IZ BiH, edukativna predavanja za vjerničku populaciju različitog uzrasta s posebnim akcentom na mlade, te predavanja čija je realizacija vezana za određeni vremenski period (npr. mjesec ramazan). Pored toga, realizacija praktičnog dijela nastave na Fakultetu usko je povezana s redovnim aktivnostima IZ BiH pa je to prostor unutar kojeg studenti Fakulteta obično participiraju u odgojno-obrazovnom radu s muslimanskim vjernicima i vjernicama u svim dijelovima zemlje, regiona i svijeta gdje su prisutne ustanove IZ BiH. Stručna imamsko-muallimska praksa u toku mjeseca ramazana prema islamskom kalendaru u okviru koje studenti i studentice Fakulteta borave u džematima IZ BiH, kao njenim osnovnim organizacionim jedinicama, vrijedna je posebne pažnje jer studenti i studentice imaju

priliku istovremeno razvijati ali i realizirati svoje društvene kompetencije kroz kontakte s različitim segmentima društva u zemlji i inostranstvu, preuzimajući tako funkciju agensa društvenog uticaja i promjene.

Fakultet svoju uključenost u društvene tokove također realizira kroz saradnju s Univerzitetom i njegovim podorganizacionim jedinicama u okviru naučno-istraživačkih i nastavnih projekata od društvenog značaja, koji za cilj imaju edukaciju o kulturološkom značenju i potencijalima religije u kontekstu lokalno i globalno važnih tema i izazova. Kao primjer navodimo interdisciplinarni istraživački projekat **RESILIENCE**, koji okuplja trinaest naučno-obrazovnih institucija iz Evrope, uključujući i Univerzitet u Sarajevu, u koji je uključen dr. Ahmet Alibašić, redovni profesor Fakulteta u svojstvu zamjenika izvršnog direktora projekta. Također ističemo master program **Međureligijski studiji i izgradnja mira**, koji Fakultet realizira u saradnji s Katoličkim bogoslovnim fakultetom Univerziteta u Sarajevu i Pravoslavnim bogoslovskim fakultetom Univerziteta u Istočnom Sarajevu. Ovaj studij moguće predstavlja jedinstven međureligijski program u svijetu, koji propituje i afirmiše društvenu ulogu i odgovornost religije u međuljudskim odnosima. Isto tako, učešće nastavnog osoblja Fakulteta u svojstvu stručnjaka u izradi prijedloga Temelnog ugovora između Države BiH i IZ BiH naveli bi kao značajnu ilustraciju društvene uključenosti Fakulteta u normiranju pravnog i društvenog statusa religije i religijskih zajednica na prostoru BiH. Na kraju, **Uvod u izučavanje islama** kao program cjeloživotnog učenja kojeg Fakultet organizira za širu javnost predstavlja značajan primjer društvene angažiranosti Fakulteta.

Nevladin sektor također predstavlja značajnog partnera u realizaciji nastavnog procesa na Fakultetu ali i njegovog prisustva i uticaja u društvu. U tom smislu, posebno ističemo saradnju s nevladinim organizacijama (dalje: NVO) kroz koju studenti Fakulteta imaju priliku realizirati praksu kao sastavni dio nastave i studentskih obaveza.

Na kraju želimo istaknuti svojevrsnu involviranost Fakulteta u globalne tokove na način da je Fakultet u jednom dijelu svijeta, a primarno u zemljama Evropske unije, prepoznat kao tradicionalna i jedinstvena islamska visokoškolska ustanova na prostoru Evrope koja u svom razumijevanju i interpretaciji islama, studijskim programima i nastavnom procesu uspijeva pomiriti tradiciju i savremenost. Zbog toga se u obrazovnim i diplomatskim krugovima jednog dijela evropskog kontinenta na stavove i iskustva Fakulteta gleda s posebnom pažnjom i uvažavanjem. Tako se Fakultetu pruža prilika da bude akter i faktor društveno-kulturnih tokova u svijetu, iako naravno u ograničenom kapacitetu i mjeri.

1.5. FINANSIRANJE VISOKOŠKOLSKKE USTANOVE

Od osnivanja Fakulteta 1977. pa sve do 2013, IZ BiH je u cjelini finansirala rad i djelovanje Fakulteta, uz skromniju finansijsku podršku KS u periodu 2004–2013. u kojem je Fakultet bio pridružena članica Univerziteta. Od 2014. Fakultet se, većim dijelom, finansira iz budžeta Vlade KS, dok materijalne troškove poslovanja snosi njegov osnivač. Ovom prilikom važno je spomenuti i to da Fakultet nema vlastito računovodstvo, pa se računovodstveni poslovi realiziraju u okviru Rijasetu IZ BiH. Također, sve materijalne troškove rada Fakulteta još uvijek finansira Rijaset.

1.6. HISTORIJA I ORGANIZACIJA STUDIJSKIH PROGRAMA

Studijski program islamske teologije, kao prvi i temeljni program na Fakultetu uspostavljen je uporedo s osnivanjem Fakulteta 1977. On je bio izraz potrebe IZ BiH za univerzitetski obrazovanim kadrom, od imama u džematima do nastavnika u medresama i službenika u njenoj administraciji. Akademske 2002/03. godine izvršena je reforma studijskog programa koja se ogledala u osavremenjivanju ponuđenih predmeta i prelasku na semestralne predmete. Potom, reformom ovog programa iz 2013. prešlo se na bolonjski sistem studiranja. Naredne revizije su: provedene 2016, 2018, 2019, 2020, 2022. i 2024.

Studijski program islamske teologije (I ciklus, 240 ECTS) omogućava studentima stručno i akademsko obrazovanje u islamskim naukama. Koncipiran je na način da studentima, pored stručne formacije u klasičnim i savremenim islamskim naukama, daje uvid u najvažnije povezane humanističke discipline. Uz to, studenti imaju priliku usavršiti stručni arapski i engleski jezik. Konačno, 30 ECTS bodova studenti ostvaruju kroz praksu primjenjujući stečena znanja u zajednici i učionici dodatno razvijajući svoje kompetencije. Ciljevi studija su: a) osigurati cjelovito vjersko, intelektualno, moralno, društveno i kulturno obrazovanje i odgoj budućih islamskih teologa, imama, hatiba i muallima; b) osposobiti ih za primjenu stečenih znanja u konkretnim životnim okolnostima; i c) stjecanje znanja i sposobnosti kojim bi se doprinijelo da imami, muallimi i muallime budu vođe i uzori u svojim zajednicama ali i izvan njih. Studij je akademski ali zadržava strukovnu dimenziju usmjerenu na savladavanje primijenjenih znanja i vještina, senzibilan za praktične vjerske, duhovne, kulturne i društvene potrebe vjernika i IZ BiH, te za njihove bosanskohercegovačke i evropske posebnosti. Studij traje osam semestara, sadrži 56 predmeta od kojih je jedan izborni. Pored toga studenti imaju četiri predmeta imamsko-muallimske prakse (ukupno 20 ECTS). Studenti ne rade završni rad.

Kurs arapskog jezika za bruceše, u septembru prije početka nastave na prvoj studijskoj godini, te posjete Memorijalnom centru Potočari, Hercegovini, Bosanskoj Krajini i balkanskim zemljama (Srbija, Kosovo, Sjeverna Makedonija, Albanija i Crna Gora) sastavni su dio nastavnog plana ovog studija.

Ovaj studij osposobljava studente za vršenje vjerskih i odgojnoobrazovnih službi u: (a) organizacionim jedinicama i ustanovama Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini i priznatih islamskih zajednica Bošnjaka u inozemstvu (Imam, Muallima, Profesor predmeta islamskog područja u medresi (Muderris), Univerzitetski asistent islamskih nauka (Muid); Odgajatelj u učeničkim i studentskim domovima Islamske zajednice, uz polaganje razlike pedagoško-psiholoških i didaktičko-metodičkih predmeta); (b) javnim i privatnim odgojnoobrazovnim ustanovama predškolskog, osnovnoškolskog i srednjoškolskog nivoa (Nastavnik/Profesor islamske vjeronauke, uz polaganje razlike pedagoško-psiholoških i didaktičko-metodičkih predmeta), kao i (c) različitih kulturnih, obrazovnih i društvenih djelatnosti koje podrazumijeva humanističko obrazovanje.

Uslov za upis: završena medresa (priznata od) IZ BiH. Obrazovna kvalifikacija koja se stiče završetkom studijskog programa je Baccalaureus/baccalaurea islamske teologije i pripada nivou 6 KOBiH.

Studijski program islamske vjeronauke i religijske pedagogije (IVRP), pod nazivom pedagoški program, uveden je u akademskoj 1992/93. kao odgovor na potrebu za obrazovanjem nastavnika Islamske vjeronauke nakon njenog uvođenja u škole ranih 1990-ih. Fakultet je, sa svoja dva diplomska programa (teološki i pedagoški), verifikovan od strane Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i fizičke kulture RBiH aktom br. UP-I-03-612-227 od 5. 12. 1991. Akademске 2002/03. godine izvršena je temeljita reforma studijskog programa koja se ogledala u osavremenjivanju ponuđenih predmeta i prelasku na semestralne predmete. Potom, reformom ovog programa iz 2013. prešlo se na bolonjski sistem studiranja. Naredne revizije su provedene 2016, 2018, 2019, 2020, 2022. i 2024.

Studijski program IVRP (I ciklus, 240 ECTS) koncipiran je na način da studij prve dvije godine čvrsto utemelji na teološkim sadržajima potencirajući predmete koji će biti u funkciji osposobljavanja stručnog profila religijskog odgajatelja i vjeroučitelja. Studijski program u trećoj i četvrtoj godini uvodi specijalističke predmete koji strukturom i sadržajem pokrivaju područje religijskog odgoja i vjerske nastave, specifično predmete iz domena Kur'anskog i sunnetskog koncepta odgoja, religijske pedagogije, religijske psihologije, metodike religijskog odgoja i vjerske nastave, potom predmete iz područja opće pedagogije, didaktičko-metodičke predmete u cilju razvijanja pedagoško-psiholoških znanja, kompetencija i umijeća svršenika ovog studijskog programa te osposobljavanja za što lakšu i učinkovitiju transmisiju teoloških sadržaja u budućem odgojno-obrazovnom radu. Studij traje osam semestara, ima 49 predmeta od kojih su dva izborni. Studenti ne rade završni rad.

Kurs arapskog jezika za bruce, u septembru prije početka nastave na prvoj studijskoj godini, te posjete Memorijalnom centru Potočari, Hercegovini, Bosanskoj Krajini i balkanskim zemljama (Srbija, Kosovo, Sjeverna Makedonija, Albanija i Crna Gora) sastavni su dio nastavnog plana ovog studija.

Ovaj studij osposobljava studente za vršenje vjerskih i odgojno-obrazovnih službi u: (a) organizacionim jedinicama i ustanovama Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini i priznatih islamskih zajednica Bošnjaka u inozemstvu (Muallima, Univerzitetski asistent islamskih nauka (Muid) u naučnoj grani Religijska pedagogija (terbija); Odgajatelj u učeničkim i studentskim domovima Islamske zajednice, uz polaganje razlike pedagoško-psiholoških i didaktičko-metodičkih predmeta); (b) javnim i privatnim odgojno-obrazovnim ustanovama predškolskog, osnovnoškolskog i srednjoškolskog nivoa (Nastavnik/Profesor islamske vjeronauke), kao i (c) različitih kulturnih, obrazovnih i društvenih djelatnosti koje podrazumijeva humanističko obrazovanje.

Uslov za upis: završena četverogodišnja srednja škola ili medresa (priznata od) IZ BiH. Obrazovna kvalifikacija koja se stiče završetkom studijskog programa je Baccalaureus/ baccalaurea islamske vjeronauke i religijske pedagogije i pripada nivou 6 KOBiH.

Studijski program za imame, hatibe i muallime koncipiran je kao skraćeni program islamske teologije (I ciklus, 180 ECTS) s prvenstvenim ciljem da se već radno angažiranim imamima IZ BiH omogućiti sticanje visokog islamskog obrazovanja, a nakon što je Rijaset IZ BiH donio odluku prema kojoj od školske 2005/06. svršenici medresa u svojim diplomama nisu dobijali zvanje "imam-hatib-muallim". Program je polučio određene rezultate, ali i pokazao neke slabosti zbog čega je obustavljen upis novih studenata u akademskoj 2013/14. Te slabosti manifestirale su se, u prvom redu, kroz nisku stopu prohodnosti studenata i uspješnosti studiranja koja je bila odraz okolnosti da je većina studenata upis studija izvršila ne po vlastitoj motivaciji, nego zbog odluke Rijasetu kojom

se obavezuju da završe studij u određenom roku. S obzirom da je akademsko obrazovanje imama i muallima pitanje od iznimnog značaja za razvoj vjerskoga života muslimana u BiH, a shodno zaključku Rijasetu IZ BiH iz maja 2015. da veliki broj imama još ne ispunjava obrazovne uvjete za obavljanje imamskog poziva, Fakultet je 2015. pristupio inoviranju Studijskog programa za imame, hatibe i muallime, te ga ponovo pokrenuo akademske 2015/16.

Ciljevi ovog studijskog programa su: a) osigurati cjelovito vjersko, intelektualno, moralno, društveno i kulturno obrazovanje i odgoj budućih imama, hatiba i muallima; b) osposobiti ih za primjenu stečenih znanja u konkretnim životnim okolnostima; i c) stjecanje znanja i sposobnosti kojim bi se doprinijelo da imami, hatibi, muallimi i muallime budu vođe i uzori u svojim zajednicama ali i izvan njih. Studij zadržava svoju naučno-humanističku narav, ali je više strukovni nego akademski, usmjeren na savladavanje primijenjenih znanja i vještina, senzibilan za praktične vjerske, duhovne, kulturne i društvene potrebe vjernika i Islamske zajednice, te za njihove bosansko-hercegovačke i evropske posebnosti. Dakle, studij je zasnovan na binarnom modelu s fokusom na primijenjena znanja i, kao takav, neposredno odgovara na zahtjeve struke, a ne nauke; razvija prije svega funkcionalna znanja, vještine te opće i profesionalne, prije svega generičke kompetencije. Na studiju se posebna pažnja posvećuje izučavanju fundamentalnih mjerodavnih tekstova, tradicionalnih i savremenih, iz područja hanefijskog fikha, maturidijskog akaida, tefsira i hadisa. Studij traje šest semestara, ima 42 predmeta od kojih je jedan izborni. Pored toga studenti imaju tri imamsko-muallimske prakse (ukupno 15 ECTS). Studenti ne rade završni rad.

Kurs arapskog jezika za brucoše, u septembru prije početka nastave na prvoj studijskoj godini, te posjete Memorijalnom centru Potočari, Hercegovini i Bosanskoj Krajini sastavni su dio nastavnog plana ovog studija.

Ovaj studij osposobljava studente za: (a) vršenje službe Imama u džematima Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini i priznatih islamskih zajednica Bošnjaka u inozemstvu i (b) različitih obrazovnih, kulturnih, i društvenih djelatnosti koje podrazumijeva humanističko obrazovanje.

Uslov za upis: završena medresa (priznata od) IZ BiH. Obrazovna kvalifikacija koja se stiče završetkom studijskog programa je Baccalaureus/baccalaurea imameta, hatabeta i ta'lima i pripada nivou 6 KOBiH.

Master u islamskim studijama uvodi studente u samostalno i kritičko promišljanje brojnih izazova koje moderna civilizacija postavlja pred religiju i religijske nauke i *vice versa*. Istovremeno, program otvara studente za veliki broj krupnih tema vezanih za živo i konkretno razumijevanje i odgovorno življenje islama u današnjem svijetu, kao što su pitanja religije i nacije, religije i politike, religije i države, religije i religijskoga zakona u pluralnim i složenim građanskim društvima, pitanje religijskih manjina, religije i ljudskih prava, radne etike i ekonomskoga poslovanja, genetičkoga odnosno političkoga inženjeringa, itd. Program im još nastoji omogućiti da pomoću najnovijih postignuća iz oblasti moderne psihologije i pedagogije svoje spoznaje i istraživačke rezultate lakše i efikasnije prenesu današnjim generacijama mladih ljudi duboko promijenjenog duhovnog i vjerskoga senzibiliteta i da se na taj način uspješnije uključe u procese osavremenjivanja islamskih i uopće odgojno-obrazovnih institucija. Nadalje, program teži osposobiti studente za kompetentni dijalog s osobama različitih ideoloških, religijskih i kulturnih tradicija i, napokon, uvesti ih u najnovija znanstvena istraživanja i relevantnu literaturu u području savremenih islamskih studija te pripremiti ih za naučnoistraživački rad.

Ovaj studij osposobljava studente za vršenje vjerskih i odgojnoobrazovnih službi u: (a) organizacionim jedinicama i ustanovama IZ BiH i priznatih islamskih zajednica Bošnjaka u inozemstvu (Imam, Muallima, Profesor predmeta islamskog područja u medresi (Muderris), Univerzitetski

asistent islamskih nauka (Muid); Odgajatelj u učeničkim i studentskim domovima Islamske zajednice, uz polaganje razlike pedagoško-psiholoških i didaktičko-metodičkih predmeta); (b) javnim i privatnim odgojno-obrazovnim ustanovama predškolskog, osnovnoškolskog i srednjoškolskog nivoa (Nastavnik/Profesor islamske vjeronauke, uz polaganje razlike pedagoško-psiholoških i didaktičko-metodičkih predmeta); (c) različitih obrazovnih, kulturnih, i društvenih djelatnosti koje podrazumijeva humanističko obrazovanje.

Uslov za zapošljavanje u zanimanjima pod (a) jesu prethodno završena medresa (priznata od IZ BiH i prvi ciklus studija iz islamske teologije, a u zanimanju pod (b) prethodno završen prvi ciklus studija iz islamske vjeronauke (i religijske pedagogije).

Obrazovna kvalifikacija koja se stiče završetkom studijskog programa je Magistar/magistra islamskih studija, pripada nivou 7 KOBiH, a može se, s obzirom na izborne predmete i temu završnog rada, steći u sljedećim naučnim granama:

- Magistar/magistra islamskih studija – grana: Učenje Kur’ana (kiraet),
- Magistar/magistra islamskih studija – grana: Tumačenje Kur’ana (tefsir),
- Magistar/magistra islamskih studija – grana: Filologija Kur’ana,
- Magistar/magistra islamskih studija – grana: Poslanička tradicija (hadis),
- Magistar/magistra islamskih studija – grana: Islamska dogmatika (akaid) i uporedne religije),
- Magistar/magistra islamskih studija – grana: Šerijatsko pravo (fikh),
- Magistar/magistra islamskih studija – grana: Islamska civilizacija,
- Magistar/magistra islamskih studija – grana: Islamska filozofija (felsefa, hikma i irfan) i
- Magistar/magistra islamskih studija – grana: Religijska pedagogija (terbija).

Uvjet za upis na Master u islamskim studijama je završen četverogodišnji studij (240 ECTS) islamske teologije ili religijske pedagogije Fakulteta islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu ili ekvivalent koji se dokazuje rješenjem o ekvivalenciji. Ukoliko je kandidat završio studij islamske teologije ili ekvivalent, a zvanje magistra želi steći u oblasti religijske pedagogije, obavezan je polagati razliku ispita iz pedagoško-psihološke grupe predmeta do početka prvog ispitnog roka. Ukoliko je kandidat završio studij religijske pedagogije ili ekvivalent, a zvanje magistra želi steći u oblasti islamske teologije, obavezan je polagati razliku ispita iz fundamentalnih islamskih disciplina do početka prvog ispitnog roka. Studij mogu upisati i svršenci BA islamske teologije, BA imameta i srodnih studija obima 180 ECTS uz polaganje razlikovnog studija obima 60 ECTS. Spisak predmeta razlikovnog studija za svakog studenta utvrđuje Vijeće Fakulteta na prijedlog Komisije za ekvivalenciju i priznavanje ispita. Ispiti iz razlikovnog studija se polažu po važećim silabusima prije početka slušanja predmeta iz Mastera u islamskim studijama. U godinu u kojoj se sluša nastava moguće je prenijeti najviše dva predmeta ili 12 ECTS bodova.

Kvalitet studijskog programa osigurava se provođenjem postupaka i procedura unutrašnjeg i vanjskog sistema osiguranja kvaliteta u skladu sa Standardima i smjernicama za osiguranje kvaliteta u evropskom prostoru visokog obrazovanja. Ti postupci i procedure uključuju, pored ostalog, semestralne evaluacije nastave, periodičnu evaluaciju studijskog programa, upravljanje informacijama o studijskim programima u svrhu poboljšanja njegovog kvaliteta, uključivanje svih relevantnih aktera zainteresiranih za kvalitet studijskih programa u procese revizije (nastavno osoblje, studenti, poslodavci i dr.), informiranje javnosti o različitim aspektima studijskog programa, ulaganje u ljudske i materijalne resurse za izvođenje programa, poticanje međunarodne mobilnosti studenata i nastavnog osoblja, periodičnu akreditaciju studijskog programa i dr.

Na prvom semestru jedan predmet je obavezan (Metodi istraživanja). Svi ostali predmeti su izborno-obavezni. Student od ponuđenih devet izborno-obaveznih predmeta bira pet predmeta,

među kojima je i predmet iz uže oblasti u kojoj će magistrirati. U drugom semestru student bira još jedan predmet iz uže naučne oblasti te jedan predmet iz grupe ostalih izbornih predmeta.

Master imameta. Osnovni cilj pokretanja Mastera imameta je da već angažiranim ili budućim imamima omogući sticanje neophodnih znanja, vještina i kompetencija koje će im omogućiti da obavljaju mnoštvo različitih uloga koje se očekuju od imama kao vjerskog lidera u zajednici vjernika. Naime, imam nije samo osoba koja predvodi namaze u džematu, drži hutbu petkom, drži mektepsku nastavu i obavlja vjerske ceremonije u prigodnim prilikama nego i onaj ko je pozvan da prezentira islam u lokalnim i regionalnim medijima muslimanskoj i nemuslimanskoj publici, sarađuje s predstavnicima drugih vjerskih zajednica na terenu, djeluje kao duhovni skrbnik, savjetuje u porodičnim i drugim konfliktima u zajednici, organizira i vodi projekte izgradnje i unapređenja infrastrukture vjerskog, obrazovnog i kulturnog života te revitalizacije vakufske imovine, zalaže se na lokalnom nivou za zaštitu vjerskih prava članova džemata ili institucije u kojoj djeluje i sl. Da bi imam ispunio očekivanja zajednice čiji pripadnici su sve više educirani i adekvatno odgovorio njenim narastajućim potrebama, standardi obrazovanja i osposobljavanja na polju imameta moraju se podizati na viši akademski i stručni nivo.

Master studij je strukturiran u okviru četiri akademska semestra. U prvom semestru zastupljeni su predmeti kojima se nastoji kod studenata unaprijediti poznavanje klasičnih islamskih tekstova iz oblasti tefsira, hadisa i akaida, s jedne strane i, omogućiti im da razumiju savremene interpretativne tokove islama i suoče se s izazovima različitih vjerskih tumačenja, s druge strane. Također im se pruža mogućnost da usvoje teorijska znanja iz metodologije istraživanja u islamskim naukama i praktične vještine izrade magistarskog i drugih stručnih radova. U drugom semestru ponuđeni su predmeti kojima se studenti educiraju za angažman na polju islamskog dušebrižništva i savjetovanja. Nastoji ih se osposobiti za rad sa fizički i mentalno oboljelim članovima džemata (zajednice), bolesnicima u bolnicama i drugim zdravstvenim ustanovama, ovisnicima u centrima za odvikavanje i rehabilitaciju, u univerzitetskim kampusima i studentskim domovima, domovima za njegu starih i iznemoglih osoba, centrima za rad sa osobama s teškoćama u razvoju i dr. Ovim se, između ostalog, nastoji otvoriti dodatni prostor za društveni i profesionalni angažman svršenica Fakulteta. Ponuđeni su i predmeti Upravljanje projektima kojim se nadograđuju znanja, vještine i sposobnosti usvojene na prvom ciklusu u okviru predmeta Menadžment za imame, te Religija i pravo kojom se studenti upoznaju sa pravnim okvirom i mehanizmima zaštite prava na slobodu vjere i uređenjem odnosa između države i vjerskih zajednica. Studentima se pruža i prilika da unaprijede jezičke kompetencije u arapskom jeziku. U trećem semestru studenti imaju priliku da stiču znanja i vještine upravljanja konfliktnim situacijama u džematu (zajednici), edukativnog (terbije) i misijskog (da'va) djelovanja putem masovnih medija, kao i da unaprijede jezičke kompetencije u evropskim jezicima. Izborni predmeti trećeg i četvrtog semestra pružaju mogućnost studentima da se, kroz izbor grupe predmeta, specijaliziraju za profesionalni angažman (a) na polju imameta u ustanovama, odn. islamskog dušebrižništva i savjetovanja, (b) u dijasporalnim džematima ili (c) da prodube znanje i usvoje vještine iz specifičnih oblasti. Kroz prvu grupu izbornih predmeta studenti stiču znanja iz naučnih disciplina ili tematskih oblasti čije je poznavanje neophodno za adekvatno snalaženje i kvalitetno djelovanje u ciljnim grupama islamskog dušebrižništva: vojnici, oboljeli, ovisnici, prijestupnici i dr. Druga grupa izbornih predmeta priprema studente za rad u bošnjačkim dijasporalnim zajednicama u Evropskoj uniji i Sjevernoj Americi. Pruža im se široki uvid u jezik, kulturu, pitanja društvene integracije i prevencije radikalizacije, političke sisteme i odnos države, prava i religije u zapadnim zemljama. U četvrtom semestru studenti pišu završni, magistarski stručni rad.

Ovaj studij osposobljava studente za vršenje vjerskih i odgojno-obrazovnih službi u: (a) organizacionim jedinicama i ustanovama IZ BiH i priznatih islamskih zajednica Bošnjaka u inozemstvu (Imam, Univerzitetski asistent islamskih nauka (mu'id) u naučnoj grani Islamska praktična teologija (imamet); Odgajatelj u učeničkim i studentskim domovima Islamske zajednice, uz polaganje razlike pedagoško-psiholoških i didaktičko-metodičkih predmeta; kao i (b) različitih obrazovnih, kulturnih, i društvenih djelatnosti koje podrazumijeva humanističko obrazovanje.

Uslov za zapošljavanje u zanimanjima pod (a) jesu prethodno završena medresa (priznata od) IZ BiH i prvi ciklus studija iz imameta/hatabeta/talima ili islamske teologije.

Master studij traje 2 akademske godine a organiziran je kroz 4 semestra. Njegovim završetkom stiče se ukupno 120 ECTS. Jezik studija je bosanski. Obrazovna kvalifikacija koja se stiče završetkom studijskog programa je Magistar/magistra islamske praktične teologije (imamet), a pripada nivou 7 KOBiH.

Master imameta mogu upisati studenti koji su prethodno završili prvi ciklus studijskog programa za imame, hatibe i mu'allime ostvarivši na njemu 180 ECTS, kao i studenti koji su prethodno završili prvi ciklus studijskog programa islamske teologije po predbolonjskom ili bolonjskom sistemu studiranja.

Kvalitet studijskog programa osigurava se provođenjem postupaka i procedura unutrašnjeg i vanjskog sistema osiguranja kvaliteta u skladu sa Standardima i smjernicama za osiguranje kvaliteta u evropskom prostoru visokog obrazovanja. Ti postupci i procedure uključuju, pored ostalog, semestralne evaluacije nastave, periodičnu evaluaciju studijskog programa, upravljanje informacijama o studijskim programima u svrhu poboljšanja njegovog kvaliteta, uključivanje svih relevantnih aktera zainteresiranih za kvalitet studijskih programa u procese revizije (nastavno osoblje, studenti, poslodavci i dr.), informiranje javnosti o različitim aspektima studijskog programa, ulaganje u ljudske i materijalne resurse za izvođenje programa, poticanje međunarodne mobilnosti studenata i nastavnog osoblja, periodičnu akreditaciju studijskog programa i dr.

1.7. OPIS PROVEDENIH AKTIVNOSTI NA REALIZACIJI DEFINIRANIH PROJEKATA UNAPREĐENJA

1.7.1. *Politika osiguranja kvaliteta studijskih programa: aktivnosti unapređenja u toku samoevaluacije*

U toku postupka samoevaluacije provedene su, između ostalih, sljedeće aktivnosti unapređenja koje su detaljnije obrazložene u potpoglavlju 3.1.:

- a. Usvojen je Izvještaj o provođenju krovnih strategija visokog obrazovanja, IZ BiH (2014–2024) i Univerziteta (2019–2023), na području osiguranja kvaliteta i Akcionog plana za poboljšanje i unapređenje sistema kvaliteta na Univerzitetu u Sarajevu za period 2020–2024;
- b. Provedena je analiza efekata primjene *Pravilnika o studentskoj evaluaciji rada akademskog osoblja u nastavi i uspjehnosti realizacije nastavnih planova i programa (2018)* koja je pokazala kontinuitet poboljšanja kvaliteta nastave u periodu od ljetnog semestra 2020/21. do ljetnog semestra 2023/24, te napredak kod većine indikatora kvaliteta nastavnog procesa. Analiza čini sastavni dio ovog izvještaja;

- c. Provedeno je anketiranje nastavnog osoblja Fakulteta o kvalitetu studijskih programa i različitih aspekata rada ustanove u akademskoj 2022/23. Vijeće Fakulteta usvojilo je Izvještaj Odbora za osiguranje kvaliteta o rezultatima ankete s preporukama za poboljšanje;
- d. IZ BiH, kao osnivač i glavni poslodavac svršenika Fakulteta, kao i predstavnici alumnista Fakulteta neposredno su uključeni u proces osiguranja kvaliteta studijskih programa kroz proces reforme visokog obrazovanja u IZ BiH koji je pokrenut odlukom Rijaseta IZ BiH broj 02-03-2-84-2/24 od 18. januara 2024, zatim proces izrade i usvajanja standarda zanimanja i standarda kvalifikacija u IZ BiH i pružanje saglasnosti Rijasetu i Vijeća muftija IZ BiH na reviziju studijskih programa Fakulteta na prvom i drugom ciklusu studija koju je Vijeće Fakulteta usvojilo u oktobru 2024. Također, u saradnji Fakulteta i Uprave za obrazovanje i nauku Rijasetu IZ BiH provedeno je opsežno istraživanje o kompetencijama imama, nastavnika/profesora islamske vjeronauke, profesora predmeta islamskog područja u medresi (muderrisi) i odgajatelja u medresama čiji rezultati su prezentirani u knjizi: Dina Sijamhodžić-Nadarević, Aid Smajić, Nedim Begović, Zuhdija Hasanović i Mirzeta Brkić, *Studija o kompetencijama kadrova Islamske zajednice u Bosni i Hercegovni: od stečenih ka potrebnim kompetencijama* (Sarajevo: El-Kalem i UNSA-FIN, 2022).

1.7.2. Kreiranje i usvajanje studijskih programa: aktivnosti unapređenja u toku samoevaluacije

- a. Godine 2024. izvršena je revizija svih pet studijskih programa koji su predmet samoevaluacije na način koji je detaljno obrazložen u potpoglavlju 3.2. U postupku revizije učestvovala su zainteresirane unutrašnje i vanjske skupine, uz napomenu da je prijedlog revizije dobio saglasnost organa osnivača Fakulteta, te da je u vrijeme finaliziranja ovog izvještaja upućen Senatu na usvajanje. Najvažnije izmjene na svim programima bile su sljedeće:
 - revizija opisa i ishoda učenja svih studijskih programa uzimajući u obzir rezultate samoevaluacije u procesu akreditacije i izradu standarda zanimanja;
 - izrada matrice pokrivenosti ishoda učenja studijskih programa kojima je provjerena veza ishoda učenja na nivou predmeta s programskim ishodima;
 - dopuna studijskih programa podacima o uvjetima za upis i zanimanjima za koje se svršenci osposobljavaju;
 - revizija ishoda učenja, sadržaja, literature, metoda izvođenja nastave i metoda provjere znanja na svim predmetima.
- b. Specifično, na programu Master u islamskim studijama (novi naziv: Master islamskih studija) načinjene su sljedeće izmjene:
 - Uvedena je mogućnost upisa programa sa 180 ECTS kreditnih bodova uz polaganje “razlikovnog studija”;
 - Na prvom semestru samo jedan predmet je ostao obaveznim (Metodi istraživanja). Svi ostali predmeti na ovom semestru postali su izborno-obavezni. Student od ponuđenih osam izborno-obaveznih predmeta bira pet, među kojima je i predmet iz uže oblasti u kojoj će magistrirati.
- c. U toku započetog procesa reforme visokog obrazovanja u IZ BiH provedena je analiza uporedivosti Studijskog programa islamske teologije s disciplinarnom strukturom srodnih studijskih programa islamske teologije/islamskih nauka u svijetu. Ona je, između ostalog, obuhvatila pokazatelje interdisciplinarnosti ovog studijskog programa.
- d. Usvojeni su nacrti standarda jedanaest zanimanja u IZ BiH, kao i standardi tri kvalifikacije za prvi ciklus studija islamske teologije, imameta i islamske vjeronauke (i religijske pedagogije)

na visokoškolskim ustanovama IZ BiH, a u ovom procesu Fakultet je pružio značajnu stručnu podršku osnivaču. Na ovaj način, stvorene su pretpostavke za snažniju sinhronizaciju ishoda učenja studijskih programa Fakulteta i standarda kvalifikacija.

1.7.3. Učenje, poučavanje i vrednovanje usmjereni na studenta: aktivnosti unapređenja u toku samoevaluacije

U toku postupka samoevaluacije provedene su, između ostalih, sljedeće aktivnosti unapređenja koje su detaljnije obrazložene u potpoglavlju 3.3:

- a. Organizirana je edukacija za nastavno osoblje posvećena temi vrednovanja studentskih postignuća;
- b. Izvršena je revizija načina vrednovanja studentskih postignuća u okviru revizije programa koja je usvojena u oktobru 2024;
- c. Usvojene su i djelimično provedene preporuke o uključivanju studenata u naučnoistraživačke/stručne projekte katedri/nastavnog osoblja Fakulteta.

1.7.4. Upis i napredovanje studenata, priznavanje i certificiranje: aktivnosti unapređenja u toku samoevaluacije

U toku postupka samoevaluacije provedene su, između ostalih, sljedeće aktivnosti unapređenja koje su detaljnije obrazložene u potpoglavlju 3.4:

- a. Prijem novih studenata znatno je olakšan korištenjem online upisnog sistema. Također lakše se ostvaruje princip transparentnosti i pravednosti kod rangiranja studenata i mogućnost greške svodi se na minimum. Odobrene upisne kvote popunjene su u visokom procentu;
- b. Predstavljanje Fakulteta u srednjim školama iz kojih se najčešće upisuju studenti vrši se svake godine uz učešće nastavnog osoblja i studenata. Učenici završnih razreda organizirano posjećuju Fakultet a za promociju koriste se i društvene mreže;
- c. Korištenje DL-platforme u značajnoj mjeri olakšava pristup nastavi i korištenje resursa za učenje, naročito vanrednim studentima;
- d. Prelaskom na eUNSA sistem, vođenje evidencije uspjeha studenata postalo je neuporedivo je lakše i urednije;
- e. Ekvivalencija položenih ispita provodi se i registruje u skladu sa važećim **pravilnikom**;
- f. Svečana promocija diplomanata i magistranata održava se zajednički na nivou Univerziteta u skladu s akademskim kalendarom, a dodjela diploma svršenicima organizira se u prostorijama Fakulteta. U skladu s važećim pravilnikom vode se knjige evidencije izdatih diploma;
- g. Shodno važećim propisima, uspostavljen je Registar zahtjeva za priznavanje inostranih visokoškolskih kvalifikacija;
- h. Sačinjen je protokol o postupanju svih sudionika u postupku priznavanja diploma, te su formirane dvije komisije za provođenje postupaka, zavisno da li je riječ o stručnom ili akademskom priznavanju;
- i. Promoviranje Erasmus programa mobilnosti utjecalo je na porast interesovanja studenata za učešće u programu.

1.7.5. Ljudski potencijali: aktivnosti unapređenja u toku samoevaluacije

U toku postupka samoevaluacije provedene su, između ostalih, sljedeće aktivnosti unapređenja koje su detaljnije obrazložene u potpoglavlju 3.5:

- a. Fakultet je tokom 2023. i 2024. zaposlio nedostajući broj nastavnika i saradnika, u skladu sa *Standardima i normativima za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja na području KS i Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta* na Fakultetu;
- b. Nastavno osoblje Fakulteta učestvovalo je u značajnim naučnoistraživačkim i stručnim projektima međunarodnog i domaćeg karaktera;
- c. Uvedena je praksa kontinuirane evaluacije radnog učinka nenastavnog osoblja. Također, Fakultet je nastavio s praksom organiziranja redovnih stručnih seminara i drugih formi edukacije za nastavno i nenastavno osoblje, a koja je uvedena 2019. Pored toga, osoblje Fakulteta pohađalo je različite edukacije i obuke u organizaciji Rektorata Univerziteta ili drugih ustanova.

1.7.6. Resursi i finansije: aktivnosti unapređenja u toku samoevaluacije

U toku postupka samoevaluacije provedene su, između ostalih, sljedeće aktivnosti unapređenja koje su detaljnije obrazložene u potpoglavlju 3.6:

- a. Uvedena je funkcija elektronskog evidentiranja nastave i bilježenja prisustva studenata putem DL-platforme Fakulteta;
- b. U toku je proces pristupanja biblioteke Fakulteta sistemu COBISS;
- c. Izvršen je prijem u radni odnos sekretara Fakulteta i stručnog saradnika za administrativno-pravne poslove (50% radnog vremena)/stručnog saradnika u Uredu za osiguranje kvaliteta (50% radnog vremena);
- d. Urađen je izvještaj o dostupnosti obavezne literature u biblioteci za sve nastavne predmete, te osigurana kvalitetna bežična internet konekcija za osoblje i studente u prostorijama Fakulteta.

1.7.7. Upravljanje informacijama o studijskim programima: aktivnosti unapređenja u toku samoevaluacije

U toku postupka samoevaluacije provedene su, između ostalih, sljedeće aktivnosti unapređenja koje su detaljnije obrazložene u potpoglavlju 3.7:

- a. Uspostavljen je sistem redovnog prikupljanja i analize podataka o stopama izlaznosti i prolaznosti na ispitima, prohodnosti studenata i uspješnosti studiranja za sve studijske programe. Ovi podaci se koriste za praćenje akademskog napretka studenata i unapređenje kvaliteta studija;
- b. Pripremljeni su i usvojeni izvještaji o prolaznosti i prohodnosti studenata na sjednicama Vijeća Fakulteta, uz formulaciju preporuka za poboljšanje nastavnog procesa i akademske podrške studentima;
- c. Identifikovane su kritične tačke u prolaznosti studenata i na osnovu njih predložene dodatne nastavne aktivnosti i druge mjere za predmete s najnižom prolaznošću, s ciljem povećanja uspješnosti studiranja, kao i za predmete na kojima je prolaznost stoprocentna te značajno odstupa od prosječne prolaznosti na studijskom programu, s ciljem povećanja kvaliteta ispita i ocjenjivanja postignuća studenata;

- d. Uspostavljen je sistem redovnog prikupljanja i analize podataka o stopi i razlozima napuštanja studija na svim studijskim programima, u skladu s akreditacijskim standardima;
- e. Uspostavljen je sistem redovnog prikupljanja i analize podataka o zapošljivosti diplomiranih studenata na svim studijskim programima, s ciljem praćenja profesionalnih ishoda i unapređenja kvaliteta studija;
- f. Pripremljeni su i usvojeni izvještaji o zapošljivosti diplomiranih studenata na sjednicama Vijeća Fakulteta, koji sadrže analizu zapošljivosti po studijskim programima i preporuke za unapređenje zapošljivosti svršenih studenata, te snažniju sinhronizaciju studija i potreba tržišta rada;
- g. DL-platforma Fakulteta je redizajnirana i osavremenjena, uz uvođenje dodatnih alata, resursa i funkcija koji omogućavaju ažurnije prikupljanje i analizu podataka.
- h. Ažurirani su podaci o zaposlenicima Fakulteta, broju nastavnika i saradnika u stalnom i dopunskom radnom odnosu na Fakultetu, kao i podaci o starosnoj i spolnoj strukturi nastavnika i saradnika u radnom odnosu na Fakultetu, od 2018. do 2024;
- i. Ažurirani su podaci o ukupnom broju upisanih studenata na I i II ciklusu studija, kao i njihovoj strukturi po studijskim godinama, od 2018. do 2024.

1.7.8. Informiranje javnosti o studijskim programima: aktivnosti unapređenja u toku samoevaluacije

U toku postupka samoevaluacije provedene su, između ostalih, sljedeće aktivnosti unapređenja koje su detaljnije obrazložene u potpoglavlju 3.8:

- a. Ažurirane su bio-bibliografije akademskog osoblja na bosanskom jeziku na web-stranici Fakulteta sa podacima o njihovim akademskim karijerama;
- b. Pripremljene su i objavljene na web-stranici Fakulteta bio-bibliografije akademskog osoblja na engleskom jeziku;
- c. Pripremljene su i objavljene na web-stranici Fakulteta bio-bibliografije stručnog i administrativnog nenastavnog osoblja na Fakultetu;
- d. Ažurirani su istraživački profili akademskog osoblja na platformama Google Znalac (Google Scholar), ORCID i COBISS koji pružaju javnosti uvid u rezultate naučnoistraživačkog rada osoblja i njihovoj recepciji u nacionalnoj, regionalnoj i međunarodnoj zajednici istraživača;
- e. Nastavljena je praksa promoviranja studijskih programa Fakulteta u srednjim školama čiji osnivač je IZ BiH;
- f. Intenzivirane su aktivnosti medijskog prezentiranja rada Fakulteta putem TV, radija, web-stranica Fakulteta, Univerziteta i osnivača, printanih medija i sl.;
- g. Urađen je i objavljen početkom 2025. novi Vodič za buduće studente, a u revidiranim studijskim programima iz oktobra 2024. navedeni su uslovi za upis na studijske programe i zanimanja za koja se obrazuju njihovi svršenci.

1.7.9. Kontinuirano praćenje, periodična evaluacija i revizija studijskih programa: aktivnosti unapređenja u toku samoevaluacije

U toku postupka samoevaluacije provedene su, između ostalih, sljedeće aktivnosti unapređenja koje su detaljnije obrazložene u potpoglavlju 3.9:

- a. Provedena je revizija pet studijskih programa koji su predmet samoevaluacije, u svrhu pripreme za akreditaciju i usklađivanja sa novim *Pravilnikom o postupku usvajanja i izmjene*

studijskih programa na Univerzitetu u Sarajevu (2024) kako je već spomenuto u potpoglavlju 1.7.2. Vijeće je usvojilo prijedlog revizije u oktobru 2024;

- b. Fakultet je nastavio provoditi redovne semestralne evaluacije nastave, usvajati korektivne mjere i mjere poboljšanja te raditi na njihovom provođenju;
- c. Fakultet je nastavio implementirati preporuke Izvještaja o evaluaciji studijskih programa usvojenog u akademskoj 2021/22;
- d. Predstavnici Fakulteta aktivno su sudjelovali u procesu reforme visokog obrazovanja u IZ BiH koji je pokrenut u januaru 2024. i planiranom restrukturiranju postojećih studijskih programa, doprinoseći sinergiji između pokazatelja unutrašnjeg sistema osiguranja kvaliteta studijskih programa i usmjerenja reformskog procesa;
- e. Akademsko osoblje Fakulteta uzelo je učešće u anketi Službe za osiguranje kvaliteta Rektorata Univerziteta o kvaliteti, savremenosti i dostupnosti resursa za izvođenje studijskih programa u 2022/23. Shodno rezultatima ankete, Fakultet je bio druga po redu članica Univerziteta po zadovoljstvu njegovog akademskog osoblja različitim aspektima rada ove ustanove.

1.7.10. Mobilnost akademskog osoblja i studenata: aktivnosti unapređenja u toku samoevaluacije

U toku postupka samoevaluacije provedene su, između ostalih, sljedeće aktivnosti unapređenja koje su detaljnije obrazložene u potpoglavlju 3.10:

- a. Nastavljene su aktivnosti u cilju promocije programa mobilnosti za nastavno osoblje i studente Fakulteta;
- b. Formirana je komisija za razmatranje i odabir prijavljenih studenata za razmjenu u okviru Erasmus programa;
- c. U navedenom periodu, Fakultet je neposredno zaključio Erasmus ugovore s nekoliko univerziteta;
- d. Dio web-stranice o međunarodnoj saradnji reorganiziran je, pojednostavljen za praćenje i obogaćen novim sadržajima u cilju promocije mobilnosti i internacionalizacije.

1.8. STATISTIČKI PODACI

Studij na Fakultetu organiziran je u tri ciklusa, i to tri programa na I ciklusu, tri na II ciklusu te doktorski studij na III ciklusu.

Master međureligijskih studija i izgradnje mira na II ciklusu zajednički je program tri teološka fakulteta: Fakulteta islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu, Katoličkog bogoslovnog fakulteta Univerziteta u Sarajevu i Pravoslavnog bogoslovnog fakulteta Sv. Vasilije Ostroški Univerziteta u Istočnom Sarajevu.

U nastavnom procesu na Fakultetu angažirana su 38 nastavnika od čega 30 u radnom odnosu (22 muškaraca i 8 žena) te osam spoljnih saradnika (podaci za akademsku 2023/24). Nenastavno osoblje broji 17 zaposlenika (10 žena i 7 muškaraca).

U akademskoj 2023/24. godini prvi put u prvu godinu studija upisano je 123 studenata i studentica, i to 89 na I ciklus i 34 na II ciklus studija. Upis na III ciklus studija vrši se, u pravilu, svake tri godine. U akademskoj 2023/24. nije bilo upisa nove generacije studenata na III ciklus studija. Ukupno upisanih studenata i studentica u 2023/24. godini bilo je 633, od čega 402 na I ciklusu i 34 na II ciklusu studija. Od ukupnog broja upisanih 178 studenata i studentica bilo je u statusu apsolventa ili apsolventa ponovca. Na III ciklusu studija upisano je ukupno 19 studenata. Prema predbolonjskom sistemu studija registrirano je još 9 studenata. Prema spolnoj strukturi jednu četvrtinu studentske populacije činile su žene (25%). Ukupno je bilo upisano 33 stranih studenata, i to 31 (93, 94%) sa prostora bivše SFRJ, a 2 (6,06%) iz drugih država. U akademskoj 2023/24. godini diplomiralo je 48 studenata na I ciklusu studija. Zlatnu značku Univerziteta je dobio jedan student, a srebreu dva studenta. Na II ciklusu magistriralo je 10 studenata te jedan po predbolonjskom starom planu i programu. Odbranjena je jedna doktorska disertacija, i to u naučnoj grani Šerijatsko pravo (fikh).

The background image is a photograph of the interior of a mosque, heavily tinted with a green color. It features a large, ornate chandelier hanging from a ceiling with complex geometric and floral patterns. Below the chandelier, there are arched doorways and windows with decorative grilles. The floor is covered with patterned carpets. In the lower-left corner, there is a white vertical bar and the number '2.' in white text.

2.

PROVOĐENJE SAMOEVALUACIJE

2.1. TIM ZA SAMOEVALUACIJU

Odlukom Vijeća Fakulteta br. 03-03-778/22 od 8. jula 2022. imenovan je Tim za provođenje samoevaluacije studijskih programa i pisanje samoevaluacijskog izvještaja za studijske programe Fakulteta (dalje: Tim) u **sljedećem sastavu**:

1. Prof. dr. Nedim Begović, voditelj Tima;
2. Prof. dr. Mustafa Hasani;
3. Prof. dr. Ahmet Alibašić;
4. Prof. dr. Aid Smajić;
5. Prof. dr. Zehra Alispahić;
6. Doc. dr. Amina Arnautović;
7. Mr. Ahmed Čolić, viši asistent;
8. Mr. Mirzeta Brkić, viši asistent;
9. Firdevsa Jelovac, šef Studentske službe;
10. Almin Smajić, predstavnik studenata II ciklusa;
11. Umihana Šošić, predstavnik studenata I ciklusa.

Odluka o pokretanju postupka provođenja samoevaluacije studijskih programa i pisanja samoevaluacijskog izvještaja za studijske programe i imenovanju Tima za provođenje samoevaluacije studijskih programa i pisanje samoevaluacijskog izvještaja za studijske programe Fakulteta uvrštena je kao Prilog 1. ovog izvještaja.

Upravni odbor Udruženja studenata Fakulteta prethodno je na svojoj sjednici održanoj 1. jula 2022. imenovao Almina Smajića za predstavnika studenata II ciklusa i Umihanu Šošić za predstavnika studenata I ciklusa u Timu. Naredne akademske godine, Upravni odbor Udruženja studenata donio je 6. novembra 2023. odluku o imenovanju Umihane Šošić za predstavnika studenata II ciklusa i Lejle Džihan za predstavnika studenata I ciklusa.

Vijeće Fakulteta je na 7. redovnoj sjednici održanoj 3. jula 2024. usvojilo Odluku (broj 03-03-7. red.sjed.-586/24) o izmjeni Odluke o imenovanju Tima za samoevaluaciju kojom je, umjesto prof. dr. Mustafe Hasanija, **za člana Tima imenovan prof. dr. Kenan Musić**. Ova Odluka je uvrštena kao Prilog 2. ovog izvještaja.

Upravni odbor Udruženja studenata Fakulteta je 25. novembra 2024. (dopis protokolisan pod brojem 03-04-1258/24 od 4. decembra 2024) imenovao Kerima Jašarevića za novog predstavnika studenata I ciklusa studija u Timu.

Tim je imao zadatak da provede potrebne aktivnosti u okviru samoevaluacije studijskih programa i pisanja samoevaluacijskog izvještaja za pet studijskih programa I i II ciklusa studija, u skladu s dinamikom aktivnosti Rektorata Univerziteta, Ministarstva za visoko obrazovanje, nauku

i mlade KS i Agencije za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta BiH u svrhu pripreme za akreditaciju studijskih programa Univerziteta.

Studentska služba Fakulteta pružala je stručnu i administrativnu podršku radu Tima, a Odbor za osiguranje kvaliteta Fakulteta je pratio rad Tima te o njegovim aktivnostima podnosio periodične izvještaje prorektoru za kvalitet, Službi za osiguranje kvaliteta Rektorata i Odboru za upravljanje kvalitetom Univerziteta.

2.2. POSTUPAK SAMOEVALUACIJE

Postupkom samoevaluacije obuhvaćeno je pet studijskih programa Fakulteta, i to: Studijski program islamske teologije, Studijski program IVRP, Studijski program IHM (I ciklus studija); Master u islamskim studijama i Master imameta (II ciklus studija).

Tim je u periodu samoevaluacije održavao redovne formalne i radno-konsultativne sastanke te ostvarivao elektronsku komunikaciju putem mejla i razmjenjivao potrebne materijale. Pojedini sastanci održani su uz prisustvo članova Odbora za osiguranje kvaliteta s ciljem praćenja dinamike aktivnosti Tima i podnošenja izvještaja o rezultatima rada prorektoru za kvalitet, Službi za osiguranje kvaliteta Rektorata i Odboru za upravljanje kvalitetom Univerziteta.

Sam postupak samoevaluacije proveden je u sljedećim koracima:

1. Dogovorena je metodologija rada Tima te izvršena raspodjela zaduženja po kriterijima za akreditaciju, odn. poglavlja samoevaluacijskog izvještaja;
2. Članovi Tima ostvarili su uvid u relevantne izvore informacija te pristupili prikupljanju, obradi i analizi podataka, u okviru dogovorenih zaduženja. Stručnu i administrativno-tehničku podršku u procesu prikupljanja podataka pružili su Studentska služba i Ured za osiguranje kvaliteta Fakulteta;
3. Članovi Tima napisali su poglavlja samoevaluacijskog izvještaja u okviru dogovorenih zaduženja;
4. Voditelj Tima, uz tehničku podršku sekretara Tima, izvršio je sinhroniziranje svih poglavlja izvještaja;
5. Tim je usaglasio i utvrdio finalni prijedlog samoevaluacijskog izvještaja te ga uputio na usvajanje Vijeću Fakulteta, odn. Senatu Univerziteta.

U postupku samoevaluacije i pisanja Samoevaluacijskog izvještaja korišteni su sljedeći izvori:

- a. propisi BiH i KS kojima se uređuju djelatnost visokog obrazovanja i akreditacija visokoškolskih ustanova i studijskih programa; propisi i politike kvaliteta Univerziteta; propisi IZ BiH i Fakulteta;
- b. *Strategija razvoja visokog obrazovanja i naučnoistraživačkog rada Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini u periodu od 2014. do 2024; Strategija razvoja Univerziteta u Sarajevu 2019–2023; Strategija razvoja međunarodne saradnje Univerziteta u Sarajevu za period 2018/2019-2022/2023; Strategija razvoja naučnoistraživačkog rada na Univerzitetu u Sarajevu iz 2017;*

- c. *Akcioni plan za poboljšanje i unapređenje sistema kvaliteta na Univerzitetu u Sarajevu za period 2020–2024. godine nakon provedene reakreditacije* (rješenje Ministarstva za obrazovanje, nauku i mlade) i godišnji izvještaji o realizaciji Akcionog plana;
- d. *Izvještaj o provođenju krovnih strategija visokog obrazovanja na području osiguranja kvaliteta i Akcionog plana za poboljšanje i unapređenje sistema kvaliteta na Univerzitetu u Sarajevu za period 2020–2024;*
- e. *Izvještaj o evaluaciji studijskih programa Fakulteta u 2021/2022;*
- f. semestralni izvještaji o evaluaciji nastave na Fakultetu od ljetnog semestra 2018/2019. do ljetnog semestra 2023/24;
- g. izvještaji o prolaznosti studenata na ispitima, prohodnosti i uspješnosti studiranja, stopi i razlozima napuštanja studija u periodu 2019–2024. te zapošljivosti studenata u periodu 2019–2023;
- h. izvještaji o radu Fakulteta za 2019, 2020, 2021, 2022. i 2023;
- i. zaključci i odluke sa sjednica Vijeća i Odbora za osiguranje kvaliteta Fakulteta;
- j. dokumenti iz arhive Studentske službe i Sekretarijata Fakulteta;
- k. podaci sa web-stranica Univerziteta, Fakulteta i Osnivača Fakulteta;
- l. sastanci i prepiska sa stručnim službama Fakulteta i Rektorata Univerziteta i dr.

Postupak samoevaluacije proveden je u skladu s *Preporukama za reguliranje postupka akreditacije visokoškolskih ustanova i studijskih programa I i II ciklusa studija u BiH* koje je usvojila Agencija za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta BiH u aprilu 2023. i *Pravilnikom o akreditaciji visokoškolskih ustanova i studijskih programa Vlade Kantona Sarajevo (2023)* koji je usvojen u oktobru 2023.

3.

STANJE KVALITETA
PREMA KRITERIJIMA ZA
AKREDITACIJU STUDIJSKIH
PROGRAMA

3.1. POLITIKA OSIGURANJA KVALITETA STUDIJSKIH PROGRAMA

3.1.1. Visokoškolska ustanova ima usvojenu i javno dostupnu politiku unutrašnjeg osiguranja kvaliteta studijskih programa kao dio njenog strateškog upravljanja.

Kao punopravna članica Univerziteta, Fakultet se referira na politiku osiguranja kvaliteta usvojenu na nivou Univerziteta. Upravni odbor Univerziteta je na svojoj 43. redovnoj sjednici održanoj 30. novembra 2017. donio *Odluku o uspostavi sistema osiguranja i upravljanja kvalitetom na Univerzitetu u Sarajevu* (Odluka br. 02-8395/17), čiji je sastavni dio *Politika kvaliteta Univerziteta u Sarajevu*. Shodno ovoj Odluci, polaznu normativnu osnovu sistema osiguranja i upravljanja kvalitetom čine opći akti Univerziteta: *Statut*, *Pravilnik o sistemu osiguranja i upravljanja kvalitetom na Univerzitetu u Sarajevu*, *Pravila studiranja za I, II i III ciklus studija* i *Pravila o bližim kriterijima za napredovanje akademskog osoblja*. Odluka je općeg karaktera i odnosi se na osiguranje kvaliteta različitih aspekata studijskih programa, uključujući obrazovni i naučnoistraživački rad, kao i rad stručnog, administrativnog i tehničkog osoblja.

Senat Univerziteta je u decembru 2023. usvojio *Priručnik o kvalitetu* u sklopu kojeg su osavremenjene *Politika kvaliteta Univerziteta* i *Politika kvaliteta studijskih programa*. Shodno *Politici kvaliteta studijskih programa*, strateško opredjeljenje Univerziteta je da prepozna i podržava izvrsnost kao osnovni obrazac ponašanja svih sudionika u realizaciji studijskih programa, prije svega osoblja i studenata te da osigura uslove za postizanje visokih standarda kvaliteta programa. Pored ostalog, kvalitet studijskih programa osigurava se kroz uspostavljanje načina rada i standarda kojima se potiču izvrsnost i kreativnost; usklađivanje djelatnosti Univerziteta s evropskim i nacionalnim standardima osiguranja kvaliteta, zakonima i drugim propisima na svim nivoima u BiH i propisima Univerziteta; kontinuirano vrednovanje postignutog nivoa kvaliteta studijskih programa od strane svih relevantnih aktera te donošenje mjera za otklanjanje uočenih nedostataka i unapređenje kvaliteta; razvoj novih i osavremenjivanje postojećih studijskih programa; poboljšanje načina izvođenja nastave, uključujući metode podučavanja i načine ispitivanja; pružanje podrške osoblju i studentima u njihovom nastojanju za postizanje izvrsnosti, kroz poticanje mobilnosti i profesionalnog razvoja; jačanje internacionalizacije i dr.

Polaznu normativnu osnovu za osiguranje kvaliteta studijskih programa čine sljedeći propisi Univerziteta:

- *Statut Univerziteta* (2023):

Osmi dio *Statuta* posvećen je sistemu osiguranja i upravljanja kvalitetom, a odnosi se na:

- a. funkcije i ciljeve Univerziteta i njegovih članica;
- b. procedure za osiguranje kvaliteta u upravljačkoj strukturi;

- c. realizaciju studijskih programa;
- d. unapređenje procesa provjere znanja i ocjenjivanja studenata;
- e. uvođenje i jačanje prakse samoevaluacije, *benchmarkinga* i *peer reviewa* kao mehanizama stalnog unapređenja kvaliteta na Univerzitetu i članicama;
- f. naučnoistraživačke, umjetničke i umjetničko-istraživačke djelatnosti članica Univerziteta;
- g. ljudske resurse;
- h. infrastrukturu Univerziteta i članica;
- i. informacione sisteme i tehnologije;
- j. informiranje i pristup informacijama i
- k. međunarodnu saradnju.

- *Pravilnik o sistemu osiguranja i upravljanja kvalitetom* (2019):

Ovaj pravilnik je u procesu izmjena s ciljem usklađivanja sa novim *Zakonom o visokom obrazovanju* (2022) i *Statutom Univerziteta* (2023) te novim *Pravilnikom o akreditaciji visokoškolskih ustanova i studijskih programa u Kantonu Sarajevo* (2023)

- *Pravila studiranja za prvi i drugi ciklus studija, integrirani, stručni i specijalistički studij* (2023);
- *Pravila treći ciklus studija Univerziteta* (2024).

Usvojen je i niz drugih propisa kojima se uređuju procedure unutrašnjeg osiguranja kvaliteta studijskih programa, uključujući:

- *Pravilnik o nagrađivanju akademskog i naučnoistraživačkog osoblja Univerziteta u Sarajevu na osnovu rezultata naučnog rada* (2022);
- *Pravilnik o nagrađivanju bibliotekara* (2022);
- *Pravilnik o priznanjima i nagradama* (2021);
- *Pravilnik o postupku usvajanja i izmjene studijskih programa* (2024);
- *Pravilnik o postupku predlaganja, ocjene, usvajanja novih i izmjena postojećih nastavnih planova i programa* (2018);
- *Pravilnik o mobilnosti* (2018);
- *Pravilnik o studentskoj evaluaciji rada akademskog osoblja i uspješnosti realizacije nastavnih planova i programa* (2018);
- *Pravilnik o načinu korištenja softvera za detekciju plagijarizma* (2020).

Odredbe o sistemu osiguranja kvaliteta sadržane su i u *Pravilima Fakulteta* (članovi 4I, 179–182), usvojenim na Vijeću Fakulteta (br. 03-03-9. Elek. Sjed.-III/21 od 9. II. 2021) u skladu s članom 4. Ugovora o položaju i djelovanju Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu u sastavu Univerziteta u Sarajevu (br. 02-38-31300/16 od 27. 10. 2016), zaključenim između Vlade KS i IZ BiH. Na Pravila su saglasnosti dali Upravni odbor Fakulteta 29. decembra 2021, Rijaset IZ BiH (br. 02-03-2-220-4/22 od 24. 3. 2022) i Senat Univerziteta (01698/22 od 27. aprila 2022). Međutim, s obzirom na usvajanje novog *Zakona o visokom obrazovanju Kantona Sarajevo* 2022. i novog *Statuta Univerziteta* 2023, Fakultet je u obavezi da usvojena *Pravila* usaglasa sa spomenutim propisima prije nego što ponovo zatraži saglasnosti Senata Univerziteta i Vlade KS.

Dodatno, odredbe o sistemu unutrašnjeg osiguranja kvaliteta na Fakultetu sadržane su u *Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta na Fakultetu* od 2024. (članovi 7, 12, 16, 49–51).

Sistem osiguranja i upravljanja kvalitetom na Univerzitetu i njegovim članicama, shodno članu 6. *Pravilnika o sistemu osiguranja i upravljanja kvalitetom na Univerzitetu u Sarajevu* (2019), čine:

- a. Odbor za upravljanje kvalitetom Univerziteta;

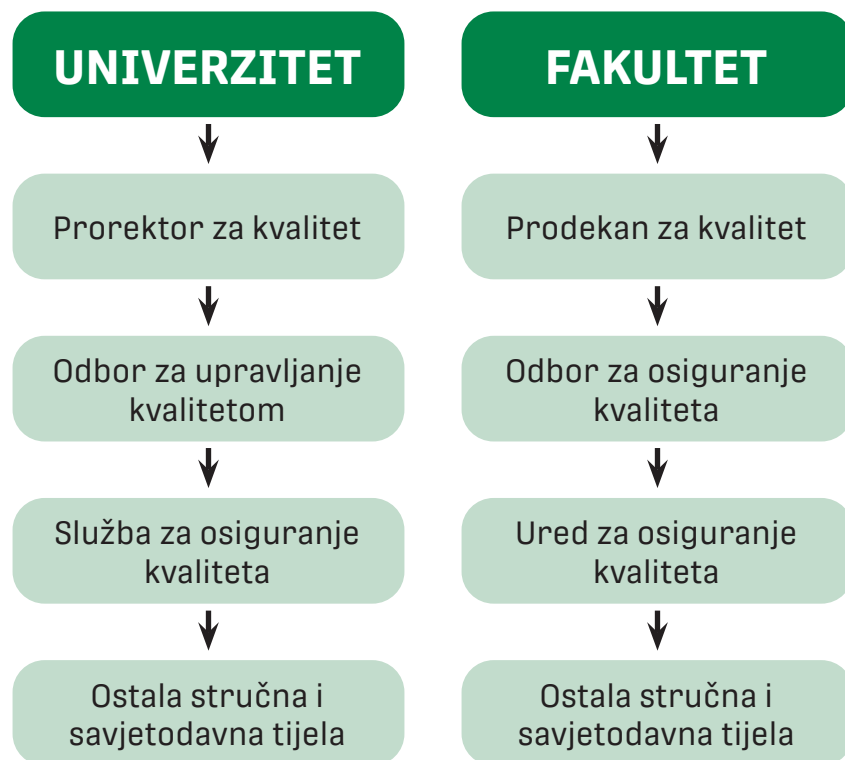
- b. Služba za osiguranje kvaliteta Univerziteta;
- c. odbori za osiguranje kvaliteta članica;
- d. uredi za osiguranje kvaliteta članica i
- e. stručna i savjetodavna tijela Univerziteta/članica nadležna za osiguranje kvaliteta u pojedinim područjima.

Kako bi se unaprijedio sistem osiguranja kvaliteta na Fakultetu, Vijeće Fakulteta je 2019. donijelo odluke o imenovanju prodekana za kvalitet i Odbora za osiguranje kvaliteta kojeg čine predstavnik menadžmenta, nastavnog i nenastavnog osoblja i studenata. U sastavu Odbora studenti imaju predstavnike I i II ciklusa studija. Spomenute odluke svjedoče o težnji za uspostavom kulture kvaliteta i podizanju svijesti o njenoj važnosti na Fakultetu, kao i uključivanje Fakulteta u integrirani sistem osiguranja i upravljanja kvalitetom na Univerzitetu.

Organizaciju sistema osiguranja i upravljanja kvalitetom na Fakultetu, shodno članu 6. *Pravilnika o sistemu osiguranja i upravljanja kvalitetom na Univerzitetu u Sarajevu (2019)*, odn. članu 41. *Pravila Fakulteta (2021)* i članovima 7, 12, 16, 23, 49-51 *Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta na Fakultetu islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu (2024)*, čine:

- Prodekan za kvalitet;
- Odbor za osiguranje kvaliteta;
- Ured za osiguranje kvaliteta i
- Stručna i savjetodavna tijela nadležna za osiguranje kvaliteta u pojedinim područjima.

Organizacija sistema osiguranja i upravljanja kvalitetom na Fakultetu sastavni je dio integriranog sistema osiguranja i upravljanja kvalitetom na Univerzitetu (grafikon 1).

Grafikon 3. Organizacija sistema osiguranja i upravljanja kvalitetom na Univerzitetu i Fakultetu

Sastav Odbora za osiguranje kvaliteta, shodno Odluci Vijeća Fakulteta o izmjeni i dopuni Odluke o imenovanju komisija Fakulteta (br. 03-I-2.red.sjed.-1095/24 od 6. novembra 2024) i Odlukama Udruženja studenata Fakulteta (br. 03-OI-1078/24 od 4. novembra 2024. i br. 03-OI-1268/24 od 4. decembra 2024), čine:

1. Prof. dr. Nedim Begović, predsjednik, prodekan za kvalitet;
2. Prof. dr. Ahmet Alibašić, prodekan za nastavu, predstavnik nastavnog osoblja;
3. Prof. dr. Dina Sijamhodžić-Nadarević, predstavnik nastavnog osoblja;
4. Nura Hodžić, MA, predstavnik nenastavnog osoblja;
5. Ahmed Avdibašić, predstavnik studenata I ciklusa studija i
6. Mubina Suljić-Solo, predstavnik studenata II ciklusa studija.

Poslove koji spadaju u djelokrug rada Ureda za osiguranje kvaliteta od 2019. obavljale su zaposlenice Studentske službe Fakulteta. Od juna 2024. na Fakultetu je angažirana stručna saradnica u Uredu za osiguranje kvaliteta na 50% radnog vremena.

Politike kvaliteta objavljene su na web-stranicama [Univerziteta](#) i [Fakulteta](#). Propisi Univerziteta koji čine normativnu osnovu sistema osiguranja i upravljanja kvalitetom objavljeni su na web-stranicama [Univerziteta](#) i [Fakulteta](#). Propisi Fakulteta koji čine polaznu normativnu osnovu sistema osiguranja i upravljanja kvalitetom objavljeni su na web-stranici [Fakulteta](#).

Brojni su dokazi o primjeni usvojene politike osiguranja kvaliteta na Fakultetu. Proces unutrašnjeg osiguranja kvaliteta obuhvataju sve ključne djelatnosti Fakulteta: nastavu, istraživanje i procese stručne, administrativne i tehničke podrške. Primjeri aktivnosti kojima se osigurava kvalitet nastave su: semestralne evaluacije nastavnog procesa, evaluacija studijskih programa, kontrola usklađenosti zahtjeva za pokretanje/izmjene i dopune nastavnih planova i programa sa standardima i normativima, primjena poticajnih mjera za najuspješnije nastavnike i saradnike, organiziranje stručnih seminara za nastavno osoblje, upravljanje informacijama o različitim aspektima studijskih programa i dr. Primjeri aktivnosti kojima se osigurava kvalitet naučnog istraživanja su: poticanje uključivanja nastavnog osoblja u međunarodne i domaće naučnoistraživačke projekte, stimuliranje disciplinarnih i interdisciplinarnih projekata na nivou Fakulteta, poticanje uključivanja studenata u projekte nastavnog osoblja, poticanje nastavnog osoblja na podnošenje prijava na javne pozive federalne i kantonalne vlade za sufinansiranje naučnoistraživačkih projekata, organiziranje stručnih seminara i dr. Kvalitet stručno-administrativnih i tehničkih procesa podrške nastoji se osigurati kroz organiziranje stručnih edukacija i evaluaciju rada nenastavnog osoblja, u skladu sa usvojenim [Pravilnikom o ocjenjivanju rada nenastavnog osoblja Fakulteta](#).

Godišnja evaluacija učinkovitosti rada nenastavnog osoblja obuhvata četiri faze:

- a. planiranje radnih ciljeva;
- b. mentorstvo, tj. praćenje realizacije radnih ciljeva;
- c. ocjenjivanje (u koje su uključeni studenti, nastavno osoblje i neposredni rukovodioci) i
- d. primjena poticajnih i korektivnih mjera.

Dokazi primjene politike osiguranja kvaliteta detaljnije su predloženi u vezi s ostalim kriterijima (v. npr. kriterij 9. "Kontinuirano praćenje, periodična evaluacija i revizija studijskih programa", gdje je obrazložena primjena [Pravilnika o evaluaciji rada akademskog osoblja i uspješnosti realizacije nastavnih planova i programa](#)).

Fakultet nema usvojenu vlastitu strategiju razvoja s obzirom da je priprema i usvajanje strategije ustanova IZ BiH u nadležnosti Rijasetu IZ BiH (član 17. [Pravilnika o organizaciji i radu Rijasetu, 2014](#)).

Međutim, kroz pripremu, usvajanje i realizaciju godišnjih planova rada Fakultet je aktivno sudjelovao u implementaciji dvije krovne strategije koje su relevantne za njegovo djelovanje:

- a. *Strategija razvoja Univerziteta u Sarajevu za period 2019–2023*, koja je predviđjela tri strateška cilja na području osiguranja kvaliteta:
 1. Q1. Jačanje kapaciteta za unutrašnje osiguranje kvaliteta;
 2. Q2. Osiguranje standarda kvaliteta visokog obrazovanja na Univerzitetu i
 3. Q3. Promocija i podrška izvrsnosti;
- b. *Strategija razvoja visokog obrazovanja i naučnoistraživačkog rada IZ BiH u periodu 2014–2024*, koja je predviđjela kao strateški zadatak “Osiguranje i kontrol(u) kvaliteta”.

Usvojeni strateški ciljevi u okviru krovnih strategija nastoje se operacionalizirati kroz godišnje planove rada Fakulteta koji redovno uključuju aktivnosti koje imaju za cilj postizanje kontinuiranog poboljšanja svih segmenata djelatnosti Fakulteta. To znači da politika unutrašnjeg osiguranja kvaliteta čini sastavni dio strateškog menadžmenta Fakulteta.

Do sada nisu urađene cjelovite analize primjene *Strategije razvoja visokog obrazovanja i naučnoistraživačkog rada IZ BiH u periodu 2014–2024*. Odsustvo usvojenih akcionih planova za realizaciju ove strategije s nosiocima aktivnosti, vremenskim okvirom, indikatorima uspješnosti i resursima otežava praćenje njene primjene. Ipak, može se konstatirati da je Fakultet u velikoj mjeri implementirao usvojene strateške zadatke na području osiguranja kvaliteta. Vijeće Fakulteta je u decembru 2023. usvojilo *Izveštaj o provođenju krovnih strategija visokog obrazovanja na području osiguranja kvaliteta i Akcionog plana za poboljšanje i unapređenje sistema kvaliteta na Univerzitetu u Sarajevu za period 2020–2024*.

Aktivnosti kojima je na Fakultetu implementiran strateški zadatak 7.1.2. “Osiguranje i kontrola kvaliteta” u *Strategiji razvoja visokog obrazovanja i naučnoistraživačkog rada IZ BiH 2014–2024*, opisane su u tabeli 2. Ona sadrži ažurirane podatke u odnosu na ranije spomenuti izvještaj koji je usvojen na Vijeću Fakulteta. Radi preglednosti teksta izvještaja, izdvojena je kao Prilog 3. Samoevaluacijskog izvještaja.

Na nivou Univerziteta nije standardizirana forma akcionih planova za implementaciju *Strategije razvoja Univerziteta (2019–2023)* koji je mogla olakšati praćenje njenog provođenja. Ipak, možemo konstatirati da je Fakultet aktivno sudjelovao u implementaciji usvojenih strateških, odn. operativnih ciljeva na području osiguranja kvaliteta, provodeći aktivnosti koje su opisane u tabeli 3. Ona sadrži ažurirane podatke u odnosu na ranije spomenuti izvještaj koji je usvojen na Vijeću. Tabela 3. uvrštena je u Samoevaluacijski izvještaj kao Prilog 4.

Fakultet je također sudjelovao u provođenju *Akcionog plana za poboljšanje i unapređenje sistema kvaliteta na Univerzitetu u Sarajevu (2020–2024)*:

- a. *AI.4a Praćenje realizacije aktivnosti prema usvojenim pravilnicima*

Fakultet je nastavio primjenjivati *Pravilnik o studentskoj evaluaciji rada akademskog osoblja i uspješnosti realizacije nastavnih planova i programa* kroz redovne semestralne evaluacije kvaliteta nastave (u vrijeme pandemije evaluacije su bile prilagođene izvođenju nastave u digitalnom okruženju) i jednu evaluaciju kvaliteta realizacije studijskih programa (u akademskoj 2021/22).

U skladu s Pravilnikom o detekciji plagijarizma, vrše se redovne aktivnosti provjere plagijarizma u doktorskim disertacijama i radovima koji se objavljuju u *Zborniku radova Fakulteta*. Nastavno osoblje Fakulteta imalo je priliku da pohađa edukaciju o korištenju softvera za detekciju plagijarizma u završnim radovima II ciklusa studija, a u narednom periodu predstoji uvođenje ovog mehanizma prevencije plagijarizma u redovnu praksu u radu komisija za ocjenu i odbranu master teza.

Shodno *Pravilniku o nagrađivanju akademskog i naučnoistraživačkog osoblja*, dva profesora Fakulteta ostvarili su 2., odn. 5. mjesto na listi dobitnika priznanja i nagrada Univerziteta za 2021. Profesori Fakulteta su također bili dobitnici nagrada Univerziteta za naučni rad u 2020., 2022. i 2023.

Shodno *Pravilniku o nagrađivanju bibliotekara*, bibliotekar Fakulteta je ostvarila 2. mjesto po osnovu odluke Odbora za bibliotečko-informacioni sistem Univerziteta od 3. juna 2022.

Shodno *Pravilniku o nagradama i priznanjima*, na sjednici Senata Univerziteta od 22. novembra 2023. usvojen je Izvještaj Odbora za dodjelu univerzitetskih priznanja (br. 0105-11992/23) prema kojem je studentica Fakulteta, s prosjekom ocjena 10,00 bila prva na listi najuspješnijih studenata Univerziteta u akademskoj 2022/23.

- b. *AI.4b Izrada i usklađivanje relevantnih dokumenata, pravilnika i procedura koji prate aktivnosti kvaliteta predviđene zakonima i standardima kvaliteta*

Fakultet je sudjelovao u javnoj raspravi o nacrtu Zakona o visokom obrazovanju KS (2022), nacrtu Statuta Univerziteta (2023) i nacrtu Pravila studiranja za prvi i drugi ciklus studija (2023).

- c. *AI.5a Definirati način obrade podataka i listu indikatora kojima se procjenjuje kvalitet realizacije nastave i studijskih programa*

Odbor za osiguranje kvaliteta Fakulteta je usvojio dokumentaciju studentske evaluacije rada akademskog osoblja u nastavi koja je definirala način obrade podataka i listu indikatora (pitanja anketnog upitnika) kojima se procjenjuje kvalitet realizacije nastave i studijskih programa) (*Zapisnik sa 2. sjednice Odbora od 5. juna 2020*, br. 20/20, 25. juni 2020). Lista indikatora usvojena je na 43. sjednici Vijeća Fakulteta od 10. juna 2020. skupa sa Izvještajem Odbora o provedenoj analizi Studentske evaluacije rada akademskog osoblja u zimskom semestru 2019/20. sa preporukama.

Također, Odbor je usvojio listu indikatora kojima se procjenjuje kvalitet realizacije studijskih programa (*Anketni upitnik za evaluaciju studijskog programa*) (*Zapisnik sa 2. sjednice od 25. februara 2022*, br. 22/22, 16. mart 2022). Lista indikatora usvojena je na 7. sjednici Vijeća Fakulteta u okviru Izvještaja o evaluaciji studijskih programa u 2021/22.

- d. *AI.5b Izrada izvještaja o provedenim postupcima evaluacije rada akademskog osoblja i evaluacije nastavnih planova i programa*

Vijeće Fakulteta usvaja redovne semestralne izvještaje o provedenim postupcima evaluacije rada akademskog osoblja, počevši od ljetnog semestra 2018/19, a akademske 2021/22. usvojen je Izvještaj o evaluaciji pet studijskih programa Fakulteta.

- e. *AI.5c Godišnji integrirani izvještaj o provedenim evaluacijama rada akademskog osoblja i evaluacije nastavnih planova i programa na svim fakultetima*

Prodekan za kvalitet Fakulteta je 31. maja 2023. dostavio prorektoru za kvalitet i Službi za osiguranje kvaliteta izvještaje o evaluaciji nastave za zimski i ljetni semestar 2021/22. Također, prodekan za kvalitet Fakulteta je 30. novembra 2023. dostavio prorektoru za kvalitet izvještaje o evaluaciji nastave za zimski i ljetni semestar akademske 2022/23.

- f. *AI.5d Uvođenje anketa za nastavnike*

Nastavno osoblje Fakulteta je u novembru 2023. uzelo učešće u anketi Službe za osiguranje kvaliteta Rektorata Univerziteta o dostupnosti, kvalitetu i savremenosti resursa vezanih za studijske programe u 2022/23. Prema izvještaju o anketi koji je šef Službe za osiguranje kvaliteta Rektorata Univerziteta dostavio 24. novembra 2023. predsjedavajućem Odboru za osiguranje kvaliteta Fakulteta, anketi su pristupila 23 nastavnika i saradnika Fakulteta (76,7% članova akademskog osoblja).

Shodno rezultatima ankete, Fakultet je bio druga po redu članica Univerziteta po zadovoljstvu njegovog akademskog osoblja različitim aspektima rada ove ustanove.

g. *PI.6 Procese upravljanja kvalitetom koji su dobro definirani u nastavi prenijeti i na ostale oblasti*

Menadžment Fakulteta je, počevši od sredine 2022, počeo provoditi evaluaciju kvaliteta procesa stručne, administrativne i tehničke podrške, tj. radne učinkovitosti nenastavnog osoblja, na temelju usvojenog *Pravilnika o ocjenjivanju rada nenastavnog osoblja (2022)*. Provođenje uključuje:

- a. postavljanje polugodišnjih/godišnjih radnih ciljeva s rokovima za realizaciju (neposredni rukovodilac u dogovoru s radnikom);
- b. povremene sastanke neposrednog rukovodioca sa radnikom radi praćenja realizacije radnih ciljeva i pružanja potrebnih uputstava i smjernica;
- c. ocjenjivanje rada na osnovu realizacije radnih ciljeva, primjene kompetencija neophodnih za obavljanje poslova radnog mjesta, izvještaja Odbora za osiguranje kvaliteta o kvaliteti procesa podrške (izvještaj se priprema na osnovu evaluacije procesa podrške koju provode nastavno osoblje i studenti) i
- d. primjenu posljedica ocjenjivanja (priznanja i novčane nagrade najučinkovitijim radnicima, te primjena korektivnih mjera).

3.1.2. Politika osiguranja kvaliteta studijskih programa je usmjerena na promociju: istraživačkog rada, učenja i poučavanja, mobilnosti i internacionalizacije na studijskim programima, kao i sprečavanju plagijata radova nastavnika i završnih radova studenata na svim ciklusima studija.

Prema Odluci o uspostavi sistema osiguranja i upravljanja kvalitetom na Univerzitetu u Sarajevu (2017), sistem osiguranja i upravljanja kvalitetom Univerziteta usmjeren je na stalno poboljšanje obrazovnog rada, tj. učenja i poučavanja, naučnoistraživačkog rada i usaglašenost s procesima evropskih integracija visokoškolskog obrazovanja, što implicira i ostvarenje ciljeva mobilnosti i internacionalizacije.

Inovirana *Politika kvaliteta studijskih programa* koju je Senat Univerziteta usvojio u decembru 2023. proklamira opredijeljenost Univerziteta za razvoj novih i osavremenjivanje postojećih studijskih programa uz stalno inoviranje i unapređenje nastavnog sadržaja u skladu s razvojem nauke, tehnike, tehnologije, privrede i društva, njegujući autentičnost proizašlu iz tradicije i najboljih nacionalnih i međunarodnih praksi. Također, ona izražava spremnost za unapređenje načina izvođenja nastave, metoda podučavanja i provjere znanja u središtu kojih je student, kao i poticanje i jačanje internacionalizacije i pružanja podrške mobilnosti osoblja i studenata.

U svrhu promocije kvaliteta učenja i poučavanja Senat Univerziteta usvojio je *Pravilnik o studentskoj evaluaciji rada akademskog osoblja i uspješnosti realizacije nastavnih planova i programa na Univerzitetu u Sarajevu (2018)*. U cilju promocije naučnoistraživačkog rada usvojen je *Pravilnik o nagrađivanju akademskog i naučnoistraživačkog osoblja Univerziteta u Sarajevu na osnovu rezultata naučnog/umjetničkog rada (2022)*. U cilju normiranja i promocije mobilnosti i internacionalizacije usvojen je *Pravilnik o mobilnosti Univerziteta u Sarajevu (2018. i 2019)*.

Strategijom razvoja Univerziteta 2019–2023, predviđeni su operativni ciljevi koji su u službi promocije:

1. istraživačkog rada:
Q3.2. Promocija i podrška naučnoistraživačkoj izvrsnosti na Univerzitetu;
2. učenja i poučavanja:
Q2.2. Unapređenje kvaliteta nastavnog procesa i

Q2.3. Unapređenje kvaliteta nastavničkog i saradničkog kadra;

3. mobilnosti i internacionalizacije na studijskim programima:

Q3.3. Promocija i podrška mobilnosti nastavnog i nenastavnog osoblja i studenata.

Pravilnik o studentskoj evaluaciji rada akademskog osoblja do sada je primijenjen na Fakultetu kroz redovne semestralne evaluacije nastavnog procesa i cjelovitu evaluaciju studijskih programa. Poređenjem usvojenih semestralnih izvještaja o evaluaciji nastavnog procesa od ljetnog semestra 2018/19. do ljetnog semestra 2023/24. dolazi se do zaključka o postojanju kontinuiteta unapređenja kvaliteta nastave i podučavanja (v. potpoglavlja 3.9.1. i 3.9.2)

Među dobitnicima priznanja i nagrada Senata Univerziteta, shodno kriterijima Pravilnika o nagrađivanju akademskog osoblja Univerziteta za rezultate naučnog rada, bili su profesori Fakulteta u kontinuitetu, u periodu od 2020. do 2023.

U skladu s Pravilnikom o mobilnosti, nastavnici i studenti Fakulteta sudjeluju u Erasmus programu razmjena. Međutim, nisu urađene sistematske analize efekata primjene ovog Pravilnika na Fakultetu.

Također, nisu urađene analize o tome u kojoj mjeri je Fakultet participirao u realizaciji operativnih ciljeva Strategije razvoja Univerziteta 2019–2023. koji su usmjereni na promociju istraživačkog rada, učenja i poučavanja, mobilnosti i internacionalizacije.

Statut Univerziteta sadrži odredbe koje imaju za cilj zaštitu od akademskih prevara i promoviranje sistema etičkih pravila akademskog karaktera (članovi 260. i 261). Ova oblast je detaljnije uređena:

- *Etičkim kodeksom Univerziteta* (br. 01-38-I696-I/12 od 27. 6. 2012);
- *Odlukom Senata Univerziteta o izmjenama i dopunama Etičkog kodeksa Univerziteta* (br. 01-14-192/21 od 29. 9. 2021);
- *Pravilnikom o načinu korištenja softvera za detekciju plagijarizma* (br. 0101-2785/18 od 28. 3. 2018).

Fakultet svake dvije godine imenuje Etičku komisiju i Komisiju za disciplinsku odgovornost studenata (v. *Odluka o imenovanju komisija* usvojena na 10. redovnoj sjednici Vijeća održanoj 12. 10. 2022).

Softver za detekciju plagijarizma Univerziteta koristi se za provjeru prisutnosti plagijarizma u naučnim/stručnim radovima koje nastavno osoblje i saradnici Fakulteta objavljuju u časopisu *Zbornik radova Fakulteta islamskih nauka* kao i doktorskim disertacijama. Također, nastavnicima Fakulteta je omogućeno od 24. novembra 2023. da koriste softver za provjeru plagijarizma u završnim radovima II ciklusa studija. Što se tiče studijskih programa I ciklusa studija, na njima nije predviđena izrada završnih radova.

3.1.3. Politika podržava razvoj kulture kvalitete u kojoj svi unutarjni sudionici doprinose kvaliteti studijskih programa, te definira način uključivanja vanjskih sudionika u tome.

Politika kvaliteta studijskih programa Univerziteta izražava opredijeljenost za sistemsko praćenje pokazatelja unapređenja kvaliteta i kontinuirano evaluiranje postignutog nivoa kvaliteta studijskih programa Univerziteta od strane svih sudionika nastavnog procesa, poslodavaca, društvene zajednice te institucija za akreditaciju studijskih programa s ciljem osiguravanja potpune implementacije svih ciljeva i aktivnosti formalno definiranih politikama kvaliteta Univerziteta, a u slučaju uočenih nedostataka predano preispitivanje, donošenje mjera za njihovo otklanjanje i učenje iz takvog iskustva.

Shodno članu 8. *Pravilnika o sistemu osiguranja i upravljanja kvalitetom na Univerzitetu u Sarajevu*, Odbor za upravljanje kvalitetom Univerziteta uključuje predstavnike svih unutarnjih sudionika u djelatnosti visokog obrazovanja: menadžmenta Univerziteta (Rektorat), nastavnog i nenastavnog osoblja i studenata. Shodno članu 15. ovog Pravilnika, odbori za osiguranje kvaliteta članica također uključuju predstavnike svih unutarnjih sudionika u djelatnosti visokog obrazovanja: menadžmenta Fakulteta, nastavnog i nenastavnog osoblja i studenata.

Shodno članu 6. *Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta na Fakultetu islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu*, Odbor za osiguranje kvaliteta Fakulteta ima pet članova: jednog predstavnika menadžmenta (prodekan za kvalitet), dva predstavnika nastavnog osoblja, jednog predstavnika nenastavnog osoblja i dva predstavnika studenata, i to I i II ciklusa studija.

Shodno članu 109. Statuta Univerziteta (2023), u radu vijeća članica sudjeluju nastavnici, predstavnici saradnika, predstavnik stručnog nenastavnog osoblja, student-prodekan i predstavnici studenata sva tri ciklusa studija. Shodno članu 26. *Pravila Fakulteta (2021)* i *Odluci o konstituisanju Vijeća Fakulteta za akademsku 2024/25. (br. 03-01-874/24 od 01. 10. 2023)*, Vijeće Fakulteta čine: nastavnici u punom radnom odnosu na Fakultetu, predstavnici saradnika u punom radnom odnosu na Fakultetu, predstavnik stručnog nenastavnog osoblja, student-prodekan i predstavnici studenata sva tri ciklusa studija.

Procesi i strukture za razvoj politike osiguranja kvaliteta Fakulteta uključuju i eksterne interesne grupe čija uloga je predstavljena u nastavku:

- a. Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini (IZ BiH), putem Uprave za obrazovanje i nauku Rijasetu IZ BiH i Upravnog odbora Fakulteta, vrši osnivačka i upravljačka prava nad Fakultetom. Način uključivanja IZ BiH uređen je *Ugovorom o položaju Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu u sastavu Univerziteta u Sarajevu* (2016), članovima 72, 97, 103. i 170, *Zakonom o visokom obrazovanju Kantona Sarajevo (Službene novine KS, 36/22)* i *Pravilima Fakulteta (2021)*, kao i *propisima IZ BiH*, naime *Ustavom IZ BiH* (2014), *Pravilima o ustanovama IZ BiH* (2014), *Pravilnikom o organizaciji i radu Rijasetu* (2014) i dr.

Fakultet je u svom radu obavezan primjenjivati propise Osnivača. Istovremeno, propisi Fakulteta, pokretanje i revizija studijskih programa, nastavni planovi i programi, izbori članova akademskog osoblja u akademska zvanja, imenovanje i razrješenje dekana, zapošljavanje na Fakultetu, godišnji plan rada, budžet i izvještaj o radu i dr. moraju dobiti potrebne saglasnosti organa osnivača. Dodatno, s obzirom da se većina diplomiranih studenata Fakulteta zapošljavaju kao službenici IZ BiH, ona je u svojstvu poslodavca zainteresirana za kvalitet studijskih programa na Fakultetu i usklađenost ishoda učenja na tim programima sa njenim potrebama;

U nastojanju da unaprijedi uključenost organa IZ BiH u osiguranje kvaliteta studijskih programa, *Vijeće Fakulteta je u junu 2022.*, u okviru Izvještaja o evaluaciji studijskih programa u 2021/22. usvojilo preporuku Odbora za osiguranje kvaliteta o pokretanju inicijative prema osnivaču za izradu standarda zanimanja i standarda kvalifikacija u IZ BiH, a potom 2023. usvojilo *inicijativu za izradu Standarda zanimanja – Imam* i predložilo učešće predstavnika Fakulteta u radu tima za izradu ovog standarda.

Rijaset IZ BiH je donio *Odluku o imenovanju komisije za izradu prijedloga standarda zanimanja i standarda kvalifikacija u IZ BiH* (broj 02-03-2-1847-2/24 od 25. 04. 2024) u čiji sastav su uključeni predstavnici Uprave za obrazovanje i nauku, Uprave za vjerske poslove i Uprave za pravne i administrativne poslove Rijasetu IZ BiH, Vijeća muftija IZ BiH, Fakulteta islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu, Islamskog pedagoškog fakulteta Univerziteta u Zenici, Islamskog pedagoškog fakulteta Univerziteta u Bihaću i Centra za obuku i kadrove IZ BiH. Komisija je u periodu od 10. aprila do 24.

oktobra 2024. pripremila nacрте standarda za jedanaest zanimanja i nacрте standarda tri kvalifikacije koje se stiču završetkom prvog ciklusa studija na visokoškolskim ustanovama IZ BiH. *Rijaset IZ BiH je na svojoj 30. redovnoj sjednici održanoj 8. novembra 2024. usvojio standarde u formi nacрта.*

b. Šira društvena zajednica obuhvata alumni Fakulteta, vladin sektor, medije i širu javnost.

U ovom kontekstu značajno je spomenuti da je Fakultet, u saradnji s Upravom za obrazovanje i nauku Rijaset IZ BiH, realizirao naučnoistraživački projekat koji je rezultirao objavljivanjem *Studije o kompetencijama kadrova Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini: Od stečenih ka potrebnim kompetencijama* (2022). Studija, pored ostalog, sadrži analizu kompetencija alumniija Fakulteta za obavljanje zanimanja imama, nastavnika/profesora Islamske vjeronauke, profesora predmeta islamskog područja u medresama (muderrisa) i odgajatelja u učeničkim domovima IZ BiH, a korištena je kao jedan od izvora prilikom izrade nacрта standarda zanimanja i standarda kvalifikacija u IZ BiH.

Vladin sektor utječe na provođenje politike osiguranja kvaliteta kroz donošenje zakona i podzakonskih akata kojima se uređuje djelatnost visokog obrazovanja, okvirnih strategija razvoja visokog obrazovanja, davanje saglasnosti na osnivanje novih visokoškolskih ustanova i novih članica/odsjeaka na postojećim visokoškolskim ustanovama, utvrđivanje broja studenata na javnim visokoškolskim ustanovama, odobravanje budžeta, učešće u upravljanju javnim visokoškolskim ustanovama putem predstavnika u upravnom odboru. Uključivanje Skupštine i Vlade KS propisano je *Zakonom o visokom obrazovanju KS*, uključujući odredbe sadržane u članovima 24, 32, 45, 50. i 58.

Fakultet putem vlastite i web-stranica Osnivača i Univerziteta, pozivanjem predstavnika medija na događaje na Fakultetu i učešće akademskog osoblja u medijskim programima koji se tiču aktuelnih društvenih tema, nastoji redovno i pravovremeno informirati širu javnost o svim aspektima svog djelovanja.

Smjernicama o osiguranju javnosti rada i objavi obaveznih sadržaja na službenim web-stranicama organizacionih jedinica Univerziteta u Sarajevu (br. 01-I2-II6/21 od 22. jula 2021) propisani su obavezni sadržaji koji moraju biti dostupni na web-stranicama članica Univerziteta. U skladu s ovim Smjernicama, na web-stranici Fakulteta kreirana je rubrika “Javnost rada Fakulteta” u kojoj se objavljuju propisani obavezni sadržaji.

3.2. KREIRANJE I USVAJANJE STUDIJSKIH PROGRAMA

3.2.1. Visokoškolska ustanova ima uspostavljene procedure za kreiranje i usvajanje studijskih programa koji uključuju studente i sve zainteresirane strane.

Postupak pokretanja novih i revizije postojećih studijskih programa reguliran je sljedećim aktima: *Zakonom o visokom obrazovanju KS* (čl. 51), *Statutom Univerziteta u Sarajevu* (čl. 159), *Ugovorom o položaju Fakulteta islamskih nauka u sastavu Univerziteta u Sarajevu* (čl. 11) i *Pravilnikom o postupku usvajanja i izmjene studijskih programa na Univerzitetu u Sarajevu*.

Pravilnikom o postupku usvajanja i izmjene studijskih programa na Univerzitetu u Sarajevu iz 2024. (u daljnjem tekstu: Pravilnik) propisuju se postupak i uslovi usvajanja novih i usvajanja izmjena i dopuna postojećih studijskih programa prvog, drugog i trećeg ciklusa, integritanog, dualnog, interdisciplinarnog, multidisciplinarnog, transdisciplinarnog, stručnog i specijalističkog studija na UNSA, kao i drugih necikličnih studijskih programa.

Prema Pravilniku, proceduru usvajanja novih studijskih programa na Univerzitetu pokreće Senat Univerziteta na inicijativu predlagača, tj. organizacione jedinice. Inicijativa za pokretanje procedure s prijedlogom imena recenzenata dostavlja se Senatu putem Vijeća grupacija. Ukoliko prihvati inicijativu, Senat donosi odluku o prihvatanju inicijative kojom imenuje recenzente za ocjenu prijedloga studijskog programa i zadužuje predlagača da u roku od 12 mjeseci podnese prijedlog za usvajanje novog studijskog programa s dokumentacijom propisanom članom 7. Pravilnika. U slučaju da ne podnese prijedlog u propisanom roku, predlagač može ponovo podnijeti inicijativu za pokretanje procedure.

Predlagač podnosi prijedlog za usvajanje novog studijskog programa Senatu putem Vijeća grupacije/a, po dobijanju pozitivnog mišljenja za nastavak procedure od strane Službe za nastavu Univerziteta u Sarajevu, Odbora za upravljanje kvalitetom UNSA i Odbora za nastavu i studentska pitanja. Služba za nastavu, u saradnji s Univerzitetskim tele-informatičkim centrom (UTIC) provjerava da li je dokumentacija potpuna, da li sadrži sve elemente za implementaciju novog studijskog programa u sistemu ISSS/eUNSA i da li je u skladu sa *Pravilnikom o stjecanju i korištenju akademskih titula, stručnih i naučnih zvanja na visokoškolskim ustanovama na području Kantona Sarajevo*. Ukoliko Služba za nastavu utvrdi da dokumentacija nije potpuna i uredna, istu vraća predlagaču na doradu i/ili dopunu. Ukoliko Služba za nastavu utvrdi da je dokumentacija potpuna i uredna, prijedlog prosljeđuje Odboru za upravljanje kvalitetom i Odboru za nastavu i studentska pitanja. Odbor za upravljanje kvalitetom provjerava da li se sadržaj elaborata referira na kriterije za akreditaciju studijskih programa definiranih u Odluci o kriterijima za akreditaciju visokoškolskih ustanova u BiH i daje mišljenje o nastavku procedure. Odbor za nastavu i studentska pitanja provjerava da li je sadržaj elaborata usklađen s Pravilnikom i da li su dostavljeni pozitivni izvještaji dva recenzenta i daje mišljenje o nastavku procedure. Prijedlog, zajedno s mišljenjem iz stava (5) i (6) člana 4. Pravilnika, dostavlja se Vijeću grupacije na razmatranje. Ukoliko se radi o interdisciplinarnom, multidisciplinarnom ili transdisciplinarnom studijskom programu, prijedlog se prosljeđuje prema dva ili više odgovarajućih vijeća grupacija.

Na osnovu podnesenog prijedloga iz člana 4. Pravilnika, Vijeće grupacije daje prijedlog Senatu o usvajanju novog studijskog programa. Na osnovu prijedloga iz stava (1) člana 5, Senat donosi jednu od sljedećih odluka: a) usvaja se prijedlog za uspostavu i izvođenje predloženog novog studijskog programa; b) odbija se prijedlog za uspostavu i izvođenje predloženog novog studijskog programa; c) uslovno se prihvata prijedlog za uspostavu i izvođenje predloženog novog studijskog programa uz obavezu dorade prijedloga na zahtjev Senata. Senat je obavezan donijeti odluku najkasnije u roku od 60 dana od podnošenja formalno urednog i potpunog prijedloga.

Odluka Senata dostavlja se predlagaču u roku od osam dana od dana donošenja. Ukoliko je prijedlog usvojen, članica/podorganizaciona jedinica dužna je dostaviti nastavni plan i program i info katalog u štampanoj i elektronskoj formi na bosanskom/hrvatskom/srpskom jeziku i engleskom jeziku Službi za nastavu Univerziteta i UTIC 30 dana od odluke Senata. Info katalog i Nastavni plan i program se objavljuje na bosanskom/hrvatskom/srpskom jeziku i engleskom jeziku na web-stranici članice. Info katalog sadrži podatke definirane alinejama b) i c) stava (1) člana 8. Pravilnika. Nastavni plan i program sadrži podatke definirane alinejama b), c) i d) stava (1) člana 8. Pravilnika. Ukoliko je prijedlog odbijen, predlagač ima pravo ponoviti prijedlog za uspostavu i izvedbu novog studijskog programa po isteku roka od 12 mjeseci od odluke Senata. Procedura za uvođenje novog studijskog programa treba biti okončana najkasnije šest mjeseci prije početka akademske godine, u kojoj će program biti implementiran. Predlagač je dužan obezbijediti arhivu koja sadrži svu dokumentaciju vezanu za studijski program kao i sve njegove izmjene, te imenovati jednu osobu koja

će održavati ažurnu evidenciju svih studijskih programa na članici i po potrebi učiniti dostupnim informacije o studijskim programima.

Što se tiče pet studijskih programa koji su predmet samoevaluacije svi su oni pokrenuti prije donošenja ovog pravilnika u skladu s ranije važećim propisima. Studijski program **Master imameta** najmlađi je program na Fakultetu. Prvi put je uveden 2018. godine i do pisanja izvještaja nije mijenjan. Program je osmišljen prvenstveno kako bi svršenicima Studijskog programa IHM omogućio nastavak obrazovanja i profesionalnog razvoja u najširem smislu. U dotadašnjoj strukturi studija na Fakultetu, svršenci I ciklusa Studijskog programa IHM bili su u nepovoljnoj poziciji kada je u pitanju nastavak školovanja na II ciklusu u odnosu na bečelore islamske teologije i IVRP. Naime, s obzirom da je I ciklus Studijskog programa IHM koncipiran kao trogodišnji, za razliku od I ciklusa preostala dva studijska programa koji su četverogodišnji, bečelori IHM mogli su nastaviti edukaciju na Masteru u islamskim studijama tek nakon što polože značajnu razliku predmeta.

U postupku usvajanja NPP bilo je uključeno nastavno osoblje kroz konsultacije u procesu izrade NPP i silabusa predmeta, te donošenje odluke na Vijeću. Studenti su bili uključeni kroz donošenje odluke o pokretanju programa na Vijeću. Nenastavno osoblje, a posebno sekretar, bilo je uključeno kroz proces izrade elaborata, NPP i dobivanja saglasnosti. IZ BiH kao osnivač Fakulteta i glavni poslodavac svršenika studijskog programa bila je uključena kroz davanje saglasnosti Rijasetu (Odluka Rijasetu br. 03-2-60/18 od 6. aprila 2018). Kroz odluke Senata Univerziteta bila je uključena šira akademska zajednica (Odluka Senata br. 01-327/18 od 28. marta 2018).

Komisija za izradu Elaborata realizirala je anketu čiju ciljnu grupu su činili glavni imami i predsjednici medžlisa IZ BiH. Rezultati ankete pokazali su da većina ispitanika, naime 32 od ukupno njih 37 (86,5%) smatra opravdanim pokretanje zasebnog strukovnog master studija za imame na Fakultetu. Potrebno je napomenuti da su 32,43% ispitanika (njih ukupno 12; 11 na poziciji glavnog imama i jedan na poziciji predsjednika medžlisa) alumnisti Fakulteta.

Odgovarajući na pitanja zatvorenog tipa o koncepciji i sadržaju studija, svi ispitanici su se složili da studij treba da razvija kompetencije za služenje klasičnom islamskom literaturom (u potpunosti se slaže 55,88%, uglavnom se slaže 44,11%), kompetencije za razumijevanje savremenih interpretativnih tokova islama i suočavanje s izazovima različitih tumačenja islama (u potpunosti se slaže 67,64%, uglavnom se slaže 32,35%), jezičke kompetencije u stranim jezicima (potpuno se slaže 41,12%, uglavnom se slaže 58,82%), kompetencije za nastavni rad u mektebu (u potpunosti se slaže 67,65%, uglavnom se slaže 32,35%), komunikacijske kompetencije u kontekstu održavanja hutbi i vazova i nastupa u medijima (potpuno se slaže 61,76%, uglavnom se slaže 38,23%), kompetencije za rad s omladinom (potpuno se slaže 64,70%, uglavnom se slaže 35,29%), vještine upravljanja konfliktima u džematu (potpuno se slaže 58,82%, uglavnom se slaže 41,12%), kompetencije za djelovanje putem masovnih medija (internet, televizija) (potpuno se slaže 58,82%, uglavnom se slaže 41,12%).

Većina ispitanika slaže se i da je potrebno kroz studij razvijati kompetencije za angažman u društvenim aktivnostima, posebno kroz upravljanje projektima i saradnju s nevladinim organizacijama (potpuno se slaže 41,12%, uglavnom se slaže 44,12%, ukupno 85,24%), zatim tehnička znanja i vještine u kontekstu primjene informacijsko-komunikacijskih tehnologija (potpuno se slaže 55,88%, uglavnom se slaže 41,12%, ukupno 97%), kompetencije za islamski savjetodavni i dušebrižnički rad sa oboljelima i ovisnicima (potpuno se slaže 29,41%, uglavnom se slaže 44,11%, ukupno 73,52%), kompetencije za islamski savjetodavni i dušebrižnički rad u korektivnim ustanovama (potpuno se slaže 26,47%, uglavnom se slaže 38,24%, ukupno 64,71%), te vještine savjetovanja bračnih drugova i roditelja, te posredovanja u bračnim i porodičnim konfliktnim situacijama (potpuno se slaže 44,12%, uglavnom se slaže 50%, ukupno 94,12%).

Kao prednosti koje bi medžlisi (osnovne organizacione jedinice) IZ BiH, u svojstvu poslodavaca, mogli očekivati od nastavka školovanja imama na master studiju ispitanici navode: bolje razumijevanje potreba džemata, bolja komunikacija imama s džematlijama, veća svijest o odgovornosti misije imama, veća produktivnost rada imama, kvalitetnije služenje imama zajednici, postizanje veće reputacije imama, poboljšanje općeg imidža medžlisa, kvalitetnije hutbe, bolje učenje Kur'ana, širi pogled imama na društvenu stvarnost i dr. Manji broj ispitanika smatra da imami, posebno stariji, svoj posao često rade rutinski i da nisu spremni na prilagođavanja u radu, te da se značajnije promjene tek mogu očekivati sa smjenom generacija.

Usvajanje izmjena i dopuna studijskih programa

Prema Pravilniku o postupku usvajanja i izmjene studijskih programa na Univerzitetu u Sarajevu, inicijativu za usvajanje izmjena i dopuna studijskog programa pokreće jedna ili više podorganizacionih jedinica Fakulteta. Vijeće donosi odluku kojom se usvaja ili odbija inicijativa. Odlukom kojom se usvaja inicijativa, Vijeće ujedno imenuje i komisiju sa zadatkom da sastavi prijedlog izmjene i dopune studijskog programa (u daljem tekstu Komisija). Prijedlog Komisije obavezno sadrži mišljenje da li se prijedlogom izmjena i dopuna važeći studijski program mijenja za više od 30%. Ukoliko se studijski program ne mijenja za više od 30% u odnosu na važeći, odluku o prijedlogu izmjene i dopune studijskog programa donosi Vijeće članice. Ukoliko se studijski program mijenja za više od 30% u odnosu na važeći, odluku o prijedlogu izmjene i dopune studijskog programa donosi Senat Univerziteta.

Prijedlog izmjene i dopune studijskog programa o kojem odlučuje Vijeće podnosi Komisija. Komisija svoj prijedlog, zajedno s dokumentacijom iz člana 13. Pravilnika, dostavlja sekretaru Fakulteta. Sekretar, u saradnji sa službama Fakulteta i UTIC, provjerava da li je dokumentacija potpuna, da li sadrži sve elemente za implementaciju izmjena i dopuna nastavnog plana i programa u sistemu eUNSA i da li je u skladu s Pravilnikom o stjecanju i korištenju akademskih titula, stručnih i naučnih zvanja na visokoškolskim ustanovama na području KS. Sekretar daje mišljenje o usklađenosti prijedloga s Pravilnikom. Komisija svoj prijedlog, zajedno s mišljenjem sekretara, podnosi Vijeću članice, koje donosi jednu od sljedećih odluka: a) usvaja se prijedlog za izmjenu i dopunu postojećeg studijskog programa, b) odbija se prijedlog za izmjenu i dopunu postojećeg studijskog programa, c) uslovno se prihvata prijedlog za izmjenu i dopunu postojećeg studijskog programa uz obavezu dorade. O usvojenim izmjenama nastavnih planova i programa o kojim odlučuje Vijeće, članica je obavezna informirati UTIC dostavljanjem Odluke Vijeća i dokumentacije o izmjenama i dopunama kako bi se izvršile eventualne korekcije u informacionom sistemu.

Prijedlog za izmjenu i dopunu studijskog programa, o kojoj odlučuje Senat, Fakultet uz prijedlog Komisije i propisanu dokumentaciju dostavlja Službi za nastavu Univerziteta u Sarajevu. Služba za nastavu Univerziteta u Sarajevu, u saradnji sa UTIC provjerava da li je dokumentacija potpuna, da li sadrži sve elemente za implementaciju izmjena i dopuna nastavnog plana i programa u sistemu eUNSA i da li je predložena akademska titula u skladu s Pravilnikom o stjecanju i korištenju akademskih titula, stručnih i naučnih zvanja na visokoškolskim ustanovama na području KS. Ukoliko dokumentacija nije potpuna i uredna, Služba za nastavu će prijedlog vratiti predlagачu s prijedlozima za dopunu i/ili doradu. Ukoliko je dokumentacija potpuna i uredna, Služba za nastavu će Prijedlog proslijediti vijeću grupacija, radi podnošenja prijedloga Senatu. Na temelju prijedloga Vijeća grupacije, Senat donosi jednu od sljedećih odluka: a) usvaja se prijedlog za izmjenu i dopunu postojećeg studijskog programa, b) odbija se prijedlog za izmjenu i dopunu postojećeg studijskog programa, c) uslovno se prihvata prijedlog za izmjenu i dopunu postojećeg studijskog programa uz obavezu dorade na zahtjev Senata. O usvojenim izmjenama nastavnih

planova i programa o kojim odlučuje Senat, članica je obavezna informirati UTIC dostavljanjem Odluke Senata i dokumentacije o izmjenama i dopunama kako bi se izvršile eventualne korekcije u informacionom sistemu.

U praksi proceduru usvajanja i izmjene studijskih programa na Fakultetu osim podorganizacionih jedinica (katedri) mogu inicirati Odbor za upravljanje kvaliteta UNSA, Odbor za osiguranje kvaliteta Fakulteta, osnivači UNSA i Fakulteta, te dekan Fakulteta, na temelju prijedloga koji se prikupljaju od katedri, iz izvještaja o evaluaciji nastave i studijskih programa, te sugestija osnivača. U kreiranju i reviziji studijskih programa učestvuju sve zainteresirane strane – menadžment Fakulteta, nastavno osoblje, stručno nenastavno osoblje i studenti koji su zastupljeni u Odboru za osiguranje kvaliteta i Vijeću Fakulteta koje razmatra i usvaja spomenuti prijedlog. Nakon usvajanja, prijedlog se upućuje Rijasetu i Vijeću muftija IZ BiH na razmatranje i davanje saglasnosti. Pored toga što je osnivač Fakulteta, IZ BiH je ujedno i najčešći poslodavac diplomanata Fakulteta. U aktualnom sastavu spomenutih najviših organa IZ BiH zastupljen je značajan broj alumnista Fakulteta. Nakon dobijenih saglasnosti, prijedlog se upućuje Odboru za upravljanje kvalitetom Univerziteta, Vijeću grupacije humanističkih nauka i Senatu Univerziteta.

Posljednje značajne izmjene na studijskim programima I ciklusa urađene su 2019, 2022. i u oktobru 2024. Povod izmjenama 2019. bili su zahtjevi nekoliko katedri te obaveza Fakulteta da uskladi programe sa *Zakonom o visokom obrazovanju KS* (2017), *Statutom Univerziteta u Sarajevu* (2018), *Pravilima studiranja za I, II ciklus studija, integrirani, stručni i specijalistički studij na Univerzitetu u Sarajevu* (2018), *Standardima i normativima za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja na području Kantona Sarajevo* (2019), *Uputstvima o zastupljenosti nastavnih sadržaja iz psihološko-pedagoških i metodičko-didaktičkih predmeta (PPMD) na nastavničkim studijskim programima* (Službene novine Kantona Sarajevo, br. 31/18 i 12/19) i *Pravilnikom o stručnoj praksi Fakulteta islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu* (2018).

U tu svrhu, na programu za Islamsku teologiju načinjene su sljedeće izmjene:

1. Uvedena je Imamsko-muallimska praksa u strukturu ECTS bodova u ljetnim semestrima na sve četiri godine studija;
2. Na nekim predmetima ugrađeno je po nekoliko ECTS bodova praktične nastave tako da u ukupnom zbiru s imamsko-muallimskom praksom studenti imaju najmanje 30 ECTS bodova prakse u toku I ciklusa studija;
3. Na inicijativu Katedre za islamsku filozofiju, umjesto Uvoda u filozofiju na Islamskoj teologiji uvedena je Historija filozofije I, a umjesto jednog izbornog predmeta uvedena je Historija filozofije II, čime je povećan fond sati filozofije na programu;
4. Predmet Religija i društvo postao je obavezan predmet;
5. Predmet Klasične škole tefsira je zamijenjen s Tefsirrom 30. džuzu na inicijativu Katedre za tefsir;
6. Nekoliko nastavnih predmeta iz oblasti Poslaničke tradicije (hadis) i Islamske dogmatike (akaid) i uporednih religija preneseni su iz zimskog u ljetni semestar ili obrnuto, na osnovu zahtjeva nadležnih katedri, što nije bitno utjecalo na strukturu studija;
7. Predmet Kulturna historija Bosne i Hercegovine preimenovan je u Bosanska kulturna historija.

Na programu za IVRP načinjene su sljedeće izmjene:

1. Rotirano je nekoliko predmeta po semestrima radi ravnomjernijeg rasporeda prakse po semestrima;
2. Uvode se dva praktikuma Metodike vjerske nastave sa ukupno 10 ECTS bodova prakse;

3. Predmet Teorije odgoja: islamska perspektiva prenosi se u izborne predmete;
4. Uvodi se predmet Inkluzija osoba s posebnim potrebama i religijski odgoj umjesto jednog izbornog predmeta s obzirom na obavezu uvrštavanja predmeta koji tretira pitanje inkluzije u studijske programe koji obrazuju nastavnike.

Na Studijskom programu IHM uvedena je imamsko-muallimska praksa u strukturu ECTS bodova u ljetnim semestrima na sve tri godine studija. Na nekim predmetima ugrađeno je po nekoliko ECTS bodova praktične nastave tako da u ukupnom zbiru sa imamsko-muallimskom praksom u ljetnim semestrima studenti imaju najmanje 30 ECTS bodova prakse u toku I ciklusa studija.

S obzirom da su ove izmjene bile ciljane i uglavnom utemeljene na ranije usvojenim dokumentima i odlukama Osnivača i Univerziteta u vezi sa stručnom praksom, ovom prilikom nisu rađene usporedbe sa sličnim programima niti je bilo potrebe za dodatnim konsultacijama sa osnivačem – poslodavcem. Međutim, treba spomenuti da su u izradi *Pravilnika o stručnoj praksi studenata Fakulteta islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu* bile uključene uprave za vjerske poslove i obrazovanje Rijasetu IZ BiH. U postupku izmjene studijskih programa bilo je uključeno nastavno osoblje kroz pripremu revizije i izradu silabusa predmeta, te donošenje odluke na Vijeću. Studenti su bili uključeni kroz donošenje mišljenja Odbora za osiguranje kvaliteta o usklađenosti zahtjeva katedri sa standardima i normativima i odluke o usvajanju zahtjeva katedri na Vijeću. Nenastavno osoblje, a posebno sekretar, bilo je uključeno kroz proces izrade i dobivanja saglasnosti. Osnivač Fakulteta i glavni poslodavac svršenika studijskog programa – IZ BiH bila je uključena kroz davanje saglasnosti na Rijasetu i Vijeću muftija. Kroz odluke Senata Univerziteta bila je uključena šira akademska zajednica (Odluka Vijeća 03-03- Tem. Sjed. 632/19 od 13. juna 2019; Mišljenje Ministarstva za obrazovanje, nauku i mlade KS br. 11/04-38-10495/19. od 10. jula 2019; Odluka Senata br. 01-24-3/19 od 17. jula 2019).

Značajne izmjene na Masteru u islamskim studijama urađene su 2022. Tom prilikom studentima je omogućeno da magistriraju u grani islamske filozofije. U tu svrhu, uvedena se dva nova izborna predmeta: a) Islam i savremeno mišljenje i b) Filozofija religije i pitanja islamskog vjerovanja.

Kao i obično, u izmjene su bili uključeni nastavno i nenastavno osoblje te studenti. IZ BiH bila je uključena kroz davanje saglasnosti na Rijasetu i Vijeću muftija (Odluka Rijasetu br. 02-03-2-1397-7/22 od 22. septembra 2022. i Vijeća muftija 03-2-101/23 od 10. jula 2023). Kroz odluke Senata Univerziteta bila je uključena šira akademska zajednica (Odluka Senata br. 01-9-27/23 od 27. aprila 2023).

Izmjene i dopune studijskih programa iz oktobra 2024. bile su inicirane Odlukom Senata Univerziteta u Sarajevu (broj 01-8-75/24 od 24. aprila 2024) kojom se obavezuju fakulteti i akademije da izvrše usklađivanje opisa svojih studijskih programa s Pravilnikom o postupku usvajanja i izmjene studijskih programa na Univerzitetu u Sarajevu, a u cilju pripreme za akreditaciju studijskih programa.

Najvažnije izmjene na svim programima bile su sljedeće:

1. Revizija opisa i ishoda učenja svih studijskih programa uzimajući u obzir rezultate samoevaluacije u procesu akreditacije i izradu standarda zanimanja;
2. Urađene su matrice pokrivenosti ishoda učenja studijskih programa kojima je provjerena veza ishoda učenja na nivou predmeta s programskim ishodima;
3. Dopuna studijskih programa podacima o uvjetima za upis i zanimanjima za koje se svršenici osposobljavaju;

4. Usklađene su akademske titule, stručna i naučna zvanja s Pravilnikom o stjecanju i korištenju akademskih titula, stručnih i naučnih/umjetničkih zvanja na visokoškolskim ustanovama na području KS;
5. Revizija ishoda učenja, sadržaja, literature, metoda izvođenja nastave i metoda provjere znanja na svim predmetima;
6. Četiri studijska putovanja (Potočari, Hercegovina, Krajina i Balkan ili druge destinacije po odluci Vijeća) ugrađena su kao sastavni dio programa na I ciklusu. Zbog kraćeg trajanja studija, studijska posjeta balkanskim zemljama nije obavezna za studente programa za imame, hatibe i muallime;
7. Određeni su predmeti koji se, po potrebi ili iskazanom interesu, mogu nuditi na arapskom ili engleskom jeziku;
8. Dat je kratak osvrt na analizu tržišta rada za svršeničke svih programa;
9. Uneseni su ciljevi održivog razvoja (SDG) u sve silabuse.

Dodatno, na Studijskom programu islamske teologije dodane su nove komponente u dva predmeta: 1) Islamski poziv (rad s mladima), 2) Hatabet i vaz (savremeno komuniciranje). Uvedena su dva nova izborna predmeta: a) Islamske teme na engleskom jeziku i b) Kros-kulturalni menadžment. Konačno, preimenovano je nekoliko predmeta u svrhu njihovog situiranja u oblasti islamskih nauka ili jasnijeg određenja sadržaja.

Na Studijskom programu IVRP urađene su sljedeće izmjene:

1. Spojeni su Socijalna pedagogija i Inkluzija osoba s posebnim potrebama u predmet Socijalna pedagogija i inkluzivno obrazovanje;
2. Uvode se dva nova predmeta za predškolski odgoj: *Oblikovanje kreativnog predškolskog kurikula* i *Bosanski jezik i književnost u odgoju i obrazovanju*;
3. Uveden je još jedan predmet iz oblasti islamske filozofije (Religija i društvo u islamskoj filozofiji);
4. U predmet Uvod u studij religije dodane su teme o kršćanstvu i judaizmu s obzirom da se u okviru religijskog obrazovanja u školama podučava o spomenutim religijskim tradicijama;
5. Preimenovano je nekoliko predmeta u svrhu njihovog situiranja u oblasti islamskih nauka ili jasnijeg određenja sadržaja;
6. Revidirana je i dopunjena analiza usklađenosti programa s predškolskim, osnovnoškolskim i srednjoškolskim kurikulumom.

Na programu Master u islamskim studijama (novi usvojeni naziv: Master islamskih studija) načinjene su sljedeće izmjene:

1. Uvedena je mogućnost upisa Mastera islamskih studija sa 180 ECTS kreditnih bodova uz polaganje "razlikovnog studija";
2. Na prvom semestru samo jedan predmet je ostao obaveznim (Metodi istraživanja). Svi ostali predmeti na ovom semestru su izborno-obavezni. Student od ponuđenih osam izborno-obaveznih predmeta bira pet, među kojima je i predmet iz uže oblasti u kojoj će magistrirati;
3. Uvedena je nova uža oblast u kojoj je moguće steći zvanje magistra islamskih studija, naime Učenje Kur'ana (kuraet). Time je Master islamskih studija usklađen s doktorskim studijem na Fakultetu;
4. U drugom semestru student bira još jedan predmet iz uže naučne oblasti te jedan predmet iz grupe ostalih izbornih predmeta;

5. Predmet Analitički i primijenjeni tefsir zamijenjen je predmetom Principi tumačenja Kur'ana (*Usulut-tefsir*).

Na Studijskom programu IHM i Masteru imameta nije uočena potreba za značajnijim izmjenama.

Plan integracije ranije stečenih ECTS kredita

S obzirom da predložene izmjene nisu značajnije mijenjale strukturu studijskih programa, ekvivalencija ranije stečenih ECTS kredita je sigurna.

Analiza tržišta rada

Ovom prilikom nije urađena analiza usklađenosti sa potrebama tržišta, jer je Fakultet 6. septembra 2023. usvojio "Izvještaj o zapošljivosti diplomiranih studenata na Fakultetu islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu u periodu 2019–2022." s pripadajućim preporukama Odbora za osiguranje kvaliteta od 23. augusta 2023.

Izvještaj je obuhvatio generacije studenata koji su diplomirali akademske 2019/20, 2020/21. i 2021/22. i to na studijskim programima: 1) Islamske teologije, 2) IVRP, 3) IHM, 4) Mastera u islamskim studijama, 5) Mastera imameta i 6) Mastera međureligijskih studija i izgradnje mira. Izvještaj je sačinjen na osnovu anketnog upitnika kome je pristupio ukupno 61 diplomirani student iz navedenih generacija.

Tim povodom Odbor je primijetio da:

- a. nakon diplomiranja, odn. završetka studija na Fakultetu zaposlilo se 59% ispitanika (njih 36 od ukupno 61 ispitanika), 36% je nezaposleno/prijavljeno na birou (22 od 61), a 3,3% (2 od 61) ostvarilo je samozaposlenje, odnosno pokrenuli su vlastiti biznis;
- b. Među nezaposlenim diplomiranim studentima, daleko najveći procenat prijavljen je na birou, odnosno, Službi za zapošljavanje KS (54%), a preostali (32,6%) u Zeničko-dobojskom, Tuzlanskom, Srednjobosanskom i Unsko-sanskom kantonu;
- c. Među zaposlenima, 51,4% zaključili su ugovor o radu na neodređeno vrijeme, a 48,6% na određeno vrijeme;
- d. Najveći procenat diplomiranih studenata Fakulteta zaposlili su se kao imami, i to 60,5%, (23 od 61 diplomiranog studenta). Potom, izvan IZ BiH (u drugim ustanovama, preduzećima i sl.) zaposlilo se 20% ispitanika (12 od 61 diplomiranog studenata). Primjećuje se da se veoma mali procenat zaposlio na radnom mjestu nastavnika/profesora islamske vjeronauke, i to 3,3% (2 od 61 diplomiranog studenta) te drugim radnim mjestima u strukturi IZ BiH (izvan džemata), naime 1,6 2,6% (1 od 61 diplomiranog studenta);
- e. Među zaposlenima, njih 19,7% (12 od ukupno 61 diplomiranog studenta) zaključili su ugovor o radu u inozemstvu, i to u okviru dijasporalnih bošnjačkih islamskih zajednica koje pripadaju IZ BiH;
- f. Od diplomiranja/magistriranja na Fakultetu pa do zaposlenja 36% ispitanika (22 od 61 diplomiranog studenta) čekali su 1 godinu, 10% (6 od 61) čekali su 2 godine, a 7% (4 od 61) čekali su 3 godine. Prije diplomiranja zaposlilo se 19 studenata.

Odbor je iznio nekoliko preporuka od kojih izdvajamo:

- a. da Vijeće Fakulteta uputi inicijativu osnivaču za izradu standarda zanimanja Imam i standarda kvalifikacija bečelor/magistar islamske teologije i bečelor/magistar imameta kao polazišta za naredne revizije relevantnih studijskih programa. Rijaset IZ BiH je prihvatio ovu inicijativu;
- b. da dekan inicira razgovore s osnivačem Fakulteta o politikama zapošljavanja Islamske zajednice kako bi se poboljšale mogućnosti zapošljavanja svršenika Fakulteta u ustanovama i organizacionim jedinicama Zajednice;
- c. da dekan Fakulteta inicira razgovore s muftijama IZ BiH i potencijalnim donatorima s ciljem razmatranja stipendiranja studenata Fakulteta uz obavezu njihovog zapošljavanja na području muftijstava u određenom vremenskom periodu. Naime, potrebno je osigurati disperziju diplomiranih studenata iz KS u druge dijelove države;
- d. da dekan Fakulteta inicira razgovore s osnivačem Fakulteta o mogućnostima zapošljavanja bečelora islamske vjeronauke i religijske pedagogije i magistara islamskih studija (oblast Religijska pedagogija) pri medžlisima (za rad s djecom i omladinom), kao i potrebi revidiranja propisa kojima se regulira zapošljavanje odgajatelja u medresama. Ova je preporuka djelimično realizirana kroz izradu standarda zanimanja;
- e. da se reducira upisna kvota na Studijskom programu IVRP i razmotri mogućnost njegove revizije u pravcu modela dvopredmetnog studija koji bi diplomiranim studentima pružio veće mogućnosti zaposlenja. Pritom, potrebno je razmotriti i mogućnost saradnje i zajedničkog programa s drugim članicama Univerziteta. U skladu s ovom preporukom, blago je smanjena upisna kvota na ovom studijskom programu, a očekuju se dodatne intervencije nakon završetka procesa reforme sistema visokog islamskog obrazovanja u IZ BiH;
- f. da Udruženje studenata, uz podršku dekana Fakulteta, jedanput godišnje organizira “sajam zapošljavanja” za studente završnih godina Fakulteta gdje bi se pozvali predstavnici medžlisa, organa i ustanova IZ BiH i bošnjačkih islamskih zajednica u dijaspori, kao i drugi potencijalni poslodavci da studentima prezentiraju svoje potrebe za zaposlenicima i tražene kompetencije na upražnjenim radnim mjestima;
- g. da se, po uzoru na centre za razvoj i planiranje karijere studenata koji djeluju pri pojedinih članicama Univerziteta u Sarajevu i drugim univerzitetima u zemljama okruženja i svijetu, planiraju i provode aktivnosti savjetovanja studenata o budućem zapošljavanju koje bi organizirali i/ili realizirali stručni saradnici za praksu i stručni saradnici za mentorski rad sa studentima.

S druge strane, “Analiza i upravljanje podacima o kadrovima Islamske zajednice” koju je uradio Centar za obuku i kadrove Rijasetu IZ BiH (sjednica Vijeća muftija i Rijasetu, 3.-4. juli 2024) pokazuje da će počev od 2024. početi značajno da raste broj imama koji odlaze u starosnu penziju. Dok su se u 2024. penzionisala samo tri imama, u periodu 2025–2028. u starosnu penziju odlazi 11–16 imama godišnje da bi u narednoj dekadi ta brojka varirala između 22 i 35 imama godišnje. Vrhunac ovog talasa bit će dostignut 2044. i 2045. kada se očekuje odlazak 72 imama u starosnu penziju po godini. Ovim brojkama treba dodati potrebu zamjene imama po drugim osnovama kao što su napuštanje službe, odlazak na druge pozicije u Zajednici, invalidska penzija, smrt i drugo.

Prema istoj analizi, talas masovnijeg odlaska nastavnika i profesora islamske vjeronauke u starosnu penziju očekuje se od 2033, s tim da pet godina ranije treba povećati upisne kvote kako bismo bili spremni za popunu tih mjesta. Vrhunac tog talasa se očekuje 2042. kada se u jednoj godini očekuje odlazak 57 vjeroučitelja u starosnu penziju. I ovim brojkama treba dodati potrebu zamjene

vjeroučitelja po drugim osnovama kao što su napuštanje vjeroučiteljskog poziva, odlazak na druga radna mjesta, invalidska penzija, smrt i drugo.

3.2.2. Studijski programi su usklađeni s naučnim i obrazovnim standardima i dostignućima određene naučne/umjetničke oblasti, zahtjevima srodnih naučnih oblasti u cilju sticanja multidisciplinarnih znanja, zahtjevima tržišta rada i međunarodnih reformskih procesa.

Statut Univerziteta, član 13. stav (2) tačke e) i m) i član 25, kao principe rada Univerziteta navodi međunarodna mjerila kvaliteta i evropsku humanističku i demokratsku tradiciju te usklađivanje s evropskim sistemom visokog obrazovanja. Pravilnik o predlaganju studijskih programa u čl. 7. predviđa dvije recenzije kod pokretanja novih studijskih programa. Najmanje jedna recenzija treba biti izvan Bosne i Hercegovine.

Studijski programi islamske teologije i IVRP su uglavnom usklađeni s naučnom i obrazovnom praksom u ovoj naučnoj oblasti. Za razliku od brojnih drugih oblasti, nije moguće govoriti o međunarodnim naučnim i obrazovnim standardima na polju islamske teologije/islamskih nauka. Zbog toga je važna činjenica da većina nastavnog osoblja ima značajno međunarodno iskustvo i uvid u trendove u islamskom obrazovanju u Evropi i muslimanskom svijetu. Nastavni planovi i programi Fakulteta korespondiraju sličnim programima u Njemačkoj (instituti islamske teologije u [Tübingenu](#), [Osnabrücku](#), Munsteru, Berlinu, Erlangenu i dr.), Turskoj ([Ilahijat](#)), Maleziji ([IIUM](#)) i drugdje. Štaviše, prilikom kreiranja nastavnih planova i programa islamske teologije na pojedinim univerzitetima u Njemačkoj (npr. Univerzitet u Tübingenu) kao model su poslužili nastavni planovi Fakulteta. Proces priznavanja inostranih visokoškolskih kvalifikacija koji, na polju islamske teologije, na prostoru cijele BiH provodi Fakultet, omogućuje Fakultetu kontinuirani uvid u trendove na polju islamske teologije/islamskih studija u svijetu. Najčešće uočena prednost Studijskog programa islamske teologije i Studijskog programa IVRP na Fakultetu, u odnosu na slične programe, jeste zastupljenost klasičnih i savremenih islamskih teoloških disciplina te interdisciplinarnost o kojoj će biti riječi u narednim paragrafima. Značajno prisustvo stručne prakse te PPDM grupe predmeta je dodatna osobenost ovog programa u odnosu na neke slične programe u muslimanskom svijetu. To je postignuto revizijama iz 2018. i 2019. Studijski program IHM je, zapravo, skraćeni studij islamske teologije i kao takav uglavnom usklađen s naučnom i obrazovnom praksom u ovoj oblasti.

Master u islamskim studijama je jednogodišnji nastavak I ciklusa studija na polju Islamske teologije i kao takav je fokusiran na savremene islamske studije. S obzirom na dužinu studija i potrebu za koncentracijom na izradu završnog rada nema mnogo prostora za interdisciplinarnost izvan oblasti islamskih studija ali master teze često prelaze granice užih naučnih oblasti.

Studijski program Master imameta je uglavnom usklađen s naučnom i obrazovnom praksom u ovoj naučnoj oblasti. On predstavlja nastavak I ciklusa studija u oblasti edukacije imama, hatiba i muallima i kao takav je fokusiran na obrazovanje imama za savremeni džemat u BiH, susjednim zemljama i dijaspori. Program kombinira islamsko akademsko obrazovanje s onim stručnim i općim humanističkim, što je vidljivo iz prisustva niza predmeta iz humanističkih i društvenih nauka kao što su: Religija i pravo, Upravljanje projektima, Rješavanje sukoba, Savremeno komuniciranje, Njemački ili Engleski jezik za islamske studije, Metodika mektepske nastave, Porodično savjetovanje, Socijalna pedagogija, Islam u Evropi, Imamski rad i prevencija devijantnih ponašanja, Imamski rad i savremena kultura i Andragogija.

Studijski programi islamske teologije, IVRP i IHM su u značajnoj mjeri usklađeni sa zahtjevima srodnih naučnih oblasti u cilju sticanja multidisciplinarnih znanja i međunarodnih reformskih procesa. To se dokazuje prisustvom neteoloških, humanističkih, društvenih i primijenjenih

disciplina u ovim programima. Interdisciplinarnost/multidisciplinarnost se ostvaruje ne samo na nivou studijskog programa nego i pojedinih nastavnih predmeta.

Uprava i akademsko osoblje Fakulteta uglavnom prati rad drugih srodnih ustanova u *Evropi*, SAD i *muslimanskim zemljama*. Ta saznanja se koriste prilikom izrade NPP i izvedbenih silabusa te u realizaciji nastave.

Studijski programi su uglavnom usklađeni sa zahtjevima tržišta rada. Rezultati *Studije o kompetencijama kadrova Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini: Od stečenih ka potrebnim kompetencijama* (El-Kalem i Fakultet islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu: Sarajevo, 2022) pokazuju značajnu relevantnost kompetencija stečenih na studiju za potrebe tržišta rada. Identificirana odstupanja uzet će se u obzir prilikom narednih revizija programa.

3.2.3. Ciljevi studijskog programa i ishodi učenja su jasno definirani i podudarni sa sadržajem studijskih programa i nivoom ciklusa studija i u skladu su sa strategijom ustanove. Ciljevi studijskog programa i ishodi učenja su uporedivi sa istim i/ili sličnim programima na visokoškolskim ustanovama u BiH i inostranstvu.

Strategija razvoja visokog obrazovanja i naučnoistraživačkog rada IZ BiH (*Strategija razvoja visokog obrazovanja i naučnoistraživačkog rada Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini u periodu od 2014. do 2024.*) u paragrafu 7.1.1.10. predviđa da “Studijski programi visokoškolskih institucija Islamske zajednice bit će, poput visokoškolskih institucija na državnim univerzitetima u Bosni i Hercegovini, temeljeni na jasnim ishodima učenja što podrazumijeva prijelaz s koncepta koji je zasnovan na onome što nastavnik treba prenijeti na ono što student treba znati.”

Nije provedeno sistemsko praćenje provođenja Strategije razvoja visokog obrazovanja i naučno-istraživačkog rada IZ BiH u periodu 2014–2024. U takvoj situaciji Fakultet je uradio vlastitu *analizu o provođenju krovnih strategija visokog obrazovanja na području osiguranja kvaliteta*. Općenito, ciljevi i ishodi učenja studijskih programa Fakulteta podudarni su sa strateškim usmjerenjem IZ BiH za kvalitetnim visokoškolskim obrazovanjem imama, nastavnika u medresama i nastavnika islamske vjeronauke (v. aktivnost 7.1.2.3. u okviru strateškog zadatka Osiguranje i kontrola kvaliteta).

S obzirom da je posljednja značajnija revizija studijskih programa Fakulteta provedena 2019, što je koincidiralo s donošenjem *Strategije razvoja Univerziteta za period 2019–2023*, nije moguće analizirati usklađenost usvojenih ciljeva i ishoda učenja studijskih programa sa strateškim ciljevima koje je postavio spomenuti dokument.

Prilikom pokretanja novih i revizije postojećih studijskih programa, Fakultet nastoji uporediti ciljeve i ishode učenja tih programa s ishodima sličnih programa u zemlji i svijetu, te osigurati unutrašnju koherentnost i hijerarhiju ishoda po ciklusima studija.

Pojedinačno govoreći, *Nastavni plan i program (2020)* predviđa da će na kraju Studijskog programa islamske teologije student moći:

1. adekvatno razumijevati i koristiti temeljnu terminologiju iz islamskih nauka;
2. razumijevati i interpretirati tedžvidska pravila, pravilno učiti Kur'an i druge njemu samostalno i odgovorno poučavati;
3. jasno artikulirati različita razumijevanja osnovnih izvora islama, akaidskih učenja i šerijatskog prava, posebno iz perspektive hanefijsko-maturidijske tradicije, te religijskih i kulturoloških fenomena;
4. interpretirati različita stajališta o glavnim temama iz područja tefsira, hadisa, akaida, fikha, studija religije, islamske filozofije i etike, tesavvufa, šiizma, religijske pedagogije, religijske

- psihologije i studija islamske civilizacije, te ih dijaloški, kritički i pluriperspektivistički povezivati;
5. predstaviti najznačajnije događaje, institucije i ličnosti iz povijesti islama, uočavati veze među civilizacijama, razumijevati uzroke uspona i pada muslimanskih država;
 6. izložiti povijesni razvoj i utjecaj najpoznatijih škola akaida, tefsira, hadisa i fikha, te derviških redova i kultura koje su se razvijale na prostoru BiH;
 7. interpretirati i primijeniti temeljna doktrinarna, etička i socijalna učenja islama;
 8. primijeniti osnovne pedagoško-psihološke i didaktičko-metodičke spoznaje i izvoditi kreativnu savremenu mektersku i nastavu vjerskih predmeta;
 9. izvršavati imamske i hatipske poslove;
 10. jezički, sadržajno i metodološki korektno pisati stručne tekstove;
 11. analizirati vlastitu religioznost, kontekstualizirati teološka učenja i prepoznavati savremene oblike religijskog života;
 12. razviti kvalitetnu komunikaciju s drugima, raditi u timovima te prihvatati druge i drugačije;
 13. samostalno i odgovorno islamski djelovati i razvijati religijski život u savremenom društvu;
 14. pokazati sposobnost razumijevanja i komunikacije na dva strana jezika (arapski i engleski jezik) na osnovnom nivou;
 15. obavljati različite kulturne, obrazovne i društvene djelatnosti koje podrazumijevaju humanističko obrazovanje.

Svaki od ishoda dodatno je raščlanjen prilikom definiranja ishoda na grupama predmeta po naučnim granama (npr. Tumačenje Kur'ana (tefsir), Islamska civilizacija i dr.).

Nastavni plan i program Studijskog programa IVRP (2020) predviđa da će na kraju studija student moći:

1. interpretirati različita stajališta o glavnim temama iz područja tefsira, hadisa, akaida, fikha, studija religije, islamske etike, religijske pedagogije, religijske psihologije i studija islamske civilizacije;
2. kroz pedagoško-psihološka znanja, kompetencije i umijeća vršiti učinkovitu transmisiju teoloških sadržaja u religijskom odgojno-obrazovnom radu;
3. analizirati i interpretirati osnovne koncepte religijskog odgoja i islamske pedagogije i psihologije utemeljene u izvorima islama kroz klasične i savremene interpretacije;
4. razumjeti, argumentirati i predočiti temeljne savremene izazove pedagoško-religijske teorije i prakse;
5. primijeniti opća pedagoško-psihološka znanja i vještine za uočavanje i praćenje različitih društveno-psiholoških i odgojnih fenomena koji se susreću u porodici, školi i društvu;
6. detektirati i rješavati obrazovno-odgojne probleme u radu s djecom, mladima i odraslima kroz sistemski religijski pedagoški rad, holistički pristup i savremene metode;
7. interpretirati i primijeniti saznanja o odgojno-obrazovnom radu u domskim uvjetima života;
8. interpretirati i primijeniti temeljna doktrinarna, etička i socijalna učenja islama;
9. primijeniti osnovne pedagoško-psihološke i didaktičko-metodičke spoznaje u planiranju, organiziranju i izvođenju kreativne savremene vjeronaučne nastave na različitim nivoima;
10. jezički, sadržajno i metodološki korektno pisati stručne tekstove;
11. analizirati vlastitu religioznost, kontekstualizirati teološka učenja i prepoznavati savremene oblike religijskog života;
12. razviti kvalitetnu komunikaciju s drugima, raditi u timovima te prihvatati druge i drugačije;

13. demonstrirati odgovornost u uvažavanju individualnih sposobnosti i cjelovitog razvoja svakog odgajnika u odgojno-obrazovnom procesu;
14. pokazati sposobnost razumijevanja i komunikacije na dva strana jezika (arapski i engleski jezik) na osnovnom nivou;
15. obavljati različite kulturne, obrazovne i društvene djelatnosti koje podrazumijevaju humanističko obrazovanje.

Nastavni plan i program Studijskog programa IHM (2023) predviđa da će na kraju student moći:

1. adekvatno razumijevati i koristiti temeljnu terminologiju iz islamskih nauka;
2. razumijevati i interpretirati tedžvidska pravila, pravilno učiti Kur'an i druge njemu samostalno i odgovorno poučavati;
3. stručno izložiti različita razumijevanja osnovnih izvora islama, posebno iz perspektive hanefijsko-maturidijske tradicije i adekvatno ih prezentirati u džematu-zajednici;
4. izložiti različita stajališta o glavnim temama iz područja tefsira, hadisa, akaida, fikha, uporednih religija, islamske etike, religijske pedagogije, religijske psihologije i studija islamske civilizacije;
5. predstaviti najznačajnije događaje, institucije i ličnosti iz povijesti islama;
6. izložiti povijesni razvoj i utjecaj najpoznatijih škola akaida, tefsira, hadisa i fikha, te derviških redova i kultura koje su se razvijale na prostoru BiH;
7. interpretirati i primijeniti temeljna doktrinarna, etička i socijalna učenja islama;
8. primijeniti osnovne pedagoško-psihološke i didaktičko-metodičke spoznaje i izvoditi kreativnu savremenu mektepsku nastavu;
9. izvršavati imamske i hatipske poslove;
10. analizirati vlastitu religioznost, kontekstualizirati teološka učenja i prepoznavati savremene oblike religijskog života;
11. razviti kvalitetnu komunikaciju s drugima, raditi u timovima te prihvatati druge i drugačije;
12. samostalno i odgovorno islamski djelovati i razvijati religijski život u džematu – zajednici;
13. pokazati sposobnost razumijevanja i komunikacije na dva strana jezika (arapski i engleski jezik) na osnovnom nivou.

Svaki od ishoda dodatno je raščlanjen prilikom definiranja ishoda na grupama predmeta po naučnim granama.

Nastavni plan i program Mastera u islamskim studijama (2023) predviđa da će na kraju studija student moći:

1. razumijevati izazove koje savremena civilizacija postavlja pred religiju i religijske znanosti;
2. identificirati i kritički propitivati glavne teme koje se odnose na odgovorno razumijevanje i življenje islama u današnjem svijetu;
3. svoje spoznaje i istraživačke rezultate prenijeti savremenom čovjeku, posebno mladima i uključiti se u procese osavremenjivanja islamskih i uopće odgojno-obrazovnih institucija;
4. primijeniti osnovne pedagoško-psihološke i didaktičko-metodičke spoznaje i izvoditi kreativnu savremenu nastavu na različitim nivoima;
5. jezički, sadržajno i metodološki korektno pisati stručne i istraživačke radove;
6. samostalno i odgovorno islamski djelovati i razvijati religijski život u savremenom društvu;
7. kritički analizirati vlastitu religioznost, artikulirati religijska i teološka životna pitanja te oblikovati otvorene religijske vizije;

8. oblikovati pedagoške i socijalne grupe kao zajednice produbljenih i raznovrsnih međusobnih odnosa te grupnu dinamiku na temelju heterogene socijalizacije;
9. razviti kvalitetnu komunikaciju s osobama različitih ideoloških, religijskih i kulturnih tradicija, raditi u timovima te prihvatati druge i drugačije;
10. pokazati sposobnost razumijevanja i komunikacije na dva strana jezika (arapski i engleski jezik) na naprednom nivou;
11. obavljati različite kulturne, obrazovne i društvene djelatnosti koje podrazumijevaju humanističko obrazovanje.

Nastavni plan i program **Mastera imameta (2018)** predviđa da će po završenom studiju student moći:

1. identificirati i kritički propitivati glavne teme koje se odnose na odgovorno razumijevanje i življenje islama u današnjem svijetu;
2. samostalno poduzimati istraživački rad na području tedžvidske i kiraetske nauke;
3. interpretirati klasične tefsirske tekstove i kritički evaluirati glavne teme i pitanja klasičnih tefsirskih tekstova;
4. stručno izložiti različita razumijevanja osnovnih izvora islama, posebno iz perspektive hanefijsko-maturidijske tradicije i teme iz teologije međureligijskog dijaloga;
5. analizirati ulogu hadisa u metodologiji hanefijskog mezheba i njenu primjenu u oblasti ibadata (obredoslovlja);
6. analizirati pitanja savremenih fikhskih studija i fetvi;
7. razumjeti odnose između religije, prava i države te međunarodne i domaće sisteme zaštite prava na slobodu religije;
8. obavljati istraživanja o savremenim fikhskim i religijsko-pravnim temama s fokusom na bosanskohercegovački i evropski prostor;
9. kroz studije islamske kulture i civilizacije student će razumjeti pitanja urbane kulture u savremenom društvu iz ugla muslimanske religijske tradicije; kritički analizirati savremene islamske pokrete te artikulirati pitanja koja nameće muslimansko prisustvo u Evropi; analizirati teme genocida vezane za ljudske zajednice generalno i specifično za BiH;
10. izvršavati imamske i hatipske poslove;
11. pokazati komunikacijsko/savjetodavne kompetencije u vjerskom radu s ciljanim populacijama;
12. samostalno i odgovorno islamski djelovati i razvijati religijski život zajednici/džematu kroz različite projekte i inicijative;
13. primijeniti pedagoško-psihološke i didaktičko-metodičke spoznaje i izvoditi savremenu mektepsku nastavu;
14. neposredno djelovati u kontekstu duhovne vjerske brige prema ciljnim populacijama te na području odgoja i socijalizacije djece, mladih i odraslih osoba;
15. pokazati sposobnost razumijevanja i komunikacije na dva strana jezika (arapski i engleski ili njemački jezik) na naprednom nivou.

Senat Univerziteta u Sarajevu je Odlukom (broj 01-8-75/24 od 24. aprila 2024) obavezao fakultete i akademije da izvrše usklađivanje opisa svojih studijskih programa s Pravilnikom o postupku usvajanja i izmjene studijskih programa na Univerzitetu u Sarajevu, a u cilju pripreme za akreditaciju studijskih programa. U tu svrhu Vijeće Fakulteta je na **sjednici 23. oktobra 2024.** usvojio prijedlog revizije pet studijskih programa. Osnivač je dao saglasnost na usvojeni prijedlog koji će u nastavku

procedure biti upućen Senatu na usvajanje. Ovaj put revizija je bila fokusirana na vertikalnu i horizontalnu sinhronizaciju ishoda učenja, uključujući i izradu matrice ishoda učenja, te odgovarajuće metode vrednovanja studentskih postignuća. U nastavku su navedeni revidirani ishodi učenja po studijskim programima:

Ishodi učenja Studijskog programa islamske teologije (2024)

Na kraju Studijskog programa islamske teologije student će moći:

1. artikulirati različita razumijevanja osnovnih izvora islama, akaidskih učenja i šerijatskog prava, posebno iz perspektive hanefijsko-maturidijske tradicije, te religijskih i kulturoloških fenomena;
2. interpretirati različita stajališta o glavnim temama iz područja tefsira, hadisa, akaida, fikha, studija religije, islamske filozofije i etike, tesavvufa, šiizma, religijske pedagogije, religijske psihologije i studija islamske civilizacije, te ih dijaloški, kritički i pluriperspektivistički povezivati;
3. predočiti glavne informacije o formi i sadržaju Kur'ana uz interpretiranje stručne tefsirske terminologije, tefsirskih pravila, povijesnog razvoja i utjecaja najpoznatijih metoda tumačenja i škola tefsira;
4. interpretirati i primijeniti tedžvidska pravila učenja Kur'ana uz adabe i kompariranje različitih kiraeta, demonstrirati učenje Kur'ana napamet (hifz) u obimu 50 stranica i druge pravilnom učenju Kur'ana samostalno poučavati;
5. razumijevati i koristiti temeljnu hadisku terminologiju i metodologiju, objektivno sagledavati osebnost Božijeg Poslanika, s.a.v.s., i razumijevati, tumačiti i primjenjivati njegov uzorni život;
6. objasniti temelje i stubove religije islama, te tumačiti temeljna teološko-epistemološka i antropološka pitanja u imamskom pozivu na nivou džemata i u široj društvenoj zajednici;
7. dovesti u vezu razvoj islamske pravne nauke i prakse s historijskim i društvenim promjenama, interpretirati metodološke principe šerijatskog prava i ilustrirati njihovu primjenu u analizi i rješavanju konkretnih pravnih pitanja, prakticirati hanefijske obredoslovne norme i kontekstualno tumačiti islamske pravne, etičke i religijske norme o braku, porodici, nasljeđivanju i vakufu, kao i principe islamskog stvarnog i obligacionog prava s obzirom na islamsku pravnu teoriju i pozitivnopravni okvir države Bosne i Hercegovine;
8. kritički vrednovati i kreativno prezentirati glavne smjerove i predstavnike islamsko-filozofskog, etičkog i filozofsko-religijskog mišljenja od klasičnog perioda do savremenih misaonih tokova, uz njihovo kontekstualiziranje u ukupnosti islamske kulture i općoj strukturi historije filozofije;
9. predstaviti najznačajnije događaje, institucije i ličnosti iz povijesti islama, uočavati veze među civilizacijama, razumijevati uzroke uspona i pada muslimanskih država;
10. kritički valorizirati cjelovitost, bogatstvo i polifoničnost bosanske kulture kroz historiju; moći opisati i interpretirati značajne historijske događaje, pitanja i razdoblja bosanske kulturne historije od najstarijih vremena do okončanja agresije 1995;
11. izložiti povijesni razvoj i utjecaj najpoznatijih škola akaida, tefsira, hadisa i fikha, te derviških redova i kultura koje su se razvijale na prostoru Bosne i Hercegovine;
12. analizirati teme genocida vezane za ljudske zajednice generalno i specifično za BiH;
13. interpretirati i primijeniti temeljna doktrinarna, etička i socijalna učenja islama;

14. primijeniti osnovne pedagoško-psihološke i didaktičko-metodičke spoznaje i izvoditi kreativnu savremenu mektersku i nastavu vjerskih predmeta;
15. izvršavati imamske i hatipske poslove;
16. jezički, sadržajno i metodološki korektno pisati stručne tekstove; 17) analizirati vlastitu religioznost, kontekstualizirati teološka učenja i prepoznavati savremene oblike religijskog života;
17. razviti kvalitetnu komunikaciju s drugima, raditi u timovima te prihvatati druge i drugačije;
18. samostalno i odgovorno islamski djelovati i razvijati religijski život u savremenom društvu;
19. samostalno upotrebljavati arapski jezik na srednjem/B nivou;
20. koristiti različite medije i teološku literaturu na engleskom jeziku u svrhu istraživanja, te uz pomoć općeg i teološkog vokabulara (u rasponu od srednjeg/B do naprednog/C nivoa) prezentirati i diskutirati različite islamske teme;
21. obavljati različite kulturne, obrazovne i društvene djelatnosti koje podrazumijevaju humanističko obrazovanje.

Ishodi učenja Studijskog programa IVRP (2024)

Na kraju Studijskog programa IVRP student će moći:

1. interpretirati različita stajališta o glavnim temama iz područja tefsira, hadisa, akaida, fikha, studija religije, islamske filozofije i etike, religijske pedagogije, religijske psihologije i studija islamske civilizacije;
2. interpretirati tefsirsku terminologiju, tefsirska pravila, temeljna etička i odgojna učenja Kur'ana te njegove glavne teme;
3. razumijevati i koristiti temeljnu hadisku terminologiju, objektivno sagledavati osebujnu ličnost Božijeg Poslanika, s.a.v.s., i najznačajnije događaje iz njegovog uzornog života te razumijevati, objašnjavati i u život provoditi njegova načela, posebno u okviru pedagoškog djelovanja;
4. interpretirati i primijeniti tedžvidska pravila učenja Kur'ana uz uvažavanje adaba, demonstrirati učenje Kur'ana napamet (hifz) u obimu 25 stranica i druge pravilnom učenju Kur'ana samostalno poučavati;
5. prezentirati osnovne sadržaje islamskog vjerovanja (creda) u odgojnom i vjeronaučnom nastavnom procesu te promišljati probleme savremene postkulture u religiološkom kontekstu; 6) dovesti u vezu razvoj islamske pravne nauke i prakse s historijskim i društvenim promjenama, objasniti ulogu primarnih izvora, Kur'ana i sunneta, i sredstava idžtihada u islamskoj pravnoj teoriji, pridržavati se hanefijskih obredoslovnih normi u obavljanju dužnosti nastavnika islamske vjeronauke i kontekstualno tumačiti islamske pravne, etičke i religijske norme o braku, porodici, nasljeđivanju i vakufu, kao i odabrana savremena fikhska pitanja s obzirom na islamsku pravnu teoriju i pozitivnopravni okvir države Bosne i Hercegovine;
6. predstaviti najznačajnije događaje, institucije i ličnosti iz povijesti islama, i muslimanski doprinos svjetskoj civilizaciji, te uočavati veze među različitim civilizacijama;
7. kritički valorizirati cjelovitost, bogatstvo i polifoničnost bosanske kulture kroz historiju; moći opisati i interpretirati značajne historijske događaje, pitanja i razdoblja bosanske kulturne historije od najstarijih vremena do okončanja agresije 1995;
8. analizirati teme genocida vezane za ljudske zajednice generalno i specifično za BiH;
9. interpretirati i primijeniti temeljna doktrinarna, etička i socijalna učenja islama;

10. kritički sagledavati klasične i savremene teorije odgoja, argumentirati u korist moralnog smisla i moralnih ciljeva odgoja, te se odgovorno suočavati sa sličnostima i razlikama u pluranom savremenom svijetu;
11. analizirati i interpretirati osnovne koncepte religijskog odgoja i islamske pedagogije i psihologije utemeljene u izvorima islama kroz klasične i savremene interpretacije;
12. argumentirati i predložiti temeljne savremene izazove pedagoško-religijske teorije i prakse;
13. primijeniti opća pedagoško-psihološka znanja i vještine za uočavanje i praćenje različitih društveno-psiholoških i odgojnih fenomena koji se susreću u porodici, školi i društvu;
14. detektirati i rješavati obrazovno-odgojne probleme u radu s djecom, mladima i odraslima kroz sistemski religijski pedagoški rad, holistički pristup i savremene metode;
15. primijeniti osnovne pedagoško-psihološke i didaktičko-metodičke spoznaje u planiranju, organiziranju i izvođenju kreativne savremene vjeronaučne nastave na različitim nivoima obrazovanja;
16. planirati i realizirati vjerski odgojni rad u predškolskim ustanovama;
17. interpretirati i primijeniti saznanja o odgojno-obrazovnom radu u domskim uvjetima života;
18. jezički, sadržajno i metodološki korektno pisati stručne tekstove;
19. analizirati vlastitu religioznost, kontekstualizirati teološka učenja i prepoznavati savremene oblike religijskog života;
20. razviti kvalitetnu komunikaciju s drugima, raditi u timovima te prihvatati druge i drugačije;
21. demonstrirati odgovornost u uvažavanju individualnih sposobnosti i cjelovitog razvoja svakog odgojanika u odgojno-obrazovnom procesu;
22. primijeniti vokabular baziran na standardnom arapskom jeziku, Kur'anskoj i hadiskoj leksici, te izražavati se u pisanoj i govornoj formi (u rasponu od osnovnog/A do srednjeg/B jezičkog nivoa);
23. koristiti različite medije i teološko-pedagošku literaturu na engleskom jeziku u svrhu istraživanja, te uz pomoć općeg i teološkog vokabulara (u rasponu od srednjeg/B do naprednog/C nivoa) prezentirati i diskutirati različite islamske teme;
24. obavljati različite kulturne, obrazovne i društvene djelatnosti koje podrazumijevaju humanističko obrazovanje.

Ishodi učenja Studijskog programa IHM (2024)

Na kraju Studijskog programa IHM student će moći:

1. razumijevati i koristiti temeljnu terminologiju iz islamskih nauka;
2. izložiti različita razumijevanja osnovnih izvora islama, posebno iz perspektive hanefijsko-maturidijske tradicije i adekvatno ih prezentirati u džematu-zajednici;
3. izložiti različita stajališta o glavnim temama iz područja tefsira, hadisa, akaida, fikha, uporednih religija, islamske etike, religijske pedagogije, religijske psihologije i studija islamske civilizacije;
4. predložiti glavne informacije o formi, sadržaju i glavnim temama Kur'ana uz interpretiranje stručne tefsirske terminologije, tefsirskih pravila i povijesnog razvoja tefsira;
5. interpretirati i primijeniti tedžvidska pravila učenja Kur'ana uz adabe i kompariranje različitih kiraeta, demonstrirati učenje Kur'ana napamet (hifz) u obimu 50 stranica i druge pravilnom učenju Kur'ana samostalno poučavati;

6. razumijevati i koristiti temeljnu hadisku terminologiju, objektivno sagledavati osebnost Božijeg Poslanika, s.a.v.s., i najznačajnije događaje iz njegovog uzornog života i razumijevati, iskazivati i dosljedno primjenjivati njegov uzorni život;
7. objasniti temelje i stubove religije islama, te tumačiti temeljna teološko-epistemološka i antropološka pitanja u imamskom pozivu na razini džemata;
8. dovesti u vezu razvoj islamske pravne nauke i prakse s historijskim i društvenim promjenama, objasniti ulogu primarnih izvora, Kur'ana i sunneta, i sredstava idžtihada u islamskoj pravnoj teoriji, prakticirati hanefijske obredoslovne norme u obavljanju dužnosti imama i kontekstualno tumačiti islamske pravne, etičke i religijske norme o braku, porodici, nasljeđivanju i vakufu, kao i principe islamskog stvarnog i obligacionog prava s obzirom na islamsku pravnu teoriju i pozitivnopravni okvir države Bosne i Hercegovine;
9. interpretirati etičke pojmove i moralne teme, predstaviti osnovne ideje klasičnog i savremenog muslimanskog etičkog mišljenja, te kritički i odgovorno sagledavati Kur'anske moralne planove;
10. predstaviti najznačajnije događaje, institucije i ličnosti iz povijesti islama;
11. kritički valorizirati cjelovitost, bogatstvo i polifoničnost bosanske kulture kroz historiju; moći opisati i interpretirati značajne historijske događaje, pitanja i razdoblja bosanske kulturne historije od najstarijih vremena do okončanja agresije 1995;
12. interpretirati i primijeniti temeljna doktrinarna, etička i socijalna učenja islama;
13. primijeniti osnovne pedagoško-psihološke i didaktičko-metodičke spoznaje i izvoditi kreativnu savremenu mektepsku nastavu;
14. izvršavati imamske i hatipske poslove;
15. analizirati vlastitu religioznost, kontekstualizirati teološka učenja i prepoznavati savremene oblike religijskog života; razviti kvalitetnu komunikaciju s drugima, raditi u timovima te prihvatiti druge i drugačije;
16. samostalno i odgovorno islamski djelovati i razvijati religijski život u džematu-zajednici; razumijevati tekstove i rasprave na arapskom jeziku, te voditi svakodnevnu komunikaciju uz artikulisanje stavova i mišljenja na arapskom jeziku (na srednjem nivou/B);
17. koristiti različite medije i teološku literaturu na engleskom jeziku u svrhu istraživanja, te uz pomoć općeg i teološkog vokabulara (na srednjem nivou/B) prezentirati i diskutirati različite islamske teme;
18. jezički, sadržajno i metodološki korektno pisati stručne tekstove.

Ishodi učenja Mastera islamskih studija (2024)

Na kraju Mastera islamskih studija student će moći:

1. razumijevati izazove koje savremena civilizacija postavlja pred religiju i religijske znanosti;
2. identificirati i kritički propitivati glavne teme koje se odnose na odgovorno razumijevanje i življenje islama u današnjem svijetu;
3. svoje spoznaje i istraživačke rezultate prenijeti savremenom čovjeku, posebno mladima i uključiti se u procese osavremenjivanja islamskih i uopće odgojno-obrazovnih institucija;
4. samostalno valorizirati kur'anske i tefsirske sadržaje kroz analizu njihovih ključnih termina, tema i pitanja;
5. objasniti različite percepcije sunneta i njegove normativnosti kroz povijest muslimanskog mišljenja;

6. izraziti osobni stav o autoritativnosti i normativnosti sunneta, na osnovu sunnetskih instrukcija razviti kvalitetnu komunikaciju s osobama istih, ali i različitih identiteta te primijeniti osnovne principe za uspješan rad sa socijalno osjetljivim i marginaliziranim kategorijama društva i osobama s poteškoćama u razvoju;
7. posredovati u kreiranju jedne nove duhovne paradigme utemeljene na izvorima islama te participirati u dijalogu s brojnim institucionalnim ali i teorijskim kritikama religije kao takve;
8. samostalno i u timu provoditi istraživanja o savremenim fikhskim temama, pokazujući naročitu osjetljivost spram etičkih i pravnih dilema u savremenom bosanskohercegovačkom društvu i širem evropskom kontekstu;
9. steći uvid u glavne arhive i biblioteke za proučavanje historije muslimanskih naroda i društava; biti osposobljen za istraživanje na polju historije i etnografije muslimanskih naroda;
10. kritički analizirati savremene islamske pokrete;
11. artikulirati kompleksnost pitanja koja nameće muslimansko prisustvo u Evropi;
12. interpretirati etičke pojmove i moralne teme, predstaviti osnovne ideje klasičnog i savremenog muslimanskog etičkog mišljenja, te kritički i odgovorno sagledavati Kur'anske moralne planove;
13. samostalno planirati, programirati i izvoditi religijski odgoj i kreativnu savremenu vjersku nastavu svih dobnih skupina primjenjujući temeljne pedagoško-psihološke i didaktičko-metodičke spoznaje;
14. jezički, sadržajno i metodološki korektno pisati stručne i istraživačke radove;
15. samostalno i odgovorno islamski djelovati i razvijati religijski život u savremenom društvu;
16. kritički analizirati vlastitu religioznost, artikulirati religijska i teološka životna pitanja te oblikovati otvorene religijske vizije;
17. oblikovati pedagoške i socijalne grupe kao zajednice produbljenih i raznovrsnih međusobnih odnosa te grupnu dinamiku na temelju heterogene socijalizacije;
18. razviti kvalitetnu komunikaciju s osobama različitih ideoloških, religijskih i kulturnih tradicija, raditi u timovima te prihvatati druge i drugačije;
19. kritički valorizirati pitanja kulture, društvene integracije i prevencije radikalizacije, političke sisteme i odnos države, prava i religije u zapadnim zemljama;
20. sudjelovati u timskom radu i upravljati konfliktima;
21. pokazati sposobnost razumijevanja i komuniciranja na dva strana jezika (arapski i engleski) na naprednom nivou;
22. klasificirati i komparirati Kur'anske kiraete i interpretirati njihove različite aspekte; interpretirati principe kur'anskog pravopisa i komparirati aktuelna mushafska izdanja;
23. obavljati različite kulturne, obrazovne i društvene djelatnosti koje podrazumijevaju humanističko obrazovanje.

Ishodi učenja Mastera imameta (2024)

Po završenom Masteru imameta student će moći:

1. identificirati i kritički propitivati glavne teme koje se odnose na odgovorno razumijevanje i življenje islama u današnjem svijetu;
2. interpretirati klasične tefsirske, hadiske i akaidske tekstove i kritički evaluirati njihove glavne teme i pitanja uz suočavanje sa savremenim interpretativnim tokovima islama te izazovima različitih vjerskih tumačenja;

3. samostalno poduzimati istraživački rad na području tedžvidske i kiraetske nauke;
4. stručno izložiti različita razumijevanja osnovnih izvora islama, posebno iz perspektive hanefijsko-maturidijske tradicije i teme iz teologije međureligijskog dijaloga;
5. analizirati ulogu hadisa u metodologiji hanefijskog mezheba i njenu primjenu u oblasti ibadata (obredoslovlja);
6. kroz interdisciplinarni pristup, koristeći se hadiskom i fikhskom literaturom, argumentirati utemeljenost šerijatsko-pravnih normi u hanefijskom mezhebu;
7. suprostaviti različite pristupe u tumačenju šerijata u savremenom bosanskohercegovačkom društvu i dijasporalnim bošnjačkim zajednicama;
8. objasniti odnose između religije i države te međunarodne i domaće sisteme zaštite prava na slobodu religije;
9. kroz studije islamske kulture i civilizacije student će razumjeti pitanja urbane kulture u savremenom društvu iz ugla muslimanske religijske tradicije;
10. kritički analizirati savremene islamske pokrete te artikulirati pitanja koja nameće muslimansko prisustvo u Evropi;
11. analizirati teme genocida vezane za ljudske zajednice generalno i sprecifično za BiH;
12. izvršavati imamske i hatibske poslove;
13. pokazati komunikacijsko/savjetodavne kompetencije u vjerskom radu s ciljanim populacijama;
14. samostalno i odgovorno islamski djelovati i razvijati religijski život zajednici/džematu kroz različite projekte i inicijative;
15. primijeniti pedagoško-psihološke i didaktičko-metodičke spoznaje i izvoditi savremenu mektepsku nastavu;
16. neposredno djelovati u kontekstu duhovne vjerske brige prema ciljanim populacijama te na području odgoja i socijalizacije djece, mladih i odraslih osoba;
17. uspješno raditi sa socijalno osjetljivim i marginaliziranim kategorijama društva, naročito s omladinom i osobama s teškoćama u razvoju;
18. samostalno i u timu provoditi interdisciplinarna istraživanja primijenjenog karaktera, relevantna za različite aspekte rada i djelovanja imama;
19. kritički valorizirati pitanja jezika, kulture, društvene integracije i prevencije radikalizacije, političke sisteme i odnos države, prava i religije u zapadnim zemljama;
20. sudjelovati u timskom radu i upravljati konfliktima;
21. koristiti stručnu literaturu na arapskom jeziku iz oblasti temeljnih vjerskih disciplina i izražavati se na arapskom jeziku u okviru tema specifičnih za islamske nauke (na naprednom nivou);
22. na akademskom engleskom jeziku tretirati različite teme iz oblasti islamskih studija kako u pisanoj, tako i u govornoj produkciji.

Uporedivost studijskih programa na Fakultetu sa srodnim studijskim programima u Evropskoj uniji i muslimanskim zemljama (npr. centri/instituti islamske teologije u Tübingenu i Osnabrücku, Njemačka; Ilahijat fakulteti u Turskoj; Međunarodni islamski univerzitet u Maleziji i dr.) ogleđa se u kombiniranju klasičnih i savremenih pristupa različitim islamskim disciplinama (učenje, tumačenje i filologija Kur'ana, poslanička tradicija, islamska dogmatika, islamsko pravo, islamska civilizacija, islamska filozofija, islamska religijska pedagogija) sa drugim humanističkim i društvenim naukama (opća filozofija, opća pedagogija i psihologija, arapski i engleski jezik, komunikologija, menadžment i dr.). Gotovo identične grane islamskih studija zastupljene su u programu Islamske teologije na [Univerzitetu u Tübingenu](#) i na [Univerzitetu Marmara](#). Kako je ranije već spomenuto,

program IHM je, u suštini, skraćena verzija programa islamske teologije s naglaskom na strukovno obrazovanje imama.

U svrhu sistematičnijeg uvida u uporedivost programa na Fakultetu sa sličnim programima u svijetu urađena je analiza strukture trideset studijskih programa islamske teologije u svijetu. Rezultati analize su objavljeni u *Zborniku radova Fakulteta islamskih nauka* (Ahmet Alibašić, “Savremene studije islamske teologije/islamskih nauka: uporedna analiza”, str. 291–318). Glavni zaključak je da je program islamske teologije na Fakultetu uporediv sa sličnim programima u svijetu, uz minimalna odstupanja. Studija je identificirala mjesta mogućeg rafiniranja tog programa, ali nije prepoznala potrebu za njegovom radikalnom rekonceptualizacijom. Najuočljivija odstupanja od svjetskih trendova jesu tamo gdje je Fakultet integriran u sistem IZ BiH, a to je angažiranje studenata na imamsko-muallimskoj praksi i nekoliko predmeta islamske praktične teologije (imameta).

Od ukupno angažiranog broja nastavnika na realizaciji tri studijska programa na I ciklusu u posljednjih pet godina, njih sedam (7) je učestvovalo u programima razmjene nastavnog osoblja, uglavnom kroz Erasmus. U istom periodu sedam (7) studenata I ciklusa studija i četiri (4) studenta II ciklusa studija boravilo je na partnerskim institucijama (kroz Erasmus, u Njemačkoj, Kataru, Kuvajtu i Turskoj). Od 2019. Fakultet je bio (su)organizator sedam međunarodnih konferencija i ljetnih škola:

1. 26–30. august 2019, u saradnji s Asocijacijom Perennia Verba iz Rima (Italija), ljetna škola “Ibn Arebi and His Interpreters”;
2. 24–26. august 2022, u suorganizaciji s “Association for the Study of Travel in Egypt and the Near East” (ASTENE), međunarodna konferencija pod naslovom “Travellers in Ottoman Lands: The Balkans, Anatolia and Beyond”;
3. 15–16. septembar 2022, u suorganizaciji s ResetDoC, konferencija “Getting to Reconciliation: A Comparative Perspective”;
4. 18–23. septembar 2022, u saradnji s Centrom za islamsku teologiju u Tübingenu, “Religious Education Teacher Training Program: Internationalizing, Learning and Mentoring (ILM)”;
5. 27–29. april 2023, u suorganizaciji Instituta za historiju umjetnosti Univerziteta u Beču, “Convergences and Transmutations of the Representative Residence in 19th-Century Southeast Europe”;
6. 7–9. oktobar 2023, u suorganizaciji s George Mason University, konferencija “Islamic Moral Theology”;
7. 20–21. novembar 2023, u suorganizaciji s ResetDoC, Georgetown University, Birmingham University..., Konferencija “Islam i pluralizam”.

3.2.4. Ishodi učenja su utvrđeni i navedeni na svakom nivou studijskog programa, te su povezani sa standardima kvalifikacija, Kvalifikacijskim okvirom u BiH i Okvirom kvalifikacija Evropskog prostora visokog obrazovanja (FQ-EHEA).

Potrebno je napomenuti da ne postoji razrađen Kvalifikacijski okvir BiH, te da do finaliziranja ovog izvještaja nisu usvojeni standardi kvalifikacija u IZ BiH u završnoj verziji, što su eksterni faktori na koje Fakultet nije mogao utjecati. Stoga je naša analiza ograničena na usklađenost ishoda učenja studijskih programa Fakulteta sa sljedećim dokumentima:

- a. *Osnove kvalifikacijskog okvira BiH i Okvir kvalifikacija Evropskog prostora visokog obrazovanja;*
- b. postojeći propisi IZ BiH koji sadrže odredbe o potrebnim kompetencijama za obavljanje poslova imama, glavnog imama, nastavnika/profesora islamske vjeronauke, profesora i

odgajatelja u medresama (*Pravilnik o imamima* iz 2008, *Pravilnik o vjeroučiteljima* iz 2011, *Pravila medresa, Nastavni plan i program medresa*);

- c. Nastavni plan i program medresa i nastavni planovi i programi Islamske vjeronauke u predškolskim ustanovama, *osnovnim i srednjim školama*.

S obzirom da standardi kvalifikacija koje se stižu završetkom prvog ciklusa studija na visokoškolskim ustanovama IZ BiH tek nedavno usvojeni u formi nacrt, odn. da nisu urađeni standardi kvalifikacija na drugom ciklusu studija, nije bilo moguće analizirati povezanost ishoda učenja studijskih programa Fakulteta sa standardom kvalifikacije. Međutim, moguće je utvrditi povezanost ishoda učenja studijskih programa sa *Osnovama kvalifikacijskog okvira u BiH* i *Okvirom kvalifikacija Evropskog prostora visokog obrazovanja*.

Kako je ranije navedeno, ishodi učenja definirani su na nivou studijskih programa a potom i na nivou svakog predmeta. Ishodi učenja uključuju znanja, vještine i vrijednosti; predmetno-stručne i generičke kompetencije. U okviru posljednje revizije (oktobar 2024) izvršena je vertikalna i horizontalna sinhronizacija ishoda učenja s matricom ishoda učenja. Navest ćemo dva primjera unapređenja ishoda učenja kroz reviziju. Npr. u silabusu Historije filozofije I iz 2020. navedeni su sljedeći ishodi: “Upoznavanje sa historijom grčke i klasične kršćanske filozofije preko pitanja i odgovora kao momenata historije misli i oblika višeg mišljenja, koji su istovremeno momenti historije bivstvovanja koje se otkriva u svjetlu transcendencije i historije velikana, kao što su Platon i Aristotel, koji su obilježili vrhunce ljudskih uzleta u znanju i samosaznanju a koji su poticali i potiču na vlastito kreativno mišljenje.” Oni su u revidiranom silabusu iz 2024. izraženi na sljedeći način: “Elaborirati glavne obrise grčke i klasične kršćanske filozofije preko pitanja i odgovora kao momenata historije misli i oblika višeg mišljenja (kritičko i kreativno mišljenje), koji su istovremeno momenti historije bivstvovanja koje se otkriva u svjetlu transcendencije i historije velikana, kao što su Platon i Aristotel.” Ishodi na predmetu Islamska umjetnost u silabusu iz 2020. bili su ovako definirani: “Poznavanje povijesti, duhovnih značenja, najznačajnijih ostvarenja i jedinstvene naravi islamske umjetnosti. Prepoznavanje, “čitati” i razumijevaju djela islamske umjetnosti i arhitekture koja su nastala u različitim povijesnim razdobljima i svjetovima islamske kulture, s posebnim akcentom na Bosnu i Hercegovinu.” U silabusu iz 2024. oni glase: “Studenti će biti u stanju da: objasne Kur’anske i sunnetske izvore umjetnosti; opišu glavne oblike i obilježja islamske umjetnosti; predstavljaju uticaj islamske umjetnosti na umjetničko naslijeđe Bosne i Hercegovine; vrednuju značaj umjetnosti za obnovu ratom razorenih društava; razumiju i analiziraju instrumentalizaciju islamske umjetnosti pri oblikovanju orijentalizirajućeg pogleda na muslimanski svijet.”

Potrebno je napomenuti da saglasnosti na studijske programe i definirane ishode učenja tih programa daju najviši organi IZ BiH – osnivača i glavnog poslodavca svršenika Fakulteta. Također, aktima IZ BiH (*Pravilnik o imamima*, *Pravilnik o vjeroučiteljima*, *pravila medresa*, *Nastavni plan i program medresa*) propisane su potrebne kvalifikacije za zasnivanje radnog odnosa, te opisi poslova. Tako, naprimjer, *Pravilnik o imamima* svojim članom 51. propisuje da imam, između ostalog:

- održava mektepsku nastavu;
- predvodi džemat u obavljanju namaskih vaktova;
- održava vazove u džamiji ili mesdžidu;
- održava hutbe za vrijeme džuma-namaza i bajram-namaza i predvodi džemat;
- klanja dženaza-namaz i obavlja druge obrede umrlim muslimanima;
- radi na populariziranju i distribuiranju islamske štampe koju izdaje ili preporučuje IZ BiH;
- vodi matične knjige džemata i ljetopis džamije;
- upućuje muslimane na značaj vakufa i drugih vidova pomoći za potrebe IZ BiH;

- prati islamsku literaturu u cilju svog boljeg islamskog obrazovanja i stečena znanja primjenjuje u praksi;
- obavlja šerijatska vjenčanja u svome džematu po ovlaštenju glavnog imama.

Slično tome, *Pravilnik o vjeroučiteljima* svojim članom 2. propisuje da je vjeroučitelj osoba koja, u skladu s odredbama Pravilnika, izvodi nastavu islamske vjeronauke, odnosno bavi se odgojnim radom u predškolskim, osnovnoškolskim i srednjoškolskim odgojno-obrazovnim ustanovama, bez obzira na nastavno, naučno ili saradničko zvanje te vrstu ugovornog odnosa s odgojno-obrazovnom ustanovom.

Prilikom revizija studijskih programa islamske teologije i IVRP posebno se vodilo računa o njihovoj usklađenosti sa nastavnim planovima i programima Islamske vjeronauke u školama i nastavnim planovima i programima medresa. Kako je ranije rečeno, program IVRP je u značajnoj mjeri i ranije bio sadržajno usklađen sa odgovarajućim dijelovima nastavnih programa predškolskog, osnovnoškolskog i, posebno, srednjoškolskog obrazovanja u KS. Dokaz o usklađenosti predložen je kroz date tabelarne prikaze koji su bili sastavni dio *prijedloga za reviziju koji je usvojen na Vijeću Fakulteta*.

3.2.5. Nastavni plan i program sadrži minimalno: pregled obaveznih i izbornih predmeta, okvirni sadržaj nastavne materije za svaki od predmeta (podijeljenu prema broju sedmica/nastavnih jedinica u sklopu jednog semestra), opterećenje studenta po predmetu, bodovnu vrijednost svakog predmeta iskazanu u skladu sa ECTS-om, načine provjere i vrednovanja kontinuiranog sticanja znanja studenta, bodovnu ECTS vrijednost završnog rada na I i II ciklusa studija, ovisno o statusu ustanove, metode osiguranja kvaliteta, listu obavezne i dopunske literature za svaki pojedini predmet, obaveznu i specifičnu opremu za izvođenje programa/predmeta prema zahtjevima naučne/umjetničke oblasti.

Nastavni plan i program svih pet programa sadrži sve potrebne elemente koje predviđa ovaj potkriterij. Metode osiguranja kvaliteta su unesene prilikom posljednje revizije programa (oktobar 2024). Uz to, web-stranica Fakulteta sadrži posebnu sekciju “Osiguranje kvaliteta” s bitnim informacijama i normativima za osiguranje kvaliteta studijskih programa. Kada je u pitanju oprema za izvođenje programa/predmeta, radi se uglavnom o računarima i projektorima.

Fakultet je prepustio predmetnim nastavnicima da procijene opterećenje studenata na predmetima. Prodekani za nastavu i kvalitet uključivali su se samo u slučajevima kada su studenti izražavali sumnju da su preopterećeni (npr. dva predmeta na Katedri za religijsku pedagogiju i religijsku psihologiju na I ciklusu). Nakon provjere koja je provedena u saradnji s predmetnim nastavnikom i studentima, utvrđeno je da stvarno opterećenje ne odstupa od predviđenog broja ECTS bodova. Prilikom posljednje revizije Komisija za izmjene studijskih programa provela je procjenu i korekciju opterećenosti na pojedinačnim predmetima po formuli da jedan ECTS bod podrazumijeva 25–30 sati studentskog rada.

Fakultet koristi obrasce kataloških i izvedbenih silabusa propisane od strane Univerziteta. Svaki silabus sadrži: šifru predmeta, broj ECTS bodova dodijeljenih predmetu, status predmeta (obavezan ili izborni), broj sati predavanja, seminara i vježbi, godinu i semestar na kome se izvodi, nosioca predmeta po oblasti, preduslove za upis ako ga ima, sadržaj, tematske cjeline po sedmicama, ishode učenja, metode izvođenja nastave, metode provjere znanja sa strukturom ocjene i obaveznu i izbornu literaturu. U većini silabusa sve rubrike su uglavnom dosljedno popunjene posebno nakon revizije u oktobru 2024.

Prilikom revizije u oktobru 2024. načinjena su poboljšanja metoda izvođenja nastave i vrednovanja u silabusima, koje u prethodnim NPP nisu uvijek bila navedena. Prema novim NPP najčešće

metode izvođenja nastave su: predavanja, vježbe, seminari, timski rad, rad u parovima, praktični rad, tekstualna metoda, vizualno-demostrativne metode, radionice, studije slučaja, samostalni zadaci, konsultacije, mentorski rad, istraživanje, prezentacije studenata, kvizovi, projekti, mape uma, tutorske grupe, diskusione i dijaloške metode, itd. Najčešće metode vrednovanja u silabusima su: pismeni ispit, usmeni ispit, kombinirani model-pismeni i usmeni ispiti, kolokvij, kvizovi, analize studije slučaja, analiza dnevnika prakse, istraživački i drugi projekti, itd.

3.2.6. Visokoškolska ustanova osigurava: interdisciplinarnost/multidisciplinarnost plana i programa, internacionalizaciju nastavnog plana i programa, interakciju s profesionalnom praksom, realizaciju praktične nastave i aktivno učešću studenata u naučnom/umjetničkom istraživanju u okviru studijskog programa.

Fakultet u znatnoj mjeri osigurava interdisciplinarnost i multidisciplinarnost studijskih programa na I i II ciklusu studija, što se dokazuje prisustvom predmeta ne samo iz islamskih nauka nego i ostalih humanističkih i društvenih nauka (25-30% u ovisnosti kako se pojedini predmeti kategoriziraju). To uključuje strane jezike (arapski i engleski) i PPDM predmete. Praktično, većina predmeta na katedrama za filologiju Kur'ana, islamsku civilizaciju, islamsku filozofiju, religijsku pedagogiju i religijsku psihologiju nisu striktno disciplinarni, odn. teološki, te ostvaruju korelacije s drugim humanističkim ili društvenim naukama. Multidisciplinarnost ponekad znači internacionalizaciju. Tako je među ishodima neteoloških predmeta "pokazati sposobnost razumijevanja i komunikacije na dva strana jezika (arapski i engleski jezik) na osnovnom nivou".

Interdisciplinarnost posebno dolazi do izražaja na Masteru imameta. Većina predmeta u 2. i 3. semestru nisu teološki u striktnom smislu riječi. Ovo su neki od tih predmeta: Islamsko dušebrižništvo, Rad imama sa omladinom i osobama sa posebnim potrebama, Religija i pravo, Upravljanje projektima, Arapski jezik za islamske studije, Rješavanje sukoba, Savremeno komuniciranje, Islamsko dušebrižništvo: praktikum, Njemački jezik za islamske studije I/Engleski jezik za islamske studije I, Metodika mektepske nastave II. Studenti također imaju mogućnost birati neki od sljedećih izbornih predmeta: Služba imama u vojsci, Porodično savjetovanje, Socijalna pedagogija, Islam u Evropi, Imamski rad i prevencija devijantnih ponašanja, Teologija međureligijskog dijaloga, Studije genocida, Imamski rad i savremena kultura i Andragogija. S obzirom na dužinu trajanja Mastera u islamskim studijama, ove kvalitete su manje izražene na ovom programu.

Fakultet ne osigurava u dovoljnoj mjeri internacionalizaciju nastavnih planova i programa s obzirom da nema predmeta koji se izvode na engleskom jeziku. Na I ciklusu ih nikad nije ni nudio. Dvije godine Fakultet je imao jedan program na II ciklusu koji je izvođen na engleskom jeziku, ali on nije aktivan od akademske 2021/22. Uz to, studenti nerado odlaze na studijske boravke u inostranstvu. S druge strane, Fakultet je često domaćin gostujućim nastavnicima i predavačima (internationalizacija kod kuće). Tako redovno ima strane lektore za engleski (iz SAD) i njemački jezik (Austrija) a povremeno i gostujuće predavače iz inostranstva (SAD, Njemačka, Rusija). Također, na pojedinim nastavnim predmetima omogućena je konsultativna nastava na engleskom jeziku za strane studente koji borave na Fakultetu u okviru Erasmus programa studentske mobilnosti. Dio studenata Fakulteta svoju imamsko-muallimsku praksu obavlja u džematima IZ BiH u inostranstvu, u SAD i više zemalja Zapadne Evrope, gdje imaju priliku upoznati se s različitim kulturama i zajednicama.

Što se tiče prakse, studenti na programu IVRP imaju praktičnu nastavu u obimu 30 ECTS, što je vidljivo iz NPP (u okviru predmeta Metodika vjerske nastave I i II, Praktikum Metodike vjerske nastave I i II, Metodika religijskog odgoja itd). Studenti obavljaju metodičku praksu u predškolskim ustanovama, mектебима te osnovnim i srednjim školama. Za obavljanje metodičke prakse

temeljito ih pripremaju nastavnici i saradnici na pedagoško-didaktičko-metodičkim predmetima. Dodatno, studenti koji izaberu da se koncentriraju na oblast Religijske pedagogije na Masteru u islamskim studijama imaju praktičnu nastavu u obimu od 4 ECTS, što je vidljivo iz NPP.

Studenti na programima islamske teologije i IHM na oba ciklusa redovno obavljaju stručnu imamsko-muallimsku praksu u mjesecu ramazanu prema islamskom kalendaru, u skladu s *Pra-vilnikom o stručnoj praksi studenata Fakulteta*. Odlasku na praksu prethodi deset sati pripreme a po povratku slijedi pet sati izvještavanja i analize. Sama praksa se odvija uz asistenciju mentora. Ishodi prakse su stepenovani, od bazičnih za prvu godinu do složenijih imamsko-muallimskih poslova, na završnoj godini. Također se nastoji studente poslati u različite dijelove zemlje te jednom u inostranstvo. S uposlenjem stručnih saradnika za imamsko-muallimsku i metodičku praksu postignut je dodatni iskorak u kvalitetu realizacije ovog segmenta NPP.

Pored toga, na programima za Islamsku teologiju i IHM realizira se praktična nastava u obimu od 10 ECTS, što je vidljivo iz NPP. Pored imamsko-muallimske prakse u ramazanu, studenti obavljaju i metodičku praksu u mektebima IZ BiH, predškolskim ustanovama te osnovnim i srednjim školama.

Studenti su djelimično (tj. na pojedinim katedrama) uključeni u naučnoistraživačke projekte u okviru studijskog programa. Primjer je učešće studenata u istraživačkim projektima Katedre za šerijatsko pravo (fikh): *Bibliografija radova iz Fikha; Glavne tendencije u tumačenju šerijata kroz odgovore na postavljena pitanja u BiH, 2000.–2005.*). Ukoliko pod umjetnički angažman podvedemo učenje Kur'ana, onda je ta uključenost značajna.

3.3. UČENJE, POUČAVANJE I VREDNOVANJE USMJERENI NA STUDENTA

3.3.1. Akademsko osoblje koje izvodi nastavu je prethodno pripremljeno i motivirano za tu aktivnost, te u pripremi za tu aktivnost uzima u obzir rezultate anketa evaluacije kvaliteta učenja i poučavanja od strane studenata.

Evaluacije nastave provode se gotovo u kontinuitetu od 2016. Počevši od ljetnog semestra 2019/20. one se provode u skladu s odredbama *Pravilnika o studentskoj evaluaciji rada akademskog osoblja i uspješnosti realizacije nastavnih planova i programa usvojenog 19. decembra 2018.*

Rezultati prvih evaluacijskih anketa, u nekim slučajevima, bili su zabrinjavajuće loši. Međutim, zahvaljujući naporima koji se kontinuirano ulažu u okviru uspostavljenog sistema unutrašnjeg osiguranja kvaliteta, došlo je do značajnog smanjenja nedostataka u realizaciji nastave, iako još uvijek ima prostora za poboljšanje. Pitanje utjecaja studentskih evaluacija na kvalitet poučavanja i motiviranosti nastavnog osoblja detaljnije je tretirano u vezi s potkriterijem 9.2.

Fakultet nagrađuje najbolje ocijenjene nastavnike i saradnike (na osnovu Odluke UO Fakulteta br. 01-UO-2-232/23 od 23. 2. 2023), a *Univerzitet nagrađuje nastavnike* koji objavljuju radove u citatnim bazama podataka i kod renomiranih svjetskih izdavača.

Ocjenu stručne osposobljenosti akademskog osoblja, u konačnici, daje Senat Univerziteta prilikom promoviranja nastavnika i saradnika u viša akademska zvanja. Od uključenja Fakulteta u Univerzitet u svega nekoliko slučajeva Senat Univerziteta nije usvojio prijedloge Vijeća Fakulteta o izboru u akademska zvanja.

3.3.2. Akademsko osoblje motivira i uključuje studente na preuzimanje aktivne uloge u istraživačkom, naučno-istraživačkom i nastavno-obrazovnom procesu uz odgovarajuće usmjeravanje, konsultacije i podršku.

U nastojanju da osigura ravnomjeran raspored istraživačkih aktivnosti studenata, u formi izrade seminarskih radova, po katedrama i semestrima, Vijeće Fakulteta je utvrdilo listu predmeta na programima I ciklusa studija na kojima je zastupljena obaveza pisanja/odbrane seminarskog rada. Na II ciklusu studija seminarski i drugi istraživački radovi mogu biti zastupljeni na svakom nastavnom predmetu.

Nastavnici i saradnici imaju transparentno označeno vrijeme kabinetskih/online konsultacija sa studentima, u trajanju od najmanje pet nastavnih sati sedmično, koje pružaju priliku za poticanje studenata na aktivnu ulogu u nastavnom i istraživačkom procesu. Vrijeme konsultacija objavljeno je na DL-platформи Fakulteta.

Vanredni studenti se pravovremeno obavještavaju o obavezama i mogućnostima prisustva nastavi. Za njih se posebno organizira konsultativna nastava na Fakultetu prema utvrđenom rasporedu za svaki semestar. Dodatno, **akademske kalendare** Fakulteta preciziraju se nastavne sedmice u kojima vanredni studenti mogu, putem DL-platforme Fakulteta, pratiti nastavu koja se realizira u **hibridnom formatu, tj. u učionici i online istovremeno**.

Dostupnost akademskog osoblja studentima za konsultacije kao i poticanje studenata na preuzimanje aktivne uloge u nastavnom i istraživačkom procesu ocjenjuju se i analiziraju u okviru semestralnih izvještaja o evaluaciji nastave koji uključuju korektivne mjere i ostale preporuke za unapređenje.

Pojedine katedre Fakulteta uključuju studente u realizaciju stručnih ili naučnoistraživačkih projekata, pri čemu se angažman studenata vrednuje u ukupnoj strukturi ocjene na odgovarajućim nastavnim predmetima.

Kao primjere dobre prakse uključenosti studenata u međunarodne stručne projekte, spomenut ćemo COIL (*Collaborative Online International Learning*/Međunarodno saradničko online učenje u nastavi) i međunarodna debatna takmičenja na arapskom jeziku. COIL projekat realiziran je u okviru saradnje Univerziteta u Sarajevu – Fakulteta islamskih nauka na širem projektu Jamal Barzinji Univerziteta Shenandoah u Winchesteru (Virginia, SAD). **Projekat je realiziran** tokom akademske 2021/22. o temi “Interkulturalne i interreligijske vrijednosti na nastavničkim studijskim programima u BiH i SAD”. Na Šestom međunarodnom debatnom takmičenju na arapskom jeziku u Istanbulu u kojem su učešće uzele 92 ekipe iz 50 država svijeta, **ekipa studenata Fakulteta ostvarila je izuzetne rezultate**. Na Evropskom međunarodnom debatnom online takmičenju na arapskom jeziku **debatanti Fakulteta zauzeli su drugo ekipno i pojedinačno mjesto**. Na Sedmom međunarodnom debatnom takmičenju na arapskom jeziku u Dohi u kojem je učešće uzelo 100 ekipa iz 50 država, Debatni tim **Fakulteta na arapskom jeziku, također je ostvario zapažene rezultate**. Studenti i nastavnici bili su također uključeni u terenska istraživanja za potrebe izrade studija za Vijeće muftija IZ BiH. Kao primjer spomenut ćemo istraživanje o stavovima muslimana u BiH prema izdvajanju zekata i organizaciji prikupljanja zekata u BiH čiji su rezultati djelimično prezentirani u radu dvojice nastavnika Fakulteta u časopisu *Novi muallim*.

Godine 2020. na međunarodnom konkursu Svjetske islamske organizacije za odgoj, nauku i kulturu (ICESCO) sa sjedištem u glavnom gradu Kraljevine Maroko, za nagradu “Bayan” u kreativnom izražavanju na arapskom jeziku za pojedince i obrazovne institucije iz cijeloga svijeta kojima arapski jezik nije maternji, studenti Fakulteta koji pohađaju Studijski program islamske teologije, osvojili su prvo mjesto. Vrijedna ekipa studenata koju su činili Senahid Hamidović, Erna Kukuljac, hfz. Eldar Ćatibušić, Ajdin Halilić, Mujesira Neimarlija, Amina Arnaut, hfz. Fatima Bosnić, Almedin

Karić i koordinator Hilmi Sherbi posvećeno je radila tokom jula 2020. na realizaciji svoga projekta pod naslovom “Potreba je temelj izuma”. Finalni videonastup Riada Subašića, studenta Fakulteta, ICESCO-ova Komisija za ocjenu pristiglih radova ocijenila je u kategoriji studenata s nearapskog govornog područja najboljim. U obrazloženju Komisije stoji da se pobjednički rad odlikovao kvalitetom pripreme, dizajna i umjetničke režije, te pažnjom prema obrazovnim sadržajima. Mentorsku ulogu u ovom projektu imala je prof. dr. Zehra Alispahić.

U skladu s *Izveštajem o evaluaciji studijskih programa u akademskoj 2021/22. i*, od strane Vijeća Fakulteta usvojenim *preporukama Odbora za osiguranje kvaliteta Fakulteta*, prodekan za naučnoistraživački rad upućuje katedrama pozive za kandidiranje naučnoistraživačkih i stručnih projekata za svaku novu akademsku godinu. Prema usvojenoj preporuci, katedrama se sugeriše da u ove projekte uključe studente u okviru obaveznih ili izbornih predmeta, na I i II ciklusu studija. Učešće studenata u okviru ovih projekata moguće je vrednovati kao dio ocjene na predmetu.

Na Masteru u islamskim studijama, u periodu od 2019. do 2023. odbranjeno je 66 završnih radova. Svršenici studijskog programa stekli su stručno zvanje magistra islamskih studija u sljedećim granama:

- Tumačenje Kur’ana (tefsir) – 14 svršenika;
- Poslanička tradicija (hadis) – 11 svršenika;
- Islamska dogmatika (akaid) i uporedne religije – 9 svršenika;
- Šerijatsko pravo (fikh) – 8 svršenika;
- Islamska civilizacija – 7 svršenika;
- Islamska vjeronauka i religijska pedagogija (terbija) – 14 svršenika;
- Islamska filozofija (felsefa, hikma i irfan) – 1 svršenik.

Na Masteru imameta, u periodu od 2019. do 2023. odbranjena su tri završna rada čiji svršenici su stekli stručno zvanje magistra imameta.

U skladu s *Izveštajem o evaluaciji studijskih programa u akademskoj 2021/22. godini* i od strane Vijeća Fakulteta usvojenim *preporukama Odbora za osiguranje kvaliteta Fakulteta*, katedrama Fakulteta kontinuirano se upućuju preporuke za kandidiranje naučnoistraživačkih i stručnih projekata za svaku novu akademsku godinu. Prema usvojenoj preporuci katedrama se sugeriše da u ove projekte uključe studente u okviru obaveznih ili izbornih predmeta. Učešće studenata u okviru ovih projekata moguće je vrednovati kao dio ocjene na predmetu (kao poene za seminarski rad i sl.).

3.3.3. Studenti se ocjenjuju kroz javno dostupne procedure za pravedno, transparentno i dosljedno ocjenjivanje, kao i kroz različite oblike provjere znanja i vještina u skladu sa specifičnostima i postavljenim ciljevima studijskog programa.

Fakultet nastoji osigurati da se studenti ocjenjuju u skladu s odredbama *Statuta Univerziteta* (čl. 183–187) i *Pravilima studiranja za prvi i drugi ciklus studija na Univerzitetu* iz 2023. (čl. 44–54). Dekan i prodekan za nastavu i kvalitet najčešće uspješno reaguju u slučaju studentskih prijava nepoštivanja odredbi Statuta i Pravila. U ovim pravilima nije bilo značajnijih promjena u načinu vrednovanja studentskih postignuća u odnosu na prethodna pravila. Nastavno osoblje i studenti mogu se upoznati s pravilima ocjenjivanja uvidom u *Pravila studiranja* dostupna na web-stranici Fakulteta kao i kroz pojašnjenja koja prodekan za nastavu i kvalitet daju na sjednicama Vijeća i na posebnim konsultacijama.

Način ocjenjivanja određen je silabusima koji su dio NPP (*Islamska teologija, IVRP, IHM, Master u islamskim studijama, Master imameta*). Kao što je vidljivo iz silabusa, na svim predmetima predviđeno je i provodi se kontinuirano ocjenjivanje koje obično ima najmanje tri komponente:

seminarski rad ili drugi zadaci u toku semestra, polusestrialni i završni ispit. Raspored ispita, rezultati i termini uvida u radove se objavljuju na DL-platформи Fakulteta.

U praksi, studenti se povremeno žale na odstupanje od objavljenih metoda, što se uglavnom rješava u razgovoru dekana i prodekana za nastavu i kvalitet s nastavnikom ili saradnikom, odnosno studentima.

Do sada nije provedena sveobuhvatna i dubinska analiza usklađenosti predviđenih načina ocjenjivanja s postavljenim ciljevima i ishodima učenja studijskih programa. Međutim, u cilju unapređenja prakse u ovom segmentu, **7. juna 2024. na Fakultetu je održan stručni seminar za nastavno osoblje o temi “Usklađivanje ocjenjivanja postignuća studenata sa ishodima učenja”** koji je obuhvatio teorijsku komponentu i analizu pismenih ispita nastavnog osoblja Fakulteta na odabranom uzorku, uz navođenje primjera dobrih praksi i preporuka za unapređenje.

Posljednjih nekoliko godina najbolji studenti učestvuju u organizaciji nastave **u svojstvu demonstratora**. Praksa se pokazala korisnom utoliko što je dala priliku mladim kolegama da steknu iskustvo, Fakultetu da ih bolje upozna, a pomogli su i nastavnicima posebno tamo gdje nema asistenta na predmetu.

3.3.4. Procedure ocjenjivanja reguliraju: organizaciju testova i ispita, kriterije i metode ocjenjivanja od strane ispitivača i komisije, transparentnost ocjenjivanja i mogućnost žalbi studenata na ocjenjivanje.

Procedure ocjenjivanja su regulirane članovima 44–55. *Pravila studiranja Univerziteta u Sarajevu* i uglavnom dosljedno se primjenjuju uz manja odstupanja (npr. ne uspijeva se objaviti raspored ispita u prve dvije sedmice akademske godine, kako predviđa član 68. *Pravila studiranja*). Fakultet je u sistemu e-UNSA što je značajno olakšalo proceduru prijave ispita, registriranja ocjena, vođenja evidencija o položenim ispitima i analizu prolaznosti. Povremeno ima studentskih žalbi na nemogućnost uvida u način ocjenjivanja od strane nastavnika, ali su to rijetki slučajevi.

3.3.5. Visokoškolska ustanova ima proceduru koja definira postupak izrade, strukturu i vrednovanje završnog rada studenata određenog ciklusa studija, kao i prava obaveze studenta i mentora i uslove za mentorstvo.

Studijski programi I ciklusa studija ne predviđaju izradu završnog rada. Master u islamskim studijama i Master imameta predviđaju izradu završnog rada u 2, odnosno, 4. semestru. Postupak izrade, struktura i vrednovanje završnog rada, kao i prava obaveze studenta i mentora i uslove za mentorstvo definiraju *Pravila studiranja za prvi i drugi ciklus studija Univerziteta u Sarajevu*. Predviđene procedure iz Pravila dosljedno se primjenjuju, o čemu se staraju prodekan za nastavu, rukovodioci katedri i Studentska služba.

3.3.6. Predstavnici studenata su uključeni u rad tijela visokoškolske ustanove čija je nadležnost upravljanje i donošenje određenih odluka o studijskim programima.

Član 68. stav (4) Zakona o visokom obrazovanju predviđa: “Članovi vijeća članice su student-prodekan i najmanje po jedan predstavnik studenata sa svih ciklusa studija koji se organizuju na visokoškolskoj ustanovi, koje bira vijeće studenata, odnosno studentska asocijacija visokoškolske ustanove”. Član 109. stav (1), tačka e) te tačke (6) i (7) Statuta Univerziteta reguliraju način izbora i trajanje mandata studenata – članova Vijeća. U praksi, u radu Vijeća Fakulteta učestvuju student-prodekan i tri predstavnika studenata, za svaki ciklus po jedan student, što je na početku akademske 2023/24. bilo 17% članstva Vijeća. Dokazi o njihovom učešću su **zapisnici sa sjednica Vijeća**. Studenti – članovi

Vijeća uglavnom prisustvuju sjednicama a najčešće učestvuju u raspravama koje se najizravnije tiču studija i standarda studentskog života.

3.3.7. Visokoškolska ustanova ima uspostavljen mehanizam i procedure za podršku studentima za savjetovanje o budućem razvoju karijere.

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji sistematizaciji radnih mjesta na Fakultetu predviđena su dva izvršioca na radnom mjestu Stručni saradnik za mentorski i odgojni rad sa studentima. Ovaj pravilnik predviđa da Stručni saradnik za mentorski i odgojni rad sa studentima, između ostalog:

- koordinira i dijelom realizira program akademske orijentacije studenata upisanih u prvu godinu I ciklusa studija;
- u okviru 40-osatne radne sedmice ostvaruje 20 kontakt-sati sa studentima;
- kontinuirano radi na razvijanju motivacije kod studenata za učenjem, usavršavanjem i sticanjem novih znanja, vještina i kompetencija;
- posebno motivira studente na učenje stranih jezika te koordinira njihovo uključivanje na programe učenja jezika.

Zbog budžetskih ograničenja ova mjesta još nisu popunjena, ali menadžment Fakulteta radi na njihovom upošljavanju. Trenutno na Fakultetu, s obzirom na relativno mali broj studenata, studenti često imaju individualne konsultacije o ovim pitanjima s nastavnicima. Konačno, studentima je na raspolaganju funkcionalan *Ured za podršku studentima Rektorata Univerziteta*.

3.4. UPIS I NAPREDOVANJE STUDENATA, PRIZNAVANJE I CERTIFICIRANJE

3.4.1. Upis studenata na studijski program bilo kojeg ciklusa vrši se na osnovu zakonskih odrednica, jasnih i transparentnih kriterija koji uključuju provjere znanja, sklonosti i sposobnosti kandidata i uspjeha u prethodnom školovanju, a u skladu s analiziranim društvenim potrebama i obezbijeđenim resursima za izvođenje programa. Konkurs za upis se javno objavljuje na web-stranici ustanove i u medijima.

Kao punopravna članica Univerziteta, Fakultet provodi procedure prijema i upisa studenata u skladu s važećim normativnim aktima: *Zakon o visokom obrazovanju Kantona Sarajevo, Statut Univerziteta u Sarajevu, Pravila studiranja za prvi i drugi ciklus studija, integrirani, stručni i specijalistički studij Univerziteta u Sarajevu*.

Upisnu proceduru za svaku akademsku godinu započinje Vijeće Fakulteta utvrđivanjem prijedloga broja studenata koji će biti upisani kao redovni, redovni samofinansirajući, vanredni ili strani studenti. Prijedlog mora dobiti saglasnost osnivača Fakulteta – Rijaset IZ BiH – a zatim, putem Senata šalje se Vladi KS na odobrenje. Nakon saglasnosti Ministarstva za obrazovanje, nauku i mlade KS preuzima se tekst Konkursa Univerziteta te, zajedno s internim Konkursom koji detaljno propisuje procedure prijema studenata te kriterije i način bodovanja, objavljuje se na web-stranici Fakulteta (I ciklus, II ciklus).

Konkurs UNSA I i II ciklus 2024/25

Konkurs FIN I ciklus I rok

Konkurs FIN I ciklus II rok

Za upis na I ciklus studija Fakultet vrši kampanju predstavljanja svojih studijskih programa u školama čiji je osnivač Rijaset IZ BiH (medrese), uključujući i Medresu “Mehmed Fatih” u Podgorici, Prvu bošnjačku gimnaziju u Sarajevu i Islamsku gimnaziju “Dr. Ahmed Smajlović” u Zagrebu. U taj proces uključeni su, kako studenti, tako i članovi nastavnog osoblja Fakulteta.

Od akademske 2020/2021. godine proces odabira i prijema kandidata vrši se putem jedinstvenog informacionog sistema ISSS/e-UNSA (Fakultet koristi e-UNSA od juna 2022). Komisija za prijem i upis kandidata vrši verifikaciju prispjelih prijava a sistem rangira kandidate prema usvojenim kriterijima. Na jedinstvenim rang-listama su i kandidati iz zemalja nastalih raspadom bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ), čime je osiguran ravnopravan pristup i jednake mogućnosti za sve kandidate koji ispunjavaju uvjete Konkursa. Nakon što se objave rang-liste, kandidati imaju mogućnost žalbe Vijeću Fakulteta te se nakon toga utvrđuju konačne rang-liste i vrši upis primljenih kandidata. Rang-liste se javno objavljuju sa šifrom koju kandidati dobiju prilikom registracije na online upis.

Rang-liste 2024/25 I ciklus

Rang-liste 2024/25 II ciklus

Planom upisa predviđen je prijem određenog broja vanrednih studenata. Kako bi im bilo omogućeno stjecanje znanja, vještina i kompetencija u skladu s ishodima učenja studijskih programa, *Pravila studiranja* nalažu da se za vanredne studente organizira nastava u učionici s najmanje jednom trećinom fonda sati predviđenog za redovne studente. Ostatak nastave organizira se online, raznim vidovima konsultacija i slično. Studenti koji su u radnom odnosu mogu studirati samo u statusu vanrednog studenta.

Silabusi svih predmeta u studijskim programima sadrže precizne informacije o načinima vrednovanja znanja i postignuća, listu obaveza te obaveznu i preporučenu literaturu, s čime se studenti upoznaju na prvim predavanjima u semestru. Svi planovi i programi objavljeni su na stranici Fakulteta.

Na osnovu akademskog kalendara Univerziteta Fakultet sačinjava vlastiti akademski kalendar u skladu s praktičnim obavezama studenata vezanim za mjesec ramazan, kao i drugim aktivnostima Fakulteta.

Raspored izvođenja nastave objavljuje se na DL-platформи Fakulteta sa svim propisanim elementima: naziv studijskog programa, oznaka studijske godine, naziv nastavnog predmeta, vrijeme i prostor održavanja nastave te imena članova nastavnog osoblja koje je uključeno u nastavu. Vodi se elektronska evidencija održane nastave putem DL-platforme Fakulteta.

Znanje studenata vrednuje se na osnovu pisanih, usmenih i praktičnih oblika provjere znanja u skladu s nastavnim planom i programom. Raspored ispita s vremenom i mjestom održavanja oglašava se na DL-platформи. Rezultati ispita obavezno se objavljuju na e-predmetima na DL-platформи, uz naznačene termine upisa ocjena u indekse i uvida u radove. Uspjeh studenata, tj. ostvarene ocjene unose se u indekse i sistem e-UNSA nakon čega se štampaju prijave i daju profesorima na potpisivanje. Nakon toga, ocjene se upisuju u matične knjige čiji su obrasci propisani *Pravilnikom o sadržaju i izgledu, načinu vođenja matičnih knjiga i evidencije o izdatim diplomama*. Potpisane i ovjerene prijave ulažu se u studentske dosijee i čuvaju trajno.

Na kraju svakog ispitnog roka radi se analiza prolaznosti studenata i na temelju rezultata provode se potrebne korekcije u skladu s članom 51. Pravila studiranja. Na kraju svakog semestra provodi se studentska evaluacija nastavnog procesa čiji se rezultati analiziraju i uzimaju kao korektiv za naredni period. Redovno se evidentira i analizira prohodnost studenata te stopa i razlozi napuštanja studija uz preporuke korektivnih mjera.

Studij na I ciklusu završava se polaganjem posljednjeg ispita, bez obaveze izrade završnog rada. Studenti II ciklusa za izradu završnih radova **biraju mentora i temu**. Procedura prijave, izrade i odbrane završnog rada propisana je *Pravilima studiranja za prvi i drugi ciklus studija, integrirani, stručni i specijalistički studij Univerziteta u Sarajevu*.

Studenti s invaliditetom imaju pravo na individualizaciju u postupku realizacije nastavnog procesa te prilikom polaganja ispita (npr. studentima koji su imali poteškoće s motorikom odobreno je polaganje ispita u usmenoj formi). Studenti Fakulteta sa ostvarenim prosjekom ocjena 9,5 i višim, u prethodnoj godini, ostvaruju pravo na stipendiju Fonda za stipendiranje posebno nadarenih studenata Uprave za obrazovanje i nauku Rijasetu IZ BiH. Uz podršku Fonda “Bošnjaci”, Fonda “Gazi Husrev-beg” iz Njemačke i Ćurčića vakufa, obezbijedeno je pet stalnih, godišnjih stipendija. Također, Fond “Bejtul-mal” Rijasetu IZ BiH dodjeljuje stipendije studentima koji ostvare dovoljan broj bodova na njihovom konkursu.

3.4.2. Procedure za priznavanje visokoobrazovnih kvalifikacija, razdoblja studija i prethodnog učenja, a što podrazumijeva i priznavanje neformalnog i informalnog učenja su uspostavljene. Procedure za priznavanje su u skladu s Lisabonskom konvencijom o priznavanju.

Postoje uspostavljene procedure kojima se definira priznavanje kvalifikacija na osnovu članova 281. i 282. *Statuta Univerziteta*. Tako član 281. propisuje: “(1) Priznavanje inostrane visokoškolske kvalifikacije je postupak kojim se imaocu kvalifikacije utvrđuje pravo na pristup zapošljavanju (stručno priznavanje), odnosno pravo na nastavak obrazovanja (akademsko priznavanje). (2) Priznavanje inostrane visokoškolske kvalifikacije vrši se na način i pod uvjetima utvrđenim zakonom i *Pravilnikom o priznavanju inostranih visokoškolskih kvalifikacija*, koji donosi Senat Univerziteta, uz uvažavanje autonomije teoloških fakulteta u pogledu prava na stručno priznavanje tih kvalifikacija.” Na osnovu navedenih odredbi Statuta Univerziteta donesen je *Pravilnik o priznavanju inostranih visokoškolskih kvalifikacija*. Osnivač Fakulteta usvojio je *Pravilnik o specifičnim kriterijima u postupku priznavanja inostranih visokoškolskih kvalifikacija u obrazovnim ustanovama IZ BiH*. Glavna specifičnost ogleda se u tome što Fakultet ima nadležnost da provodi ne samo akademsko nego i stručno priznavanje inostranih kvalifikacija. Naime, u cilju unapređenja procedure priznavanja, Fakultet je u okviru javne rasprave o prijedlogu Statuta Univerziteta koji je usvojen 2023. sugerirao da se prizna autonomija Fakulteta kao teološke ustanove na području ne samo akademskog nego i stručnog priznavanja. Na osnovu ovog prijedloga, u član 281. Statuta uvrštena je odredba kojom se predviđa autonomija Fakulteta na području stručnog priznavanja. Član 10. *Pravilnika o priznavanju inostranih visokoškolskih kvalifikacija* regulira provođenje postupka stručnog priznavanja “uz uvažavanje autonomije teoloških fakulteta u pogledu prava na stručno priznavanje tih kvalifikacija”. Postupak je isti kao i kod akademskog priznavanja koje regulira član 13. istog Pravilnika: “Za provođenje postupka akademskog priznavanja dekan Fakulteta **rješenjem** imenuje komisiju koja broji od tri do pet članova iz naučne oblasti odnosno disciplina koje su zastupljene u studijskom programu na osnovu kojeg se traži priznavanje inostrane visokoškolske kvalifikacije”. Postupak akademskog priznavanja inostrane visokoškolske kvalifikacije obuhvaća administrativnu i stručnu provjeru, a po potrebi i provjeru vjerodostojnosti obrazovne isprave. Administrativna provjera podrazumijeva utvrđivanje formalno-pravne urednosti podnesenog zahtjeva. Stručnu provjeru vrši komisija za provođenje postupka priznavanja. Postupak provjere vjerodostojnosti se provodi ukoliko postoje indicije da priložena isprava nije vjerodostojna. Komisija vijeću dostavlja izvještaj s preporukom za donošenje rješenja po podnesenom zahtjevu za priznavanje inostrane visokoškolske kvalifikacije. Na osnovu izvještaja i preporuke Komisije **Vijeće je obavezno u roku od 30 dana odlučiti o podnesenom zahtjevu za akademsko priznavanje inostrane visokoškolske kvalifikacije**. Rješenje o

podnesenom zahtjevu potpisuje dekan Fakulteta. Podnosilac zahtjeva ima pravo na rješenje izjaviti žalbu Senatu Univerziteta.

Tokom 2024. sređena je arhiva ranije podnesenih zahtjeva za priznavanje inostranih visokoškolskih kvalifikacija koja se sada vodi elektronski. Prema važećim pravilnicima iz ove oblasti, uspostavljen je Registar zahtjeva za priznavanje inostranih visokoškolskih kvalifikacija. Također, sačinjen je protokol o postupanju svih sudionika u postupku priznavanja diploma, te su formirane dvije odvojene Komisije za provođenje postupaka, zavisno da li je riječ o stručnom ili akademskom priznavanju. Tokom 2024., izdata su dva rješenja za stručno i dva rješenja za akademsko priznavanje. Ukupno je tokom 2024. zaprimljeno šest zahtjeva za stručno priznavanje i devet zahtjeva za akademsko priznavanje inostrane visokoškolske kvalifikacije.

Fakultet, kao članica Univerziteta, postupa u skladu s propisima koji uređuju rad Univerziteta, uključujući one kojima se uređuje priznavanje inostranih kvalifikacija. S obzirom da je Univerzitet svoje propise o priznavanju inostranih kvalifikacija uskladio s principima *Lisabonske konvencije*, osigurano je da procedure koje u toj oblasti provodi Fakultet budu posredno usklađene s Lisabonskom konvencijom.

U skladu s odredbama člana 282. Statuta Univerziteta, usvojen je *Pravilnik o ekvivalenciji ranije stečenih akademskih titula, naučnih i stručnih zvanja*. Ovim se Pravilnikom uređuju postupak i kriteriji ekvivalencije ranije stečenih akademskih titula, odnosno naučnih i stručnih zvanja na Univerzitetu. Dekan Fakulteta imenuje komisiju od pet članova koja provodi postupak ekvivalencije na zahtjev zainteresirane strane. Komisija, nakon uvida u traženu dokumentaciju, donosi prijedlog o odgovarajućoj akademskoj tituli/naučnom i stručnom zvanju koja se može priznati podnosiocu zahtjeva. Nakon provedene propisane procedure, izdaje se uvjerenje na propisanom obrascu koje sadrži i prosjek ocjena postignut na prethodnom studiju koji se prenosi i biva vrednovan radi ostvarivanja prava.

Do sada je Fakultet izdao jedno Uvjerenje o ekvivalenciji ranije stečene akademske titule, odnosno naučnog i stručnog zvanja, na osnovu *Odluke Vijeća Fakulteta usvojene na sjednici održanoj 5. juna 2024.*

Ekvivalencija položenih ispita na drugim visokoškolskim ustanovama, kao i postupak ekvivalencije položenih ispita studenata Univerziteta, vrši se u skladu s općim aktom kojeg donosi Senat Univerziteta.

Postupak ekvivalencije položenih ispita na Univerzitetu, shodno članu 282. Statuta, uređen je *Pravilnikom o ekvivalenciji položenih ispita na Univerzitetu u Sarajevu*. U praksi Fakulteta postupak ekvivalencije vrši se u sljedećim slučajevima:

- Prelazak s jednog na drugi studijski program;
- Prelazak s drugog, srodnog fakulteta;
- Prelazak s predbolonjskog na bolonjski studij;
- Priznavanje ispita iz sličnih predmeta položenih na drugoj članici Univerziteta;
- Priznavanje ispita položenih u programu razmjene studenata.

Na osnovu člana 4. stava (3) *Pravilnika o ekvivalenciji položenih ispita na Univerzitetu u Sarajevu* formirana je *Komisija* za provođenje postupka ekvivalencije (*Odluka o izmjeni i dopuni Odluke o imenovanju Komisija Fakulteta*).

Nakon što student podnese zahtjev za ekvivalenciju na propisanom obrascu, uz potrebnu prateću dokumentaciju, Komisija ostvaruje uvid u priložene dokumente i donosi prijedlog o ekvivalenciji položenih ispita za program na kojeg student prelazi. Na osnovu prijedloga, dekan Fakulteta donosi rješenje o ekvivalenciji na koje kandidat ima pravo žalbe Vijeću Fakulteta. Odluka Vijeća

je konačna. Po okončanju procedure, ocjene priznate u postupku ekvivalencije upisuju se u dosije studenta i e-UNSA. Studentska služba vodi registar rješenja o ekvivalenciji.

Studenti Fakulteta posljednjih nekoliko akademskih godina počinju učestvovati u Erasmus programu mobilnosti. Procedura prijave i učešća regulirana je *Pravilnikom o mobilnosti na Univerzitetu u Sarajevu*. Na stranici Fakulteta postavljena je *potrebna dokumentacija* koja olakšava studentima *proces prijave* i realizacije razmjene. Nakon okončanja boravka na razmjeni studentima se vrši priznavanje odgovarajućih ispita. U akademskoj 2023/24. na Fakultetu nije bilo odlazne, niti dolazne mobilnosti studenata, ali su izvršene prijave osmoro kandidata za akademsku 2024/25.

3.4.3. Diplomiranim studentima se dodjeljuje dokument koji pojašnjava stečenu kvalifikaciju, uključujući ostvarene ishode učenja, te kontekst, razinu, sadržaj i status studija koji su pohađali i uspješno završili.

Student koji je položio sve ispite iz upisanog studijskog programa te ispunio ostale obaveze predviđene propisima koji reguliraju oblast visokog obrazovanja stječe odgovarajuću akademsku titulu odnosno stručno/naučno zvanje u skladu s *Pravilnikom o stjecanju i korištenju akademskih titula, naučnih i stručnih zvanja na visokoškolskim ustanovama na području Kantona Sarajevo*. Po uspješnom okončanju studija, a do izdavanja diplome, Fakultet izdaje uvjerenje o završenom studiju kao javnu ispravu, čiji su izgled i sadržaj propisani *Pravilnikom o sadržaju javnih isprava*. Uz uvjerenje o završenom ciklusu studija izdaje se uvjerenje o položenim ispitima s ocjenama i brojem ECTS bodova. Oba dokumenta printaju se iz jedinstvenog sistema e-UNSA i imaju privremeno važenje do izdavanje diplome, odnosno dodatka diplomu.

Diploma i dodatak diplomu štampaju se na bosanskom jeziku, a od akademske 2022/23. i na engleskom jeziku. Zbog specifičnog izgleda ovih dokumenata i činjenice da sadrže potpis reisu-uleme IZ BiH, Fakultet ih je prethodnih godina štampao u vlastitoj režiji, za razliku od ostalih članica Univerziteta čije se diplome štampaju iz sistema (ISSS/e-UNSA). Međutim, u akademskoj 2023/24. dodaci diploma svršenika Fakulteta su štampani iz spomenutog sistema, dok je diplome Fakultet pripremio samostalno. Diploma sadrži naziv Fakulteta, akademsku titulu i zvanje koje je nosilac stekao. Dodatak diplomu obavezno se izdaje uz diplomu radi detaljnijeg uvida u nivo, prirodu, sadržaj, sistem i pravila studiranja i tokom studija postignute rezultate studenta kojem je diploma izdata. *Pravilnikom o sadržaju javnih isprava* definirano je da dodatak diplomu sadrži sljedeće informacije: identifikacija nosioca kvalifikacije, naziv kvalifikacije, naziv studijskog programa i nivo ciklusa studija, postignuti rezultati u toku studija, način studiranja, sistem i pravila studiranja, akademske i profesionalne mogućnosti koje pruža kvalifikacija, profesionalni status nosioca kvalifikacije, mogućnost za upis u sljedeći nivo studija, dodatne informacije i ovjeru.

Uvjerenje o završenom studiju izdaje se neposredno nakon okončanja studija dok se diplome I i II ciklusa studija izdaju jednom godišnje na svečanoj promociji diplomanata i magistranata Univerziteta. Diplome III ciklusa studija izdaju se dva puta godišnje na svečanoj promociji doktora nauka Univerziteta.

U akademskoj 2023/24. I ciklus studija završilo je 48 studenata te dvoje na predbolonjskom studiju/VII stepen. Na II ciklusu studij je završilo 10 studenata te jedan magistar nauka po predbolonjskom sistemu studija. *Promocija* diplomanata i magistranata održana je 1. februara 2025. po odluci Senata Univerziteta.

3.5. LJUDSKI POTENCIJALI

3.5.1. Broj kompetentnog akademskog (nastavnici i saradnici) i neakademskog osoblja za kvalitetnu realizaciju studijskog programa je u skladu s odgovarajućim aktom nadležne obrazovne vlasti koja propisuje kriterije za licenciranje.

Fakultet djeluje u skladu sa *Standardima i normativima za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja na području Kantona Sarajevo*. *Planovi nastave* usvajaju se prije početka akademske godine. Opterećenost *nastavnika i saradnika* je unutar okvira postavljenih ovim standardima. Povremeno, zbog odlaska nastavnika u penziju ili promocije saradnika u nastavnička zvanja, dolazi do opterećenja preko norme, ali ta preopterećenja uglavnom ne izlaze izvan okvira zadanih Standardima i normativima.

U realizaciji nastave na svih pet studijskih programa I i II ciklusa studija, u ljetnom semestru 2023/24. bilo je angažirano 25 nastavnika (12 redovnih profesora, devet vanrednih profesora i četiri docenta), osam saradnika (četiri viša asistenta i četiri asistenta) i jedan lektor, od kojih su sedam nastavnika i jedan lektor bili vanjski saradnici (Univerziteta u Tuzli i Univerziteta u Zenici). S obzirom na to da je u 2023/24. bilo upisano 508 studenata na svim studijskim programima (Islamska teologija 195; IVRP 71; IHM 133; MIS 109; Master imameta 15, proizilazi da je omjer nastavnik – studenti iznosio 1:20, a omjer saradnik – studenti 1:64. Nema nastavnika iz inostranstva koji su angažirani u kontinuitetu. Povremeno se angažiraju nastavnici iz inostranstva kao predavači na nekim satima nastave.

S obzirom na relativno mali broj svršenika Studijskog programa IHM ili drugih trogodišnjih islamskih studija I ciklusa u svijetu, Fakultet u akademskoj 2023/24. i 2024/25. nije objavio konkurse za upis novih studenata u prvu godinu Mastera imameta. Međutim, tokom ove dvije akademske godine realizirane su konsultacije nastavnog osoblja sa već upisanim studentima od kojih većina studira vanredno, kao i provjere znanja na ispitnim rokovima. Upis novih studenata planiran je kada se prikupe informacije o dovoljnom broju zainteresiranih kandidata.

Nastavnike i saradnike redovno se podsjeća da imaju biti dostupni pet nastavnih sati sedmično za konsultacije sa studentima, što se uglavnom poštuje. Satnica kabinetskih konsultacija se objavljuje na DL-platformi u rubrici “Konsultacije”. Dostupnost nastavnika i saradnika nije česta tema pritužbi u studentskim evaluacijama i prijavama.

Prodekan za nastavu prati pokrivenost nastave prilikom izrade plana nastave za svaku akademsku godinu. Ona je sa prijemom tri nova asistenta i dva stručna saradnika za imamsko-muallimsku i metodičku praksu u martu 2024. dovedena u okvire standarda KS, što se da vidjeti i iz broja angažiranih spoljnih saradnika. Sekretar Fakulteta redovno analizira broj i strukturu akademskog osoblja prema kriterijima spola, staža, zvanja i napredovanja. Konačno, prodekan za kvalitet i Odbor za osiguranje kvaliteta provode ankete i analiziraju studentske evaluacije nastave te predlažu mjere za poboljšanje čija realizacija vodi poboljšanju stanja. Više informacija o angažiranom osoblju dostupno je na [web-stranici Fakulteta](#).

Prema **sistematizaciji radnih mjesta**, osim ranije spomenutih stručnih saradnika za imamsko-muallimsku i metodičku praksu, Fakultetu nedostaju još stručni saradnici za mentorski i odgojni rad sa studentima te stručni saradnik u nastavi kirata – korepetitor.

Odbor za osiguranje kvaliteta redovno implementira i izvještava o semestralnim evaluacijama nastave, te prati realizaciju usvojenih preporuka. Još nije bilo situacije da je nastavni rad nekog nastavnika ili saradnika, koji je u radnom odnosu na Fakultetu, sveukupno ocijenjen niskom ocjenom (manjom od 2,5) koja bi zahtijevala donošenje korektivne mjere od strane dekana, shodno **Pravilniku o studentskoj evaluaciji rada akademskog osoblja**. Međutim, bilo je ocjena na pojedinačnim pitanjima anketnog upitnika kao i komentara koji su zahtijevali donošenje i provođenje korektivnih mjera.

3.5.2. Visokoškolska ustanova ima definiranu politiku upravljanja ljudskim potencijalima s jasnim i transparentnim kriterijima za zapošljavanje akademskog osoblja, zaduženjima, opterećenjem i odgovornostima, kriterijima za profesionalni razvoj, napredovanje i stručno usavršavanje akademskog osoblja i mehanizme za praćenje rada akademskog osoblja s mjerama za unapređenje.

Premda Univerzitet, odn. Fakultet nije usvojio jedinstven dokument koji bi definirao politiku upravljanja ljudskim potencijalima u svim segmentima obuhvaćenim gornjim kriterijem (zapošljavanje akademskog osoblja, zaduženja i opterećenja, kriterije za profesionalni razvoj, napredovanje i stručno usavršavanje i mehanizme za praćenje rada akademskog osoblja s mjerama za unapređenje), ovi segmenti uređeni su različitim propisima Vlade KS, Univerziteta i Fakulteta.

Zakonom o visokom obrazovanju Kantona Sarajevo (2022) uređuju se stjecanje akademskih zvanja (članovi 111–120), izbori u zvanja (članovi 121–131), zasnivanje radnog odnosa i općenito, radnopravni status akademskog osoblja (članovi 132–138), te ostala pitanja vezana za akademsko osoblje (članovi 139–142). Zakon sadrži i opće odredbe o prijemu u radni odnos, zaštiti prava i koordiniranom djelovanju nenastavnog osoblja zaposlenog u stručnim službama članica i zajedničkim službama Univerziteta (članovi 143–145).

Statut Univerziteta u Sarajevu također sadrži odredbe o uvjetima za izbore u akademska zvanja (članovi 224–232), postupku izbora (članovi 233–238) i angažmanu akademskog osoblja (članovi 239–243). Također, sadrži opće odredbe o prijemu u radni odnos, zaštiti prava i angažmanu stručnog, administrativnog i tehničkog osoblja (članovi 262–265).

Pravilima Fakulteta islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu uređuju se različiti aspekti upravljanja ljudskim potencijalima na Fakultetu, uključujući uvjete za izbor u akademska zvanja (članovi 139–146), postupak izbora u akademska zvanja (članovi 147–160), angažman akademskog osoblja (članovi 161–165), nenastavno osoblje (član 169), pravila ponašanja, prava i obaveze akademskog osoblja (članovi 170–178).

Kriteriji za izbor, odnosno zapošljavanje osoblja

Članom 112. Zakona, odn. članom 226. Statuta Univerziteta propisano je da se uslovi za izbor u akademska zvanja na visokoškolskim ustanovama definiraju kroz četiri oblasti, i to: naučna dostignuća i doprinos, nastavničke sposobnosti i doprinos, doprinos procesu internacionalizacije, te društveni doprinos, u skladu sa Smjernicama za izbor u akademska zvanja na visokoškolskoj ustanovi. Članom 112. Zakona propisani su minimalni uslovi za izbor u akademska zvanja asistent, viši asistent, docent, vanredni profesor i redovni profesor. Vijeće Fakulteta je, shodno članu 111, tački f) Statuta Univerziteta, na **4. redovnoj sjednici od 5. aprila 2023.** usvojilo **Prijedlog Smjernica za izbor u akademska zvanja na Univerzitetu u Sarajevu – Fakultetu islamskih nauka** i uputilo ih nadležnoj službi

Rektorata Univerziteta na dalje razmatranje. Međutim, još uvijek nisu usvojene Smjernice za izbor u akademska zvanja na nivou Univerziteta, shodno članu 116. Zakona, odn. članu 227. Statuta Univerziteta, a koje bi trebale sadržavati bliže kriterije za izbor i napredovanje akademskog osoblja.

Prema članu 224. Statuta Univerziteta, član akademskog osoblja bira se, u pravilu, na jednu naučnu granu unutar naučnog polja. Međutim, član akademskog osoblja može biti izabran i na više srodnih naučnih grana unutar naučnog polja. Propisuje se također da će Senat Univerziteta, na prijedlog vijeća članice, utvrditi klasifikaciju nastavnih predmeta unutar oblasti, polja i grana. Do donošenja ove klasifikacije, na Univerzitetu se primjenjuje *Odluka o utvrđivanju matičnih oblasti i matičnih predmeta visokoškolskih ustanova Univerziteta u Sarajevu* (2008).

Prema članu 233. Statuta Univerziteta, vijeće članice je obavezno prije početka akademske godine sačiniti i dostaviti Senatu i Upravnom odboru Univerziteta dinamički plan potreba za raspisivanje konkursa za izbor akademskog osoblja u isto ili više zvanje. Proceduru za izbor člana akademskog osoblja u skladu s usvojenim dinamičkim planom potreba pokreće članica Univerziteta uz prethodno pribavljenu saglasnost Senata. Postupak izbora akademskog osoblja vrši se na osnovu javnog konkursa. Vijeće članice utvrđuje prijedlog za raspisivanje konkursa za izbor akademskog osoblja i odluku dostavlja Senatu Univerziteta. Senat razmatra prijedlog vijeća i donosi odluku o raspisivanju konkursa koji se objavljuje u najmanje jednom dnevnom listu i na internet stranici Univerziteta i članice, i to a) najkasnije četiri mjeseca prije isteka izbornog perioda postojećeg člana akademskog osoblja ili b) najranije šest mjeseci, a što se ne smatra prijevremenim izborom. Izuzetno, kada je riječ o pokretanju novih studijskih programa, nastavna potreba realizira se kroz raspisivanje konkursa u sva zvanja. Shodno članu 9. stavu (3) *Ugovora o položaju i djelovanju Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu u sastavu Univerziteta u Sarajevu*, u postupku izbora člana akademskog osoblja Fakultet je obavezan za kandidata predloženog za izbor pribaviti ovlaštenje (*muraselu*) reisul-uleme IZ BiH. Preciznije odredbe o pribavljanju ovlaštenja (*murasele*) sadržane su u članu 154. stavovima (4–6) *Pravila Fakulteta*.

Prema članu 236. Statuta Univerziteta, za pripremanje prijedloga za izbor u akademsko zvanje Vijeće fakulteta imenuje komisiju za pripremanje prijedloga za izbor. Komisija se sastoji od najmanje tri nastavnika od kojih je većina iz uže oblasti za koju se kandidat bira i moraju biti u istom ili višem zvanju od zvanja u koje se kandidat bira. U slučaju kada iz opravdanih razloga u postupku imenovanja komisije za pripremanje prijedloga za izbor u akademska zvanja nije moguće zadovoljiti uvjet da većina članova komisije bude iz uže naučne oblasti za koju se kandidat bira, vijeće članice uz obrazloženje utvrđuje adekvatnu naučnu oblast i može predložiti imenovanje komisije za pripremanje prijedloga za izbor shodno ovom kriteriju. Ukoliko je član komisije za pripremanje prijedloga za izbor s druge članice ili druge visokoškolske ustanove, tada vijeće članice koje pokreće izbor prilikom imenovanja članova komisije utvrđuje adekvatnost naučne oblasti takvog člana komisije sa užom ili srodnom naučnom oblastu koja se tiče izbora. Komisija je obavezna podnijeti pisani izvještaj s prijedlogom Vijeću fakulteta u roku od 30 dana od dana imenovanja, vodeći računa o ispunjenosti svih utvrđenih uvjeta za izbor u odgovarajuće akademsko zvanje. Komisija je dužna pridržavati se rokova za pripremu, izradu i dostavu izvještaja i svako prekoračenje rokova za izradu izvještaja smatra se težom povredom radnih obaveza.

Prema članu 237. Statuta Univerziteta, donošenje odluke o izboru u akademsko zvanje vrši se na način i po postupku utvrđenom Zakonom i Statutom. Zakon normira rokove u postupku izbora u zvanje (član 122), sastav komisije (član 123), rok pripreme i slanja izvještaja komisije (član 124), utvrđivanje prijedloga odluke o izboru na vijeću članice, odn. usvajanje odluke o izboru na Senatu visokoškolske ustanove (član 125) i obaveze dekana u postupku izbora (član 126). Odluka Senata visokoškolske ustanove je konačna i protiv nje se može pokrenuti parnični postupak pred nadležnim

sudom u Sarajevu u roku od 30 dana od dana prijema odluke (član 125, stav 4). *Pravilnikom o radu Univerziteta u Sarajevu* (2019) uređuje se zasnivanje radnog odnosa sa nastavnim i nenastavnim osobljem (članovi 14–16).

Zaduženja, opterećenja i odgovornosti osoblja

Zaduženja, opterećenja i odgovornosti nastavnika, saradnika i stručnih saradnika u nastavnom procesu pobliže su uređena *Standardima i normativima za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja na području Kantona Sarajevo* iz 2019. (članovi 17–22).

Prema članu 218. Statuta Univerziteta (2023) akademsko osoblje u svom nastavno-naučnom i nastavno-umjetničkom radu ima obavezu da:

- a. pripremi i prema utvrđenom rasporedu sati održi predavanja, vježbe i druge oblike nastave;
- b. ličnim prisustvom i angažmanom u potpunosti realizira utvrđeni plan i program iz nastavnog predmeta za koji je angažirano;
- c. osigura nesmetano izvođenje svih oblika nastave;
- d. pomogne studentima u cilju savladavanja nastavno-naučnih sadržaja i provjera znanja organiziranjem i održavanjem redovnih, a po potrebi ili na zahtjev studenata i dodatnih konsultacija;
- e. podstiče samostalan rad studenata, uključuje ih u stručni, naučnoistraživački i umjetnički rad;
- f. informira studente o ciljevima, sadržaju, potrebnoj literaturi i metodama realizacije nastave iz nastavnog predmeta za koje je zaduženo kao i o metodama i kriterijima praćenja njihovog rada, provjere znanja i ocjenjivanja.

U skladu s planom realizacije nastave, nastavnici izvode predavanja, vježbe i druge oblike nastave, dok saradnici izvode vježbe te iznimno u koordinaciji s odgovornim nastavnikom dijele predavanja i seminara. *Statut Univerziteta u Sarajevu* također uređuje uvjete za izbore u akademska zvanja (članovi 224–232), postupak izbora akademskog osoblja (članovi 233–238), angažman akademskog osoblja (članovi 239–243), te stručno, administrativno i tehničko osoblje (članovi 262–267).

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta na Fakultetu islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu (2021) definirani su uslovi za zapošljavanje radnika iz reda nastavnog i nenastavnog osoblja i opisi njihovih poslova i odgovornosti. *Pravilnikom o radu Univerziteta u Sarajevu* (2019) utvrđuju se prava, obaveze i odgovornosti na radu i u vezi s radom nastavnog i nenastavnog osoblja na Univerzitetu. Prava, obaveze i odgovornosti radnika Fakulteta dodatno su uređene *Pravilnikom o radnim odnosima u Rijasetu Islamske zajednice u BiH i njegovim ustanovama u Sarajevu* (2003, 2015).

Kriteriji za stručno usavršavanje osoblja

Shodno članu 140. *Zakona* o visokom obrazovanju, visokoškolska ustanova je dužna da analizira evaluacije rezultata nastavnog i istraživačkog rada akademskog, kao i rada naučnoistraživačkog osoblja kao dio procesa stalnog unapređenja. Na osnovu analize utvrđuje se plan unapređenja kvaliteta, odnosno plan i program stručne obuke svih zaposlenika, a posebno iz domena etike, pedagoško-metodičkih i digitalnih kompetencija s ciljem osiguranja kvaliteta svih poslovnih procesa visokoškolske ustanove. Prema članu 146. *Zakona*, u cilju redovnog obavljanja djelatnosti, poboljšanja i povećanja nivoa znanja za izvršavanje zadataka u okviru djelatnosti, visokoškolska ustanova/članica osigurava stručno usavršavanje, obuke, međunarodnu razmjenu i evaluaciju rada nenastavnog osoblja.

U cilju redovnog provođenja svoje djelatnosti, poboljšanja i povećanja nivoa znanja za izvršavanje zadataka u okviru djelatnosti, Univerzitet/članica osigurava stručno usavršavanje, obuke i međunarodnu razmjenu. Oblici i način ostvarivanja prava na stručno usavršavanje i obuku nastavnog osoblja preciznije se uređuju *Pravilnikom o radu* i drugim općim aktima Univerziteta (član 266. *Statuta Univerziteta*). *Pravilnik o radu Univerziteta u Sarajevu* sadrži detaljnije odredbe o pravu i obavezi radnika na obrazovanje, osposobljavanje i usavršavanje za rad, oblicima obrazovanja, osposobljavanja i usavršavanja, te načinu ostvarivanja spomenutog prava (članovi 41–46).

Shodno članu 4. *Pravilnika o ocjenjivanju rada nenastavnog osoblja Fakulteta*, jedan od ciljeva ocjenjivanja radnika jeste stvaranje uvjeta za pravilno odlučivanje o nagrađivanju i stručnom usavršavanju radnika. Članom 22. ovog Pravilnika predviđeno je obavezno uključivanje radnika u odgovarajuće programe stručnog usavršavanja na osnovu preporuke date u okviru ocjene rada.

Programi stručne edukacije nastavnog i nenastavnog osoblja realiziraju se na Univerzitetu i Fakultetu. Tako još od septembra 2013. Univerzitet realizira program obuke *TRAIN (Training & Research for Academic Newcomers)*. Ciljevi programa vežu se za unapređenje znanja i vještina akademskog osoblja u okviru tri tematske cjeline: obrazovni proces (koncipiranje kurikuluma i efikasnost predavanja), istraživanje (metodika istraživanja i informacijska pismenost) i razvoj komunikacijskih vještina (umrežavanje, timski rad i sl.). *Tri asistenta i dva stručna saradnika Fakulteta pohađali su drugi ciklus ovog programa u akademskoj 2023/24.*

Fakultet organizira godišnje stručne seminare i druge obuke za svoje osoblje. Tako je 6. juna 2023. održan stručni seminar za nastavno osoblje (o temi “*Primjena inovativnih metoda rada u univerzitetskoj nastavi*”) i nenastavno osoblje (o temi “*Procesi podrške na Fakultetu – identifikacija problema i načini njihovog rješavanja*”). *Dana 7. 6. 2024. održan je stručni seminar za nastavno osoblje o temi “Usklađivanje ocjenjivanja postignuća studenata sa ishodima učenja”.*

Međunarodna razmjena osoblja Fakulteta omogućena je kroz programe Fulbright, Erasmus i druge programe mobilnosti, o čemu će više riječi biti u vezi s kriterijem 10. “Mobilnost akademskog osoblja i studenata”.

Na Fakultetu se provode redovne semestralne evaluacije rada akademskog osoblja u nastavi i usvajaju izvještaji s korektivnim mjerama. O postupcima evaluacije, donošenju i provođenju korektivnih mjera više riječi bit će u vezi s potkriterijem 9.2.

Transparentnost primjene gornjih kriterija

Kriteriji za zapošljavanje, profesionalni razvoj, stručno i naučno usavršavanje akademskog osoblja se transparentno primjenjuju. Dinamički planovi zapošljavanja usvajaju se na sjednicama Vijeća Fakulteta, odn. Senata Univerziteta o čemu se javnost može upoznati na osnovu zapisnika sa sjednica ovih tijela koji su dostupni na web-stranicama Fakulteta, odn. Univerziteta. Naprimjer, na *8. redovnoj sjednici Vijeća od 6. septembra 2023.* usvojen je *Prijedlog donošenja odluke o usvajanju dinamičkog plana potreba za raspisivanje konkursa za izbor u akademska zvanja u studijskoj 2023/2024.* *Konkursi* za izbore u akademska zvanja, odn. konkursi za prijem u radni odnos nenastavnog osoblja, objavljuju se u najmanje jednom dnevnom listu i na web-stranicama Univerziteta i Fakulteta. Primjer je objavljen javni konkurs za prijem *stručnog saradnika za metodičku praksu i praktikum iz religijske pedagogije i religijske psihologije i stručnog saradnika za imamsko-muallimsku praksu i praktikum iz imameta.* *Izveštaji komisija* s prijedlozima za izbor u akademska zvanja objavljuju se na web-stranici Fakulteta sedam dana prije njihovog usvajanja na sjednicama Vijeća Fakulteta. Također, usvojeni prijedlozi Vijeća Fakulteta za izbore u akademska zvanja i odluke Senata Univerziteta o izboru dostupne su javnosti putem web-stranica Fakulteta, odn. Univerziteta. Primjera

radi, na 10. redovnoj sjednici Vijeća Fakulteta od 1. novembra 2023. usvojen je *Izvještaj komisije s prijedlogom za izbor u saradničko zvanje viši asistent na naučnoj oblasti filologija Kur'ana*.

Kriteriji i upute za realizaciju mobilnosti, kao i izvještaji, dokumenti i publikacije osoblja Univerziteta/Fakulteta dostupni su na web-stranici Univerziteta. Primjenjuju se različiti mehanizmi za praćenje rada akademskog osoblja Fakulteta:

- a. evidentiranje održavanja nastave u skladu s planom nastave i akademskim kalendarom Fakulteta i podnošenje mjesečnih izvještaja Senatu Univerziteta o realizaciji nastave;
- b. semestralna evaluacija nastavnog procesa, odn. rada akademskog osoblja u nastavi;
- c. ocjena komisije za pripremanje izvještaja s prijedlogom za izbor u zvanje, odn. ocjena Vijeća Fakulteta o ispunjenosti uslova za izbor u akademska zvanja koja uključuje pokazane nastavničke vještine i stečeno iskustvo u nastavnom procesu koje je vrednovano pozitivnim evaluacijama studenata, mentorstva završnih radova studenata na II, odn. III ciklusu studija, realizaciju projekata i ostvarene rezultate naučnoistraživačkog rada;
- d. podnošenje godišnjeg izvještaja o radu članova akademskog osoblja dekanu, odn. Vijeću Fakulteta.

3.5.3. Akademsko osoblje je posvećeno istraživačkom, odnosno naučnoistraživačkom i umjetničkom radu, posebno kroz međunarodne naučnoistraživačke projekte, te zajedničke aktivnosti mentora i studenta na iznalaženju grantova ili stipendija.

Od osnivanja Fakulteta 1977. do danas zadatak Fakulteta je dvojak: (a) naučni – razvoj savremene interpretacije islama i (b) pedagoški – obrazovanje visokokvalificiranog kadra za potrebe IZ BiH i šire društvene zajednice. Naučnoistraživačka djelatnost Fakulteta, kao visokoškolske ustanove IZ BiH i članice Univerziteta, provodi se na temelju državnih i kantonalnih zakona, propisa IZ BiH i općih akata Univerziteta i Fakulteta, te usvojenih strateških dokumenata. Radi se o sljedećim propisima i dokumentima: *Okvirni zakon o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini* (Službeni glasnik BiH, br. 58/07) (čl. 1, 2, 3, 4. i 5), *Zakon o visokom obrazovanju Kantona Sarajevo* (Sl. Novine Kantona Sarajevo, br. 33/17) (čl. 3, 7, 9, 24, 28, 34. i 39), *Zakon o naučnoistraživačkoj djelatnosti Kantona Sarajevo* (Sl. novine Kantona Sarajevo, br. 26/16) (čl. 2–8), *Statut Univerziteta u Sarajevu*, (dio VI, čl. 190–220), *Pravilnik o priznanjima i nagradama Univerziteta u Sarajevu*, *Pravila Fakulteta islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu* (čl. 16, 17, 121, 122. i 124), *Strategija razvoja naučnoistraživačkog/umjetničkoistraživačkog rada na Univerzitetu u Sarajevu* (2017), i *Strategija razvoja visokog obrazovanja i naučnoistraživačkog rada Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini u periodu od 2014. do 2024. godine* (Sarajevo: El-Kalem – Izdavački centar Rijaset IZ BiH, 2016).

Rezultat naučnoistraživačke djelatnosti Fakulteta su naučne knjige i radovi nastavnika i saradnika Fakulteta, objavljeni diljem svijeta u časopisima za islamske studije, ali i onima koji pokrivaju društvene, religijske, kulturalne i civilizacijske teme. Radovi nastavnika Fakulteta, osim na bosanskom, objavljuvani su na engleskom, arapskom, njemačkom, francuskom, španskom, albanskom, perzijskom, turskom i slovenskom jeziku ili su, pak, prevedeni na te jezike. Naučnoistraživački rad nastavnika Fakulteta prepoznat je i valoriziran kako u bosanskohercegovačkom i regionalnom kontekstu, tako i na međunarodnom nivou.

Fakultet vodi evidenciju objavljenih poglavlja u knjigama i zbornicima radova s naučnih konferencija u zemlji i inozemstvu. Ulažu se dodatni napor da broj objavljenih knjiga, udžbenika, radova u referentnim časopisima bude veći.

Kategorija rada	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Knjige i udžbenici	7	4	12	13	2	8
Radovi objavljeni u referentnim časopisima	6	3	2	1	4	3
Radovi objavljeni u ostalim naučnim i stručnim časopisima	47	40	59	29	14	20
Radovi na konferencijama	9	4	6	1	4	18
Umjetnička istraživanja (...koncerti, predstave, izložbe)	1	/	/	2	2	–

Tabela 4. Broj objavljenih radova nastavnika i saradnika Fakulteta od 2019. do 2024.

Kao primjer međunarodne vidljivosti u naučnoistraživačkom radu nastavnika Fakulteta izdajamo naučnu monografiju prof. dr. Nedima Begovića: *Law, State and Religion in Bosnia and Herzegovina*, koju je publicirala prestižna međunarodna izdavačka kuća *Routledge – Taylor and Francis Group*, u Londonu i New Yorku 2022, zbirku pravnih dokumenata s pratećim komentarima prof. dr. Nedžada Grabusa: *Annotated Legal Documents on Islam in Europe: Slovenia*, u izdanju renomirane izdavačke kuće *Brill*, te višegodišnji angažman prof. dr. Ahmeta Alibašića u svojstvu korednika *Brill*ove edicije *Yearbook of Muslims in Europe*.

Istraživački profili akademskog osoblja Fakulteta na platformama Google Znalac (Google Scholar), ORCID, COBISS, Scopus i dr. pružaju uvid u rezultate naučnoistraživačkog rada akademskog osoblja Fakulteta i nivo recepcije tih rezultata na domaćem, regionalnom i međunarodnom nivou (v. tabelu 5. koja je data kao Prilog 5. ovog izvještaja).

U skladu s *Pravilnikom o nagrađivanju akademskog i naučnoistraživačkog osoblja Univerziteta u Sarajevu* i odlukama Senata Univerziteta, na listi dobitnika priznanja za naučni rad na Univerzitetu prof. dr. Nedim Begović je 2020. zauzeo 23. mjesto; prof. dr. Nedžad Grabus i prof. dr. Nedim Begović ostvarili su 2. odn. 5. mjesto 2021, a prof. dr. Dina Sijamhodžić-Nadarević bila je na 26. mjestu 2022. i 2023. Spomenuti profesori Fakulteta su od 2020. do 2023. objavili naučne knjige i/ili radove u izdanju uglednih međunarodnih izdavačkih kuća i na osnovu toga su bili dobitnici godišnjih nagrada za naučni rad. Akademiku Enesu Kariću, profesoru emeritusu, dodijeljena je federalna nagrada za nauku 2023.

Broj i kvalitet istraživačkih i projektnih aktivnosti nastavnika i saradnika često je limitiran njihovim opterećenjima u nastavnom procesu i dodatnim administrativnim obavezama koje bi se mogle reducirati zapošljavanjem odgovarajućeg broja nenastavnog osoblja, u skladu s usvojenom sistematizacijom radnih mjesta.

Prodekan za naučnoistraživački rad redovno podstiče akademsko osoblje na planiranje naučnoistraživačkih aktivnosti u okviru Fakulteta, uz prijavu i ovjeru projekta i mogućnost korištenja planiranih sredstava iz budžeta za tu namjenu u okviru godišnjih planova rada.

Fakultet, u saradnji s Izdavačkim centrom Rijasetu IZ BiH "El-Kalem", svake godine publicira nove knjige nastavnika i saradnika Fakulteta.

Naučnoistraživačka i stručna djelatnost Fakulteta unapređuje se kroz saradnju s drugim ustanovama IZ BiH, ali i drugim visokoškolskim ustanovama u svijetu u okviru naučnoistraživačkih ili stručnih projekata, uključujući:

- **RESILIENCE** (REligious Studies Infrastructure: tooLs, Experts, conNectiions and CEnters) je projekat u okviru EU programa za istraživanje i razvoj H2020 u čijoj aplikaciji uspješno učestvuje Fakultet, a prof. dr. Ahmet Alibašić je jedan od tri direktora u projektu. Ovaj projekat je aktualan do 2025. Trenutni fokus je na međunarodnoj prohodnosti istraživača (Transnational access – TNA) i preuzimanju jedne baze podataka za istraživanje u oblasti religijskih studija (ReReSearch);
- Prof. dr. Senad Ćeman je od 2019. godine učestvovao u međunarodnom istraživačkom projektu pod nazivom “**IS-LE Cost Action CA18129 – Islamic Legacy: Narratives East, West, South, North of the Mediterranean (1350–1750)**”. Projekat je realizirao u periodu 2019–2023. kao istraživač WG 3 – Beyond Borders grupe. Svrha istraživanja bila je pružiti transnacionalni i interdisciplinarni pristup sposoban za prevladavanje segmentacije koja trenutno karakterizira proučavanje odnosa između kršćanstva i islama u kasnoj srednjoj i ranoj modernoj Evropi i na Mediteranu;
- Fakultet je 15. februara 2024. potpisao ugovor sa Švicarskim centrom za islam i društvo iz Friburga (Swiss Center for Islam and Society – SZIG/CSIS)) o realizaciji naučnoistraživačkog projekta “Professionalising Spiritual Care in Plural Societies –Switzerland and BiH” (Profesionalizacija duhovne skrbi u pluralnim društvima: Švicarska i BiH). Projekat se odvija od 1. septembra 2024. i trebao bi završiti 31. decembra 2025). Glavni istraživač je prof. dr. Aid Smajić a voditelj tima Fakulteta je prof. dr. Ahmet Alibašić;
- “**Bibliografija radova o Islamskoj zajednici**” u saradnji s Institutom za islamsku tradiciju Bošnjaka (IITB), Gazi Husrev-begovom bibliotekom (GHB), Bošnjačkim institutom i BZK Preporod (od septembra 2019; u projektu je sudjelovala prof. dr. Zehra Alispahić).

Među stručnim projektima izdvajamo:

- **TRAIN projekat** Univerziteta u Sarajevu – program stručnog usavršavanja akademskog osoblja Univerziteta (prof. dr. Dina Sijamhodžić-Nadarević je predavač na modulima Didaktika visokog obrazovanja i Planiranje kurikuluma u visokom obrazovanju);
- “Monitoring odgojno-obrazovnog rada u medresama”, projekat je u saradnji s Upravom za obrazovanje i nauku Rijasetu IZ BiH. U programu su učestvovali: prof. dr. Dina Sijamhodžić-Nadarević, prof. dr. hfz. Kenan Musić, prof. dr. Almir Fatić i prof. dr. Senad Ćeman;
- Prof. dr. Nedžad Grabus bio je član projektnog tima naučnoistraživačkog projekta “**Pod nebom vedre vjere**”, u organizaciji Uprave za obrazovanje i nauku Rijasetu IZ BiH a prof. dr. Zehra Alispahić je radila na promociji i dijaloškim emisijama (60) koje su pratile ovaj projekat.

Fakultet je nerijetko organizator ili suorganizator značajnih međunarodnih konferencija i susreta istraživača iz različitih dijelova svijeta. Izdvajamo neke od ovih konferencija:

- Konferencija: “**Travellers in Ottoman lands: The Balkans, Anatolia and beyond**” (Sarajevo, 24–26. august 2022);
- Međunarodna konferencija: “**Kako do pomirenja: komparativna perspektiva**”, “Getting to Reconciliation: A Comparative Perspective” (Sarajevo, 15–16. septembar 2022);
- Međunarodna konferencija: “**Trideset godina Islamske vjeronauke u odgojno-obrazovnom sistemu Bosne i Hercegovine: iskustva, izazovi i perspektive**” (Sarajevo, 17–18. novembar 2022);

- Međunarodna konferencija “Konak and Villa: Convergences and Transmutations of the Representative Residence in 19th Century Southeast Europe” u saradnji sa Institutom za historiju umjetnosti Univerziteta u Beču, Austrijskim kulturnim forumom, European Research Council-om (Sarajevo, 27–29. april 2023);
- “Trendovi u visokom obrazovanju i jačanju nastavne i naučno-istraživačke saradnje između Univerziteta u Sarajevu, Fakulteta islamskih nauka i Shenandoah univerziteta (SAD)” (Sarajevo, 12–13. juni 2023);
- Oslo koalicija o slobodi religije i uvjerenja i Fakultet su organizirali seminar i promociju knjige pod naslovom *Freedom of Expression in Islam: Challenging Apostasy and Blasphemy Laws* (Sloboda izražavanja u islamu: osporavanje zakona o apostaziji i blasfemiji) koju su uredili Muhammad Khalid Masud, Kari Vogt, Lena Larsen i Christian Moe. Knjigu su s engleskog preveli prof. dr. Nedim Begović i mr. Nizama Ahmed. Na seminaru i promociji izlagali su prof. dr. Ahmet Alibašić i prof. dr. Nedim Begović, a moderator je bio prof. dr. Asim Zubčević (Sarajevo, 20. septembar 2023);
- “Islamska moralna teologija i budućnost” je konferencija organizirana pod pokroviteljstvom Centra za globalne islamske studije Abu Sulayman pri Univerzitetu George Mason i Fondacije John Templeton u saradnji s Fakultetom (Sarajevo, 7–10. oktobar 2023);
- “Islam i izazov pluralizma u globaliziranom svijetu” je konferencija u organizaciji Fakulteta, GHB, međunarodne inicijative ResetDoc i Fondacije Moulay Hicham (Sarajevo, 18–19. novembar 2023). Istoimena tribina na kojoj su javnosti predstavljeni rezultati konferencije i rada radne grupe projekta održana je u Gazi Husrev-begovoj biblioteci (Sarajevo, 20. novembar 2023);
- U saradnji s Agencijom za certificiranje halal kvalitet Fakultet je organizirao 2. EUROPSKI HALAL KONGRES 28. i 29. maja 2024;
- U saradnji s Upravom za obrazovanje i nauku Rijaset Islamske zajednice u BiH Fakultet je organizirao prve susrete profesora islamskih fakulteta s područja Balkana na konferenciji pod nazivom “Visoko islamsko obrazovanje na Balkanu: perspektive razvoja i saradnje” u periodu 26–27. septembar 2024;
- U saradnji s Centrom za islam u savremenom svijetu (CICW) sa Shenandoah University (USA) i Centrom za napredne studije u Sarajevu, Fakultet je organizirao međunarodnu konferenciju o temi “Islam i savremeni izazovi” 5–6. oktobra 2024.

Nastavnici i saradnici Fakulteta učestvuju u značajnom broju naučnih konferencija u BiH i u svijetu, a pored objavljivanja radova u naučnim časopisima i drugim periodičnim publikacijama, objavljuju prijevode naučnih dijela s engleskog i arapskog jezika, rade recenzije projekata, knjiga i članaka, redakture prijevoda naučnih djela, te su angažirani kao urednici koautorskih knjiga, zbornika i časopisa u zemlji i u inozemstvu.

Studentima sva tri ciklusa studija na raspolaganju su moderno opremljene učionice Fakulteta, čitaonica i biblioteka s preko 25.000 bibliotečkih jedinica. Naučnoistraživački rad nastavnika i saradnika Fakulteta donekle je olakšan mogućnošću pristupa naučnim bazama na koje je pretplaćen Univerzitet.

Fakultet ima procedure i resurse za podršku naučnoistraživačkom radu i aktivnostima akademskog osoblja. Postoje mehanizmi za podršku akademskom osoblju i studentima za dodjelu grantova i stipendija. U skladu sa Zakonom o naučnoistraživačkoj djelatnosti Kantona Sarajevo (član 8: “Osiguranje finansijskih sredstava za naučnoistraživačku djelatnost”). Univerzitet na godišnjem nivou osigurava sredstva za podršku naučnoistraživačke djelatnosti koja se članicama Univerziteta dodjeljuje u postupku javnog oglašavanja od strane Ministarstva za obrazovanje, nauku i mlade

KS. Ministarstvo za nauku, visoko obrazovanje i mlade KS obavještava javnost o objavi **Javnog poziva za sufinansiranje naučnoistraživačkih/umjetničkoistraživačkih i istraživačkorazvojnih projekata iz Budžeta Kantona Sarajevo**. U skladu s predviđenim **oblicima sufinansiranja** nastavnici i saradnici Fakulteta su u periodu od 2022. do 2024. do ostvarili pravo na korištenje sredstava u sljedećim programima:

- B.1c: Sufinansiranje troškova tehničke izrade i odbrane doktorske disertacije na Univerzitetu u Sarajevu;
- B.2: Jačanje kapaciteta za internacionalizaciju;
- B.2.3: Uvođenje programa/modula/cikličnih i necikličnih programa na stranim jezicima / digitalni portali, inovativni materijali koji promoviraju dostignuća Bosne i Hercegovine u nauci i umjetnosti (internationalizacija bez papira, *greening*);
- B.3: Sufinansiranje organizacije i učešća na konferencijama/događajima i objavljivanja naučnih članaka. Sredstva dobivena u okviru programa;
- B.2.3: Uvođenje programa/modula/cikličnih i necikličnih programa na stranim jezicima. Sredstva su iskorištena za pripremu posebnog programa na engleskom jeziku: **The Lifelong Learning Program “Introduction to the Study of Islam”**.

Na osnovu pojedinačnih planova istraživačkih aktivnosti katedri Fakulteta, pravi se plan istraživačkih aktivnosti Fakulteta na godišnjem nivou u kojima učestvuju nastavnici i saradnici. Ove istraživačke aktivnosti Fakultet podržava i sredstvima iz vlastitog Budžeta na godišnjem nivou. Tu su realizirani i **tekući projekti Fakulteta**: poput publiciranja Monografije Fakulteta islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu 1977–2017, publikacije *Uloga vakufa u razvoju Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu*, studije *Radni stres kod bh. imama: stanje, uzroci i suočavanje*, redovnih stručnih radionica i seminara u saradnji s Konrad Adenauerom i druga dva teološka fakulteta u Bosni i Hercegovini “Jačanje retoričkih kompetencija mladih vjerskih lidera” i dr.

3.5.4. Administrativnom i pomoćnom osoblju je omogućeno usavršavanje kroz učešće na obukama, posebno u vezi informatičkih sistema i sistema upravljanja.

Fakultet u okviru godišnjeg plana rada i akademskim kalendarom predviđa najmanje jedan stručni seminar za zaposlenike Fakulteta koji uključuje nastavno i nenastavno osoblje. Tako je 29. novembra 2019. u Hotelu “Han”, Bjelašnica, **održan seminar za nastavno i nenastavno osoblje o uspostavljanju sistema osiguranja kvaliteta na Fakultetu**. Potom, 6. juna 2023. u Hotelu “Tarčin Forest Resort & Spa” održan je seminar za nenastavno osoblje o temi “Procesi podrške na Fakultetu islamskih nauka: prepoznavanje problema i mogućih rješenja”, a za nastavno osoblje o temi **“Primjena inovativnih metoda rada u univerzitetskoj nastavi”**.

Tokom pandemije COVID-19 organizirano je nekoliko edukacija o korištenju digitalnih tehnologija u nastavnom procesu i posebnih aplikacija za podršku rada administracije. Naime, počevši od 2019. Fakultet je uveo vlastitu **platformu za online učenje** koja se shodno potrebama redovno unapređuje uz angažman stručnog i administrativnog osoblja. Isti je slučaj sa **Informacionim sistemom Univerziteta u Sarajevu (eUNSA)** kojem je Fakultet pristupio 2022. godine.

Član 22. stav (4) i (5) **Pravilnika o ocjenjivanju rada nenastavnog osoblja Fakulteta** predviđa da, u slučaju da je “radnik vrednovan ocjenom ‘nezadovoljavajući rad’, neposredno nadređeni obavezno: (a) sačinjava Plan poboljšanja radnog učinka; (b) predlaže upućivanje radnika na program stručnog usavršavanja ukoliko usavršavanje, s obzirom na prirodu poslova datog radnog mjesta, može doprinijeti poboljšanju radnog učinka radnika. (5) O vrsti programa stručnog usavršavanja iz stava (4) ovog člana dekan odlučuje uz konsultacije s neposredno nadređenim i Odborom za osiguranje kvaliteta”.

Osim u navedenom slučaju, dekan ima pravo, prema članu 22. stavu (3) “donijeti odluku o upućivanju radnika na program stručnog usavršavanja koji je preporučen u okviru ocjene rada, bez obzira na ocjenu kojom je vrednovan njegov rad, a s ciljem daljeg profesionalnog razvoja radnika i poboljšanja njegovog radnog učinka.”

U skladu s ukazanom potrebom, pojedini članovi nastavnog osoblja pohađali su dodatne obuke (npr. o korištenju informatičkih programa i dr.) uz finansijsku podršku Fakulteta.

3.6. RESURSI I FINANSIRANJE

3.6.1. Resursi za izvođenje studijskog programa koji u skladu s Preporukama Agencije o kriterijima za licenciranje visokoškolskih ustanova i studijskih programa u BiH i odgovarajućim aktom nadležne obrazovne vlasti koja propisuje kriterije za licenciranje su dostatni i dostupni studentima.

Fakultet osigurava sve neophodne resurse za neometano odvijanje nastavnog-naučnog procesa, u skladu s Preporukama Agencije o kriterijima za licenciranje visokoškolskih ustanova i studijskih programa u BiH, te propisima KS. Oni obuhvataju angažman dovoljnog broja akademskog osoblja u stalnom radnom odnosu, administrativno-tehničkog osoblja, adekvatne prostorne kapacitete (1,5 metara kvadratnih po studentu), materijalno-tehničke i informatičke resurse, uz manje odstupanje kada se radi o broju dostupnih računara. Međutim, obezbijeđen je pristup preko bežične mreže svim neophodnim platformama i sadržajima, kao i svi drugi elementi neophodni u kontekstu resursa za izvođenje studijskog programa.

3.6.2. Obavezna i specifična potrebna oprema za izvođenje studijskog programa/predmeta prema zahtjevima naučne oblasti/uže naučne oblasti je dostupna. Visokoškolska ustanova, osigurava obaveznu i dopunsku literaturu za svaki pojedini predmet koja po sadržaju podržava realizaciju predmeta.

U sastavu Fakulteta djeluje biblioteka u cilju pružanja podrške nastavnom i naučno-istraživačkom radu Fakulteta. Biblioteka nabavlja, stručnim metodama obrađuje, čuva i daje na korištenje knjige, časopise, novine i elektronsku građu (*biblioteka | FiN*).

Biblioteka obogaćuje svoj knjižni fond kupovinom, razmjenom, poklonima i obaveznim primjercima. O nabavnoj politici brine bibliotekar, u konsultaciji s Komisijom za biblioteku, katedrama, prodekanima za nastavu i naučno-istraživački rad, nastavnicima, kao i prema zahtjevima korisnika, sve u skladu s potrebama naučno-istraživačkog, nastavnog i stručnog rada. Bibliotečka građa stručno se obrađuje i katalogizira primjenom jedinstvenog sistema obrade zasnovanog na međunarodnim standardima. Bibliotečki fond unesen je u elektronsku bazu podataka i pretraživ po svim parametrima (autor, naslov, izdavač, ključne riječi i dr.) preko **DL-platforme Fakulteta**. U budžetu Fakulteta obezbijeđena su sredstva za redovno godišnje obnavljanje bibliotečkog fonda.

Korisnici knjižnog fonda su: studenti I, II i III ciklusa studija, akademsko osoblje, stručni i spoljni saradnici te ostali radnici Fakulteta.

Sva neophodna literatura, kako obavezna, tako i dopunska, dostupna je u dovoljnom broju, ne manjem od tri primjerka, u čitaonici Fakulteta, s tim da je većina literature, posebno obavezne dostupna u elektronskoj formi.

Bibliotečke fondove čini oko 25.000 svezaka, 11.500 naslova, monografskih i periodičnih publikacija. Osim na bosanskom, bibliotečki fondovi sadrže knjige i časopise na arapskom i engleskom jeziku, kao i na turskom, njemačkom, albanskom i drugim jezicima.

Najzastupljenije naučne oblasti u biblioteci su: religija općenito, a posebno islam i sve njene discipline; zatim filozofija, pedagogija, psihologija, opća i kulturna historija, sociologija, pravne nauke, lingvistika i književnost te arhitektura i umjetnost.

3.6.3. Visokoškolska ustanova čini dostupnim studentima i akademskom osoblju dovoljan broj kompjuterskih prostorija s pristupom internetu i biblioteku s adekvatnom prostorijom za čitanje, pretraživačima i naučnim i drugim bazama podataka.

Informatički resursi na Fakultetu su u potpunosti stavljeni u funkciju nastavnog i naučnog procesa. Dovoljan broj računara je instaliran u čitaonici, a s obzirom da studenti i studentice imaju vlastite uređaje, (mobitele, tablete i laptope) kompletan je objekat, kao i prateći objekti Fakulteta, pokriven brzim bežičnim internetom s pristupom svim relevantnim platformama, a posebno **platformi biblioteke** radi pretraživanja. Fakultet ima pristup sljedećim bazama podataka: EBSCOhost, CEEOL i dr. Među posljednjim aktivnostima na polju uspostavljanja jedinstvenog bibliotečko-informatičkog sistema je i integriranje u **sistem članstva COBISS**.

3.6.4. Visokoškolska ustanova prati realizaciju plana ulaganja u fizičke resurse i opremu za naučno-istraživački rad i nastavno-obrazovnu djelatnost.

Unutar budžetskih sredstava koja obezbjeđuje Rijaset IZ BiH, predviđene su u kontinuitetu stavke za održavanje, obnovu i unapređenje fizičkih resursa i opreme neophodne za naučno-istraživački rad i nastavno-obrazovnu djelatnost. Trenutno su materijalno-tehnički elementi u potpunosti ispunjeni, oprema za održavanje nastave, rad uposlenika i druga neophodna sredstva, s tim da se svake godine oprema modernizuje, kupuje se novija i adekvatnija shodno potrebama. Sve učionice su opremljene računarima i projektorima, prostor je pokriven bežičnim internetom, čitaonica ima računare preko kojih se vrši pretraga, a biblioteka Fakulteta je integrirana u sve procese na Univerzitetu i u okviru Rijaseta IZ BiH, u smislu pristupa bazama podataka i literature.

3.6.5. Visokoškolska ustanova osigurava kroz ugovorne odnose s drugim visokoškolskim ustanovama i istraživačkim centrima mogućnost korištenja njihovih resursa.

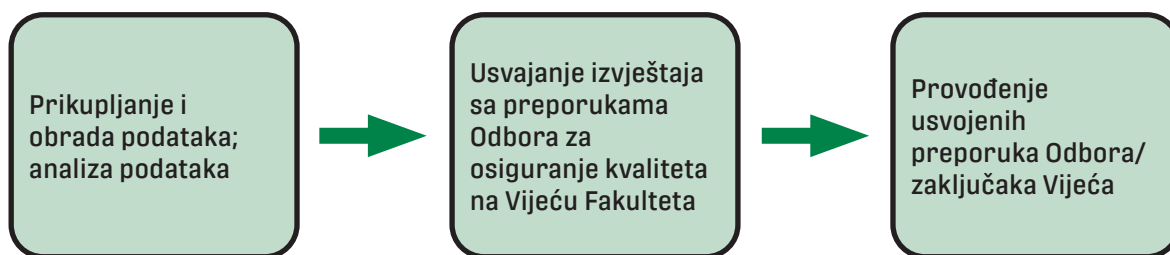
Fakultet, posredstvom Rijaseta IZ BiH, ima pristup svim ustanovama čiji je osnivač Rijaset. Posebno su značajne, kao baze za istraživanje, Gazi Husrev-begova biblioteka u Sarajevu, Institut za islamsku tradiciju Bošnjaka u Sarajevu i Institut za religijska i društvena istraživanja u Tuzli. S obzirom da je Rijaset također osnivač Islamskog pedagoškog fakulteta Univerziteta u Bihaću i Islamskog pedagoškog fakulteta Univerziteta u Zenici, Fakultet ima mogućnost korištenja, na bazi međuinstitucionalne saradnje, svih resursa ovih visokoškolskih ustanova. Također, Fakultet ima potpisane ugovore o saradnji s mnogim institucijama izvan BiH, od kojih se posebno ističu Marmara Univerzitet u Istanbulu, Institut za islamsko mišljenje u Ankari, Oksfordski centar za islamske studije i dr. Među posljednjim je **potpisan ugovor sa Institutom u Ankari**.

3.7. UPRAVLJANJE INFORMACIJAMA O STUDIJSKIM PROGRAMIMA

3.7.1. Sistem redovitog prikupljanja i obrade informacija o svim aspektima studijskih programa (o stopi uspješnosti studenata, napuštanju studija, zadovoljstvu studenata, zapošljivosti svršenih studenata i slično) uspostavljen je i koristi se za unapređenja kvaliteta studijskih programa.

Fakultet je uspostavio sistem redovnog prikupljanja i analize podataka o ključnim aspektima pet studijskih programa koji su predmet samoevaluacije, naime, Studijskog programa islamske teologije, Studijskog programa IVRP, Studijskog programa IHM, Mastera u islamskim studijama i Mastera imameta. Ovaj sistem obuhvata analize izlaznosti i prolaznosti na ispitima, prohodnosti studenata i uspješnosti studiranja, napuštanja studija, zadovoljstva studenata nastavom i studijem, te zapošljivosti diplomiranih studenata, a koje se koriste kao važan izvor informacija u procesu unapređenja kvalitete studijskih programa.

Upravljanje informacijama o studijskim programima odvija se u tri ključne faze, kako je prikazano na grafikonu 4. U prvoj fazi prikupljaju se podaci o svim relevantnim aspektima studijskih programa. Nakon analize prikupljenih podataka, Odbor za osiguranje kvaliteta izrađuje izvještaje s preporukama, koji se razmatraju i usvajaju na sjednicama Vijeća Fakulteta. U završnoj fazi Fakultet implementira usvojene preporuke, prati njihove efekte i na osnovu stečenih uvida kontinuirano unapređuje kvalitetu studijskih programa.

Grafikon 4. Faze upravljanja podacima o studijskim programima na Fakultetu

3.7.1.1. Stopa izlaznosti i prolaznosti na ispitima

Kako je već navedeno, Fakultet je uspostavio sistem redovnog prikupljanja, obrade i analize podataka o izlaznosti i prolaznosti studenata na ispitima, te usvajanja preporuka Odbora/zaključaka Vijeća i njihovog provođenja.

I Izvještaji

Tokom akademske 2022/23. usvojeni su:

- a. *Izvještaji o izlaznosti i prolaznosti na ispitima po ispitnim rokovima:*
 - Januarsko-februarski ispitni rok akademske 2022/2023: *izlaznost i prolaznost studenata na ispitima u zimskom semestru akademske 2022/2023. godine, 4. redovna sjednica Vijeća Fakulteta, br. 03-03- 4. Red. sjed. - 369/23, održana 5. aprila 2023. (Izvještaj o prolaznosti studenata na januarsko-februarskom roku 2022/23. sa prijedlogom zaključka za Vijeće Fakulteta);*
- b. *Izvještaji o izlaznosti i prolaznosti na ispitima za akademske godine:*
 - Izvještaj o prolaznosti studenata UNSA-FIN na ispitima u akademskoj 2022/23. po studijskim godinama, godinama studija i nastavnim predmetima; *usvojen na II. redovnoj sjednici Vijeća Fakulteta (br. 03-03-II. Redovna sjed. - 1254/23), održanoj 6. decembra 2023, pod tačkom 2. Kvaliteta;*
 - Izvještaj o izlaznosti i prolaznosti studenata UNSA-FIN na ispitima u akademskoj 2023/24; *usvojen na 3. redovnoj sjednici Vijeća Fakulteta (br. 03-3-3. Red. sjed. - 1220/24), održanoj 4. decembra 2024., pod tačkom 3. a) Osiguranje kvaliteta.*

Za akademsku 2022/23. izvještaji su se izrađivali po semestrima i za akademsku godinu, dok se kasnije prelazi na godišnje izvještavanje, čime se omogućava sveobuhvatnija analiza i bolja uporedivost podataka.

II Preporuke Odbora/zaključci Vijeća

Na osnovu analize izlaznosti i prolaznosti studenata na ispitima, usvojene su sljedeće preporuke i mjere:

1. Mjere kod uočene niske stope prolaznosti (manje od 30% na nastavnom predmetu):
 - Organiziranje dodatne nastave ili konsultacija; *(Izvještaj o prolaznosti studenata na ispitima na Univerzitetu u Sarajevu - Fakultetu islamskih nauka u akademskoj 2022/23. godini po studijskim programima, godinama studija i nastavnim predmetima usvojen na II. redovnoj sjednici 6. decembra 2023; Izvještaj o izlaznosti i prolaznosti studenata na ispitima u akademskoj 2023/24.*
2. Mjere kod uočene izrazito visoke stope prolaznosti na predmetima, koja značajno odstupa od prosječne prolaznosti na studijskom programu:
 - Analiza kataloškog i izvedbenog silabusa i analiza pismenih ispita *(Izvještaj o prolaznosti studenata na ispitima na Univerzitetu u Sarajevu - Fakultetu islamskih nauka u akademskoj 2022/23. godini po studijskim programima, godinama studija i nastavnim predmetima usvojen na II. redovnoj sjednici 6. decembra 2023; Izvještaj o izlaznosti i prolaznosti studenata na ispitima u akademskoj 2023/24.*

III Rezultati implementacije preporuka

Rezultati implementacije preporuka uključuju:

- a. Održavanje dodatne nastave ili konsultacija;
- b. Provedbu analize pismenih ispita u akademskoj 2022/23. godini i *realizaciju stručnog seminara za nastavno osoblje o usklađivanju načina ocjenjivanja s ishodima učenja u junu 2024.*

3.7.1.2. Stopa prohodnosti studenata i uspješnosti studiranja

I Izvještaji

Fakultet kontinuirano prati stopu prohodnosti studenata i njihovu uspješnost studiranja na svim studijskim programima. U nastavku su prikazani usvojeni izvještaji za relevantne akademske godine.

- akademska 2021/22. – Izvještaj o prohodnosti studenata i uspješnosti studiranja na UNSA-FIN usvojen na 8. redovnoj sjednici Vijeća Fakulteta (br. 03-03-8. Redovna sjed. - 820/23), održanoj 6. septembra 2023, pod tačkom 4. Kvaliteta (*Prijedlog Izvještaja o prohodnosti studenata i uspješnosti studiranja na Fakultetu islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu za akademsku 2021/22. godinu sa preporukama*).
- akademska 2022/23. – Izvještaj o prohodnosti i uspješnosti studiranja usvojen UNSA-FIN na 11. redovnoj sjednici Vijeća Fakulteta (br. 03-03-11. Redovna sjed. - 1254/23), održanoj 6. decembra 2023, pod tačkom 2. Kvaliteta (*Izvještaj o prohodnosti studenata i uspješnosti studiranja na Univerzitetu u Sarajevu - Fakultetu islamskih nauka u akademskoj 2022/23. godini po studijskim programima i godinama studija*).
- akademska 2023/24. – Izvještaj o prohodnosti studenata i uspješnosti studiranja na UNSA-FIN usvojen na 3. redovnoj sjednici Vijeća Fakulteta (br. 03-3-3. Red. sjed. - 1220/24), održanoj 4. decembra 2024, pod tačkom 3. b) Osiguranje kvaliteta (*3. redovna sjednica – 04.12.2024*).

Ilustracije radi, u nastavku je detaljnije prikazan izvještaj o prohodnosti studenata i uspješnosti studiranja za akademsku 2021/22, koji pruža uvid u ključne pokazatelje za svih pet studijskih programa. Izvještaji za ovu akademsku godinu usvojeni su na 8. redovnoj sjednici Vijeća Fakulteta (br. 03-03-8. Redovna sjed. - 820/23), održanoj 6. septembra 2023, pod tačkom 4. Kvaliteta (*Prijedlog Izvještaja o prohodnosti studenata i uspješnosti studiranja na Fakultetu islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu za akademsku 2021/22. godinu sa preporukama*).

Pregled podataka po studijskim programima (procenti u zagradi označavaju prohodnost studenata između godina studija):

Studijski program islamske teologije

- I godina: Upisano 50 studenata, uslove za II godinu steklo 36 studenata (72%)
- II godina: Upisano 50 studenata, uslove za III godinu steklo 29 studenata (58%)
- III godina: Upisano 43 studenta, uslove za IV godinu steklo 18 studenata (41,86%)
- IV godina: Upisano 43 studenta, diplomiralo 20 studenata (46,51%)
- Ukupna diplomiranost u roku trajanja studija: 30%
- Diplomirani studenti iz ranijih generacija: 4

Studijski program IVRP

- I godina: Upisano 32 studenta, uslove za II godinu steklo 13 studenata (40,63%)
- II godina: Upisano 29 studenata, uslove za III godinu steklo 10 studenata (34,48%)
- III godina: Upisano 26 studenata, uslove za IV godinu steklo 14 studenata (53,85%)
- IV godina: Upisano 12 studenata, diplomiralo 6 studenata (50%)
- Ukupna diplomiranost u roku trajanja studija: 23%
- Diplomirani studenti iz ranijih generacija: 4

Studijski program IHM

- I godina: Upisano 70 studenata, uslove za II godinu steklo 11 studenata (15,71%)
- II godina: Upisano 67 studenata, uslove za III godinu steklo 5 studenata (7,46%)
- III godina: Upisano 32 studenta
- Diplomiralo 1 student (3,13%)
- Ukupna diplomiranost u roku trajanja studija: 0%
- Diplomirani studenti iz ranijih generacija: 5

Master u islamskim studijama

- I godina: Upisano 32 studenta
- Diplomirani studenti: 2 studenta (6,25%)
- Ukupna diplomiranost u roku trajanja studija: 6,25%
- Diplomirani studenti iz ranijih generacija: 16

Master imameta

- I godina: Upisano 13 studenata, uslove za II godinu stekla 3 studenta (23,01%)
- Diplomirani studenti iz ranijih generacija: 1

II Preporuke Odbora/zaključci Vijeća

Usvojene preporuke Odbora za osiguranje kvaliteta odn. zaključci Vijeća Fakulteta na osnovu analize podataka o prohodnosti i diplomiranju studenata za akademske 2021/22. i 2022/23. uključuju sljedeće:

- Predlaganje osnivaču transformacije Studijskog programa IHM u stručni studij imameta, s obzirom na kontinuirano niske stope prohodnosti i uspješnosti studiranja (*Izvještaj o prohodnosti studenata i uspješnosti studiranja na Univerzitetu u Sarajevu - Fakultetu islamskih nauka u akademskoj 2022/23. godini po studijskim programima i godinama studija i 3. redovna sjednica – 04.12.2024*).
- Upućivanje inicijative osnivaču za kategorizaciju džemata IZ u BiH i postavljanje različitih kvalifikacijskih uslova za zapošljavanje imama u zavisnosti od kategorije džemata (*Izvještaj o prohodnosti studenata i uspješnosti studiranja na Univerzitetu u Sarajevu - Fakultetu islamskih nauka u akademskoj 2022/23. godini po studijskim programima i godinama studija*).
- Transformacija većine obaveznih predmeta na Masteru u islamskim studijama u izborno-obavezne, pomjeranje težišta ocjenjivanja na istraživačke radove i njihovu sinhronizaciju s temama završnih radova, odnosno master teze (*Izvještaj o prohodnosti studenata i uspješnosti studiranja na Univerzitetu u Sarajevu - Fakultetu islamskih nauka u akademskoj 2022/23. godini po studijskim programima i godinama studija*).
- Provođenje mjerenja stvarnog ECTS opterećenja na Masteru u islamskim studijama i njegovo poređenje s nominalnim ECTS opterećenjem kako bi se uskladili zahtjevi studijskog programa s realnim angažmanom studenata (*Izvještaj o prohodnosti studenata i uspješnosti studiranja na Univerzitetu u Sarajevu - Fakultetu islamskih nauka u akademskoj 2022/23. godini po studijskim programima i godinama studija*).

III Rezultati implementacije preporuka

Rezultati implementacije preporuka uključuju sljedeće konkretne aktivnosti:

- a. Na **Savjetovanju o reformi visokog obrazovanja u IZ u BiH, održanom 11. i 12. decembra 2024.**, usvojena je preporuka o pokretanju trosemestralnog Stručnog studija imameta, s ciljem obrazovanja kandidata za zanimanje Imam, te organizaciji stručnog seminara kao necikličnog oblika edukacije za zanimanje Džematski imam. Također su izrađeni i usvojeni, u formi nacрта, standardi zanimanja Imam i Džematski imam, kao i Standard kvalifikacije – Stručni saradnik za imamet koja će se sticati završetkom Stručnog studija imameta;
- b. Osnivač je donio odluku o pripremi općeg akta kojim će se izvršiti kategorizacija džemata u IZ u BiH. **Nacrtima standarda zanimanja usvojenim na 30. redovnoj sjednici Rijasetu IZ BiH 8. novembra 2024. predviđeni su različiti kvalifikacijski uslovi za zapošljavanje imama, u zavisnosti od kategorije džemata;**
- c. U okviru revizije studijskog programa Master u islamskim studijama, koju je **Vijeće usvojilo 23. oktobra 2024.**, svi predmeti (osim Metoda istraživanja) transformirani su u izborno-obavezne;
- d. Također, u okviru **revizije Mastera u islamskim studijama** urađena je provjera stvarne ECTS opterećenosti na ovom programu, pri čemu je utvrđeno da ona ne odstupa značajno od nominalnog ECTS opterećenja.

3.7.1.3. Stopa i razlozi napuštanja studija

Fakultet kontinuirano prati stopu i razloge napuštanja studija na svim studijskim programima. U nastavku su prikazani usvojeni izvještaji za relevantne akademske godine.

Za akademsku 2021/2022, stopa i razlozi napuštanja studija analizirani su na svim studijskim programima, a podaci su usvojeni na 8. redovnoj sjednici Vijeća Fakulteta (br. 03-03-8. Redovna sjed. - 820/23), održanoj 6. septembra 2023, pod tačkom 4. Kvaliteta (*Prijedlog Izvještaja o stopi i razlozima napuštanja studija na Fakultetu islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu u akademskoj 2021/22.*).

Pregled podataka po studijskim programima pokazuje sljedeće:

- Studijski program islamske teologije – Od ukupno 50 upisanih studenata na prvoj godini, dvoje studenata (4%) napustilo je studij, dok na višim godinama nije bilo ispisa. Razlozi: privatni razlozi i nemogućnost finansiranja studija.
- Studijski program IVRP – Od 32 upisana studenta na prvoj godini, dvoje (6,25%) je napustilo studij, dok su na drugoj godini od 29 upisanih, još dvoje studenata (6,9%) prekinuli studij. Ukupno je ispisano četvero studenata. Razlozi: upis na drugi fakultet, povratak u inostranstvo i porodični razlozi.
- Studijski program IHM – Od 70 upisanih studenata na prvoj godini, jedan student (1,43%) se ispisao, dok je na drugoj godini od 67 studenata još jedan student (1,49%) napustio studij. Ukupno su ispisana dva studenta. Razlozi: privatni razlozi, prelazak na drugi fakultet i zaposlenje.
- Master u islamskim studijama – Od 13 upisanih studenata na prvoj godini, dvoje (15,39%) je napustilo studij, dok na drugoj godini nije bilo ispisa. Razlozi: nemogućnost aktivnog praćenja studija zbog privatnih i poslovnih obaveza.

Ovi podaci ukazuju na to da su najčešći razlozi napuštanja studija prelazak na drugi fakultet, finansijski i privatni razlozi, te poslovne i porodične obaveze.

U akademskoj 2022/2023. usvojeni su izvještaji o stopi i razlozima napuštanja studija, koji obuhvataju podatke po studijskim programima i godinama studija te pružaju uvid u faktore koji utiču na prohodnost studenata. S obzirom na utvrđenu nisku stopu napuštanja studija i na činjenicu da su razlozi napuštanja uglavnom lične naravi, Odbor za osiguranje kvaliteta i Vijeće Fakulteta nisu smatrali potrebnim usvajanje preporuka u vezi s ovim izvještajem. Dokumenti koji potvrđuju usvajanje izvještaja doneseni su na II. redovnoj sjednici Vijeća Fakulteta (br. 03-03-II. Redovna sjed. - 1254/23), održanoj 6. decembra 2023, pod tačkom 2. Kvaliteta (*Izvještaj o stopi i razlozima napuštanja studija na Univerzitetu u Sarajevu - Fakultetu islamskih nauka u akademskoj 2022/23*).

U akademskoj 2023/2024. usvojeni su izvještaji o stopi i razlozima napuštanja studija, s istim zaključkom kao i za prethodnu akademsku godinu, zbog čega Vijeće Fakulteta nije smatralo potrebnim donošenje dodatnih mjera. Dokumenti koji potvrđuju usvajanje izvještaja doneseni su na 3. redovnoj sjednici Vijeća Fakulteta (br. 03-3-3. red. sjed. - 1220/24), održanoj 4. decembra 2024, pod tačkom 3. Osiguranje kvaliteta (*3. redovna sjednica – 04.12.2024*).

3.7.1.4. Zadovoljstvo studenata studijem

Fakultet kontinuirano prati zadovoljstvo studenata studijem na svim studijskim programima. U nastavku su prikazani usvojeni izvještaji za relevantne akademske godine.

- akademska 2021/22. – Ispitivanje zadovoljstva studenata provedeno u okviru opsežne evaluacije studijskih programa na Fakultetu, izvještaji su usvojeni na 7. redovnoj elektronskoj sjednici Vijeća Fakulteta (br. 03-03-7. sjed.-695/22), održanoj 30. juna 2022, pod tačkom 3. Osiguranje kvaliteta (*Izvještaj o evaluaciji studijskih programa u akademskoj 2021/22. sa preporukama*).
- akademska 2022/23. – Zadovoljstvo studenata studijem redovno se ispituje provođenjem evaluacija nastavnog osoblja, izvještaji su usvojeni na 8. redovnoj sjednici Vijeća Fakulteta (br. 03-03-8. Redovna sjed. - 820/23), održanoj 6. septembra 2023, pod tačkom 4. Kvaliteta (*Izvještaj o evaluaciji rada akademskog osoblja u ljetnom semestru akademske 2022/23. godine na Fakultetu islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu sa preporukama*).
- akademska 2023/24. – Izvještaj o evaluaciji nastave usvojen na 3. redovnoj sjednici Vijeća Fakulteta (br. 03-3-3. red. sjed. - 1220/24), održanoj 4. decembra 2024, pod tačkom 2. *Osiguranje kvaliteta*.

Detaljniji prikaz evaluacije nastave i studijskih programa nalazi se u potpoglavljima 3.9.1. i 3.9.2.

3.7.1.5. Stopa zapošljivosti diplomiranih studenata

I Izvještaji

Fakultet kontinuirano prati zapošljivost diplomiranih studenata svih studijskih programa. U nastavku su prikazani usvojeni izvještaji za relevantne akademske godine.

Usvojen je *Izvještaj o zapošljivosti diplomiranih studenata Fakulteta islamskih nauka u periodu 2019.-2022. sa preporukama*, koji obuhvata svršeničke svih pet studijskih programa obuhvaćenih procesom samoevaluacije. Izvještaj je usvojen na 8. redovnoj sjednici Vijeća Fakulteta (br. 03-03-8. Redovna sjed. - 820/23), održanoj 6. septembra 2023., pod tačkom 4. Kvaliteta, (*Izvještaj o zapošljivosti diplomiranih studenata Fakulteta islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu u periodu 2019-2022. godine sa preporukama*).

Za akademske 2022/23. i 2023/24. godine izvještaji o zapošljivosti nisu usvojeni zbog slabijeg odziva alumnista na anketu, te je njihova izrada odložena za narednu, akademsku 2025/26. Pored aktivnosti Fakulteta, Centar za obuke i kadrove Islamske zajednice u BiH također provodi analize

tržišta rada kako bi se stekla šira slika o mogućnostima zapošljavanja svršenika studijskih programa Fakulteta. Detaljni podaci o zapošljivosti svršenika svih pet studijskih programa već su predstavljani u potpoglavlju 3.2.I.

II Preporuke Odbora/zaključci Vijeća

Usvojene preporuke Odbora za osiguranje kvaliteta i zaključci Vijeća Fakulteta na osnovu analize podataka o zapošljivosti diplomiranih studenata za period 2019–2022. uključuju sljedeće:

Upućivanje inicijative osnivaču za izradu standarda zanimanja i standarda kvalifikacija za relevantne studijske programe, s ciljem bolje sinhronizacije ishoda učenja i kompetencija potrebnih na tržištu rada (*Izveštaj o zapošljivosti diplomiranih studenata Fakulteta islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu u periodu 2019-2022. godine sa preporukama*);

- a. Upućivanje inicijative Osnivaču za normiranje mogućnosti zapošljavanja svršenika Studijskog programa IVRP na poziciji Odgajatelja u učeničkim i studentskim domovima IZ BiH, čime bi se povećale profesionalne perspektive diplomiranih studenata ovog programa (*Izveštaj o zapošljivosti diplomiranih studenata Fakulteta islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu u periodu 2019-2022. godine sa preporukama*);
- b. Reduciranje upisne kvote na Studijskom programu IVRP (*Izveštaj o zapošljivosti diplomiranih studenata Fakulteta islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu u periodu 2019-2022. godine sa preporukama*).
- c. Ove preporuke su detaljnije predstavljene u potpoglavlju 3.2.I. u dijelu Analiza tržišta rada, gdje su obrađeni podaci o zapošljivosti svršenika svih studijskih programa.

III Rezultati implementacije preporuka

Rezultati implementacije preporuka ogledaju se u konkretnim koracima poduzetim nakon njihovog usvajanja, s ciljem njihove realizacije, uključujući:

- a. Fakultet je uputio inicijativu osnivaču za izradu standarda zanimanja, što je rezultiralo time da su u okviru procesa reforme visokog obrazovanja u IZ u BiH, pokrenutog u januaru 2024, izrađeni i **usvojeni u formi nacrt standardi za II zanimanja i tri kvalifikacije prvog ciklusa studija** koje se stiču završetkom studijskih programa na Fakultetu. Ovim dokumentima jasno su povezane kvalifikacije koje se stiču završetkom studijskih programa Fakulteta na I ciklusu sa konkretnim zanimanjima. Detaljnije informacije o ovom procesu predstavljene su u potpoglavlju 4.2.
- b. U revidiranim studijskim programima prvog i drugog ciklusa, koji su usvojeni na **Vijeću Fakulteta u oktobru 2024.**, precizno su definirana zanimanja za koja se obrazuju svršenci ovih programa;
- c. Nacrtom Standarda zanimanja – Odgajatelj u učeničkim i studentskim domovima IZ u BiH predviđena je mogućnost zapošljavanja svršenika Studijskog programa IVRP u ovom zanimanju, čime se proširuju profesionalne prilike za diplomirane studente ovog programa;
- d. Upisna kvota za Studijski program IVRP je blago reducirana prilikom upisa studenata u prvu godinu studija u akademskoj 2024/25.

3.7.2. Visokoškolska ustanova redovno prikuplja i analizira podatke o broju i starosnoj strukturi akademskog osoblja, spolu, odnosu broja nastavnika i studenata, odnosu vlastitog i gostujućeg kadra, kao i podatke anketiranja osoblja od strane studenata.

U članu 3 (stav 2, tačka i) *Pravilnika o sistemu osiguranja i upravljanja kvalitetom na Univerzitetu u Sarajevu* stoji da opremljenost i aktuelnost informacijskog sistema te način prikupljanja, obrade i korištenja informacija predstavlja jedno od područja vrednovanja kvaliteta na organizacionoj jedinici. Fakultet trenutno koristi dva informaciona sistema putem kojih prikuplja i analizira podatke na studijskim programima: o broju i starosnoj strukturi akademskog osoblja, spolu, odnosu broja nastavnika i studenata, odnosu vlastitog i gostujućeg kadra, te podatke o anketiranju osoblja od strane studenata.

I. e-UNSA

U junu 2022. Fakultet je prestao koristiti stari informacioni sistem Univerziteta **ISSS**, i počeo koristiti novi jedinstveni informacioni sistem Univerziteta, **e-UNSA**. Svi podaci o akademskom osoblju i studentima Fakulteta preneseni su iz sistema ISSS u sistem e-UNSA. Ovaj sistem omogućava kontinuirano praćenje podataka o studentima, zaposlenicima, angažiranim licima i nastavnom procesu na Fakultetu, kao i mogućnost povlačenja različitih izvještaja i njihovu analizu. Jedna od funkcija sistema je informatizacija i automatizacija svih procesa na Fakultetu koji se, između ostalog, tiču broja i strukture studenata, zaposlenika i gostujućeg kadra, a na osnovu unesenih podataka Fakulteta. Kroz ovaj sistem ubrzan je i poboljšán kvalitet razmjene informacija između studenata, nastavnog osoblja, Studentske službe Fakulteta i Rektorata Univerziteta. Sistem omogućava i prevod podataka na bilo koji strani jezik, što olakšava njegovo korištenje stranim studentima i gostujućim predavačima. Implementacija jedinstvenog informacionog sistema uključuje kontinuirane aktivnosti koje se odnose na razvoj i unapređenje sistema, a s ciljem unapređenja odgojno-obrazovnog procesa i aktivnosti na Fakultetima i Univerzitetu. Pristup sistemu imaju svi upisani studenti, nastavnici i saradnici, te uposlenici Studentske službe Fakulteta, uz određena ograničenja u pristupu različitim vrstama podataka. Sistem e-UNSA održava **Univerzitetski tele-informatički centar** (UTIC), uz određene ovlasti koje su date Studentskoj službi Fakulteta. Više informacija o ovom sistemu dostupne su na **web-stranici**.

2. DL-platforma Fakulteta

DL-platforma je drugi informacioni sistem kojeg Fakultet koristi za prikupljanje i analizu podataka. Njegova primarna funkcija je organizacija online prostora za učenje, podučavanje i ocjenjivanje, te za kvalitetniju komunikaciju i razmjenu informacija između studenata, nastavnog osoblja i Studentske službe Fakulteta, ali se koristi i kao sistem za prikupljanje i analizu podataka o radu akademskog osoblja, spoljnih saradnika i studenata. Pomoću ovog sistema Fakultet distribuira različite vrste informacija među studentima, ali i provodi brojne postupke i analize, kao i anketne upitnike pomoću kojih prikuplja i analizira dobivene podatke. **DL-platformu** održava SmartLab, firma koju je Fakultet angažirao za dizajniranje i održavanje platforme.

Pomoću ova dva informaciona sistema, ali i drugim postupcima, Fakultet redovno prikuplja podatke o broju, spolu i starosnoj strukturi akademskog osoblja, odnosu vlastitog i gostujućeg kadra, odnosu broja nastavnika i studenata te podatke anketiranja osoblja od strane studenata.

Član 17. stav (d) *Pravilnika o sistemu osiguranja i upravljanja kvalitetom na Univerzitetu u Sarajevu* normira, kao jednu od nadležnosti Ureda za osiguranje kvaliteta na Fakultetu, ažuriranje informacionog sistema Univerziteta i aplikativnih baza podataka, navodeći podatke o osoblju Fakulteta. Sastavni dio informacionog sistema e-UNSA je HR (Human Resources) baza podataka o

zaposlenicima Fakulteta koja objedinjuje detaljne podatke o nastavnom i angažiranom osoblju na Fakultetu. Za svakog člana osoblja pojedinačno su uneseni i redovno se ažuriraju sljedeći podaci:

- lični podaci;
- matični broj;
- spol;
- datum rođenja;
- nacionalnost;
- ime i prezime oca;
- ime i prezime majke;
- adresa prebivališta;
- adresa boravišta;
- kontakt telefon;
- mejl-adresa;
- podaci o izborima u zvanja;
- podaci o potpisanim ugovorima;
- PIO/MIO podaci;
- podaci o angažmanima na drugim organizacionim jedinicama i
- podaci o radnom opterećenju.

HR baza podataka o zaposlenicima Fakulteta u perspektivi omogućava povlačenje izvještaja na osnovu svih navedenih podataka. Zbog zaštite ličnih podataka nastavnog i angažiranog osoblja, baza ima ograničen pristup, a podaci se mogu provjeriti preko korisničkog računa ovlaštenih lica, kao što su uposlenici *Studentske službe Fakulteta*.

Navedeni podaci o broju, spolu i starosnoj strukturi uposlenika Fakulteta redovno se ažuriraju u personalnim dosjeima uposlenika, kao i u *Kalendaru uposlenih*, koji se nalaze kod sekretara Fakulteta koji vodi cjelokupnu statistiku Fakulteta za akademsko i nenastavno osoblje, prema članu 46. *Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta na Fakultetu*, a koji prati *Standarde i normative za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja na području Kantona Sarajevo*. Sekretar Fakulteta svake godine podnosi Statistički izvještaj *Federalnom zavodu za statistiku* u kojem su navedeni podaci o akademskom osoblju. Prikupljeni podaci se analiziraju na sjednicama Vijeća Fakulteta, zavisno od potrebe, na osnovu čega se donose daljnje mjere za unapređenje rada Fakulteta, kao što su ažuriranje Dinamičkog plana Fakulteta, pripremanje planova nastave, izrada Akademskog kalendara, kao i drugih dokumenata koji će detaljnije biti predstavljeni u nastavku izvještaja.

Na *40. redovnoj sjednici Vijeća Fakulteta* (br. 03-03-40-36/20), realiziranoj 15. januara 2020, usvojen je i analiziran dokument *Uposlenici Fakulteta*, u kojem su tabelarno navedeni podaci o uposlenicima Fakulteta, zaključno sa 2020.

UPOSLENICI FAKULTETA					
REDOVNI PROFESORI			VANREDNI PROFESORI		
Profesionalno	Honorarno	Ukupno	Profesionalno	Honorarno	Ukupno
6	2	8	8	3	11
DOCENTI			VIŠI ASISTENTI		
Profesionalno	Honorarno	Ukupno	Profesionalno	Honorarno	Ukupno
6	3	9	6	-	6
ASISTENTI			ADMINISTRACIJA		
Profesionalno	Honorarno	Ukupno	Profesionalno	Honorarno	Ukupno
3	-	3	7	-	7
USLUŽNO OSOBLJE			UKUPNO ZAPOSLENIH		
Profesionalno	Honorarno	Ukupno	Profesionalno	Honorarno	Ukupno
10	-	10	46	8	54

Tabela 6. Uposlenici Fakulteta, 2020.

Od podataka, naveden je samo broj uposlenika, razvrstan u osam kategorija i klasificiran na uposlenike (profesionalno angažirane) i spoljne saradnike (honorarno angažirane). Iz ove tabele je vidljivo da je 2020. struktura vlastitog i gostujućeg kadra na Fakultetu bila: 29 članova akademskog osoblja; osam honorarno angažiranih spoljnih saradnika. Na osnovu navedenih podataka urađen je Dinamički plan Fakulteta, kao i Plan nastave. U ovoj tabeli nedostaju podaci o spolu i starosnoj strukturi uposlenih, ali se navedeni podaci mogu pronaći u personalnim dosjeima, Kalendaru uposlenih i HR bazi informacionog sistema e-UNSA. Tabelu je bilo potrebno ažurirati kako bi se pomoću nje mogli prikupiti i sistematično prikazati i podaci o spolu i starosnoj strukturi uposlenika, što je i učinjeno 2023.

Na 10. redovnoj sjednici Vijeća Fakulteta (br. 03-03- 10. Redovna sjed.- 1059/23), koja je realizirana 1. novembra 2023, pod tačkom 3. Dnevnog reda: *Informacija o podacima Fakulteta islamskih nauka navedenim u upitnicima za prikupljanje podataka sa članica potrebnih za izradu izvještaja o internoj evaluaciji u svrhu reakreditacije Univerziteta u Sarajevu*, analiziran je dokument u kojem su predstavljeni podaci o uposlenicima Fakulteta kroz tabele E-1 i E-2. U Tabeli E-1 predstavljena je starosna i spolna struktura nastavnika i saradnika koji su u radnom odnosu na Fakultetu, zaključno sa 2023.

Nastavnici i saradnici u radnom odnosu	UKUPNO	Spolna struktura		Starosna struktura				
		Ukupno M	Ukupno Ž	do 35	45–35	55–45	65–55	preko 65
R. profesori	10	10	-	-	-	8	1	1
V. profesori	8	4	4	-	5	1	2	-
Docenti	3	3	-	-	2	1	-	-
Viši asistenti	4	2	2	1	3	-	-	-
Asistenti	1	1	-	1	-	-	-	-
UKUPNO	26	20	6	2	10	10	3	1

Tabela 7. (E-1): Starosna i spolna struktura nastavnika i saradnika u radnom odnosu na Fakultetu, 2023.

U Tabeli E-2, koja slijedi, predstavljen je pojedinačan i ukupan broj nastavnika i saradnika koji su u stalnom radnom odnosu (članovi akademskog osoblja) i dopunskom radnom odnosu (spoljni saradnici) na Fakultetu, zaključno sa 2023. Za potrebe Izvještaja, naknadno su ažurirani podaci za akademsku 2023/24. godinu.

Akademska godina	Redovni profesori		Vanredni profesori		Docenti		Ukupno nastavnika	Viši asistenti		Asistenti		Ukupno saradnika	Ukupno nastavnika i saradnika
	Radni odnos	Spoljni saradnik	Radni odnos	Spoljni saradnik	Radni odnos	Spoljni saradnik		Radni odnos	Spoljni saradnik	Radni odnos	Spoljni saradnik		
19/2018	6	1	8	4	6	2	27	6	-	3	-	9	36
20/2019	6	2	8	4	6	3	29	6	-	3	-	9	38
21/2020	6	1	10	3	6	3	29	6	-	2	-	8	37
22/2021	2	4	11	2	6	3	28	4	-	2	-	6	34
23/2022	10	3	8	4	3	1	29	4	-	1	-	5	34
24/2023	9	4	9	4	4	-	30	5	-	3	-	8	38

Tabela 8. (E-2): Broj nastavnika i saradnika u stalnom i dopunskom radnom odnosu na Fakultetu

U tabeli 8. koja slijedi ažurirana je starosna i spolna struktura nastavnika i saradnika koji su u radnom odnosu na Fakultetu, zaključno sa 2024.

Nastavnici i saradnici u radnom odnosu	UKUPNO	Spolna struktura		Starosna struktura				
		Ukupno M	Ukupno Ž	35 do	45-35	55-45	65-55	65 preko
R. profesori	9	9	0	0	0	4	4	1
V. profesori	9	5	4	0	0	7	2	0
Docenti	4	4	0	0	3	1	0	0
Viši asistenti	5	3	2	3	2	0	0	0
Asistenti	3	1	2	3	0	0	0	0
UKUPNO	30	22	8	6	5	12	6	1

Tabela 9. Starosna i spolna struktura nastavnika i saradnika u radnom odnosu na Fakultetu, 2024.

Na osnovu prikupljenih podataka i uočenih potreba, Fakultet redovno usvaja, a periodično i po potrebi vrši dopune i izmjene Dinamičkog plana Fakulteta. Na osnovu podataka o broju, spolu i starosnoj strukturi akademskog osoblja, kao i o odnosu vlastitog i gostujućeg kadra, Fakultet izrađuje i na sjednicama Vijeća Fakulteta predlaže Dinamički plan:

- Dinamički plan za akademsku 2020/2021. godinu usvojen je na [46. redovnoj sjednici Vijeća Fakulteta](#) (br. 03-03-46-1069/20), 21. septembra 2020. (br. odluke: 03-03-46-/20);
- Dinamički plan za akademsku 2021/2022. godinu usvojen je na [5. elektronskoj sjednici Vijeća Fakulteta](#) (br. 03-03-5. elek. sjed. - 454 /21), 11. maja 2021. (br. odluke 03-03-45- 1084/20);

- Dinamički plan za akademsku 2022/2023. godinu usvojen je na **9. redovnoj elektronskoj sjednici Vijeća Fakulteta** (br. 03-03- 9. redovna elek. sjed.- 913 /22), 7. septembra 2022;
- Dinamički plan za akademsku 2023/2024. godinu usvojen je na **8. redovnoj sjednici Vijeća Fakulteta** (br. 03-03- 8. Redovna sjed.- 820 /23), 6. septembra 2023. godine (br. odluke: 03-03- 8. red. sjed. - 830 /23);
- Dinamički plan za akademsku 2024/2025. godinu usvojen je na 8. redovnoj sjednici Vijeća Fakulteta (br. 03-03-2.8.red.sjed.-685/24), 4. septembra 2024.

Na osnovu gore navedenih podataka o broju, spolu i starosnoj strukturi akademskog osoblja, kao i o odnosu vlastitog i gostujućeg kadra, Fakultet na sjednicama Vijeća diskutuje o potrebi za angažmanom akademskog osoblja, ažurira Dinamički plan i daje prijedloge za pokretanje procedura za prijem u radni odnos, izbor u viša zvanja ili penzionisanje nastavnog osoblja. Primjer prijedloga: **Prva redovna sjednica Vijeća Fakulteta** (br. 03-03- 1. Redovna sjed.-16 /23), 11. januara 2023. godine (tačka 2, stavak d): *Prijedlog za pokretanje procedure za prijevremeni izbor akademskog osoblja u akademsko zvanje vanredni profesor, naučna oblast akaid (dogmatika), tesavvuf i uporedne religije – I izvršilac sa punim radnim vremenom.*

Osim podataka o broju, spolu i starosnoj strukturi stalnog i angažovanog akademskog osoblja, e-UNSA sistem sadrži i lične podatke o svim upisanim studentima, kao i podatke o njihovom studiju i ocjenama po predmetima. Navedenim podacima imaju pristup studenti, Studentska služba te predmetni nastavnici i saradnici. Podaci se mogu provjeriti preko **korisničkih računa ovlaštenih lica**. Informacioni sistem e-UNSA trenutno nudi određene mogućnosti za analiziranje pojedinačnih i grupnih podataka o broju studenta, odnosu broja nastavnika i studenata te odnosu vlastitog i gostujućeg kadra, povlačenjem različitih izvještaja na osnovu kojih se mogu poduzimati odgovarajuće mjere unapređenja.

Na **10. redovnoj sjednici Vijeća Fakulteta** (br. 03-03- 10. Redovna sjed.- 1059/23), koja je realizirana 1. novembra 2023, pod tačkom 3. Dnevnog reda: *Informacija o podacima Fakulteta islamskih nauka navedenim u upitnicima za prikupljanje podataka sa članica potrebnih za izradu izvještaja o internoj evaluaciji u svrhu reakreditacije Univerziteta u Sarajevu*, analiziran je dokument u kojem su predstavljeni podaci o broju studenata na svim studijskim programima na Fakultetu, od akademske 2018/19. do 2022/23, kroz dvije tabele D-2. U tabelama je predstavljen ukupan broj studenata Fakulteta po ciklusima, studijskim godinama i kategorijama studenata. Za potrebe Izvještaja naknadno su ažurirani podaci za akademsku 2023/24. godinu. Radi preglednosti teksta izvještaja tabele su izdvojene kao Prilog 6. Samoevaluacijskog izvještaja.

Prikupljeni podaci o broju studenata se periodično analiziraju na sjednicama Vijeća Fakulteta, zavisno od potrebe, na osnovu čega se donose daljnje mjere za unapređenje rada Fakulteta – definiranje upisnih kvota studenata, osiguranje prostora za realizaciju nastavnih aktivnosti, analiza normi nastavnika i saradnika, kao i angažiranje dodatnog akademskog osoblja. Na osnovu prikupljenih podataka i analiziranih potreba, Fakultet prije početka svake akademske godine utvrđuje pregled Plana nastave u kojem je predstavljen pregled nastavnog opterećenja nastavnika i saradnika s obzirom na broj časova i studenata, te pregled vlastitog i gostujućeg kadra. Plan nastave se analizira i usvaja na Vijeću Fakulteta, a potom na Senatu Univerziteta:

- Plan nastave za akademsku 2020/21. godinu usvojen je na **2. elektronskoj sjednici Vijeća Fakulteta** (br. 03-03-2. elek.- 892/20), 17. jula 2020;
- Plan nastave za akademsku 2021/22. godinu usvojen na **5. elektronskoj sjednici Vijeća Fakulteta** (br. 03-03-5 . elek. sjed.- 454 /21), 11. maja 2021. godine;

- Plan nastave za akademsku 2022/23. godinu usvojen na **11. redovnoj sjednici Vijeća Fakulteta** (br. 03-03- 11. Redovna sjed.- 1134 /22), 9. novembra 2022. (br. zaključka: 01-16-116/22);
- Plan nastave za akademsku 2023/24. godinu usvojen na **7. redovnoj sjednici Vijeća Fakulteta** (br. 03-03- 7. Redovna sjed.- 636/23), 5. jula 2023. godine (br. odluke: 03-03- 7. Redovna sjed.- 661/23);
- Plan nastave za akademsku 2024/25. godinu usvojen na **7. redovnoj sjednici Vijeća Fakulteta** (br. 03-03-2. red. sjed. - 555/24), 3. jula 2024.

Na osnovu člana 14. stava (e) *Pravilnika o sistemu osiguranja i upravljanja kvalitetom na Univerzitetu u Sarajevu*, jedna od nadležnosti Odbora za osiguranje kvaliteta jeste i “organiziranje, koordiniranje, realizacija procesa te analiza podataka dobijenih provođenjem postupka studentske evaluacije rada akademskog osoblja i uspješnosti realizacije nastavnih planova i programa”. Shodno navedenoj obavezi, Fakultet redovno prikuplja i analizira podatke koje dobije u procesu anketiranja nastavnog i saradničkog osoblja od strane studenata. Postupak studentske evaluacije se realizira na kraju svakog semestra. Prikupljeni podaci se analiziraju a potom se piše izvještaj o studentskim evaluacijama koji sadrži preporuke za unapređenje nastave. Ovaj izvještaj se analizira i usvaja na sjednicama Vijeća Fakulteta (v. potpoglavlje 3.9.1).

Osim redovnog postupka evaluacije rada akademskog osoblja od strane studenata, Fakultet je na **8. redovnoj elektronskoj sjednici Vijeća Fakulteta** (br. 03-03- 8. redovna elek. sjed.- 776/22), 8. jula 2022, pokrenuo postupak samoevaluacije studijskih programa. Samoevaluacija studijskih programa je podrazumijevala anketne upitnike za studente u kojima su ocjenjivali studijske programe, kao i nastavno i nenastavno osoblje Fakulteta.

Nakon provedenog postupka anketiranja, na **7. redovnoj elektronskoj sjednici Vijeća Fakulteta** (br. 03-03- 7. redovna elek. sjed.- 709/22), 30. jula 2022, usvojen je Izvještaj Odbora za osiguranje kvaliteta s preporukama za daljnje unapređenje studijskih programa.

3.8. INFORMIRANJE JAVNOSTI O STUDIJSKIM PROGRAMIMA

3.8.1. Visokoškolska ustanova objektivno i pravovremeno informira javnost ažuriranim informacijama o svim aspektima odobrenih (licenciranih) i/ili akreditiranih studijskih programa koje nudi s posebnim osvrtom na definirane ciljeve studijskih programa i ishode učenja. Podaci o akademskim karijerama zaposlenog i angažovanog osoblja su javno objavljeni. Minimum 50% od ukupnih informacija je na engleskom jeziku.

U skladu sa članom 49, stav (4) *Zakona o visokom obrazovanju Kantona Sarajevo* iz 2022. godine (*Službene novine KS*, god. XXVII, br. 36): “Visokoškolske ustanove obavezne su na svojoj internet stranici objaviti i kontinuirano ažurirati informacije o broju i profilu svih studijskih programa koji se realizuju na visokoškolskoj ustanovi”.

Fakultet pravovremeno informira javnost ažuriranim informacijama o različitim aspektima studijskih programa koje nudi s posebnim osvrtom na definirane ciljeve studijskih programa i ishode učenja. Na svojoj web-stranici, Fakultet objavljuje javnosti aktualne, jasne, tačne, objektivne, nepristrasne, lahko dostupne i provjerljive informacije o Studijskom programu islamske teologije, Studijskom programu IVRP, Studijskom programu IHM, te o studijskim programima II ciklusa studija, Master u islamskim studijama i Masteru imameta. Tako su informacije o ovim studijskim

programima Fakulteta dostupne u sklopu izbornika za “Prvi ciklus” studija, odnosno u sklopu izbornika za “Drugi ciklus” studija.

Transparentnost dinamike ažuriranja nastavnih planova i programa (NPP) ogleda se u činjenici da su javnosti dostupni ne samo posljednji nastavni planovi i programi, već i oni iz ranijih godina, a radi potreba svih aktivnih studenata:

- U folderu/odjeljku za Studijski program islamske teologije dostupni su nastavni planovi i programi od 2013. do 2020, kako bi svi aktivni studenti mogli pronaći informacije koje se odnose na njihov NPP (2013, 2016, 2018, 2019. i 2020);
- U folderu/odjeljku za Studijski program IVRP dostupni su nastavni planovi i programi od 2013. do 2020, kako bi svi aktivni studenti mogli pronaći informacije koje se odnose na njihov NPP (2013, 2016, 2018, 2019. i 2020);
- U folderu/odjeljku za Studijski program IHM dostupni su nastavni planovi i programi od 2015. do 2020, a kako bi se zadovoljile potrebe svih aktivnih studenata za informacijama koje se odnose na njihov NPP (2015, 2018, 2019. i 2020);
- U folderu/odjeljku za studijski program Master u islamskim dostupni su nastavni planovi i programi od 2016. do 2019, kako bi svi aktivni studenti mogli pronaći informacije koje se odnose na upravo njihov NPP (2016, 2018. i 2019);
- U folderu/odjeljku za studijski program Master imameta, javnosti je dostupan aktualni *Nastavni plan i program iz 2018.*

Osim nastavnih planova i programa, u istim folderima je javnosti dostupan i aktualni *Vodič za buduće studente Fakulteta* koji služi i kao informacioni paket koristan za buduće studente svih studijskih programa na oba ciklusa studija i koji sadrži sve relevantne podatke o studijskim programima, uključujući nastavne planove i programe, kao i nazive zvanja koja se stječu, a sve u skladu s članom 143, stav (3) *Statuta Univerziteta u Sarajevu* (2018): “Univerzitet/organizaciona jedinica je obavezan/na na svojoj internetskoj stranici objaviti informacioni paket/studentski vodič koji sadrži informacije o svim pravima studenata uključujući i programe mobilnosti, u skladu sa zakonom i ovim statutom”.

U navedenom folderu za I ciklus studija na internet stranici dostupni su i drugi korisni dokumenti poput sljedećih:

- *Akademski kalendar Fakulteta za tekuću akademsku 2024/25;*
- *Pravila studiranja za prvi i drugi ciklus studija, integrirani, stručni i specijalistički studij na Univerzitetu u Sarajevu* (2023);
- *Pravilnik o stručnoj praksi studenata Fakulteta islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu* (2018);
- *Pravilnik o izradi i odbrani seminarskih radova* (2017);
- Obrasci za priznavanje ispita te inostranih visokoškolskih kvalifikacija:
- priznavanje ispita sa Islamskog pedagoškog fakulteta u Bihaću;
- priznavanje ispita prilikom prelaska sa starog nastavnog plana i programa;
- priznavanje ispita sa Islamskog pedagoškog fakulteta u Zenici;
- zahtjev za priznavanje strane visokoškolske kvalifikacije;
- *Pravila Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu;*
- *Pravilnik o disciplinskoj i materijalnoj odgovornosti studenata Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu;*
- *Kućni red Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu;*
- Formular za prijavu ispita;
- Korisničke upute za studente o upotrebi e-UNSA sistema;

- Termini kabinetskih konsultacija, ponuđeni putem [DL-platforme](#) kao interne stranice Fakulteta, čiji korisnici su isključivo studenti i nastavno osoblje i na kojoj svaki profesor u sklopu foldera za svoje predmete lično ažurira svoje termine konsultacija. Ovoj platformi se pristupa uz pomoć ličnih kodova a ista nudi sve informacije internog karaktera koje se tiču nastavnih sadržaja svakog predmeta, e-učionica, e-ispita, e-konsultacija, Obavijesne ploče s informacijama od strane Studentske službe i sl.

U navedenom folderu za II ciklus studija na internet stranici, osim već pobrojanih dokumenata koji su zajednički za oba ciklusa studija, dostupni su i dodatni korisni dokumenti za studente svih master programa kako slijedi:

- [Hodogram aktivnosti na II ciklusu studija](#);
- Ostali potrebni/korisni obrasci:
 - [Zahtjev za priznavanje strane visokoškolske kvalifikacije](#);
 - [Prijava teme završnog rada](#);
 - [Prijedlog komisije za ocjenu i odbranu završnog rada](#);
 - [Zahtjev za ocjenu i odbranu završnog rada](#);
 - [Suglasnost mentora](#);
 - [Izveštaj Komisije za ocjenu i odbranu završnog rada](#);
 - [Zapisnik sa odbrane završnog rada](#);
 - [Obrazac naslovne strane magistarskog rada](#);
 - [Izjave o autentičnosti](#).

Na gore navedenom [linku za I ciklus studija](#) javnosti su dostupne potpune i ažurirane informacije Fakulteta o tačnim nazivima sva tri studijska programa ovog ciklusa, kako slijedi: Studijski program islamske teologije, Studijski program islamske vjeronauke i religijske pedagogije (IVRP) te Studijski program za imame, hatibe i muallime (IHM), kao i ostale informacije o ovim studijskim programima, poput sljedećih:

- Informacija o namjeravanim ishodima učenja, koji su definirani na str. 1. dokumenta za [Studijski program islamske teologije](#), str. 2 dokumenta za [Studijski program IVRP](#), str. 2 dokumenta za [Studijski program IHM](#), te tabelarno za svaki predmet pojedinačno;
- Informacija o kvalifikacijama i akademskim zvanjima koja se dodjeljuju po završetku studija, a definirane su na str. 7. [Vodiča za studente I i II ciklusa studija](#) (2022), odn. str. 5. i 19. ažuriranog [Vodiča za buduće studente](#) (2025.)
- [Pravila studiranja za prvi i drugi ciklus studija, integrirani, stručni i specijalistički studij na Univerzitetu u Sarajevu](#);
- Informacija o provjeri znanja i ocjenjivanju studenata je dostupna na istim linkovima za I i II ciklus u NPP za svaki studijski program zasebno: [Program islamske teologije](#), [Program IVRP](#) i [Program IHM](#) gdje je navedena u tabelarnom prikazu pod rubrikom “Metode provjere znanja sa strukturom ocjene” za svaki predmet zasebno.

Na gore navedenom [linku za II ciklus studija](#) javnosti su dostupne potpune i ažurirane informacije Fakulteta o tačnom nazivu oba studijska master programa (Master u islamskim studijama i Master imameta), kao i ostale informacije o ovim studijskim programima, poput sljedećih:

- Informacija o namjeravanim ishodima učenja za Master u islamskim studijama, koji su definirani na str. 2. [NPP](#) te tabelarno za svaki predmet pojedinačno;
- Informacija o namjeravanim ishodima učenja za Master imameta, koji su definirani na str. 2. i 3. [NPP](#), te tabelarno za svaki predmet pojedinačno;

- Informacija o kvalifikacijama i akademskim zvanjima koja se dodjeljuju po završetku studija, a definirana su na str. 7. *Vodiča za studente I i II ciklusa studija* (2022);
- Pravila studiranja definirana su dokumentom *Pravila studiranja za prvi i drugi ciklus studija, integrirani, stručni i specijalistički studij na Univerzitetu u Sarajevu*;
- Informacija o provjeri znanja i ocjenjivanju studenata je dostupna na istom linku u NPP za *Master u islamskim studijama* te za Master imameta gdje je navedena u tabelarnom prikazu pod rubrikom “Metode provjere znanja sa strukturom ocjene” za svaki predmet zasebno.

Za sva tri studijska programa I ciklusa mogućnosti daljeg usavršavanja u struci definiraju se dokumentom *Vodič za studente I i II ciklusa studija* (2022) u dijelu koji se odnosi na II ciklus studija, na str. 20–23. Informacije o mogućnostima zaposlenja svršenika su u sažetoj formi navedene na str. 9. istog Vodiča. Za studijski program Master u islamskim studijama mogućnosti daljeg usavršavanja u struci nalazimo na sljedećem [linku](#), dok su informacije o mogućnostima zaposlenja svršenika ovog master programa također u sažetoj formi dostupne na str. 21. *Vodiča*. Za studijski program Master imameta mogućnosti daljeg usavršavanja u struci nalazimo na sljedećem [linku](#), dok su informacije o mogućnostima zaposlenja svršenika ovog master programa dostupne na str. 22–23 *Vodiča*.

Nastavnim planom i programom, kao ni *Vodičem* iz 2022. nisu definirani kriteriji odabira i upisa studenata na Studijske programe islamske teologije, IVRP, IHM, niti na studijski program Master u islamskim studijama. Međutim, kriteriji odabira i upisa studenata na studijski program Master imameta definirani su na str. 23. *Vodiča*.

Ažurirani Vodič za buduće studente (2025) sadrži koncizne informacije o uslovima za upis na studijske programe (str. 26) i perspektivi zapošljavanja svršenika programa (str. 28). Revidirani nastavni planovi i programi koje je Vijeće Fakulteta usvojilo u okviru revizije pet studijskih programa u oktobru 2024. obuhvatili su preciznije informacije o: a) kriterijima upisa na ove studijske programe i b) zanimanjima u kojima je moguće zapošljavanje svršenika studijskih programa, što je već prezentirano u potpoglavlju 1.6. Samoevaluacijskog izvještaja.

Profil nastavnika i saradnika koji izvode nastavu na svih pet studijskih programa dostupni su na [web-stranici Fakulteta](#). Ovdje su dostupni profili kompletnog nastavnog osoblja s potpuno ažuriranim i usklađenim bio-bibliografijama (100%). Na engleskom jeziku trenutno je dostupno 92% ažuriranih [bio-bibliografija nastavnog osoblja](#) a cilj je postići potpunu dostupnost bio-bibliografija nastavnog osoblja i na engleskom jeziku.

Fakultet kontinuirano radi na unapređenju sredstava i načina komunikacije s javnošću. Tako se komunikacija odvija na nekoliko načina.

Fakultet putem [web-stranice](#) informira ciljne grupe za svih pet studijskih programa te širu javnost o svim dešavanjima i aktivnostima na Fakultetu, poput odbrana magistarskih radova i doktorskih disertacija, održavanja naučnih i stručnih skupova čiji je Fakultet (su)organizator, promocija diplomanata/magistranata, promocija knjiga, studijskih posjeta, predavanja gostujućih profesora, raspisanih konkursa na Fakultetu, izvještaja komisija itd. Folder za studijske programe *I ciklusa* studija također sadrži posebnu “Oglasnu ploču”, kao i folder za studijske programe *II ciklusa*, putem kojih Fakultet posebno obavještava studente oba ciklusa studija, kao primarnu ciljnu grupu, u vezi sa različitim aspektima studija i vijestima od interesa za studente I, odnosno II ciklusa. Inače, Fakultet s javnošću komunicira prvenstveno putem foldera “*Aktuelnosti*” s podfolderima: “Najnovije”, “Preporuka” i “Obavještenja”.

Fakultet koristi *različite oblike komuniciranja* sa svakom od ciljnih grupa kao i s javnošću. Tako se predstavnici Fakulteta pojavljuju na sajmovima zapošljavanja, prezentiraju svoje studijske programe maturantima srednjih škola, prvenstveno [medresa](#), obilježavaju [maturalne dane](#) i promocije

diplomanata (2019/20, 2021/22), promoviraju Fakultet i programe putem televizije (FTV, Hayat, BIR TV), radija, elektronskih te printanih medija. Promocija Fakulteta potencijalnim budućim studentima je vrlo dobro organizirana, a u njoj učestvuju nastavnici i studenti uz podršku Studentske službe. Profesori i studenti Fakulteta odlaze u planirane posjete medresama širom BiH kako bi razgovarali s učenicima i ponudili odgovore na njihova pitanja o studiju na Fakultetu. Organiziraju se dani otvorenih vrata kada se distribuiraju vodiči za bruceše i informacioni paketi s relevantnim podacima o studijskim programima te drugi promotivni materijali. Ciljna grupa za studijske programe Master u islamskim studijama te Master imameta su prvenstveno svršeni prvog ciklusa studija na Fakultetu, tako da za ovaj program i nije potrebna posebna promocija izvan Fakulteta.

Relevantni podaci o misiji, viziji, strategiji, organizacionoj strukturi i menadžmentu (Dekanat, Upravni odbor, Vijeće Fakulteta), akademskom osoblju, studijskim programima i zvanjima, istraživačkoj aktivnosti te događajima i aktuelnostima u radu visokoškolske ustanove mogu se naći na web-stranici Fakulteta koja se redovno ažurira na bosanskom i na engleskom jeziku. Fakultet prati i podržava naučnoistraživački rad akademskog osoblja i o rezultatima prezentira informacije na svojoj web-stranici (realizirani projekti, tekući projekti, dokumentacija).

Putem DL-platforme Fakulteta. Ova platforma je isključivo internog karaktera i njeni korisnici su studenti i osoblje Fakulteta a koristi se za informiranje i komuniciranje svih važnih aspekata studija, kao i za nastavu, nastavne materijale, termine konsultacija i konsultacije u e-učionici, izradu kvizova i e-ispita, te za sve ostale informacije u vezi s nastavnim procesom, poput oglašavanja ispitnih rezultata, obavijesti studentima od strane nastavnika i Studentske službe.

Putem Facebook stranice Fakulteta. Ova društvena mreža se koristi kao platforma za brzo informiranje šire javnosti o svim zanimljivim dešavanjima na Fakultetu.

Direktna komunikacija s Fakultetom odvija se putem mejl-adrese: sekretar@fin.unsa.ba, te putem faksa ili telefonskim putem.

Na stranici također postoji folder za alumniste putem kojeg se alumnisti sva tri ciklusa studija mogu sami registrirati. Tu su i baze alumnista za: Studijski program islamske teologije, Studijski program IVRP, Studijski program IHM, te baze alumnista za studijski program Master u islamskim studijama i Master imameta u kojima se može vršiti pretraga alumnista. Baze alumnista su trenutno u procesu popunjavanja. Fakultet se na različite načine obraća svojim alumnistima, što pokazuje i sljedeće televizijsko gostovanje dekana prof. dr. Mustafe Hasanija, kao i obraćanje alumnistima prethodnog dekana prof. dr. Zuhdije Hasanovića.

Određene procedure i strategije komunikacije s ciljnim grupama (potencijalni/budući studenti svih pet programa, aktualni studenti i svršeni istih programa i dr.) postoje u praksi, ali nisu uobličene/formalizirane posebnim aktom koji bi predstavljao i osnov za analizu komunikacije te donošenje mjera za njeno poboljšanje. Na Fakultetu postoji stalna Komisija za odnose s javnošću i održavanje web-stranice fakulteta, kao odgovorno tijelo za ovaj dio djelatnosti. Postupak objavljivanja informacija na internet stranici Fakulteta odvija se u više koraka, od osobe odgovorne za sačinjavanje/dostavljanje određene vrste informacije, preko saradnika koji obavlja funkciju urednika web-stranice Fakulteta do poslovnog subjekta čiji zaposlenici obavljaju tehnički dio posla u vezi s objavom i ažuriranjem konačnog sadržaja, održavanjem internet stranice, njenim redizajnom i dr. Trenutno ne postoje posebni mehanizmi za praćenje i analizu zadovoljstva korisnika kvalitetom web-stranice i ponuđenim informacijama. Ipak, u okviru evaluacije studijskih programa Fakulteta, studenti oba ciklusa studija imaju priliku da ocijene kvalitet web-stranice i DL-platforme Fakulteta te daju i prijedloge za unapređenje.

3.9. KONTINUIRANO PRAĆENJE, PERIODIČNA EVALUACIJA I REVIZIJA STUDIJSKIH PROGRAMA

3.9.1. Procedure za periodičnu evaluaciju, unapređenje i prestrukturiranje postojećih studijskih programa su uspostavljene. Procedure uključuju mišljenja studenata i drugih unutrašnjih i vanjskih zainteresiranih strana.

Postupak interne evaluacije studijskog programa, shodno *Zakonu o visokom obrazovanju Kantona Sarajevo* (Službene novine Kantona Sarajevo, br. 36/22), “provodi se kontinuirano i najmanje jedanput po isteku trajanja ciklusa studija u kojem se realizira studijski program” (član 80. stav (3) i član 93. stav (6)). Nadležnost za provođenje evaluacije studijskih programa na svim ciklusima studija ima vijeće članice Univerziteta (član 69. stav (1) tačka c). Ovo tijelo analizira uspješnost izvođenja nastave i provedenih ispita iz nastavnih predmeta u semestru i studijskoj godini i utvrđuje mjere za njihovo unapređenje i poboljšanje; analizira uspješnost izvođenja nastave u okviru studijskih programa i utvrđuje prijedlog preventivnih i korektivnih mjera za unapređenje nastave (član 69. stav (1) tačke s-u).

Prilikom provođenja evaluacije uzimaju se u obzir mišljenja studenata kojima Zakon jamči pravo na “evaluaciju rada akademskog osoblja” (član 108. stav (3) tačka k) Zakona). Dužnost je visokoškolske ustanove da analizira rezultate rada nastavnog osoblja kao dio procesa stalnog unapređenja. Na osnovu ove analize, utvrđuje se plan unapređenja kvaliteta, odnosno plan i program stručne obuke svih zaposlenika, a posebno iz domena etike, pedagoško-didaktičkih i digitalnih kompetencija s ciljem osiguranja kvaliteta svih poslovnih procesa visokoškolske ustanove (član 140. stav (1)). Pored rezultata naučnog i naučnoistraživačkog rada nastavnog osoblja, predmet evaluacije je i radna uspješnost nenastavnog osoblja koju visokoškolska ustanova/članica ima obavezu da provodi po završetku svake kalendarske godine. Na osnovu rezultata ove evaluacije, utvrđuje se plan jačanja sposobnosti nenastavnog osoblja, a u cilju osiguranja dostizanja zacrtanog nivoa kvaliteta i izgradnje kulture kvaliteta (član 146).

Prema članu 140. *Statuta Univerziteta u Sarajevu* (br. 01-1093-3-/18 od 28. novembra 2018), primjenu studijskog programa prate vijeće članice i Senat koji daju prijedloge za njegove izmjene i dopune, vodeći računa o zahtjevima korisnika usluga i tržišta rada. Studijski programi podliježu evaluaciji te eventualnim izmjenama i dopunama najmanje jedanput po isteku trajanja ciklusa studija u kojem se realizira studijski program.

Postupak evaluacije rada nastavnog osoblja i postupak evaluacije uspješnosti realizacije nastavnih planova i programa poblježe je uređen *Pravilnikom o studentskoj evaluaciji rada akademskog osoblja i uspješnosti realizacije nastavnih planova i programa na Univerzitetu u Sarajevu* (br. 01-1101-99/18 od 19. decembra 2018).

Pravilnikom o ocjenjivanju rada nenastavnog osoblja Univerziteta u Sarajevu – Fakulteta islamskih nauka uređuju se kriteriji i postupak ocjenjivanja, obaveze sudionika u procesu ocjenjivanja, kao i sadržaj standardnih obrazaca za ocjenjivanje rada radnika iz reda nenastavnog osoblja Fakulteta, tj. stručnog, administrativnog i pomoćno-tehničkog osoblja.

Procedura revizije postojećih studijskih programa pobliže je bila uređena *Pravilnikom o postupku predlaganja, ocjene, usvajanja novih i izmjena postojećih studijskih programa i nastavnih planova i programa na Univerzitetu u Sarajevu – prečišćeni tekst* (br. 01-01-2238/21 od 27. januara 2021).

Redovno osavremenjivanje predmeta koje se odnosi na poboljšanje nastavnih metoda, praćenje recentne literature i uspjeha studenata te usklađivanje sadržaja sa savremenim spoznajama ne smatra se znatnijim promjenama, već predstavlja dio osiguranja kvaliteta. Promjene u nastavnom planu i programu koje se tiču redovnog osavremenjivanja predmeta usvaja vijeće članice (član 14). Uz zahtjev za izmjene nastavnog plana i programa postojećeg studijskog programa vijeće članice je obavezno dostaviti: a) predložene izmjene, b) razloge za izmjene i c) mišljenje odbora za osiguranje kvaliteta članice o usklađenosti predloženih izmjena sa standardima i normativima te usklađenosti predloženog plana osiguranja kvaliteta studijskog programa sa *Standardima i smjernicama za osiguranje kvaliteta u evropskom prostoru visokog obrazovanja* (član 15). Na temelju dobivenog mišljenja vijeća grupacije, Senat može donijeti odluku o: a) usvajanju zahtjevu za izmjenu i dopunu postojećeg studijskog programa, b) odbijanju zahtjeva za izmjenu i dopunu postojećeg studijskog programa ili c) uvjetnom prihvatanju zahtjeva za izmjenu i dopunu postojećeg studijskog programa uz obavezu dorade na zahtjev Senata (član 17).

Od akademske 2024/24. počeo se primjenjivati novi propis Univerziteta koji uređuje predmetnu oblast, naime *Pravilnik o postupku usvajanja i izmjene studijskih programa na Univerzitetu*.

Izmjene i dopune nastavnih planova i programa studijskih programa Fakulteta usvaja Senat na prijedlog Vijeća Fakulteta, uz prethodnu saglasnost Rijasetu IZ BiH kao nadležnog organa Osnivača Fakulteta, u skladu s članom 170. Zakona o visokom obrazovanju i članom II. *Ugovora o položaju i djelovanju Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu u sastavu Univerziteta u Sarajevu*. Senat Univerziteta usvaja plan i program vjerskih predmeta u okviru nastavnog plana i programa Fakulteta bez ingerencije da ih mijenja ili ukida.

Propisi Univerziteta i Fakulteta predvidjeli su učešće svih zainteresiranih strana u procesu revizije studijskog programa (članovi 63. i 109. *Statuta Univerziteta*, član 15. *Pravilnika o sistemu osiguranja i upravljanja kvalitetom na Univerzitetu*; član 6. *Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta na Fakultetu*). U skladu s odredbama sadržanim u spomenutim članovima propisa Univerziteta i Fakulteta, imenovana su stručna tijela *Odbor za osiguranje kvaliteta* i *Vijeće Fakulteta*.

Nastavno i nenastavno osoblje i studenti, osobno ili putem svojih predstavnika, sudjeluju u radu tijela koja donose odluke relevantne u procesu revizije (Odbor za osiguranje kvaliteta, Vijeće Fakulteta, Senat Univerziteta), dok je IZ BiH kao Osnivač i glavni poslodavac svršenika Fakulteta uključena u proces kroz izdavanje saglasnosti na revizije (član 27. *Pravila Fakulteta*).

Odluke koje se donose u postupku revizije i revidirani nastavni planovi i programi objavljuju se na web-stranicama Fakulteta, odn. Univerziteta:

- *Nastavni plan i program islamske teologije* (2019);
- *Nastavni plan i program islamske teologije* (2020);
- *Nastavni plan i program IVRP* (2019);
- *Nastavni plan i program IVRP* (2020);
- *Nastavni plan i program IHM* (2020);
- *Nastavni plan i program IHM* (2023);
- *Master u islamskim studijama* (2019);

- **Master u islamskim studijama** (2023);
- **Master imameta** (2018).

S ciljem unapređenja kvaliteta, Studijski program islamske teologije bio je predmetom revizije u tri navrata od posljednje institucionalne reakreditacije Univerziteta, naime 2019, 2020. i 2024. Ilustracije radi, u sklopu **revizije 2019.** povećan je udio stručne prakse u nastavnom planu i programu. Uveden je predmet Imamsko-muallimska praksa (I–IV) na sve četiri godine studija koji ima za cilj da studente (a) pripremi za realizaciju stručne imamsko-muallimske prakse u džematima IZ BiH i (b) pruži refleksiju na realizaciju prakse i njenu ocjenu.

Studijski program IVRP bio je također predmetom revizije u tri navrata od posljednje institucionalne reakreditacije Univerziteta, naime 2019, 2020. i 2024. Ilustracije radi, u sklopu **revizije 2019.** izvršeno je usklađivanje nastavnog plana i programa s *Uputstvom Ministarstva za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo o zastupljenosti pedagoško-psihološke i didaktičko-metodičke grupe predmeta, praktične nastave, podučavanja o inkluzivnom obrazovanju, usklađenosti sa nastavnim planovima i programima predškolskog, osnovnoškolskog i srednjeg obrazovanja u Kantonu Sarajevu.*

Studijski program IHM bio je predmetom revizije u pet navrata od posljednje institucionalne reakreditacije Univerziteta, naime 2019, 2020, 2022, 2023. i 2024. Ilustracije radi, u sklopu **revizije 2019.** povećan je udio stručne prakse u nastavnom planu i programu. Uveden je predmet Imamsko-muallimska praksa (I–III) na sve tri godine studija koji ima za cilj da studente (a) pripremi za realizaciju stručne imamsko-muallimske prakse u džematima IZ BiH i (b) pruži refleksiju na realizaciju prakse i njenu ocjenu.

Master u islamskim studijama bio je predmetom revizije u četiri navrata od posljednje institucionalne reakreditacije Univerziteta, naime **2019**, 2022, 2023. i 2024.

Master imameta je do sada bio predmetom revizije 2024.

Kvalitet nastavnog procesa na ovim studijskim programima redovno se prati i vrednuje u okviru semestralne evaluacije nastavnog procesa, donose se korektivne mjere i radi na njihovom provođenju. Dolje su navedene poveznice na zapisnike sjednica Vijeća Fakulteta na kojima su usvojeni izvještaji o evaluaciji nastave, i to:

- u ljetnom semestru 2023/24. (**3. redovna sjednica Vijeća od 4. decembra 2024**);
- u zimskom semestru 2023/2024. (**6. redovna sjednica Vijeća od 5. juna 2024**);
- u ljetnom semestru 2022/23. (**8. redovna sjednica Vijeća od 8. septembra 2023**);
- u zimskom semestru 2022/23. (**4. redovna sjednica Vijeća od 5. aprila 2023**);
- u ljetnom semestru 2021/22. (**9. redovna elektronska sjednica Vijeća od 7. septembra 2022**);
- u zimskom semestru 2021/22. (**4. redovna elektronska sjednica Vijeća od 30. marta 2022**);
- u ljetnom semestru 2020/21;
- u zimskom semestru 2020/21. (**1. tematska elektronska sjednica Vijeća od 26. marta 2021**);
- u ljetnom semestru 2019/20. (**44. Sjednica Vijeća od 1. jula 2020**);
- u zimskom semestru 2019/20. (**43. redovna sjednica Vijeća od 10. juna 2020**);

U akademskoj 2021/2022. godini provedena je Evaluacija studijskih programa Fakulteta koja je obuhvatila svih pet spomenutih studijskih programa.

Opći indikatori kvaliteta studijskog programa koji su mjereni kroz evaluaciju studijskih programa bili su:

- a. rad službi i opći uvjeti studiranja na Fakultetu;
- b. studijski program (sadržaj i kvalitet obaveznih i izbornih predmeta, usklađenost s ishodima učenja i kompetencijskim profilom i sl.);
- c. izvođenje nastave i ispita;

- d. odnos prema studentima i podrška u studiranju;
- e. opća procjena ishoda studija.

Svaki od navedenih općih indikatora uključuje niz posebnih indikatora kvaliteta, sadržanih u Anketnom upitniku za evaluaciju studijskih programa Fakulteta.

Rezultati Evaluacije studijskih programa Fakulteta u 2021/22. razmatrani su na sjednici Odbora za osiguranje kvaliteta, uz prisustvo članova Dekanata Fakulteta (dekan, prodekan i sekretar). Odbor je usvojio Izvještaj o evaluaciji studijskih programa Fakulteta koji je obuhvatio rezultate evaluacije i ukupno 47 preporuka za unapređenje studijskih programa. Potom, Izvještaj je razmatran i usvojen na **7. redovnoj sjednici Vijeća Fakulteta od 30. juna 2022.**

Provođenje evaluacija s ciljem poboljšanja kvaliteta studijskog programa detaljnije je obrazloženo u vezi s kriterijem 9.2.

3.9.2. Visokoškolska ustanova periodično evaluira nastavni plan i program, nastavni proces, stepen realizacije ishoda učenja i njihovu relevantnost za tržište rada putem anketiranja studenata, akademskog i administrativnog osoblja, te povratne informacije koristi za inoviranje i unapređenja navedenog.

Nastavni proces se sistemski prati i ocjenjuje kroz redovne semestralne evaluacije nastave. Izvještaji o evaluaciji nastave razmatraju se i usvajaju na Odboru za osiguranje kvaliteta, a zatim na Vijeću, počevši od ljetnog semestra 2018/19. Članovi akademskog i administrativnog osoblja su lično ili putem predstavnika zastupljeni u Odboru za osiguranje kvaliteta i Vijeću Fakulteta, te sudjeluju u diskusijama i usvajanju izvještaja o evaluaciji nastave s pratećim korektivnim mjerama i preporukama za poboljšanje nastavnog procesa.

U akademskoj 2021/22. provedena je prva cjelovita evaluacija nastavnog plana i programa, stepena realizacije ishoda učenja i njihove relevantnosti za tržište rada putem anketiranja studenata, i to kroz **Evaluaciju studijskih programa Fakulteta u akademskoj 2021/22.**

Članovi akademskog i administrativnog osoblja su lično ili putem predstavnika u Odboru za osiguranje kvaliteta i Vijeću sudjelovali u diskusijama i usvajanju Izvještaja o evaluaciji studijskih programa Fakulteta u akademskoj 2021/22. s pratećim preporukama za unapređenje.

U periodu od 31. oktobra do 6. novembra 2023. Služba za osiguranje kvaliteta Rektorata Univerziteta provela je anketiranje akademskog osoblja Univerziteta o kvalitetu, savremenosti i dostupnosti resursa vezanih za studijske programe u akademskoj 2022/23. u kome su uzeli učešće članovi akademskog osoblja Fakulteta. Shodno rezultatima ove ankete, Fakultet islamskih nauka je bio druga po redu članica Univerziteta po zadovoljstvu njegovog akademskog osoblja različitim aspektima rada ove ustanove. Odbor za osiguranje kvaliteta Fakulteta je na 3. sjednici od 30. maja 2024. usvojio Izvještaj o rezultatima ankete s akademskim osobljem Fakulteta s preporukama koji je potom razmatran i usvojen na **6. redovnoj sjednici Vijeća Fakulteta od 5. juna 2024.** Usvojen je niz preporuka s ciljem daljeg unapređenja rada Fakulteta, naročito na polju naučnoistraživačke djelatnosti.

Rezultati semestralne evaluacije nastave redovno se analiziraju na Odboru za osiguranje kvaliteta i prezentiraju kroz izvještaje koji sadrže podatke o broju i strukturi ispitanika, prosječne ocjene rada akademskog osoblja (nastavnika, saradnika i spoljnih saradnika) u nastavi, prijedlog priznanja i nagrada za troje najbolje ocijenjenih nastavnika, troje najbolje ocijenjenih saradnika i jednog najbolje ocijenjenog spoljnog saradnika, zbirne pokazatelje kvaliteta nastavnog procesa po različitim kriterijima/pitanjima iz evaluacijskog upitnika, osvrt Odbora na zbirne pokazatelje o ostvarenom napretku i prostoru za poboljšanje, primjere dobrih praksi u nastavi, uočene propuste i prijedlog korektivnih mjera predviđenih **Pravilnikom o studentskoj evaluaciji rada akademskog osoblja u nastavi,** kao i ostale prijedloge za poboljšanje. Izvještaje Odbora o evaluaciji nastavnog procesa razmatra i

usvaja Vijeće Fakulteta. Primjenu korektivnih mjera iniciraju dekan i prodekani za nastavu i kvalitet, u saradnji s rukovodiocima katedri.

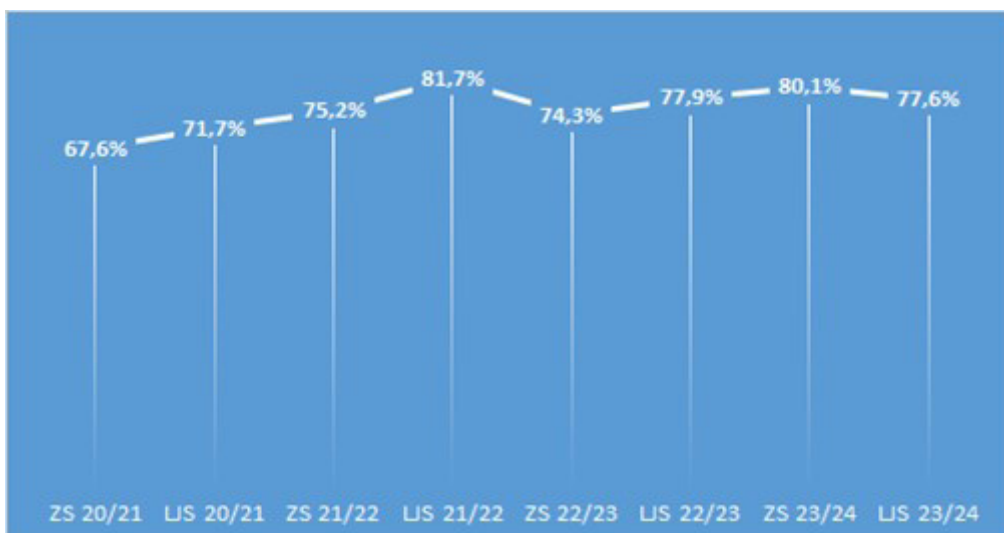
Važno je spomenuti da su unapređenja nastavnog procesa, od izvještaja za zimski semestar 2020/21. do izvještaja za ljetni semestar 2022/23, evidentna:

- a. zbirni pokazatelji po kriterijima/pitanjima evaluacijskog upitnika pokazuju kontinuitet poboljšanja kvaliteta nastavnog procesa;
- b. javljanje nezadovoljavajuće prosječne ocjene (manje od 2) na pojedinim pitanjima evaluacijskog upitnika koja zahtijeva primjenu korektivnih mjera svedeno je na 0%;
- c. prisustvo propusta u nastavi koji zahtijevaju primjenu korektivnih mjera (npr. neuredno/neredovno izvršavanje osnovnih nastavnih obaveza) značajno je umanjeno.

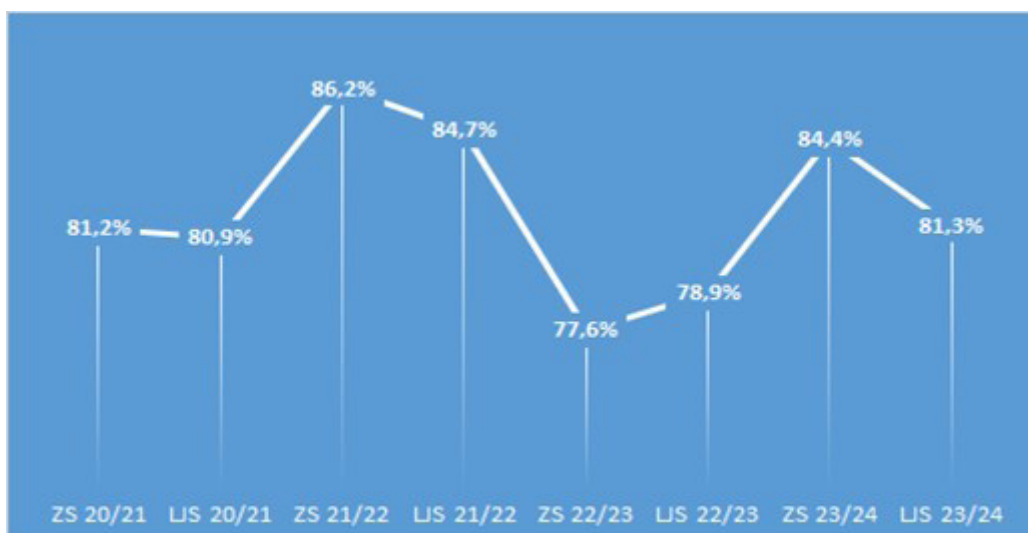
U prilog tvrdnji pod a), u nastavku je grafički prikazan trend kretanja zbirne ocjene usvojenih indikatora kvaliteta nastave. Konkretno, grafikoni pokazuju procenat studenata koji su najvišom ocjenom 5 vrednovali usvojene indikatore kvaliteta. Uočava se da je kod najvećeg broja indikatora (16 od njih ukupno 17) prisutan trend poboljšanja ocjene, što ukazuje na pozitivne efekte primjene redovne semestralne evaluacije nastavnog procesa.

Procenat rasta najviše ocjene u naznačenom periodu, prema indikatorima kvaliteta nastavnog procesa, iznosio je:

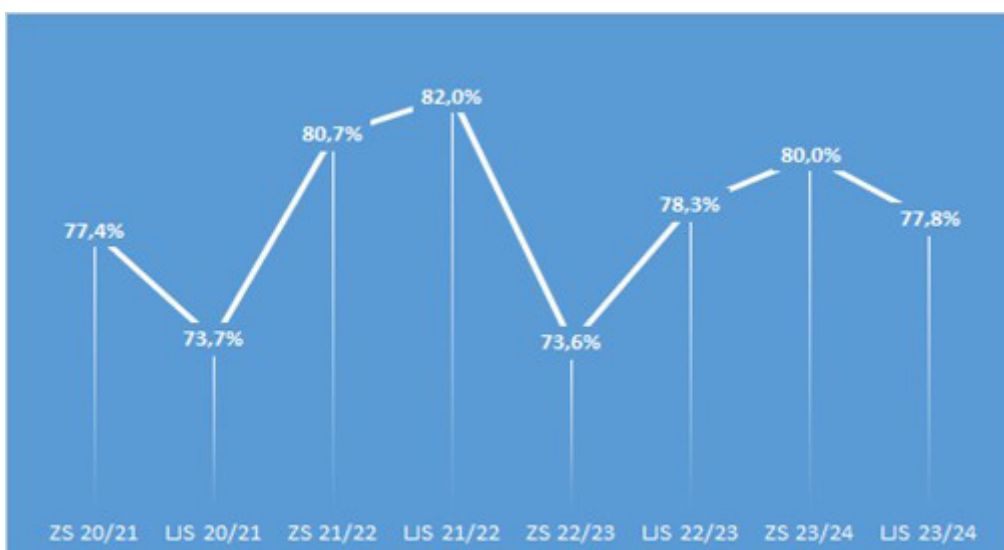
- Stimulira studente na samostalno istraživanje i učenje (24%);
- Primjenjuje različite oblike rada i metode rada (23,4%);
- Uključuje studente u diskusiju i podstiče ih na aktivnu participaciju u obradi nastavnih sadržaja (19,6%);
- Kreira različite resurse koje omogućava DL-platforma (18,4%);
- Na nastavnim satima drži se tematike predmeta (12,5%);
- Studentima daje odgovarajuću povratnu informaciju i ocjenu o njihovim zadacima (12,2%);
- Studentima omogućava konsultacije putem DL-platforme ili mejl-komunikacije (10,3%);
- Pravovremeno i jasno definira ciljeve predmeta, obaveze studenata na predmetu, literaturu i način ocjenjivanja studenata (10%);
- Opća ocjena rada nastavnika i asistenata (9,3%);
- Motiviran je za rad i savjesno izvršava svoje obaveze (8,1%);
- Jasno i razumljivo izlaže nastavne sadržaje (8%);
- Različiti resursi za e-učenje adekvatno su organizirani. (2,6%);
- Prema studentima se odnosi korektno i s poštovanjem (1,9%);
- Nastavi pristupa pripremljen (1,3%);
- Dostupni e-materijali za učenje bili su korisni u procesu savladavanja gradiva (0,4%);
- Učinio je dostupnim studentima materijale za e-učenje u elektronskoj formi (0,1%).

Grafikon 5. *Pravovremeno i jasno definira ciljeve predmeta, obaveze studenata na predmetu, literaturu i način ocjenjivanja studenata*

Grafikon 6. *Učinio je dostupnim studentima materijale za e-učenje u elektronskoj formi*

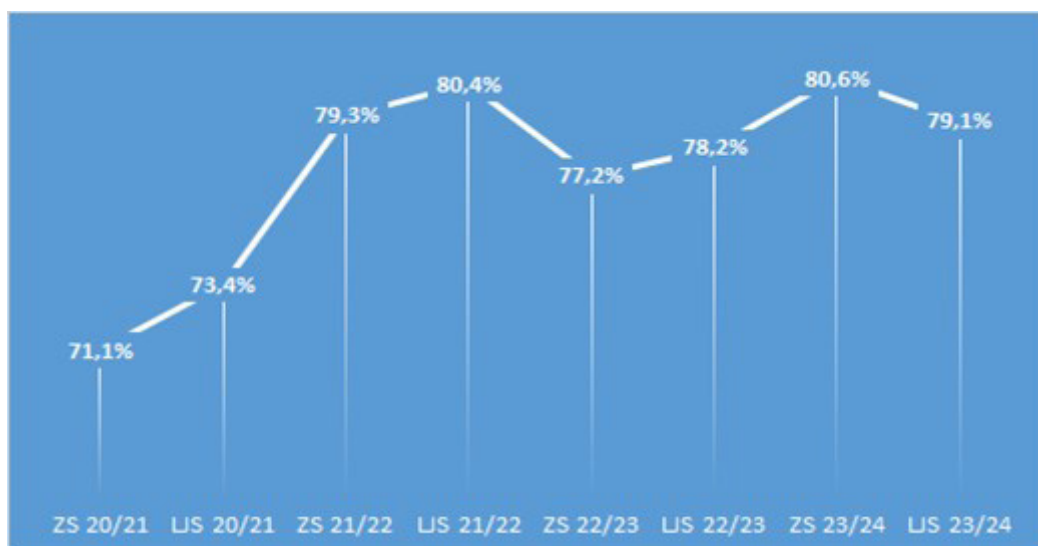
Grafikon 7. *Dostupni e-materijali za učenje bili su korisni u procesu savladavanja gradiva*

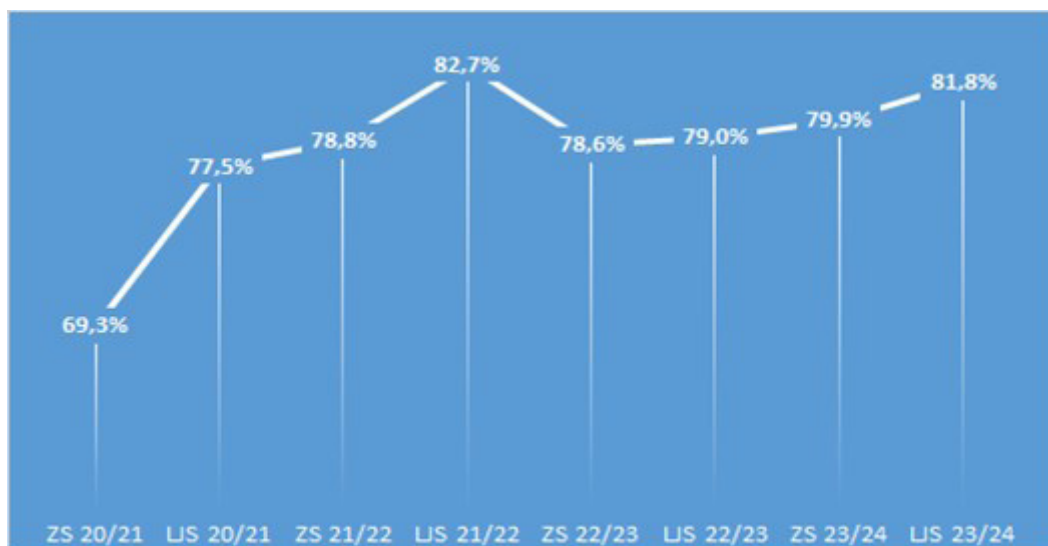
Grafikon 8. Nastavu održava redovno i na vrijeme

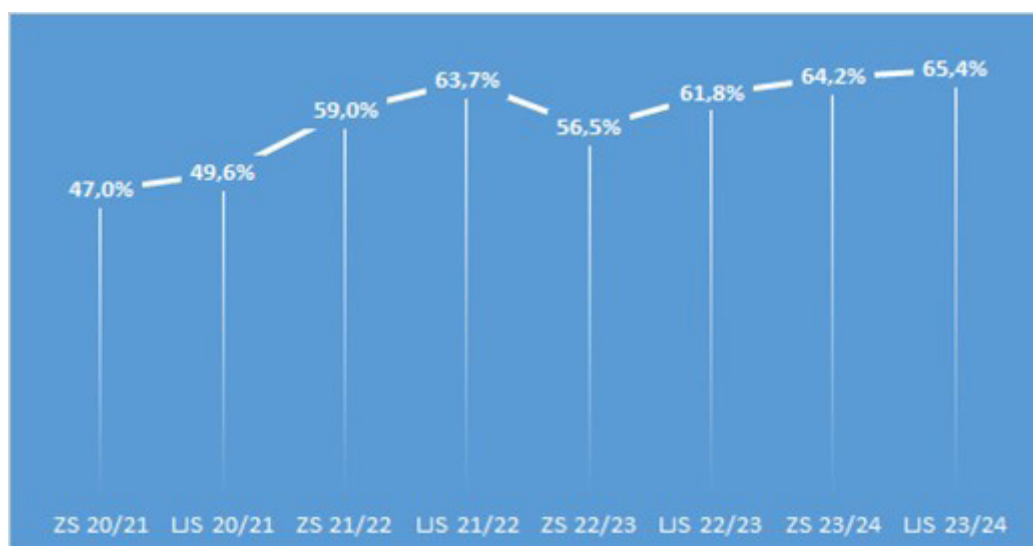
Grafikon 9. Nastavi pristupa pripremljen

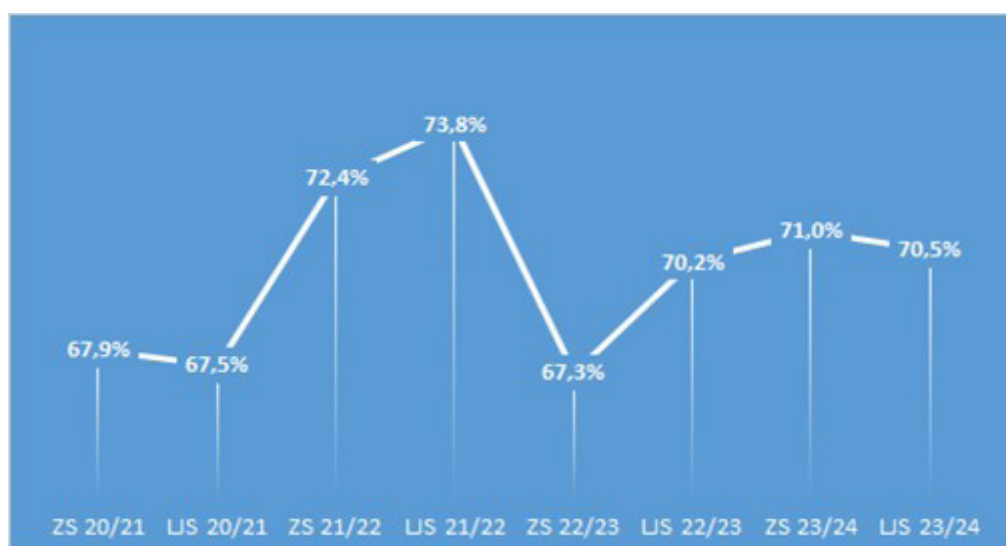
Grafikon 10. Jasno i razumljivo izlaže nastavne sadržaje

Grafikon 11. Na nastavnim satima drži se tematike predmeta

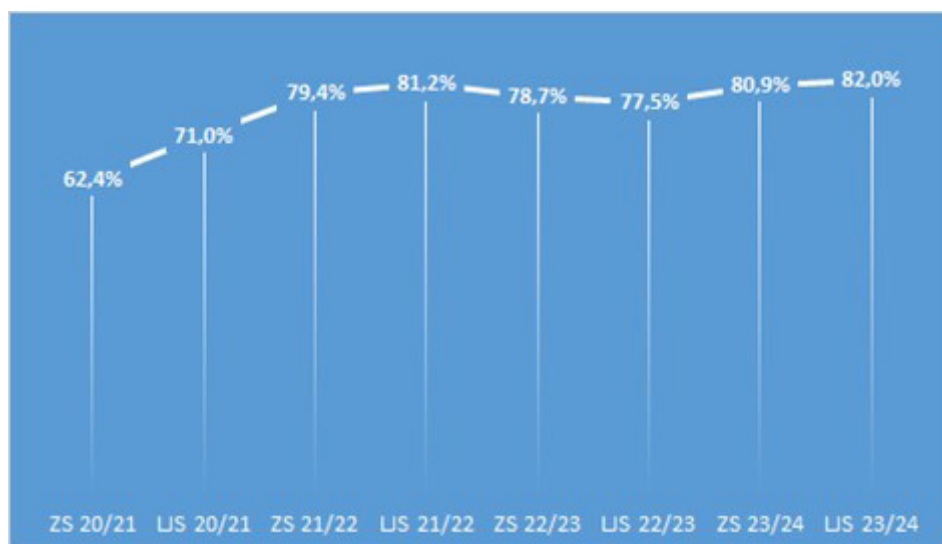
Grafikon 12. Kreira različite resurse koje omogućava DL-platforma

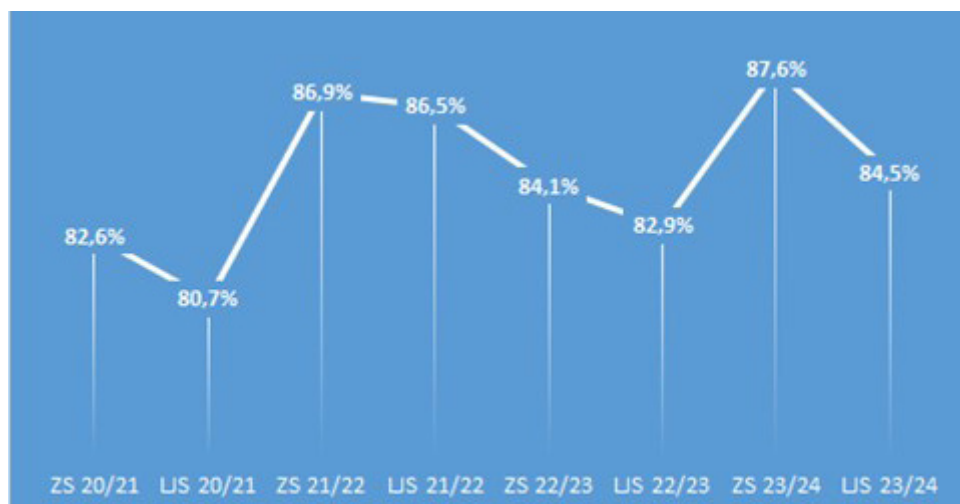
Grafikon 13. Različiti resursi za e-učenje adekvatno su organizirani

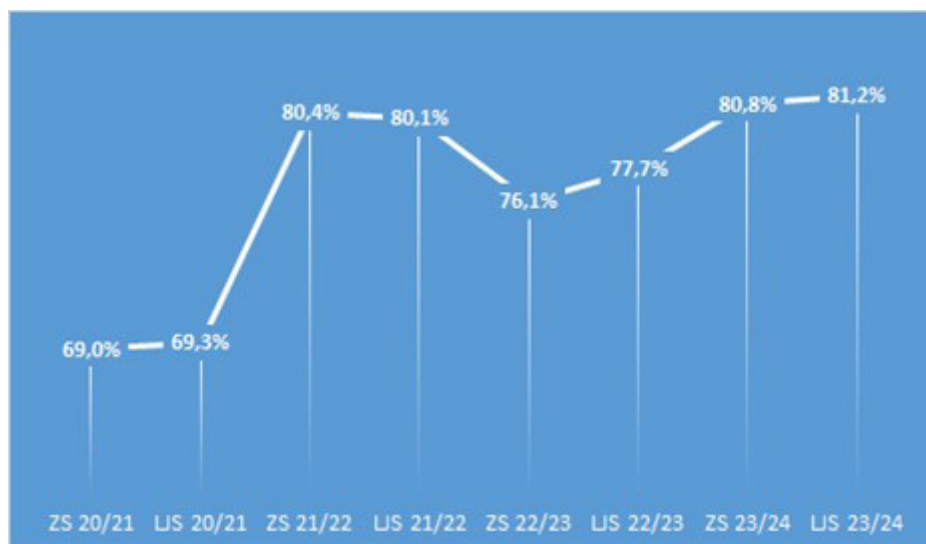
Grafikon 14. *Motiviran je za rad i savjesno izvršava svoje obaveze*

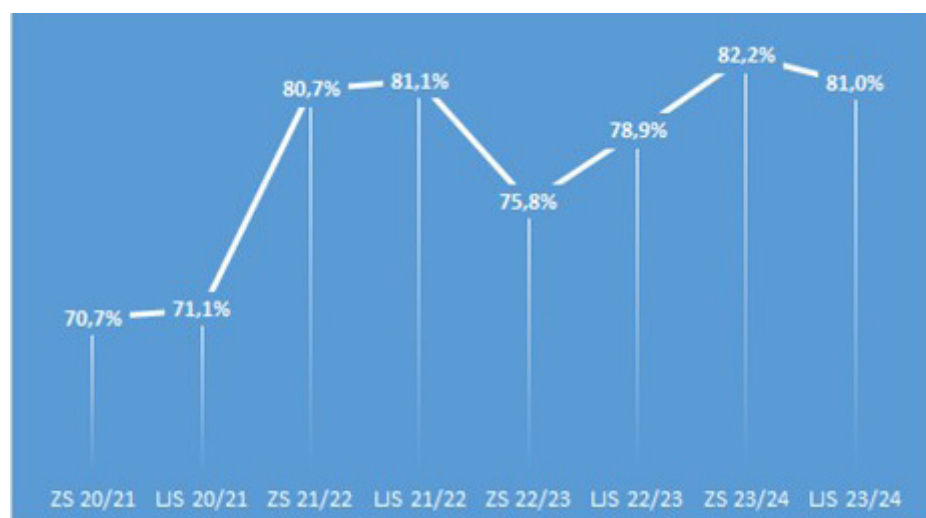
Grafikon 15. *Uključuje studente u diskusiju i podstiče ih na aktivnu participaciju u obradi nastavnih sadržaja*

Grafikon 16. *Prema studentima se odnosi korektno i s poštovanjem*

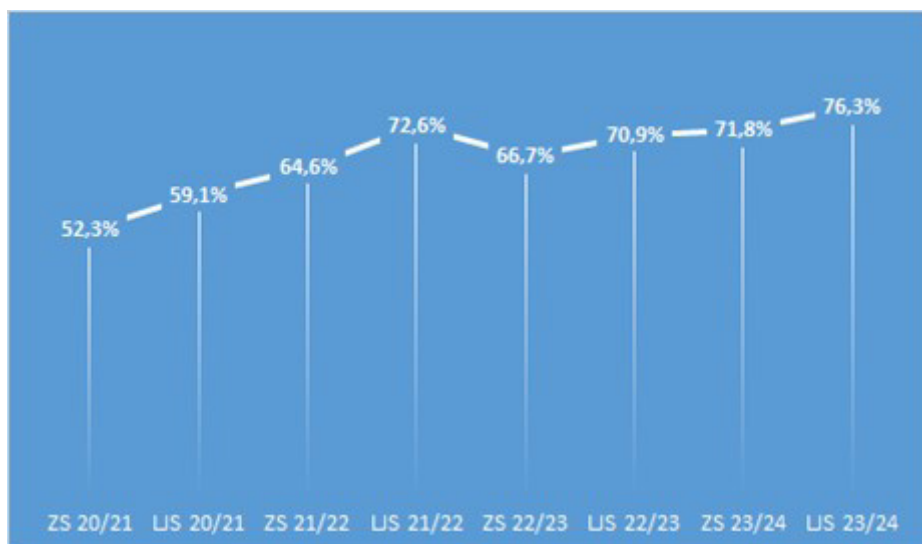
Grafikon 17. Studentima daje odgovarajuću povratnu informaciju i ocjenu o njihovim zadacima

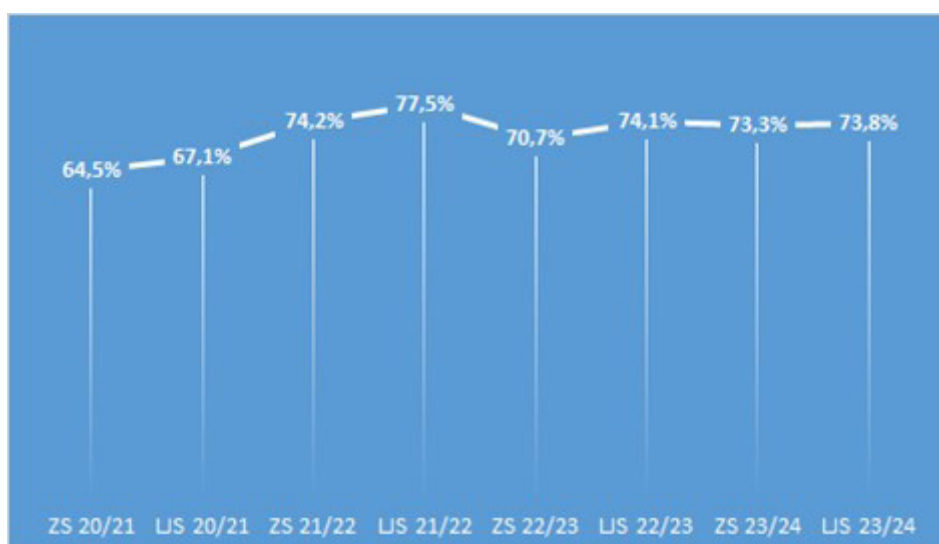
Grafikon 18. Studentima omogućava konsultacije putem DL-platforme ili mejl-komunikacije

Grafikon 19. Primjenjuje različite oblike rada i metode rada

Grafikon 20. *Stimulira studente na samostalno istraživanje i učenje*

Grafikon 21. *Opća ocjena rada nastavnika i asistenata*

U prilog tvrdnjama b) i c) u nastavku je u tabelarnoj formi predstavljeno prisustvo nezadovoljavajuće prosječne ocjene (manje od 2, na skali od 1 do 5) na pojedinim pitanjima evaluacijskog upitnika (kod određenog broja nastavnika i saradnika), propusta u izvršavanju nastavnih obaveza na osnovu odgovora na pitanja otvorenog tipa, te broj usvojenih korektivnih mjera i dodatnih preporuka za unapređenje nastavnog procesa, po semestrима.

Semestar	Da li se javlja nezadovoljavajuća prosječna ocjena (manja od 2) na pojedinim pitanjima evaluacijskog upitnika?	Da li su identificirani propusti u nastavi, (na osnovu odgovora na pitanja otvorenog tipa)?	Broj usvojenih korektivnih mjera u skladu s članom 13. Pravilnika o studentskoj evaluaciji rada akademskog osoblja	Broj usvojenih dodatnih preporuka za poboljšanje nastavnog procesa
Ljetni semestar 19/2018.	Ne	Da	4	10
Zimski semestar 20/2019.	Da	Da	6	6
Ljetni semestar 20/2019.	Upitnik je bio prilagođen za online nastavu	Da	1	4
Zimski semestar 21/2020.	Da	Da	6	6
Ljetni semestar 21/2020.	Ne	Ne	0	3
Zimski semestar 22/2021.	Ne	Ne	0	4
Ljetni semestar 22/2021.	Ne	Ne	0	5
Zimski semestar 23/2022.	Da	Da	6	5
Ljetni semestar 23/2022.	Ne	Da	5	5
Zimski semestar 24/2023.	Da	Da	3	5
Ljetni semestar 24/2023.	Ne	Da	1	5

Tabela 12. Prisustvo nezadovoljavajućih prosječnih ocjena na pojedinačnim pitanjima, propusti u nastavi, usvojene korektivne mjere i ostale preporuke za poboljšanje nastave

Rezultati Evaluacije studijskih programa Fakulteta u 2021/22, kako je ranije već spomenuto, razmatrani su na Odboru za osiguranje kvaliteta, uz prisustvo članova Dekanata Fakulteta (dekan, prodekan i sekretar). Odbor je usvojio Izvještaj o evaluaciji studijskih programa Fakulteta sa ukupno pedeset preporuka za unapređenje studijskih programa. Potom, Izvještaj je razmatran i usvojen na **Vijeću Fakulteta**.

Od usvojenih 47 preporuka, njih 20 (42,5%) realizirane su do 29. oktobra 2023. kada je Fakultet uputio Rektoratu Univerziteta ispunjene obrasce za potrebe interne institucionalne evaluacije Univerziteta u postupku reakreditacije (v. Informaciju o podacima Fakulteta islamskih nauka navedenim u upitnicima za prikupljanje podataka s članica potrebnih za izradu izvještaja o internoj evaluaciji u svrhu reakreditacije Univerziteta u Sarajevu koja je usvojena na **10. redovnoj sjednici Vijeća od 1. novembra 2023.** Do finalizacije Samoevaluacijskog izvještaja realizirane su još četiri usvojene preporuke, tj. ukupno 24 (51%).

Važno je spomenuti da realizacija značajnog broja usvojenih preporuka zavisi od djelovanja, saglasnosti ili podrške eksternih faktora, prije svega IZ BiH kao osnivača Fakulteta i Vlade KS (npr. izrada standarda zanimanja/kvalifikacija, izmjene nastavnih planova i programa; finansiranje zapošljavanja novih kadrova i dr.).

U periodu od 2018. do 2020. Fakultet je, u saradnji s Upravom za obrazovanje i nauku Rijasetu IZ BiH, realizirao naučnoistraživački projekat o kompetencijama kadrova IZ BiH čiji rezultati su predstavljeni u *Studiji o kompetencijama kadrova Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini: od stečenih ka potrebnim kompetencijama* (Sarajevo: Izdavački centar “El-Kalem” i Fakultet islamskih nauka, 2022). Rezultati ovog istraživanja nude povratne informacije od strane alumna Fakulteta islamskih nauka i drugih fakulteta IZ BiH, kao i uposlenika IZ BiH iz reda svršenika drugih fakulteta koji su značajni u procesu revizija i inoviranja studijskih programa te sistematskih planiranja doedukacije kadrova. Nastojala su se identificirati područja poboljšanja kompetencija i kvalifikacione strukture uposlenih u IZ BiH, kako bi se projicirale buduće razvojne potrebe i prilagođavala znanja, vještine i sposobnosti kadra novim uvjetima, društvenim promjenama, strukturi populacije s kojom rade i tehnološkom napretku te da bi se povećala ukupna efikasnost rada. Studija je, između ostalog, obuhvatila istraživanje kompetencija imama, nastavnika/profesora islamske vjeronauke, odgajatelja u učeničkim domovima IZ BiH i profesora predmeta islamskog područja u medresama (muderrisa) što su zanimanja koja, u skladu s propisima IZ BiH, mogu obavljati svršeni studijskih programa Fakulteta. Rezultati spomenute studije koja, između ostalog, dovodi u vezu kompetencije svršenika Fakulteta i potrebe tržišta rada bit će korišteni u narednoj reviziji studijskih programa.

Prilikom revizije Studijskog programa islamske teologije 2019. uvedena su četiri nastavna predmeta u cilju povezivanja studija i praktičnog osposobljavanja za potrebe tržišta rada, naime Imamsko-muallimska praksa I–IV. O relevantnosti ishoda učenja Studijskog programa islamske teologije za tržište rada svoj sud dali su i nadležni organi osnivača Fakulteta – Rijaset i Vijeće muftija IZ BiH – dajući saglasnosti na revizije ovog programa 2019. i 2020. Potrebno je napomenuti da je IZ BiH ne samo Osnivač nego i glavni poslodavac svršenika Fakulteta.

Prilikom revizije Studijskog programa IHM 2019. uvedena su tri nastavna predmeta u cilju povezivanja studija i praktičnog osposobljavanja za potrebe tržišta rada, naime Imamsko-muallimska praksa I–III. O relevantnosti ishoda učenja Studijskog programa IHM za tržište rada svoj sud dali su i nadležni organi osnivača Fakulteta – Rijaset i Vijeće muftija IZ BiH – dajući saglasnosti na revizije ovog programa 2019, 2020, 2022. i 2023.

O relevantnosti ishoda učenja Mastera u islamskim studijama za tržište rada svoj sud dali su i nadležni organi osnivača Fakulteta – Rijaset i Vijeće muftija IZ BiH – dajući saglasnosti na revizije ovog programa 2019, 2022. i 2023.

Prilikom pokretanja Mastera imameta 2018. provedeno je anketiranje: a) muftija (vjerski autoritet IZ BiH na području muftiluka), b) glavnih imama (neposredni rukovodilac imama) i c) predsjednika medžlisa (poslodavac imama) o potrebnim kompetencijama za obavljanje poslova imama. Rezultati ove ankete korišteni su prilikom kreiranja nastavnog plana i programa i usvajanja ishoda učenja. O relevantnosti ishoda učenja Mastera imameta za tržište rada svoj sud dali su i nadležni organi Osnivača Fakulteta – Rijaset i Vijeće muftija IZ BiH – dajući saglasnosti na pokretanje ovog programa 2018.

U sklopu revizije **Studijskog programa IVRP 2019.** izvršeno je usklađivanje nastavnog plana i programa s *Uputstvom Ministarstva za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo o zastupljenosti pedagoško-psihološke i didaktičko-metodičke grupe predmeta, praktične nastave, podučavanja o inkluzivnom obrazovanju, usklađenosti sa nastavnim planovima i programima predškolskog, osnovnoškolskog i srednjeg obrazovanja u Kantonu Sarajevu*. O relevantnosti ishoda učenja Studijskog programa IVRP za tržište rada svoj sud dali su i nadležni organi Osnivača Fakulteta – Rijaset i Vijeće muftija IZ BiH – dajući saglasnosti na revizije ovog programa 2019. i 2020. Potrebno je napomenuti da IZ BiH shodno *Zakonu o slobodi vjere i pravnom položaju crkava i vjerskih zajednica u BiH*, ima ovlaštenje da certificira nastavnike i profesore Islamske vjeronauke u školama. *Pravilnik o vjeroučiteljima IZ*

BiH definira koje su to obrazovne kvalifikacije koje omogućavaju zapošljavanje na radnom mjestu nastavnika Islamske vjeronauke.

Na osnovu zaključka Rijasetu IZ BiH, br. 02-03-2-2150- 2/20 od 11. juna 2020. godine, Centar za obuku i kadrove realizirao je istraživački projekat analize starosne i obrazovne strukture kadrova IZ BiH, u skladu s *Pravilnikom o prikupljanju, obradi, korištenju i zaštiti ličnih podataka u Islamskoj zajednici*. Prilikom realizacije ovog projekta, Centar je sarađivao s Upravom za obrazovanje i nauku, Upravom za vjerske poslove, organizacionim jedinicama i ustanovama IZ BiH, uključujući i Fakultet.

3.9.3. Visokoškolska ustanova prati i evaluira realizaciju: akcionog plana internacionalizacije, benefite od potpisanih Ugovora o međunarodnoj saradnji, procenat stranih studenata i profesora; broj i napredak svojih studenata na stručnom usavršavanju u inostranstvu; upošljavanje diplomiranih studenata i sl.

Fakultet nema usvojen vlastiti akcioni plan internacionalizacije, a time ni procedure za praćenje i evaluaciju njegove realizacije. Međutim, Univerzitet ima usvojenu *Strategiju razvoja međunarodne saradnje* (2018/2019–2022/2023) kojom su definirani: jedan strateški cilj, tri operativna cilja i aktivnosti kroz koje se ti ciljevi trebaju implementirati. Također su naznačeni sažeti opisi aktivnosti, rokovi, budžet, nositelji aktivnosti, izvori finansiranja i indikatori za praćenje implementacije strategije, i to u okviru akcionog plana (poglavlje A.4).

Ova strategija uključena je kao sastavni dio *Strategije razvoja Univerziteta u Sarajevu za period 2019–2023*, koja predviđa kao strateški cilj M1. Institucionalizaciju procesa internacionalizacije na Univerzitetu uz snažni razvoj uvjeta za jačanje “internationalizacije kod kuće” kako bi se stvorilo atraktivno, poticajno, kreativno i inkluzivno okruženje za učenje, napredovanje, istraživanje i razmjenu ideja i znanja.

Strategijom razvoja visokog obrazovanja i naučnoistraživačkog rada Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini za period 2014–2024, predviđen je kao jedan od strateških zadataka 7.1.5. “Mobilnost studenata i nastavnika”.

Ne postoje usvojene procedure na nivou Fakulteta za praćenje koristi od potpisanih ugovora o međunarodnoj saradnji i napretku studenata na stručnom usavršavanju u inostranstvu. Također, ne postoje dokazi da se na nivou Fakulteta provode analize koristi/usavršavanja s preporukama za mjere unapređenja. Međutim, Služba za međunarodnu saradnju Rektorata Univerziteta priprema godišnje *izvještaje o međunarodnoj saradnji Univerziteta* s ciljem praćenja broja i koristi od potpisanih međunarodnih sporazuma, međunarodne odlazne i dolazne mobilnosti studenata, nastavnog i nenastavnog osoblja, te međunarodnim projektima.

Odbor za osiguranje kvaliteta na 7. sjednici od 30. augusta 2023, a potom Vijeće Fakulteta na 8. redovnoj sjednici od 6. septembra 2023. usvojili su *Izvještaj o zapošljivosti diplomiranih studenata Fakulteta u periodu 2019–2022*, s preporukama koje se tiču aktivnosti na planu: a) povećanja zapošljivosti diplomiranih studenata u ustanovama osnivača Fakulteta, b) snažnijeg povezivanja kvalifikacija koje se stiču na Fakultetu sa potrebama tržišta rada kroz izradu standarda zanimanja i standarda kvalifikacija te sinhronizaciju ishoda učenja s ovim standardima i c) naredne revizije studijskih programa radi njihovog usklađivanja s potrebama tržišta rada. Ovim se dokazuje da se rezultati analize zapošljivosti uzimaju u razmatranje, te da se mjere unapređenja planiraju poduzeti u saradnji s osnivačem Fakulteta. Štaviše, u toku provođenja samoevaluacije, već su provedene neke od usvojenih preporuka (v. potpoglavlje 3.7.1).

3.9.4. Kvalitet, savremenost i dostupnost resursa se evaluiraju putem anketiranja akademskog osoblja i studenata.

Pravilnikom o studentskoj evaluaciji rada akademskog osoblja i uspješnosti realizacije nastavnih planova i programa na Univerzitetu u Sarajevu (2018) predviđeno je da se provode cjelovite evaluacije studijskih programa koje, pored ostalih indikatora, obuhvataju vrednovanje kvaliteta, savremenosti i dostupnosti resursa vezanih za studijske programe.

Fakultet je, kako je ranije spomenuto, proveo Evaluaciju studijskih programa u akademskoj 2021/22. godini koja je obuhvatila pet ranije spomenutih programa I i II ciklusa. Studenti završnog semestra studija imali su priliku da u okviru ove evaluacije vrednuju, pored ostalih indikatora kvaliteta studijskog programa, kvalitet, savremenost i dostupnost resursa vezanih za studijski program. Rezultati Evaluacije studijskih programa Fakulteta u 2021/22. razmatrani su na Odboru za osiguranje kvaliteta, uz prisustvo članova Dekanata Fakulteta (dekan, prodekani i sekretar). Odbor je usvojio Izvještaj o evaluaciji studijskih programa Fakulteta koji je obuhvatio rezultate evaluacije i ukupno pedeset preporuka za unapređenje studijskih programa. Potom, Izvještaj je razmatran i usvojen na **7. redovnoj sjednici Vijeća Fakulteta od 30. juna 2022.**

Odbor za osiguranje kvaliteta, a potom i Vijeće Fakulteta usvojili su niz preporuka uz Izvještaj o evaluaciji studijskih programa u 2021/22. koje su, pored ostalih, imale za cilj unapređenje kvaliteta, dostupnosti i savremenosti resursa vezanih za studijske programe (v. Informaciju o podacima Fakulteta islamskih nauka navedenim u upitnicima za prikupljanje podataka s članica potrebnih za izradu izvještaja o internoj evaluaciji u svrhu reakreditacije Univerziteta u Sarajevu koja je usvojena na **10. redovnoj sjednici Vijeća od 1. novembra 2023).** Većina tih preporuka je provedena.

Primjeri usvojenih preporuka	Provedene preporuke
Biblioteka bi trebala obavljati važnu ulogu u poboljšanju ukupnog iskustva učenja studenata: • omogućavajući im fizički i digitalni pristup bibliotečkim resursima; • pružajući fizički prostor za učenje, istraživanje i timski rad na projektima; • realizirajući treninge / tutorijale za studente i • razvijajući saradnju s nastavnim osobljem na različitim planovima (npr. u pogledu kreiranja resursa za e-učenje). Polazeći od kriterija 3. za akreditaciju visokoškolskih ustanova «Učenje, poučavanje i vrednovanje usmjereni na studenta» (v. Odluka o izmjenama i dopunama Odluke o normama kojima se određuju minimalni standardi u području visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini, Upravni odbor Agencije za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta Bosne i Hercegovine, br. 19/1-117-2-02-05 od 8. marta 2019), odn. komentara ispitanika evaluacije studijskih programa, Odbor smatra da je iznimno važno da se fakultetska biblioteka fokusira na zadovoljenje potreba studenata, te da bude usklađena sa rasporedom nastave i aktivnostima studenata u prostorijama Fakulteta. Odbor preporučuje da se implementiraju sljedeće mjere i aktivnosti s ciljem unapređenja kvaliteta bibliotečkih usluga: • da se obilazak biblioteke i upoznavanje s njenim radom ponovo uključi u orijentacioni program za studente upisane u prvu godinu I ciklusa studija; • da se uvede cjelodnevno radno vrijeme čitaonice radnim danima (eventualno i u danima vikenda), kako bi studenti mogli koristiti pauze između predavanja i vrijeme neposredno prije i poslije predavanja za čitanje i istraživanje; • da bibliotekar pripremi tabelarni izvještaj o dostupnosti literature za obavezne i izborne predmete u okviru aktivnih studijskih programa na Fakultetu, te informaciju o tome da li su zadovoljeni kriteriji predviđeni članom 27. stavom (4) Standarda i normativa za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja i nauke na području Kantona Sarajevo (Sl. novine KS, 17/19); • da bibliotekar osmisli i realizira redovne radionice / tutorijale za studente (za redovne studente u učionici, a za vanredne studente u formi webinaru), koji će biti fokusirani na korištenje bibliotečkih resursa i online naučnih baza podataka, razvoj vještina i tehnika efektivnog učenja i istraživanja, citiranje izvora i sl.; • da bibliotekar promovira rad biblioteke i dostupne bibliotečke resurse, uključujući i bilten prinova, putem Facebook i Twitter naloga Fakulteta, kao i putem DL-platforme Fakulteta, kako bi podstaknuo studente na korištenje njenih resursa; • da bibliotekar predvidi sedmične sate u kojima će biti dostupan studentima putem Chata / Foruma na DL-platформи, odgovarajući na njihove upite i dajući potrebne informacije o resursima i aktivnostima biblioteke; • da bibliotekar osmisli kreativne promotivne kataloge koji bi bili urađeni uz profesionalnu DTP podršku, a kojima bi se putem web-stranice Fakulteta promovirali resursi biblioteke važni za istraživačke projekte studenata i nastavnog osoblja; • da nastavno osoblje uvede u praksu da se studente obavezuje (kroz izvedbeni silabus i u praksi) na pripremu za predavanja, seminare i vježbe kroz čitanje literature i druge zadatke (pripremno čitanje za časove / zadaće za časove, engl. background reading for the courses; class assignments), redovno ih podstiču na čitanje, te ocjenjuju ovaj vid aktivnosti studenata u okviru finalne ocjene.	a) – g)
Odbor preporučuje: • da se prosljede komentari ispitanika evaluacije studijskih programa odgovornim licima za održavanje DL-platforme s ciljem razmatranja mogućnosti njihove operacionalizacije; • da nastavno osoblje u posljednjoj sedmici u septembru izvrši brisanje starih podataka sa e-predmeta, kao i starih korisnika, uz nadzor nad provođenjem ove aktivnosti od strane rukovodioca ili sekretara katedre; • da rukovodioci katedre izvrše nadzor nad provođenjem aktivnosti ažuriranja sadržaja na e-predmetu u mjesecu oktobru.	a) – c)

Tabela 13. *Primjeri usvojenih i provedenih preporuka Odbora za osiguranje kvaliteta Fakulteta uz Izvještaj o evaluaciji studijskih programa Fakulteta u akademskoj 2021/2022.*

Akademsko osoblje Fakulteta se, kako je ranije spomenuto, odazvalo na anketu za osoblje Univerziteta s ciljem vrednovanja kvaliteta, savremenosti i dostupnosti resursa za studentske programe u akademskoj 2022/23. U anketi su sudjelovala 23 od ukupno 27 članova akademskog osoblja Fakulteta (85,19%), shodno izvještaju koji je Služba za osiguranje kvaliteta Univerziteta dostavila putem mejla predsjednicima odbora za osiguranje kvaliteta članica Univerziteta 24. novembra 2023.

Odbor za osiguranje kvaliteta Fakulteta je na 3. sjednici od 30. maja 2024. usvojio Izvještaj o rezultatima ankete s akademskim osobljem Fakulteta s preporukama koji je potom razmatran i **usvojen na 6. redovnoj sjednici Vijeća Fakulteta od 5. juna 2024.** Usvojen je niz preporuka s ciljem daljeg unapređenja rada Fakulteta, naročito na polju naučnoistraživačke djelatnosti Fakulteta.

Izvještaj je pokazao:

- a. da su članovi akademskog osoblja vrednovali ocjenom 4,00 ili višom sljedeće kriterije:
 - osjećaj pripadnosti instituciji (4,78),
 - osjećaj lične bezbjednosti u radnoj sredini (4,65),
 - imidž institucije (4,64),
 - zadovoljstvo radnim mjestom (4,57),
 - dostupnost kancelarijske opreme/materijala (4,55),
 - čistoća/održavanje higijene radne sredine (4,52),
 - uslovi za rad u kancelariji/na radnom mjestu (4,50),
 - institucija na odgovarajući način brine o potrebama studenata (4,50),
 - tehnička opremljenost i podrška (4,45),
 - komunikacija između nastavnog i nenastavnog osoblja (4,45),
 - institucija na odgovarajući način potiče, prati i evaluira kvalitet nastavnog procesa (4,45),
 - institucija daje mogućnost članovima akademskog osoblja da izraze prijedloge i primjedbe na rad fakulteta (4,45),
 - mogućnost žalbi i prigovora bez straha od odmazde (4,43),
 - osjećaj da je rad člana akademskog osoblja vrednovan i cijenjen (4,41),
 - materijalno-tehnički uslovi rada na fakultetu (4,41),
 - dostupnost bibliotečkog fonda (4,41),
 - brz i efikasan pristup informacijama (4,30),
 - institucija potiče otvorenu komunikaciju i timski rad zaposlenika (4,27),
 - neformalno priznanje doprinosa člana akademskog osoblja (4,18),
 - institucija na odgovarajući način potiče, prati i evaluira međunarodnu saradnju i mobilnost nastavnika, drugih zaposlenika i studenata (4,09),
 - institucija daje mogućnost profesionalnog usavršavanja u području podučavanja (4,09),
 - institucija daje mogućnost profesionalnog usavršavanja u području istraživanja (4,05);
- b. da su članovi akademskog osoblja vrednovali ocjenom 3,99 ili nižom sljedeće kriterije:
 - formalno priznanje doprinosa (3,95),
 - institucija na odgovarajući način potiče, prati i evaluira naučnoistraživački rad (3,95),
 - kapacitet institucije za naučnoistraživački rad (3,95),
 - broj zaposlenika iz reda nenastavnog osoblja za ostvarivanje radnih ciljeva i zadataka (3,95),
 - dostupnost relevantnih baza časopisa (3,73),
 - broj zaposlenika iz reda nastavnog osoblja za ostvarivanje radnih ciljeva i zadataka (3,77) i
 - opterećenje obavezama koje nisu direktno vezane s nastavom (3,27).

Vijeće Fakulteta je usvojilo preporuke Odbora za osiguranje kvaliteta za unapređenje u vezi s kriterijima navedenim pod b). One uključuju, pored ostalih, uvođenje prakse dodjele priznanja i nagrada za najuspješnije istraživače iz reda članova akademskog osoblja, kao i za društveni/institucionalni doprinos; posvećivanje dužne pažnje ažuriranju istraživačkih profila akademskog osoblja (Google Scholar, ORCID i COBISS) kao i implementaciji odluke dekana Fakulteta o evidentiranju naučnoistraživačkih aktivnosti i aktivnosti međunarodne saradnje u propisanom obrascu; izradu godišnje analize naučne produkcije akademskog osoblja; pokretanje jednog interdisciplinarnog naučnoistraživačkog projekta od značaja za Islamsku zajednicu ili šireg društvenog značaja, kroz saradnju većeg broja katedri Fakulteta, kao i saradnju s katedrama drugih fakulteta Islamske zajednice; uključivanje studenata III ciklusa studija u naučne konferencije čiji je (su)organizator Fakultet; organiziranje doktoralnih dana na Fakultetu u cilju prezentiranja i diskusije o napretku studenata III ciklusa na polju istraživačkog rada te dogovora mentora i doktoranata o učešću na naučnim konferencijama i objavljivanju zajedničkih radova u časopisima; osiguranje pretplate biblioteke Fakulteta na digitalna izdanja najznačajnijih međunarodnih časopisa na polju islamskih studija; preciziranje termina u sedmici u kojima se, u pravilu, trebaju održavati radni sastanci tijela Fakulteta i vremensko ograničavanje trajanja sastanaka, kako bi se smanjilo administrativno opterećenje nastavnog osoblja.

3.10. MOBILNOST AKADEMSKOG OSOBLJA I STUDENATA

3.10.1. Mobilnost akademskog osoblja i studenata na studijskom programu se promovira i unapređuje putem zajedničkih prijava i učešća na projektima s drugim visokoškolskim ustanovama iz zemlje i inozemstva.

Aktivnosti s ciljem promocije mobilnosti studenata i akademskog osoblja kroz zajedničke prijave i učešća u projektima sa drugim visokoškolskim ustanovama iz zemlje i inostranstva regulirane su i poduzimaju se sukladno propisima po kojima radi Univerzitet, a kojih se Fakultet kao članica pridržava, uključujući:

- a. *Zakon o visokom obrazovanju Kantona Sarajevo* iz 2022. (članovi 108, 109; stav (1) i (2));
- b. *Statut Univerziteta u Sarajevu* iz 2023;
- c. *Odluku Senata o potpisivanju međuinstitucijskih sporazuma*;
- d. *Pravilnik o mobilnosti Univerziteta* iz 2018.

Postojeća formalno-pravna regulativa Univerziteta pruža dostatan okvir i kvalitetnu platformu za pokretanje inicijativa za projekte razmjene studenata i nastavnog osoblja. To posebno važi za Erasmus program razmjene studenata i osoblja, koji je trenutno glavni, najkorisniji i najčešće korišten program mobilnosti od strane nastavnika i studenata Fakulteta.

Posebna pogodnost trenutnih normativnih akata u tom pogledu jeste njihova fleksibilnost, koja dozvoljava članicama Univerziteta da samostalno iniciraju i apliciraju za KA171 i slične programe razmjene u okviru Erasmusa te ih samostalno provode u saradnji s partnerskim ustanovama, u okolnostima kada je broj fakulteta potpisnica s Univerziteta i učesnica u KA171 projektima manji od tri (3). Osim što dinamizira proces pokretanja i potpisivanja sporazuma, to pruža osjećaj povjerenja kod članica, ali i odgovornosti. Isto tako treba istaknuti da Služba za međunarodnu saradnju Univerziteta sasvim korektno i profesionalno obavlja svoj posao i pruža maksimalnu podršku

prodekanu za međunarodnu saradnju Fakulteta kroz blagovremeno dostavljanje informacija potrebnih za iniciranje i upravljanje projektima razmjene te kroz stalnu podršku u slučaju nepredviđenih situacija.

Olakšavajuća okolnost također jeste relativno veliko interesovanje partnerskih fakulteta za saradnju s Fakultetom kroz razmjenu studenata i osoblja, posebno u pojedinim zemljama Evropske Unije, zbog čega se u neko doba postavlja pitanje “optimalnog broja” ovakvih međufakultetskih sporazuma.

S druge strane, primjetno je da se procedura potpisivanja i implementacije Erasmus sporazuma o mobilnosti nekada razlikuje od jedne do druge programske zemlje (npr. Njemačka i Belgija se značajno razlikuje od Turske i Slovenije) pa bi bilo dobro da centralna služba Univerziteta za međunarodnu saradnju blagovremeno ukaže i pojasni eventualne razlike. Također, nacionalne agencije za obrazovanje, kao instance koje u konačnici daju ili ne saglasnost za aplikacije partnerskih ustanova za pokretanje KA171 i sličnih projekata mobilnosti, u pojedinim zemljama (npr. Turska) uglavnom se fokusiraju na razmjenu studenata, što može biti otežavajuća okolnost i izazov za “održivost sporazuma” posebno u situacijama kada “dolazni studenti” ne posjeduju dovoljno znanje bosanskog jezika.

U skladu s važećim normativnim aktima, Fakultet je u periodu od 2019. do danas uspješno aplicirao a potom direktno sklopio Erasmus ugovore sa četiri (4) univerziteta u Njemačkoj (Tübingen, Erlangen, Osnabrück i Paderborn), po jednim (1) univerzitetom u Nizozemskoj (Radboud University), Belgiji (Leuven University), Sloveniji (University of Ljubljana) i Makedoniji (Faculty of Islamic Sciences), te četiri (4) univerziteta u Turskoj (Fatih Sultan Mehmet Vakif University, Istanbul University, Marmara University, Ibn Haldun University). S obzirom na to da univerziteti iz “programskih zemalja”, kao nosioci prava na pristup EU fondovima, predlažu način korištenja dodijeljenih sredstava, samo su pojedini Erasmus ugovori podrazumijevali razmjenu i nastavnog osoblja i studenata (Tübingen, Erlangen, Osnabrück, Leuven), a drugi isključivo nastavnog/administrativnog osoblja (Paderborn, Radboud, Fatih Sultan Mehmet Vakif University, Istanbul University, Marmara University). Među potonjim (Fatih Sultan Mehmet Vakif University, Istanbul University, Marmara University) dodijeljena sredstva su uglavnom bila ograničenog karaktera i uglavnom namijenjena za potrebe “uzajamnih posjeta” administrativnog osoblja za međunarodnu saradnju s ciljem planiranja, pokretanja i produbljivanja daljnje saradnje. Također, zbog pandemije COVID-19 pojedina sredstva za akademsku 2019/20. godinu nisu iskorištena (Radboud University). U periodu od 2019. do danas u Erasmus programu razmjene nastavnog osoblja učestvovalo je ukupno deset (10) naših nastavnika, a devet (9) predstavnika iz reda nastavnog osoblja s naših partnerskih univerziteta je posjetilo Fakultet. U pogledu razmjene studenata, ukupno deset (10) studenata Fakulteta je iskoristilo mogućnost učešća u Erasmus programu razmjene studenata, od kojih s I ciklusa studija tri (3) studenta Studijskog programa islamske teologije, dva (2) studenta Studijskog programa IVRP, četiri (4) studenta s II ciklus studija odnosno Mastera u islamskim studijama i jedan (1) doktorant. Studenti Studijskog programa IHM i Mastera imameta nisu učestvovali u Erasmus programima razmjene. S druge strane, u okviru Erasmus od 2019. do danas Fakultet su posjetila ukupno tri (3) studenta s partnerskih univerziteta.

Pored Erasmus programa razmjene, u saradnji sa Službom za međunarodnu saradnju Univerziteta, jedan (1) student/studentica Fakulteta svake godine u trajanju od dva (2) semestra boravi na Katarskom univerzitetu na usavršavanju arapskog jezika, što je aktivnost koja se uspješno provodi proteklih šest (6) godina pa je na Katarskom univerzitetu u okviru ovog programa do sada boravilo ukupno devet (9) studenata. U skladu s principom “rotacije”, ovu mogućnost su iskoristila pet (pet) studenata Studijskog programa islamske teologije, dva (2) studenta Studijskog programa IVRP te dva (2) studenta Studijskog programa IHM.

3.10.2. Mehanizmi za ostvarivanje bilateralne i multilateralne razmjene studenata sa inostranim visokoškolskim ustanovama kroz različite programe i mreže studentske razmjene uz priznavanje vremena, ocjena i ECTS bodova ostvarenih tokom razmjene su uspostavljeni.

Mehanizmi za ostvarivanje bilateralne i multilateralne razmjene studenata sa inostranim visokoškolskim ustanovama kroz različite programe i mreže studentske razmjene uz priznavanje vremena, ocjena i ECTS bodova ostvarenih tokom razmjene (npr. Erasmus programi razmjene) su uspostavljeni i funkcioniraju u skladu s propisima po kojima radi Univerzitet, a kojih se Fakultet kao članica pridržava, uključujući:

1. *Zakon o visokom obrazovanju* iz 2022. (član 108. i 109, stav (1) i (2)) o mobilnosti studenata;
2. *Statut Univerziteta u Sarajevu* iz 2023. (članovi 193, 194, 195 i 196);
3. *Pravilnik o mobilnosti Univerziteta u Sarajevu* iz 2018.

Mehanizmi za ostvarivanja i realizaciju bilateralne i multilateralne razmjene studenata/ nastavnog osoblja primarno se tiču aktivnosti poduzetih s ciljem promocije animiranja i poticanja studenata/nastavnog osoblja na učešće u razmjenama, praćenja njihove provedbe, i naknadno priznavanje ostvarenih ECTS bodova i ocjena. U tom smislu, učešće u programima mobilnosti se promovira u saradnji sa Službom za međunarodnu saradnju Univerziteta na način preuzimanja relevantnih informacija o Erasmus razmjenama, međunarodnim stipendijama i događajima međunarodnog karaktera i postavljanja na web-stranicu Fakulteta. Drugim dijelom samostalno na Fakultetu promoviramo mobilnosti kroz dodatne prezentacije o dostupnim razmjenama za studente, razgovore s predstavnicima Udruženja studenata Fakulteta, i konkurse o programima razmjene s partnerskim univerzitetima s kojima imamo direktno sklopljene Erasmus sporazume. Isto tako, informacije o direktno sklopljenim Erasmus ugovorima se objavljuju na web-stranici kao i konkursi za učešće studenata Fakulteta u aktivnim Erasmus programima.

Priznavanje ostvarenih ECTS bodova vrši se u skladu s Erasmus poveljom u visokom obrazovanju ECHE i s ugovorom o učenju, te bez provođenja posebnog dodatnog postupka priznavanja (član 10. *Pravilnika o mobilnosti*), uvažavajući pritom načelo “maksimalne fleksibilnosti” (član 11. *Pravilnika o mobilnosti*). U tom smislu, do sada nismo nailazili na poteškoće prilikom priznavanja ostvarenih ECTS bodova za naše odlazne studente. A u okolnostima kada se studentima eventualno osporava pravo na ostvarene ECTS bodove i položene predmete, spor se rješava uz podršku prodekana za nastavu.

Primjetno je međutim da kod naših studenata postoji ograničeno interesovanje za učešće u Erasmus programima, a nastavno osoblje se tek odnedavno intenzivnije uključuje u programe razmjene, pravdajući to uglavnom prevelikim nastavnim i drugim obavezama na matičnoj ustanovi.

3.10.3. Visokoškolska ustanova kadrovski i finansijski osnažuje kapacitete službi za međunarodnu saradnju i dvosmjernu mobilnost akademskog osoblja i studenata. Ova služba prati i evaluira mobilnost, te Senatu dostavlja godišnji Izvještaj o mobilnosti akademskog osoblja i studenata s prijedlogom mjera za unapređenje.

Služba za međunarodnu saradnju Univerziteta zadužena je za promociju i implementaciju projekata i programa međunarodne saradnje i razmjene studenata i nastavnog osoblja, za praćenje učešća Univerziteta u međunarodnim mrežama i članstvima, za organizaciju međunarodne sedmice obuke osoblja (*Staff Week*), sajma stipendija te organizaciju izložbe “Exbition+” i sličnih aktivnosti na planu promocije međunarodne saradnje Univerziteta. Službu čine rukovodilac službe i viši stručni saradnik, koji u saradnji s prorektorom za međunarodnu saradnju Univerziteta te prodekanima za međunarodnu saradnju članica planiraju i implementiraju aktivnosti Univerziteta na međunarodnom planu.

Za razliku od Univerziteta, u okviru Fakulteta, kao njegove podorganizacione jedinice, ne postoji služba za međunarodnu saradnju, tako da poslove i aktivnosti u okviru resora za međunarodnu saradnju obavlja **prodekan za međunarodnu saradnju uz podršku dva studenta – volontera**. Praksa angažiranja “studenata volontera” odnosno saradnika za međunarodnu saradnju datira od akademske 2021/22, što je dodatno dinamiziralo aktivnosti na polju međunarodne saradnje s obzirom da one svojim obimom i brojem prevazilaze okvire kapaciteta prodekana. To je, međutim, otkrilo i slabosti “privremenog” angažmana studenta volontera na ovakvim poslovima. Imajući u vidu da se radi o skorijoj praksi, još uvijek se radi na preciznom definiranju obaveza i prava “studenata volontera” ali i na iznalaženju kvalitetnijeg rješenja za poslove saradnika za međunarodnu saradnju jer studentski angažman je obično volonterski i privremenog karaktera koji se završava s krajem akademske godine zbog čega je dugoročno teško razvijati kontinuitet u timu resora za međunarodnu saradnju. Prodekan uz podršku “studenata saradnika” obično prati i procjenjuje uspješnost implementiranih mobilnosti, povremeno provodeći ankete među studentima, s tim da još uvijek ne postoje standardizirane procedure za evaluaciju mobilnosti.

4.

ZAKLJUČCI UZ
PRIJEDLOGE AKTIVNOSTI
ZA UNAPREĐENJE STANJA

4.1. ZAKLJUČCI: POLITIKA OSIGURANJA KVALITETA STUDIJSKIH PROGRAMA

Fakultet islamskih nauka, kao punopravna članica Univerziteta, referira se na usvojenu politiku osiguranja kvaliteta Univerziteta u Sarajevu koja je usvojena u novembru 2017. a osavremenjena u decembru 2023. usvajanjem dokumenata *Politika kvaliteta* i *Politika kvaliteta studijskih programa Univerziteta*. Sistem unutrašnjeg osiguranja kvaliteta uspostavljen je na Fakultetu 2019, a obuhvata, shodno propisima Univerziteta/Fakulteta: prodekana za kvalitet, Odbor za osiguranje kvaliteta, Ured za osiguranje kvaliteta i stručna tijela za osiguranje kvaliteta u pojedinim područjima. Ovaj sistem čini sastavni dio integriranog sistema upravljanja kvalitetom na Univerzitetu.

Fakultet je, kroz pripremu i realizaciju godišnjih planova rada, aktivno radio na provođenju dvije krovne strategije koje su neposredno relevantne za njegov rad, naime *Strategije razvoja Univerziteta u Sarajevu za period 2019–2023.* i *Strategije razvoja visokog obrazovanja i naučnoistraživačkog rada IZ BiH u periodu 2014–2024.* Također, Fakultet je nakon pretposljednje institucionalne akreditacije Univerziteta realizirao aktivnosti u cilju provođenja *Akcionog plana za poboljšanje i unapređenje sistema kvaliteta na Univerzitetu za period 2020–2024.* Naprijed spomenute aktivnosti dokumentirane su kroz *Izveštaj o provođenju krovnih strategija/akcionog plana na području osiguranja kvaliteta u periodu 2020–2024.*

Shodno *Politici kvaliteta studijskih programa Univerziteta* i općim aktima Fakulteta, Univerziteta i Osnivača Fakulteta, sistemsko praćenje različitih pokazatelja unapređenja kvaliteta i kontinuirana evaluacija postignutog nivoa kvaliteta studijskih programa uključuje različite unutrašnje i vanjske sudionike, naime, menadžment, nastavno i nenastavno osoblje i studente Fakulteta, poslodavce svršenika studijskih programa, alumniste, medije i širu društvenu zajednicu. Uključenost vanjskih aktera posebno je naglašena u slučaju Fakulteta s obzirom da je riječ o teološkoj visokoškolskoj ustanovi nad kojom je IZ BiH zadržala osnivačka i upravljačka prava, shodno *Ugovoru o položaju i djelovanju Fakulteta u sastavu Univerziteta*, kao i činjenicu da je IZ BiH glavni poslodavac svršenika Fakulteta. Provođenjem istraživanja o kompetencijama kadrova IZ BiH u saradnji Fakulteta i Rijaseta (2022), kao i izradom nacрта standarda zanimanja i standarda kvalifikacija u IZ BiH (2024), stvorene su pretpostavke za jaču sinhronizaciju i povezivanje ishoda učenja studijskih programa s potrebama IZ BiH.

Prijedlozi aktivnosti za unapređenje stanja:

- a. Potrebno je uraditi analizu provođenja strateških ciljeva i opredjeljenja krovnih strategija IZ BiH (2014–2024) i Univerziteta (2019–2023) na područjima nastave, naučnoistraživačkog procesa, finansija i resursa, te međunarodne saradnje;
- b. Fakultet bi, kroz angažman vlastitih stručnih tijela i učešće njegovih predstavnika u tijelima Univerziteta, trebao pružiti doprinos izradi strategije razvoja Univerziteta za period 2025–2028;
- c. Vijeće Fakulteta trebalo bi razmatrati i usvajati godišnje izvještaje menadžmenta Fakulteta o realizaciji krovnih strategija po utvrđenim resorima (nastava i podrška studentima, finansije, naučnoistraživački rad, međunarodna saradnja i osiguranje kvaliteta);

- d. Razmotriti potrebu i mogućnost izrade plana razvoja Fakulteta za period 2025–2028, u suglasju s principima reforme visokog obrazovanja u IZ BiH i strategijom razvoja Univerziteta za isti period;
- e. Uvesti korištenje softvera za detekciju plagijarizma u završnim radovima studenata II ciklusa studija kao redovnu praksu u radu komisija za ocjenu i odbranu datih radova.

4.2. ZAKLJUČCI: KREIRANJE I USVAJANJE STUDIJSKIH PROGRAMA

Pored svih pozitivnih aspekata dosadašnjih revizija studijskih programa, glavni nedostatak bilo je odsustvo standarda zanimanja u IZ BiH kao i standarda kvalifikacija koje se vezuju za ova zanimanja, a koja bi služila kao polazište za osmišljavanje ciljeva, ishoda učenja i sadržaja studijskih programa Fakulteta.

U takvim okolnostima, prilikom dosadašnjih revizija studijskih programa korišteni su relevantni propisi i dokumenti koje je usvojio Osnivač Fakulteta ili na njih dao svoju saglasnost: *Pravilnik o radu imama* iz 2008, *Pravilnik o vjeroučiteljima* iz 2011. i *nastavni planovi i programi Islamske vjeronauke, pravila i nastavni planovi i programi medresa* koji, pored ostalog, propisuju profil i stručnu spremu za obavljanje poslova, odnosno opise poslova, te *sadržaj javnih konkursa za prijem u radni odnos* na spomenutim radnim mjestima kao zamjenu za profesionalni standard. Također, vršena je usporedba ciljeva i strukture studijskih programa Fakulteta sa srodnim programima u svijetu.

Specifično, prilikom revizije studijskih programa u oktobru 2024. uzeti su u obzir i nalazi evaluacije studijskih programa Fakulteta provedene u akademskoj 2021/22. i *Studije o kompetencijama kadrova IZ BiH*. Studijski program islamske teologije ovom prilikom nije strukturalno i sadržajno revidiran, osim u dijelu koji se tiče ishoda učenja pojedinih predmeta i metoda vrednovanja znanja, vještina i usvojenih vrijednosti. Revizija strukture ovog programa bit će urađena u sklopu započetog procesa reforme visokog obrazovanja u IZ BiH. Studijski program IVRP sadržajno je usklađen s odgovarajućim dijelovima nastavnih programa predškolskog, osnovnoškolskog i, posebno, srednjeg obrazovanja u KS. Dokaz o usklađenosti predložen je kroz date tabelarne prikaze koji su bili sastavni dio *prijedloga za reviziju koji je usvojen na Vijeću 23. oktobra 2024.*

U sklopu tog procesa reforme visokog obrazovanja u IZ BiH, a nakon inicijative Fakulteta, Rijaset je formirao Komisiju za izradu standarda zanimanja i standarda kvalifikacija u IZ BiH (*Odluka o imenovanju komisije za izradu prijedloga standarda zanimanja i standarda kvalifikacija u IZ BiH (broj 02-03-2-1847-2/24 od 25. aprila 2024)*). Komisija je u periodu od 10. aprila do 24. oktobra 2024. pripremila nacрте standarda za II zanimanja (Imam-muderris, Imam, Džematski imam, Mujezin, Muallima, Pomoćna muallima, Nastavnik/profesor islamske vjeronauke, Odgajatelj u učeničkim i studentskim domovima IZ BiH, Profesor predmeta islamskog područja u medresi (muderris), Univerzitetski asistent islamskih nauka (muid) i Univerzitetski profesor islamskih nauka (alim) i nacрте standarda tri kvalifikacije koje se tiču završetkom prvog ciklusa studija na visokoškolskim ustanovama IZ BiH (Baccalaureus/Baccalaurea islamske teologije, Stručni saradnik za imamet, Baccalaureus/Baccalaurea islamske vjeronauke i religijske pedagogije/Profesor islamske vjeronauke/Bachelor islamske vjeronauke). Rijaset IZ BiH je *na 30. redovnoj sjednici održanoj 8. novembra 2024.* usvojio spomenute standarde u formi nacрте.

Prijedlozi aktivnosti za unapređenje stanja:

- a. Inicirati kod osnivača izradu i usvajanje standarda zanimanja Glavni imam i Muftija;
- b. Inicirati kod osnivača izradu i usvajanje standarda kvalifikacija koje se stiču završetkom II ciklusa studija (Magistar/Magistra islamskih studija, Magistar/Magistra imameta);
- c. Sistemski uskladiti studijske programe I i II ciklusa studija sa standardima kvalifikacija i otkloniti uočene nedostatke ili odstupanja;
- d. Izvršiti detaljnu analizu uporedivosti ciljeva i ishoda učenja svih pet studijskih programa sa sličnim programima u inostranstvu (npr. u Njemačkoj, Turskoj, Egiptu, Maleziji i drugdje);
- e. Izvršiti analizu uporedivosti ciljeva, ishoda učenja i sadržaja studijskih programa s krovnim strategijama visokog obrazovanja, IZ BiH i Univerziteta;
- f. Provesti cjelovitu provjeru ECTS opterećenosti na nastavnim predmetima/studijskim programima posebno na programu islamske teologije gdje se očekuju značajnije izmjene po okončanju reforme sistema visokog obrazovanja u IZ BiH;
- g. Analizirati usklađenost ishoda učenja studijskih programa Fakulteta s Kvalifikacijskim okvirom BiH, nakon njegovog usvajanja od strane nadležnih državnih tijela;
- h. Kroz uvođenje nastave na engleskom jeziku, na pojedinim nastavnim predmetima na I ili II ciklusu studija, omogućiti veću dolaznu mobilnost stranih studenata;
- i. Unaprijediti kvalitet stručne imamsko-muallimske prakse i praktikuma iz Imameta kroz certificiranje mentora prakse na terenu, kreiranje elektronskog dnevnika prakse kojem bi pristup imali mentori na terenu i predmetni nastavnici, odnosno, stručni saradnik za imamsko-muallimsku praksu;
- j. Osigurati uključenost studenata pet studijskih programa u naučnoistraživačke i stručne projekte na svim katedrama.

4.3. ZAKLJUČCI: UČENJE, POUČAVANJE I VREDNOVANJE USMJERENI NA STUDENTA

Od trenutka kada je postao punopravna članica Univerziteta 2013, Fakultet nastoji uskladiti svoj rad s pravnim okvirom Univerziteta, a posebno u segmentu učenja, podučavanja i vrednovanja usmjernu na studenta, detaljnije elaboriranom u pravilima studiranja. U tom procesu Fakultet je imao prednosti relativno malog nastavnog kolektiva i manjeg broja studenata u odnosu na neke druge članice Univerziteta. Ovaj proces posebno je ubrzan nakon 2015. O intenzitetu promjena svjedoči frekvencija revizija studijskih programa. U periodu prije 2013. programi Fakulteta su revidirani u prosjeku svakih deset godina da bi nakon 2015. te revizije bile mnogo češće i pratile različite vrste evaluacija. Svaka naredna revizija bila je temeljitija od prethodne na način da su provedene analize različitih segmenata sistema podučavanja i vrednovanja u koje su redovno uključeni studenti. U tom smislu najtemeljitija je bila revizija potaknuta samoevaluacijom i pripremama za akreditaciju u oktobru 2024. kada su sistematičnije nego ranije analizirani ishodi učenja na nivou programa i predmeta, načini podučavanja i metode vrednovanja. Provedena je i dosad najpažljivija procjena opterećenosti studenata na pojedinim predmetima. Ništa manje važan aspekt je ulaganje u kontinuiranu edukaciju nastavnog i nenastavnog osoblja te infrastrukturu koja studentima

olakšava pristup online resursima i uopće učenje u poticajnom okruženju. Vjerovatno trenutno najveći nedostatak na Fakultetu je odsustvo sistemske podrške studentima u njihovom osobnom i profesionalnom razvoju što je predviđeno da bude omogućeno upošljavanjem za dva stručna saradnika za mentorski rad sa studentima kada se za to steknu finansijski uvjeti.

Prijedlozi aktivnosti za unapređenje stanja:

- a. Osigurati veći angažman svih katedri na planu osmišljavanja većeg broja naučnih, stručnih i istraživačkih projekata i uključivanje studenata studijskih programa I i II ciklusa u date projekte. Naime, uočeno je da pojedine katedre uopće ne uključuju studente u svoje naučnoistraživačke ili stručne projekte, te da su studenti Studijskog programa IHM, Mastera u islamskim studijama i Mastera imameta općenito manje uključeni u projekte nastavnog osoblja Fakulteta u odnosu na studente Studijskog programa islamske teologije i Studijskog programa IVRP. Ipak, treba napomenuti da studenti II ciklusa studija, uz mentorstvo nastavnika, provode istraživanja u svrhu izrade završnog rada;
- b. Iako Fakultet izdvaja određena sredstva za učešće studenata u projektima i njihovu realizaciju, potrebno je sigurati veću finansijsku podršku za tu namjenu u okviru budžetskih sredstava Fakulteta;
- c. Dodijeliti na godišnjem nivou priznanja i nagrade članovima akademskog osoblja koji se ističu postignutim rezultatima naučnoistraživačkog rada, kao i za uključivanje studenata u projekte katedri;
- d. Unaprijediti saradnju nastavnika na planu komentorstva završnih radova koji su interdisciplinarnog/multidisciplinarnog karaktera;
- e. Osigurati da komisije za ocjenu i odbranu završnih radova, u pravilu, uključuju jednog člana s druge katedre/članice Univerziteta/visokoškolske ustanove, odn. nastavnika izabranog u akademsko zvanje u srodnoj naučnoj disciplini;
- f. Poželjno bi bilo da se u programe stručnog usavršavanja nastavnog osoblja uvrste teme koje bi imale za cilj unapređenje mentorskih kompetencija;
- g. Kompetencije nastavnika i saradnika u metodama vrednovanja studentskih postignuća su unaprijeđene kroz obuke i proces samoevaluacije ali i dalje ima prostora za poboljšanja, na što ukazuju povremene primjedbe studenata na arbitrarnost vrednovanja seminarskih radova i sl.

4.4. ZAKLJUČCI: UPIS I NAPREDOVANJE STUDENATA, PRIZNAVANJE I CERTIFICIRANJE

Fakultet vrši upis studenata na studijske programe na osnovu zakonskih odredbi i jasnih i transparentnih kriterija, a u skladu s osiguranim resursima za izvođenje programa i planom upisa kojeg odobrava IZ BiH, a usvaja Senat Univerziteta.

Priznavanje inostranih visokoškolskih kvalifikacija usklađeno je s važećim propisima, naime, *Pravilnikom o priznavanju inostranih visokoškolskih kvalifikacija na Univerzitetu* i *Pravilnikom o specifičnim kriterijima u postupku priznavanja inostranih visokoškolskih kvalifikacija u obrazovnim ustanovama IZ BiH*. Nakon što Sekretarijat Fakulteta zaprimi zahtjev kandidata, pristupa se administrativnoj

provjeri kako bi se ustanovilo da li je zahtjev formalno-pravno uredan. Postupajuća služba priprema dokumentaciju koju šalje Centru za informiranje i priznavanje dokumenata iz oblasti/područja visokog obrazovanja, te isti predmet dalje prosljeđuje nadležnoj komisiji. Ukoliko je riječ o stručnom priznavanju, zahtjev se delegira Komisiji za stručno priznavanje inostranih visokoškolskih kvalifikacija kao stalnom tijelu Fakulteta, a ukoliko se zahtjev odnosi na akademsko priznavanje dekan Fakulteta imenuje rješenjem članove komisije, zavisno od naučne grane, odnosno discipline koje su zastupljene u studijskom programu na osnovu kojeg se traži priznavanje inostrane visokoškolske kvalifikacije. Svi poduzeti koraci se odmah evidentiraju elektronski u uspostavljeni Registar priznavanja inostranih visokoškolskih nostrifikacija.

Prvi zahtjevi za ekvivalenciju ranije stečenih akademskih titula, odnosno naučnih i stručnih zvanja podneseni su i riješeni u 2024. Završen predbolonjski dodiplomski studij ekvivalent je studiju prvog ciklusa kojim se stječe 240 ECTS.

Prijedlozi aktivnosti za unapređenje stanja:

Prijem i upis studenata izvršen je predviđenom dinamikom u skladu s uspostavljenim procedurama. Upisne kvote realizirane su 89,90 % (89 od 99 odobrenih mjesta). Nije bilo osnovanih prigovora kandidata.

- a. Prijem studenata u prvu godinu I ciklusa studija vrši se isključivo na osnovu kriterija uspjeha u srednjoj školi. Uvođenje polaganja prijemnog ispita omogućilo bi pažljiviji odabir kandidata, u smislu procjene njihovih ukupnih kompetencija, interesovanja i motivacije za studij islamskih nauka;
- b. Potrebno je sačiniti jedinstveni registar studenata koji sudjeluju u programima mobilnosti.

4.5. ZAKLJUČCI: LJUDSKI POTENCIJALI

Na Fakultetu je zaposlen dovoljan broj kompetentnog nastavnog osoblja za realizaciju nastavnog procesa u okviru pet studijskih programa Fakulteta koji su predmet samoevaluacije, a u skladu sa *Standardima i normativima za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja u KS*. Slična je situacija s nenastavnim osobljem Fakulteta, s tim da još uvijek nisu osigurane finansijske pretpostavke za zapošljavanje na nekoliko radnih mjesta koja su predviđena *Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta na Fakultetu* (stručni saradnici za mentorski rad sa studentima, stručni saradnik za ekonomsko-finansijske i tehničke poslove).

Fakultet planski organizira i realizira edukacije za nastavno i nenastavno osoblje, te ih podstiče i omogućava im da pohađaju edukacije u organizaciji službi Rektorata Univerziteta i drugih ustanova a kojima se unapređuju kompetencije koje su im potrebne za obavljanje poslova radnog mjesta.

Fakultet je od 2022. uveo praksu planiranja radnih ciljeva, praćenja njihove realizacije i ocjene rada nenastavnog osoblja, na osnovu usvojenog *Pravilnika o ocjenjivanju rada nenastavnog osoblja Fakulteta*.

Nastavno osoblje Fakulteta učestvovalo je u značajnim naučnoistraživačkim i stručnim projektima međunarodnog i domaćeg karaktera.

Prijedlozi aktivnosti za unapređenje stanja:

- a. Osigurati stavku u budžetu Fakulteta koja bi omogućila veći broj učešća članova akademskog osoblja na međunarodnim naučnim konferencijama, što bi značajno doprinijelo njihovom profesionalnom razvoju i međunarodnoj vidljivosti Fakulteta. Dodatno, potrebno je usvojiti kriterije za dodjelu grantova za takva učešća;
- b. Osigurati dodatne finansijske resurse koji bi omogućili angažiranje spoljnih saradnika za realizaciju nastave u periodima kada je neophodno smanjiti nastavno i administrativno opterećenje članova akademskog osoblja radi provođenja intenzivnog istraživanja;
- c. Raditi godišnje analize publicistike akademskog osoblja i učešća na naučnim skupovima s mjerama za unapređenje i stimuliranje najproduktivnijih istraživača na Fakultetu;
- d. Kroz zapošljavanje odgovarajućeg broja radnika iz reda nenastavnog osoblja, u skladu s usvojenom sistematizacijom radnih mjesta, omogućiti djelimično rasterećenje akademskog osoblja od rastućeg pritiska administrativnih obaveza;
- e. Raditi na povećanju broja objavljenih radova akademskog osoblja Fakulteta u naučnim časopisima u zemlji i inozemstvu, a naročito u međunarodnim časopisima koji su indeksirani u citatnim bazama podataka (Web of Science i Scopus);
- f. Raditi na povećanju budžetskih izdvajanja za naučnoistraživačke projekte Fakulteta, ali i većem angažiranju nastavnog osoblja na planu prijavljivanja na javne pozive kantonalnog i federalnog ministarstva za nauku s istraživačkim projektima u čiju realizaciju bi bili uključeni studenti pet studijskih programa I i II ciklusa studija;
- g. Broj i kvalitet istraživačkih aktivnosti nastavnika i saradnika često je limitiran njihovim opterećenjima u nastavnom procesu i dodatnim administrativnim obavezama što bi se moglo riješiti kroz zapošljavanje odgovarajućeg broja nenastavnog osoblja, u skladu s usvojenom sistematizacijom radnih mjesta, a nastavnicima i saradnicima bi se otvorio veći prostor za naučnoistraživački rad;
- h. Potrebno je uvesti u praksu vrednovanje rezultata naučnoistraživačkog rada akademskog osoblja Fakulteta, te dodjele godišnjih priznanja i nagrada za isti na nivou Fakulteta. Na osnovu preporuke Odbora za osiguranje kvaliteta, prodekan za naučnoistraživački rad Fakulteta koordinirao je evidentiranje rezultata naučnog rada nastavnika i saradnika u 2024. u cilju njihove evaluacije i nagrađivanja najproduktivnijih istraživača;
- i. Potrebno je raditi na usklađivanju istraživačkih aktivnosti studenata Mastera u islamskim studijama i Mastera imameta s potrebama IZ BiH.

4.6. ZAKLJUČCI: RESURSI I FINANSIJE

Fakultet kao punopravna članica Univerziteta većim dijelom ostvaruje finansiranje svoje djelatnosti iz budžeta KS. Budžetskom stavkom obuhvaćene su plaće, naknade i doprinosi za radnike Fakulteta iz reda nastavnog i nenastavnog osoblja. Rijaset IZ BiH pokriva troškove održavanja infrastrukture objekata koje koristi Fakultet, uključujući historijski objekat nekadašnje Šerijatske sudačke škole iz 1887. koji je pod zaštitom države, kao i komunalne, inventarske i druge materijalne troškove.

Prijedlozi aktivnosti za unapređenje stanja:

- a. Intenzivirati komunikaciju s Rektoratom i nadležnim ministarstvima Vlade KS te, u koordinaciji sa Rijasetom IZ BiH, nastojati obezbijediti sredstva za materijalne troškove u formi granta čime bi se Fakultet izjednačio s ostalim članicama Univerziteta;
- b. Unaprijediti infrastrukturne i tehničke pretpostavke za održavanje nastave i naučnoistraživački rad kroz obnovu inventara, nabavku neophodne opreme i kontinuirano praćenje zahtjeva nastavnog i naučnoistraživačkog procesa;
- c. Optimizirati rad Fakulteta u fiksnim troškovima neophodnim za normalno funkcioniranje i kontinuiran rad;
- d. Razvijati postojeće potencijale Fakulteta u smislu jačanja resursa, infrastrukture i imovine;
- e. Aktivirati postojeće fondove, uključujući fond za stipendiranje, fond za hifz i dr., te osigurati kontinuiran modus njihovog punjenja u cilju daljnje podrške nadarenim, socijalno ugroženim i studentima uključenim u različite projekte Fakulteta.

4.7. ZAKLJUČCI: UPRAVLJANJE INFORMACIJAMA O STUDIJSKIM PROGRAMIMA

Fakultet ima uspostavljene sisteme za prikupljanje i analizu podataka o prohodnosti, uspješnosti i napuštanju studija, što omogućava kontinuirano praćenje akademskog napretka studenata i identifikaciju ključnih izazova u studijskom procesu. Ovi podaci se sistematski analiziraju i koriste za donošenje preporuka s ciljem unapređenja kvaliteta studijskih programa, te je neophodno nastaviti raditi na njihovom prikupljanju, analizi i integraciji u procesu osiguranja kvaliteta.

Pored toga, Fakultet ima uspostavljene sisteme za prikupljanje i analizu podataka o zadovoljstvu studenata studijem i zapošljivosti diplomiranih studenata, koji se koriste za unapređenje kvaliteta studijskih programa. Zadovoljstvo studenata se trenutno ispituje u okviru evaluacije nastavnog osoblja, dok se zapošljivost prati putem online anketa upućenih alumnistima. Iako su prikupljeni podaci analizirani i korišteni za unapređenje nastavnog procesa i studijskih programa, uočeni su određeni izazovi, uključujući potrebu za sistematičnijim mjerenjem zadovoljstva studenata i unapređenjem strategija prikupljanja podataka o zapošljivosti.

Prijedlozi aktivnosti za unapređenje stanja:

- a. Unaprijediti metodologiju prikupljanja podataka o zapošljivosti diplomiranih studenata, kroz kombinaciju online upitnika, telefonskih anketa, saradnje s poslodavcima i kontinuirano evidentiranje profesionalnog statusa alumnista;
- b. Uspostaviti kontinuiranu komunikaciju s diplomiranim studentima, kroz alumni mreže i platforme koje omogućavaju redovno ažuriranje podataka o njihovim karijernim putevima;
- c. Povećati odziv alumnista na ankete o zapošljivosti, putem personaliziranih poziva, promocije istraživanja među alumnistima i eventualnog uvođenja podsticaja za učešće;
- d. Integrirati podatke o zapošljivosti diplomiranih studenata u sistem osiguranja kvaliteta, kako bi se rezultati koristili za prilagođavanje nastavnih planova i programa u skladu s potrebama tržišta rada.

Fakultet ima uspostavljene informacione sisteme koji omogućavaju prikupljanje i analizu podataka o broju, spolu i starosnoj strukturi akademskog osoblja, odnosu vlastitog i gostujućeg kadra, odnosu broja nastavnika i studenata, kao i podataka anketiranja osoblja od strane studenata. Navedene informacije se sistematično analiziraju, a mjere za unapređenje se redovno poduzimaju.

Prijedlozi aktivnosti za unapređenje stanja:

- Informacioni sistem e-UNSA u perspektivi može pružiti dodatne mogućnosti Fakultetu u procesu prikupljanja, a posebno analize pojedinačnih i grupnih podataka o broju, spolu i starosnoj strukturi uposlenika Fakulteta, odnosu vlastitog i gostujućeg kadra, te odnosu broja nastavnika i studenata, kao i mogućnosti za brže i efikasnije povlačenje različitih vrsta izvještaja na osnovu kojih bi poduzimao daljnje mjere unapređenja. Zbog toga se preporučuje daljnja informatizacija e-UNSA sistema.

4.8. ZAKLJUČCI: INFORMIRANJE JAVNOSTI O STUDIJSKIM PROGRAMIMA

Fakultet objektivno i pravovremeno informira javnost o različitim aspektima studijskih programa koji su predmet samoevaluacije, uključujući propise koji su relevantni za djelatnost Fakulteta, ažurirane bio-bibliografije i istraživačke profile članova akademskog osoblja, nastavne planove i programe, vodiče za studente, zapisnike sa sjednica Vijeća Fakulteta, informacije o aktivnostima na Fakultetu koje se plasiraju putem web-stranica Fakulteta, Univerziteta i IZ BiH i društvenih mreža i dr.

Prijedlozi aktivnosti za unapređenje stanja:

- a. Pružiti, u dokumentu *Vodič za buduće studente*, kao i na promocijama studijskih programa Fakulteta po medresama, detaljniji prikaz mogućnosti zaposlenja svršenika studijskih programa, npr. predstavljanjem petogodišnje projekcije potreba na tržištu rada, na osnovu statističkih analiza Centra za obuku i kadrove IZ BiH;
- b. Ažurirati bazu alumnista Fakulteta unošenjem podataka o svim dosadašnjim svršenicima studijskih programa I i II ciklusa studija, a podatke o novim svršenicima unositi automatski prilikom izdavanja uvjerenja o diplomiranju;
- c. Na osnovu dobre prakse komuniciranja s javnošću, izraditi i usvojiti opći akt kojim će se urediti procedura i strategija komuniciranja Fakulteta s različitim ciljnim grupama, te ga učiniti dostupnim javnosti na web-stranici Fakulteta;
- d. Kreirati online ankete/skočne prozore za povratnu informaciju/evaluaciju zadovoljstva korisnika web-stranice Fakulteta, posebno studenata i osoblja Fakulteta;
- e. Objaviti vodič za pristup informacijama pod kontrolom Fakulteta.

4.9. ZAKLJUČCI: KONTINUIRANO PRAĆENJE, PERIODIČNA EVALUACIJA I REVIZIJA STUDIJSKIH PROGRAMA

U skladu s *Pravilnikom o studentskoj evaluaciji rada akademskog osoblja i uspješnosti realizacije nastavnih planova i programa* (2018), kvalitet nastavnog procesa na studijskim programima Fakulteta prati se kroz redovne semestralne evaluacije nastave, počevši od ljetnog semestra 2018/19. Izvještaji o evaluaciji nastave Odbora za osiguranje kvaliteta usvajaju se na Vijeću Fakulteta, a obuhvataju, pored zbirnih pokazatelja, stimulativne i korektivne mjere na čijem provođenju su angažirani dekan, prodekani za nastavu i kvalitet, te rukovodioci katedri i predmetni nastavnici i saradnici. Analiza efekata redovne evaluacije nastave koju ovaj izvještaj sadrži pokazuje kontinuitet poboljšanja kvaliteta nastavnog procesa u periodu od akademske 2020/21. do 2023/24. Kod gotovo svih indikatora kvaliteta (njih 16 od ukupno 17) uočljiv je trend poboljšanja ocjene, a prisutvo propusta u nastavi koji zahtijevaju primjenu korektivnih mjera značajno je umanjeno, što ukazuje na generalno pozitivne efekte primjene redovne evaluacije.

U akademskoj 2021/22. provedena je evaluacija studijskih programa Fakulteta koja je obuhvatila svih pet studijskih programa I i II ciklusa studija. Opći indikatori kvaliteta koji su mjereni kroz evaluaciju bili su: rad službi i opći uvjeti studiranja na Fakultetu, nastavni plan i program (sadržaj i kvalitet obaveznih i izbornih predmeta, usklađenost s ishodima učenja i kompetencijskim profilom i dr.), izvođenje nastave i ispita, odnos prema studentima i podrška u studiranju i opća procjena ishoda učenja. Izvještaj o evaluaciji studijskih programa koji je usvojen na Vijeću Fakulteta obuhvatio je 47 preporuka vezanih za a) rad administracije, stručnih službi, tehničkog osoblja i kvalitet usluga podrške, b) opće uvjete studiranja, c) nastavne planove i programe, d) izvođenje nastava i ispita, e) odnos prema studentima i podršku u studiranju, s naznačenim zaposlenicima Fakulteta zaduženim za organiziranje/koordiniranje i realiziranje aktivnosti i partnerima u realizaciji. Fakultet je samostalno ili uz podršku eksternih sudionika (npr. Osnivača), implementirao 24 usvojene preporuke (51%) do finalizacije ovog izvještaja.

Četiri studijska programa Fakulteta na I i II ciklusu studija bili su predmetom nekoliko revizija, u periodu od pretposljednje institucionalne akreditacije Univerziteta, naime: Studijski program islamske teologije (2019. i 2020), Studijski program IVRP (2019. i 2020), Studijski program IHM (2019, 2020, 2022. i 2023) i Master u islamskim studijama (2019, 2022. i 2023). Master imameta je bio predmetom evaluacije ali ne i revizije. Međutim, Vijeće Fakulteta je u oktobru 2024. usvojilo reviziju svih pet studijskih programa koji su predmet samoevaluacije koja je bila fokusirana na sinhronizaciju ishoda učenja između nastavnih predmeta i studijskih programa, uključujući izradu matrice ishoda.

Prijedlozi aktivnosti za unapređenje stanja:

- a. Nastaviti provoditi periodične analize metoda izvođenja nastave i ocjenjivanja na nastavnim predmetima kako bi se ustanovilo:
 - a.1. u kojoj mjeri su kompatibilne sa:
 - ishodima učenja na nivou nastavnog predmeta i studijskog programa i
 - taksonomijom obrazovnih ciljeva na kognitivnom, psihomotoričkom i afektivnom području;
 - a.2. u kojoj mjeri doprinose postizanju potrebnih generičkih i predmetno-stručnih kompetencija definiranih standardima kvalifikacija/zanimanja;
- b. Nastaviti s organiziranjem i realiziranjem stručnih edukacija za akademsko osoblje Fakulteta o usklađivanju metoda izvođenja nastave i ocjenjivanja s ishodima učenja;
- c. Uraditi analizu provođenja strateškog zadatka 7.1.5. “Mobilnost studenata i nastavnika” (*Strategija razvoja visokog obrazovanja i naučnoistraživačkog rada Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini za period 2014–2024.*) u radu Fakulteta i predložiti mjere unapređenja;
- d. Uraditi analizu koristi od potpisanih sporazuma o međunarodnoj saradnji i predložiti mjere unapređenja;
- e. Uraditi analizu o napretku studenata Fakulteta na stručnom usavršavanju u inostranstvu i predložiti mjere unapređenja;
- f. Nastaviti s provođenjem preporuka Izvještaja o rezultatima ankete s akademskim osobljem u 2022/23.

4.10. ZAKLJUČCI: MOBILNOST AKADEMSKOG OSOBLJA I STUDENATA

U periodu od 2019. do kraja 2023/24. akademske godine, Fakultet je ostvario značajnije rezultate na planu mobilnosti akademskog osoblja i studenata u okviru Erasmus programa razmjene koji je bio najčešće korišten program akademske mobilnosti. U navedenom periodu, Fakultet je neposredno zaključio Erasmus ugovore s ukupno 11 univerziteta u pet različitih zemalja. U istom periodu u Erasmus programu razmjene nastavnog osoblja učestvovalo je ukupno deset nastavnika Fakulteta i devet nastavnika partnerskih univerziteta. Ukupno deset studenata Fakulteta učestvovalo je u Erasmus programu razmjene, dok su u okviru istog programa Fakultet posjetila tri studenta s partnerskih univerziteta. Pored toga, mogućnost dvosemestralnog studijskog boravka na Katarskom univerzitetu u navedenom periodu iskoristilo je ukupno osam studenata.

Mehanizmi razmjene studenata Fakulteta s inostranim visokoškolskim ustanovama uspostavljeni su i funkcioniraju u skladu s važećim propisima Univerziteta u Sarajevu. Fakultet promovira programe mobilnosti studentima i nastavnom osoblju, u saradnji sa Službom za međunarodnu saradnju Univerziteta, ali i samostalno kroz dodatne prezentacije, razgovore s predstavnicima Udruženja studenata Fakulteta, te obavještenja o direktno sklopljenim Erasmus sporazumima s partnerima i aktualnim konkursima mobilnosti na web-stranici Fakulteta. Na kraju, priznavanje ostvarenih ECTS bodova vrši se u skladu s Erasmus poveljom u visokom obrazovanju i potpisanim ugovorom o učenju, poštujući princip “maksimalne fleksibilnosti” kod priznavanja položenih predmeta.

U okviru Fakulteta, kao članice Univerziteta, ne postoji služba za međunarodnu saradnju. Poslove i aktivnosti u okviru resora za međunarodnu saradnju obavlja **prodekan za međunarodnu saradnju uz podršku dva studenta volontera**. Praksa angažiranja studenata volontera kao saradnika za međunarodnu saradnju dodatno je dinamizirala aktivnosti na polju međunarodne saradnje ali i otkrila slabosti “privremenog” angažmana na ovakvim poslovima, imajući u vidu da se najčešće radi o privremenom angažmanu u okviru jedne akademske godine, zbog čega je dugoročno teško razvijati kontinuitet u timu resora za međunarodnu saradnju.

Prijedlozi aktivnosti za unapređenje stanja:

Analizirati trenutnu strukturu Erasmus partnera Fakulteta i ostvarene rezultate po osnovu potpisanih sporazuma o međunarodnoj saradnji na planu razmjene studenata i nastavnog osoblja, te utvrditi strateške partnere Fakulteta i u skladu s tim planirati buduću saradnju;

Kontinuirano osvježavati “Kutak za međunarodnu saradnju” na web-stranici Fakulteta dodatnim informacijama o potpisanim ugovorima, dostupnim mobilnostima, potrebnim procedurama i obrascima;

Na Vijeću Fakulteta usvojiti odluku o obavezi poštivanja “načela maksimalne fleksibilnosti” kod priznavanja ostvarenih ECTS bodova i položenih predmeta;

Razmotriti mogućnosti za ponovno pokretanje master programa “Islam u Evropi” (*Islam in Europe*) na engleskom jeziku ili, pak, omogućiti da se nastava na većem broju nastavnih predmeta, u okviru pet studijskih programa I i II ciklusa studija koji su predmet samoevaluacije, realizira na stranim jezicima, a s ciljem privlačenja većeg broja gostujućih studenata;

Osigurati administrativno-tehničku podršku u radu prodekana za međunarodnu saradnju angažiranjem jednog saradnika iz reda asistenata/viših asistenata, u dijelu radnog vremena, ili kroz nastavak angažmana studenata volontera.

5.

PRILOZI

Prilog 1. Odluka o pokretanju postupka provođenja samoevaluacije studijskih programa i pisanja samoevaluacijskog izvještaja za studijske programe i imenovanju Tima za provođenje samoevaluacije studijskih programa i pisanje samoevaluacijskog izvještaja za studijske programe Fakulteta (broj: 03-03-778/22 od 8. jula 2022)

Univerzitet u Sarajevu University of Sarajevo جامعة سراييفو		Fakultet islamskih nauka Faculty of Islamic Studies كلية الدراسات الإسلامية
Broj: 03-03- 778/22 Datum: 08.07. 2022. god. Na osnovu člana 135. Zakona o visokom obrazovanju Kantona Sarajevo (Službene novine Kantona Sarajevo, 33/17) i člana 104. stava (3) Statuta Univerziteta, Vijeće Fakulteta na 8. redovnoj elektronskoj sjednici održanoj u petak, 8. jula 2022. godine donosi: ODLUKU o pokretanju postupka provođenja samoevaluacije studijskih programa i pisanja samoevaluacijskih izvještaja za studijske programe i imenovanju Tima za provođenje samoevaluacije studijskih programa i pisanje samoevaluacijskih izvještaja za studijske programe Fakulteta islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu Član 1. Pokreće se postupak provođenja samoevaluacije studijskih programa i pisanja samoevaluacijskih izvještaja za slijedeće studijske programe na Fakultetu islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu: 1) Studijski program islamske teologije; 2) Studijski program islamske vjeronauke i religijske pedagogije; 3) Studijski program za imame, hatibe i muallime; 4) Master islamskih studija i 5) Master za imame. Član 2. Imenuje se Tim za provođenje samoevaluacije studijskih programa i pisanje samoevaluacijskih izvještaja za studijske programe u sastavu: 1. Prof. dr. Nedim Begović, voditelj Tima; 2. Prof. dr. Mustafa Hasani, član; 3. Prof. dr. Ahmet Alibašić, član; 4. Prof. dr. Aid Smajić, član; 5. Prof. dr. Zehra Alispahić, član; 6. Doc. dr. Amina Arnautović, član; 7. Mr. Ahmed Čolić, viši asistent, član i sekretar Tima; 8. Mr. Mirzeta Brkić, viši asistent, član; 9. Firdevsa Jelovac, član; 10. Almin Smajić, predstavnik studenata, član i 11. Umihana Šošić, predstavnik studenata, član.		
Fakultet islamskih nauka u Sarajevu – Čemerlina 54, 71000 Sarajevo – Bosna i Hercegovina Tel: +387 (0)33 251-011 • Fax: +387 (0)33 251-044 • www.fin.ba • e-mail: fin@fin.ba		

Univerzitet u Sarajevu
University of Sarajevo
جامعة سراييفو

Fakultet islamskih nauka
Faculty of Islamic Studies
كلية الدراسات الإسلامية

Član 3.

Tim će provesti potrebne aktivnosti u okviru samoevaluacije studijskih programa i pisanja samoevaluacijskih izvještaja za studijske programe iz člana 1. ove Odluke, u skladu s dinamikom aktivnosti Rektorata Univerziteta u Sarajevu, Ministarstva za visoko obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo i Agencije za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta Bosne i Hercegovine u procesu akreditacije studijskih programa Univerziteta u Sarajevu.

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

DEKAN:

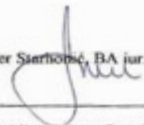

Prof. dr. Zuhdija Hasanović

Dostavljeno:

- 1x Rijaset, Uprava za obraz. i nauku
- 1x Senat
- 1x Kvaliteta
- 1x Članovi tima
- 1x Uz zapisnik
- 1x Ogl. pl.
- 1 x a/a

Prilog 2. Odluka o izmjeni Odluke o imenovanju Tima za provođenje samoevaluacije (broj: 03-03-7.red.sjed.-586/24 od 3. jula 2024)

Univerzitet u Sarajevu University of Sarajevo جامعة سراييفو		Fakultet islamskih nauka Faculty of Islamic Studies كلية الدراسات الإسلامية
Broj: 03-03-7.red.sjed.-586/24 Datum 03. 7. 2024. god.		
Na osnovu člana 69. Zakona o visokom obrazovanju („Službene novine Kantona Sarajevo“ br. 36/22), člana 111. Statuta Univerziteta u Sarajevu br. 01-14-35-1/23 od 26. 7. 2023. godine i člana 27. Pravila Univerziteta u Sarajevu – Fakulteta islamskih nauka br. 03-03-9-elek.sjed.-1115/21 od 09. 11. 2021. godine, Vijeće Univerziteta u Sarajevu - Fakulteta islamskih nauka, na svojoj 7. redovnoj sjednici održanoj dana 03. 07. 2024. godine donosi:		
ODLUKU o izmjeni Odluke o imenovanju Tima za provođenje samoevaluacije		
I		
Mijenja se član 2. Odluke o pokretanju postupka provođenja samoevaluacije studijskih programa i pisanja samoevaluacijskih izvještaja za studijske programe i imenovanju Tima za provođenje samoevaluacije studijskih programa i pisanje samoevaluacijskih izvještaja za studijske programe Fakulteta islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu br. 03-03- 778/22 od 08.07. 2022. godine (u daljem tekstu: Odluka) i novi tekst člana 2. glasi:		
„Član 2.		
Imenuje se Tim za provođenje samoevaluacije studijskih programa i pisanje samoevaluacijskih izvještaja za studijske programe u sastavu:		
1. Prof. dr. Nedim Begović, voditelj Tima; 2. Prof. dr. Kenan Musić, član; 3. Prof. dr. Ahmet Alibašić, član; 4. Prof. dr. Aid Smajić, član; 5. Prof. dr. Zehra Alispahić, član; 6. Doc. dr. Amina Arnautović, član; 7. Mr. Ahmed Čolić, viši asistent, član i sekretar Tima; 8. Mr. Mirzeta Brkić, viši asistent, član; 9. Firdevsa Jelovac, član; 10. Almin Smajić, predstavnik studenata, član i 11. Umihana Šošić, predstavnik studenata, član.“		
II		
Ostale odredbe Odluke ostaju na snazi.		
III		
Ova odluka stupa na snagu danom donošenja.		
Dostavljeno: 1x Timu 1x Uz zapisnik 1x a/a.	DEKAN Prof. dr. Mustafa Hasani	 Muamer Šarhović, BA jur. Sekretar Fakulteta
Fakultet islamskih nauka u Sarajevu – Čemerlina 54, 71000 Sarajevo – Bosna i Hercegovina Tel: +387 (0)33 251-011 • Fax: +387 (0)33 251-044 • www.fin.ba • e-mail: fin@fin.ba		

Prilog 3. Implementacija strateškog zadatka 7.1.2. Osiguranje i kontrola kvaliteta (Strategija razvoja visokog obrazovanja i naučnoistraživačkog rada IZ BiH u periodu 2014–2024) na Univerzitetu u Sarajevu – Fakultetu islamskih nauka

7.1.2. STRATEŠKI ZADATAK: OSIGURANJE I KONTROLA KVALITETA	
7.1.2.1. Akademске standarde i kvalitet visokog obrazovanja na visokoškolskim institucijama IZ BiH nužno je podignuti na viši nivo i značajno unaprijediti. U procesu osiguranja kvaliteta bit će, kao i na državnim fakultetima u BiH, uvaženi Evropski standardi u visokom obrazovanju (European Standards and Guidelines, ESG).	Polazište unutrašnjeg i vanjskog osiguranja kvaliteta na Univerzitetu i Fakultetu kao njegovoj članici jesu <i>Standardi i smjernice za obezbjeđivanje kvaliteta u Evropskom prostoru visokog obrazovanja (ESG 2015)</i>. Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo donijelo je <i>Rješenje o institucionalnoj akreditaciji Univerziteta u Sarajevu</i> (br. 11/05-38-3709-3/19 od 10. 9. 2019), a na osnovu pozitivnog Izvještaja o eksternoj evaluaciji Univerziteta Komisije domaćih i međunarodnih stručnjaka i preporuke Agencije za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta BiH od 2. septembra 2019. Ovaj izvještaj sadrži ocjenu ispunjenosti kriterija za akreditaciju koji su definirani <i>Odlukom o izmjenama i dopunama Odluke o normama kojima se određuju minimalni standardi u području visokog obrazovanja u BiH</i>. Minimalni standardi koji se utvrđuju ovom Odlukom zasnivaju se na <i>Standardima i smjernicama za osiguranje kvaliteta u Evropskom prostoru visokog obrazovanja (ESG 2015)</i>. Ministarstvo za nauku, visoko obrazovanje i mlade Kantona Sarajevo (KS) donijelo je Rješenje (broj 27-03-34-3348- 15/24 od 24. 07. 2024) o institucionalnoj akreditaciji visokoškolske ustanove Univerziteta u Sarajevu na period od pet godina kojim je obuhvaćen Fakultet islamskih nauka kao punopravna članica Univerziteta (SKM_300i24072909140). Donošenju rješenja o akreditaciji prethodio je proces interne institucionalne evaluacije koji je obuhvatio i Fakultet islamskih nauka, uključujući uspostavljeni unutrašnji sistem osiguranja kvaliteta na ovoj ustanovi. U pripremi, obradi i analizi podataka potrebnih za izradu VII Samoevaluacijskog izvještaja Univerziteta u Sarajevu (2024) sudjelovali su dekan, prodekan, sekretar, članovi Odbora za osiguranje kvaliteta i Tima za samoevaluaciju studijskih programa, te Studentska služba Fakulteta. Pored toga, prodekan za kvalitet Fakulteta, predstavnici alumnista i studenata Fakulteta sudjelovali su u razgovoru s članovima Komisije stručnjaka za institucionalnu akreditaciju koji je održan u prostorijama Akademije likovnih umjetnosti Univerziteta 27. 5. 2024.
7.1.2.2. Razviti sistem upravljanja kvalitetom nastavnog procesa s ciljem sistematskog povećanja kvaliteta studija, nastave i uspješnosti studiranja. U sistem osiguranja kvaliteta studija bit će ugrađene etičke norme i principi, usvojen etički kodeks visokog obrazovanja i naučnoistraživačkog rada.	Fakultet je razvio unutrašnji sistem osiguranja i upravljanja kvalitetom kojeg čine: prodekan za kvalitet, Odbor za osiguranje kvaliteta, Ured za osiguranje kvaliteta i ostala stručna tijela zadužena za osiguranje kvaliteta u posebnim područjima.

	Sistem osiguranja kvaliteta Fakulteta čini sastavni dio integriranog sistema upravljanja kvalitetom Univerziteta. Razvijeni su mehanizmi sistematskog praćenja kvaliteta studija, nastave i uspješnosti studiranja koji uključuju: - redovne semestralne evaluacije nastavnog procesa: prikupljanje i obrada podataka, analiza podataka i priprema izvještaja o evaluaciji nastave s korektivnim mjerama; provođenje korektivnih mjera; - evaluacije studijskih programa: prikupljanje i obrada podataka, analiza podataka i priprema izvještaja o evaluaciji studijskih programa s preporukama za unapređenje; provođenje preporuka; - upravljanje informacijama o studijskim programima: prikupljanje i obrada podataka o prolaznosti na ispitima, prohodnosti tokom studija i uspješnosti studiranja, stopi i razlozima napuštanja studija, zapošljivosti diplomiranih studenata i dr.; analiza podataka i priprema izvještaja s preporukama za unapređenje. Usvojeni su: <i>Etički kodeks u radu i ponašanju zaposlenih u obrazovnim ustanovama IZ BiH (2017);</i> <i>Etički kodeks Univerziteta u Sarajevu (2012);</i> <i>Pravilnik o načinu korištenja softvera za detekciju plagijarizma Univerziteta u Sarajevu (2020);</i> Fakultet svake dvije godine imenuje Etičku komisiju i Komisiju za disciplinsku odgovornost studenata.
7.1.2.3. Razviti standarde i kriterije kojima će se unaprijediti i osigurati kvalitet u oblasti doktorskih studija, obrazovanja imama, nastavnika u medresama i nastavnika Islamske vjeronauke u javnim školama, budući da se ovim vrstama studija neposredno odgovara na akademske, stručne, kadrovske i misijske potrebe IZ BiH.	<i>Doktorski studij:</i> Standardi i kriteriji za osiguranje kvaliteta dokorskog studija uređeni su <i>Pravilima studiranja za treći ciklus studija</i> (Pravila treci ciklus studija Univerziteta - Final. pdf) <i>Usklađenost programa s potrebama IZ BiH:</i> - Fakultet nastoji kroz svoje studijske programe obrazovati i odgajati cjelovite ličnosti koje posjeduju neophodne kompetencije za obavljanje odgovornih zadaća u Islamskoj i široj društvenoj zajednici, a prije svega obavljanje zadaća imama, muftija, nastavnika islamske vjeronauke u školama, te nastavnika i odgajatelja u medresama. - Važno je spomenuti da IZ BiH kao osnivač Fakulteta i glavni poslodavac njegovih svršenika zahtijeva od Fakulteta obrazovanje stručnjaka, naučnika i istraživača koji će biti odgovorni za rast i razvoj kako Islamske, tako i šire društvene zajednice. Dajući saglasnost na revizije studijskih programa Fakulteta, IZ BiH preuzima dio odgovornosti za njihovu kompatibilnost s promijenjenim potrebama i zahtjevima.

	<i>Obrazovanje imama:</i> Fakultet realizira dva studijska programa na I ciklusu studija čiji se svršenci, shodno propisima IZ BiH, mogu zaposliti kao imami, naime Studijski program islamske teologije (četverogodišnji) i Studijski program IHM (trogodišnji). I jedni i drugi imaju mogućnost nastavka obrazovanja na II ciklusu studija i to na Masteru u islamskim studijama (jednogodišnji), odn. Masteru imameta (dvogodišnji). Kako bi što uspješnije odgovorili potrebama IZ BiH, oba studijska programa I ciklusa za obrazovanje imama, kao i Master imameta, pored temeljnih islamskih nauka i drugih humanističkih, odn. društvenih nauka, uključuju predmete iz Islamske praktične teologije (imameta), kao što su: Imamet, Hatabet, Islamska misija (Da'va), Islamsko dušebrižništvo i dr. U okviru revizije Studijskog programa islamske teologije i Studijskog programa IHM 2019. uveden je na svakoj godini studija predmet Imamsko-muallimska praksa s ciljem snažnijeg povezivanja studija i prakse, odn. pripreme studenata za izvođenje stručne imamsko-muallimske prakse u džematima IZ BiH u zemlji i inozemstvu i refleksije na njenu realizaciju. Pored toga, studenti Studijskog programa islamske teologije, Studijskog programa IHM i Mastera imameta realiziraju metodičku praksu (u mektebima IZ BiH), kao i praktikum u ustanovama. Prilikom revizija Studijskog programa IHM i Mastera u islamskim studijama koje su provedene 2022. i 2023. uzeti su u obzir rezultati <i>Studije o kompetencijama kadrova Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini</i> iz 2022. Prilikom pokretanja Mastera imameta provedeno je anketiranje: (a) muftija (regionalnih vjerskih autoriteta IZ BiH), (b) glavnih imama kao neposrednih rukovodilaca i (c) poslodavaca imama IZ BiH (predsjednika Medžlisa, odn. lokalnih organizacionih jedinica IZ BiH) s ciljem prikupljanja podataka o potrebnim kompetencijama za obavljanje poslova imama iz perspektive poslodavaca. Ovi podaci imali su značajnu ulogu u osmišljavanju nastavnog plana i programa Mastera za imame. <i>Obrazovanje nastavnika u medresama:</i> Fakultet realizira dva studijska programa na I ciklusu studija čiji se svršenci, shodno propisima IZ BiH, mogu zaposliti kao nastavnici Islamske vjeronauke u školama, naime Studijski program islamske teologije i Studijski program IVRP (četverogodišnji). Svršenci ovih programa imaju mogućnost daljeg usavršavanja i koncentracije u užim naučnim granama, uključujući i Religijsku pedagogiju, na Masteru u islamskim studijama (jednogodišnji). <i>Obrazovanje nastavnika Islamske vjeronauke:</i> Prilikom revizije Studijskog programa IVRP 2019. izvršeno je usklađivanje NPP-a s Uputstvom Ministarstva za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo o zastupljenosti pedagoško-psihološke i didaktičko-metodičke grupe predmeta, praktične nastave, podučavanja o inkluzivnom obrazovanju, usklađenosti s nastavnim planovima i programima predškolskog, osnovnoškolskog i srednjeg obrazovanja u Kantonu Sarajevu. Radi se o planovima nastavnog predmeta Islamska vjeronauka.
--	--

7.1.2.4. Uspostaviti interni sistem postdokorskog usavršavanja koji bi omogućavao studentski boravak na kvalitetnim inostranim univerzitetima i institutima.	Na osnovu programa akademske mobilnosti (npr. Fulbright, Erasmus) i potpisanih sporazuma o međunarodnoj saradnji, nastavno osoblje Fakulteta ima široku lepezu mogućnosti za postdokorsko usavršavanje i studentske boravke (nastavničke i istraživačke) na stranim univerzitetima i istraživačkim centrima. U periodu koji pokriva strategija (2014–2024) realizirane su brojne mobilnosti nastavnog osoblja Fakulteta.
7.1.2.5. Pokrenuti najmanje jedan zajednički studentski program na dodiplomskom, diplomskom-master i postdiplomskom-doktorskom nivou na arapskom i engleskom jeziku.	Fakultet je 2019. pokrenuo studentski program na engleskom jeziku (M. A. in Islamic Studies <Islam in Europe>), ali je dvije godine kasnije, zbog nedovoljnog budžeta i preopterećenosti nastavnog osoblja zamrznut.
7.1.2.6. Osavremeniti nastavni i studentski proces, posebno u dijelu korištenja informacijsko-komunikacijskih tehnologija. U tom smislu težiti će se uspostavljanju jedinstvenog savremenog informacionog sistema i baze podataka.	Fakultet je pristupio informacionom sistemu e-UNSA Univerziteta, a posjeduje i vlastitu DL-platformu za e-učenje.
7.1.2.7. Uspostaviti program združenih studija (joint degrees and joint studies) unutar visokoškolskih institucija IZ BiH i fakulteta društvenih i humanističkih nauka u BiH i na međunarodnom nivou.	Nije se pristupilo uspostavljanju zajedničkih programa s drugim fakultetima IZ BiH, ali postoji praksa dolazne i odlazne nastavne mobilnosti između četiri fakulteta, kroz angažman spoljnih saradnika ili gostujuća predavanja. Fakultet je pokrenuo zajednički program s Univerzitetom u Sarajevu – Katoličkim bogoslovnim fakultetom i Univerzitetom u Istočnom Sarajevu – Pravoslavnim bogoslovskim fakultetom u Foči.

Tabela 2. Implementacija strateškog zadatka 7.1.2. Osiguranje i kontrola kvaliteta
(Strategija razvoja visokog obrazovanja i naučnoistraživačkog rada IZ BiH u periodu 2014–2024)
na Univerzitetu u Sarajevu – Fakultetu islamskih nauka

Prilog 4. Implementacija strateških ciljeva na području osiguranja kvaliteta (Strategija razvoja Univerziteta za period 2019–2023) na Fakultetu

Strateški cilj: Q1. JAČANJE KAPACITETA ZA UNUTRAŠNJE OSIGURANJE KVALITETA NA UNIVERZITETU		
Operativni cilj: Q1.1. Unapređenje regulatornog okvira, institucionalnih i personalnih kapaciteta za osiguranje kvaliteta na Univerzitetu		
Aktivnosti	Indikatori	Implementacija
Q1.1.1. Utvrditi postojeće stanje sistema.	Urađen izvještaj o trenutnom stanju sistema QA/QM na svim organizacionim jedinicama (OJ) Univerziteta s listom postojećih dokumenata, pravilnika i procedura i njihovoj usklađenosti sa zakonima i standardima kvaliteta, te preporukama za izradu i usklađivanje postojećih i novih zakonskih dokumenata i procedura u skladu sa zakonima i standardima kvaliteta.	Nosilac aktivnosti je Rektorat.
Q1.1.2. Uspostava odbora za osiguranje kvaliteta i formiranje ureda za osiguranje kvaliteta (OK) na svim OJ Univerziteta.	- Imenovani članovi odbora za osiguranje kvaliteta na svim OJ i u CIS-u (donesene odluke o uspostavi odbora za osiguranje kvaliteta); - Formirani uredi za osiguranje kvaliteta na svim OJ Univerziteta.	- Implementirana. Imenovani su članovi Odbora za osiguranje kvaliteta Fakulteta 2019, 2021, 2023. i 2024; - Fakultet je izvršio prijem stručnog saradnika u Uredu na 50% radnog vremena.
Q1.1.3. Izrada i usklađivanje relevantnih dokumenata, pravilnika i procedura koje prate aktivnosti kvaliteta predviđene zakonima i standardima kvaliteta.	- Urađeni nedostajući dokumenti, pravilnici i procedure koje prate aktivnosti kvaliteta, te usaglašeni postojeći sa zakonima i standardima kvaliteta; - Izdavanje diploma i dodatka diploma na engleskom jeziku.	Nosilac aktivnosti je Rektorat.
Q1.1.4. Usklađivanje informacionog sistema s potrebama procesa osiguranja i upravljanja kvalitetom na Univerzitetu.	Informacioni sistem omogućava da se mogu dobiti podaci kada god je to potrebno za pojedinu OJ i/ili Univerzitet u cjelini o: - broju studenata; - postignuću studenata; - prolaznosti studenata; - nastavnom i istraživačkom osoblju; - naučnoistraživačkoj djelatnosti; - imovini.	Nosilac aktivnosti je Rektorat.
Q1.1.5. Izrada Priručnika za osiguranje kvaliteta na Univerzitetu koji sadrži relevantne dokumente za sistem OK na Univerzitetu.	Urađen Priručnik za osiguranje kvaliteta na Univerzitetu (koji sadrži relevantne dokumente za sistem osiguranja kvaliteta na Univerzitetu).	Nosilac aktivnosti je Rektorat.

Operativni cilj: Q1.2. Jačanje kulture kvaliteta na Univerzitetu		
Aktivnosti	Indikatori	Implementacija
Q1.2.1. Jačanje vertikalne i horizontalne koordinacije i saradnje tijela za UK i OK Univerziteta (Odbora za UK Univerziteta, Službe za OK Univerziteta i odbora i uređa za osiguranje kvaliteta na OJ).	1. Uspostavljen je referalni mehanizam vertikalne i horizontalne koordinacije i saradnje tijela za UK i OK Univerziteta; 2. Jednom godišnje se organizira i realizira savjetovanje o aktuelnim i relevantnim temama za OJ na nivou Univerziteta u cilju jačanja kulture kvaliteta. (Svako savjetovanje je evaluirano od organizatora i učesnika, te se sačinjava izvještaj o organizaciji i realizaciji savjetovanja); 3. Posjete HE ustanovama u cilju učenja i razmjene iskustava o jačanju kulture kvaliteta (dostavljeni izvještaji o realiziranoj posjeti uz preporuke za unapređenje kulture kvalitete na Univerzitetu).	Nosilac aktivnosti je Rektorat.
Q1.2.2. Promocija i poticajne mjere za dobre prakse – benchmarking.	1. Svaka OJ ima razvijen sistem promocije i poticajnih mjera za nastavno i nenastavno osoblje koje dobrom praksom doprinosi kulturi kvaliteta; 2. Dodjela poticajnih mjera se realizira jednom godišnje na svakoj OJ.	1. Implementirana. Poticajne mjere za nastavno osoblje dodjeljuju se u okviru evaluacije nastavnog procesa a za nenastavno osoblje na osnovu primjene <i>Pravilnika o ocjenjivanju rada nenastavnog osoblja</i>; 2. Implementirana. Poticajne mjere realiziraju se semestralno za nastavno osoblje, a jedanput godišnje za nenastavno osoblje.
Q1.2.3. Kontinuirane obuke za sve zaposlene na Univerzitetu o kulturi kvaliteta.	Periodično su organizirane i realizirane obuke za zaposlene na Univerzitetu o temama koje se odnose na kulturu kvaliteta. (Na početku svake akademske godine kreiran je plan obuka za nastavno i nenastavno osoblje o temama kvaliteta visokog obrazovanja. Na kraju svake akademske godine napisan je izvještaj o realizaciji plana obuke za nastavno i nenastavno osoblje o temama kvaliteta visokog obrazovanja).	Implementirana. Fakultet realizira različite vidove edukacija za zaposlenike (nastavno i nenastavno osoblje) kojima se doprinosi unapređenju kulture kvaliteta. Pored toga, zaposlenici Fakulteta sudjeluju na različitim edukacijama koje organiziraju Univerzitet ili druge organizacije. O realizaciji edukacija i učešćima na njima izvještava se u okviru godišnjeg izvještaja o radu koji Fakultet podnosi osnivaču, a javnost informira putem web-stranice Fakulteta.

Strateški cilj: Q2. OSIGURANJE STANDARDA KVALITETA VISOKOG OBRAZOVANJA NA UNIVERZITETU		
Operativni cilj: Q2.1. Analiza postojećeg stanja na svim OJ u odnosu na postojeće kriterije za akreditaciju		
Aktivnosti	Indikatori	Implementacija
Q2.1.1. Zajednički sastanci Odbora za UK i Odbora za OK na Univerzitetu.	1. Redovni tromjesečni sastanci Odbora za UK i Odbora za OK na Univerzitetu; 2. Potpisani zapisnici sa sastanaka s preporukama za daljnje aktivnosti odbora na OJ.	Nosilac aktivnosti je Rektorat. Predstavnik Fakulteta (predsjednik ili drugi član Odbora za osiguranje kvaliteta Fakulteta) sudjelovao je na nizu sastanaka prorektora za kvalitet s predsjedavajućim odbora za osiguranje kvaliteta članica tokom 2023 ,2022. i 2024.
Q2.1.2. Analiza spremnosti studijskih programa na Univerzitetu za akreditaciju.	1. Matrica ispunjenosti kriterija za akreditaciju studijskih programa na Univerzitetu s preporukama za unapređenje; 2. Urađen plan interne evaluacije studijskih programa uključujući mjere usklađivanja s kriterijima za akreditaciju.	Nosilac aktivnosti je Rektorat.
Q2.1.3. Ažuriranje registra studijskih programa na Univerzitetu u informacionom sistemu.	Registar studijskih programa ažuriran u informacionom sistemu i oglašen na web-stranici Univerziteta.	Nosilac aktivnosti je Rektorat.
Operativni cilj: Q2.2. Unapređenje kvaliteta nastavnog procesa		
Aktivnosti	Indikatori	Implementacija
Q2.2.1. Izrada info paketa studijskih programa s ishodima učenja i opisom kvalifikacija na web-stranicama OJ Univerziteta.	Studijski programi s opisom kvalifikacija i navedenim ishodima učenja su objavljeni na web-stranicama OJ Univerziteta. Studijski programi su ažurirani u skladu s potrebama tržišta i utvrđenim procedurama.	Implementirana. Na web-stranici Fakulteta objavljeni su info-paketi o studijskim programima Fakulteta.
Q2.2.2. Redovna evaluacija nastavnog procesa i praćenje implementacije mjera unapređenja i korektivnih mjera.	Anketa koju popunjavaju studenti jednom godišnje sadrži pitanja kojima se provjerava ispunjenost operativnih ciljeva. Odbori za osiguranje kvaliteta nadziru implementaciju mjera unapređenja i korektivnih mjera i izvještavaju o tome Odbor za upravljanje kvalitetom Univerziteta. Podnesen jednogodišnji izvještaj Senatu o provedenoj evaluaciji akademskog osoblja od Odbora za UK. Osiguranje neophodnog broja primjeraka obavezne literature u biblioteci OJ i/ili univerzitetskoj biblioteci.	Implementirana. Provode se redovne semestralne evaluacije nastave na Fakultetu na osnovu anketiranja studenata, usvajaju izvještaji o rezultatima evaluacije sa korektivnim mjerama i radi se na njihovom provođenju. Prodekan za kvalitet Fakulteta podnosi izvještaj o evaluaciji nastave prorektoru za kvalitet i Službi za osiguranje kvaliteta Rektorata. Biblioteka Fakulteta je uradila izvještaj o posjedovanju neophodnog broja primjeraka obavezne literature.

Q2.2.3. Realiziranje nastavnih i vannastavnih aktivnosti u kojima su studenti aktivni sudionici procesa.	1. Nastavnici i saradnici primjenjuju različite nastavne metode i oblike rada u realizaciji nastavnih aktivnosti; 2. Anketa koju popunjavaju studenti jednom godišnje sadrži i pitanje o tome da li nastavnici i saradnici osiguravaju da su studenti aktivni sudionici nastavnog procesa; 3. Akademsko osoblje je učestvovalo u seminarima, radionicama, posjetama domaćim i inozemnim univerzitetima na kojima su razmatrane savremene metode učenja.	1. Implementirana. Izvještaji o evaluaciji nastave na Fakultetu od ljetnog semestra 2018/19. do ljetnog semestra 2023/24. ukazuju na poboljšanje ovog indikatora kvaliteta nastave. Fakultet je realizirao dva stručna seminara, 2022. i 2023., koja su, pored ostalog, bila posvećena primjeni različitih oblika i metoda rada u univerzitetnoj nastavi; 2. Implementirana. Anketa koju popunjavaju studenti sadrži pitanja "Uključuje studente u diskusiju i podstiče ih na aktivnu participaciju u obradi nastavnih sadržaja", "Studentima omogućava konsultacije putem DL-platforme ili mejl- komunikacije" i "Stimulira studente na samostalno učenje i istraživanje"; 3. Implementirana. Najveći dio akademskog osoblja Fakulteta pohađali su seminare koje je organizirao Fakultet. Dio osoblja pohađao je edukacije koje organizira Univerzitet (npr. TRAIN program), a dio sudjelovao u programima mobilnosti (ERASMUS) imajući priliku da se upozna s metodama učenja na stranim univerzitetima.
Q2.2.4. Osiguranje ravnopravnog učešća studenata s invaliditetom u nastavnim i vannastavnim aktivnostima kroz osiguranje kvalitetnog djelovanja Ureda za podršku studentima.	1. Inkluzivno obrazovanje je dio misije Univerziteta; 2. Prostor, usluge i informacije na svim OJ i u Rektoratu odgovaraju potrebama svih uposlenika i studenata, uključujući osobe s invaliditetom; 3. Web-stranice svih OJ i Univerziteta su pristupačne osobama s invaliditetom; 4. Biblioteke OJ i univerzitetska biblioteka su pristupačne za osobe s invaliditetom; 5. Akademsko i neakademsko osoblje je prošlo obuku o nastavnom i nenastavnom procesu koji ima karakteristike univerzalnog dizajna; 6. OJ i Rektorat Univerziteta osiguravaju afirmativne akcije u cilju regrutiranja većeg broja studenata s invaliditetom; 7. Nastavni i vannastavni proces omogućuje: a. više različitih sredstava prezentacije; b. više sredstava izražavanja i c. više načina uključivanja studenata; 8. Nastavnici i saradnici kroz principe univerzalnog dizajna za učenje primjenjuju različite načine kako bi nastavni plan i program učinili pristupačnim za studente različitih karakteristika;	Nosilac aktivnosti je Rektorat; 8–2) Nije implementirana; 9) Djelimično implementirana; 15–10) Nosilac aktivnosti je Rektorat.

	9. OJ i Rektorat Univerziteta sarađuje s različitim resursima podrške za studente; 10. Prostorni kapaciteti odgovaraju aktivnostima Ureda; 11. Materijalno-tehnički kapaciteti Ureda su u skladu s njegovim djelovanjem; 12. U Uredu je zaposlena najmanje jedna osoba na puno radno vrijeme; 13. Ured ima podršku Rektorata i svih OJ u svom djelovanju; 14. Studenti percipiraju Ured kao važan resurs u procesu studiranja; 15. Ured pruža podršku studentima u: a. razvoju akademskih vještina (npr. organizacija vremena, strategija učenja, prezentacijskih vještina...); b. razvoju i upravljanju karijerom (npr. vještine traženja zaposlenja, stjecanje iskustva u struci, informiranje i samoprocjena vještina i sposobnosti...); c. savjetovanju u vezi s akademskim i ličnim poteškoćama (npr. tjeskoba pri polaganju ispita, javnim izlaganjima, problemi u odnosima s kolegama, obitelji...); d. razvoju komunikacijskih i socijalno-emocionalnih vještina, e. osiguranju vršnjačke podrške.	
Q2.2.5. Usaglašavanje nastavnih planova i programa s domaćim i međunarodnim profesionalnim standardima (primjer: nastavničke i druge regulirane profesije).	1. Ustanovljena je komisija koja utvrđuje proceduru usaglašavanja nastavnih planova i programa nastavničkih smjerova, odsjeka, fakulteta s međunarodnim dokumentima i preporukama u vezi s brojem ECTS bodova za PPDM grupu predmeta (minimum 60 ECTS). Nastavni planovi i programi nastavničkih smjerova, odsjeka, fakulteta su usaglašeni s međunarodnim dokumentima i preporukama u vezi s brojem ECTS bodova za PPDM grupu predmeta (minimum 60 ECTS); 2. Usporedba sa sličnim studijskim programima u regiji i svijetu.	1. Implementirana. Usaglašen je nastavni plan i program Studijskog programa IVRP s preporukama u vezi s brojem ECTS bodova za PPDM grupu predmeta; 2. Implementirana je u okviru postupka samoevaluacije u svrhu pripreme za akreditaciju studijskih programa, te procesa reforme visokog obrazovanja u IZ BiH (2024).

Operativni cilj: Q2.3. Osiguranje kvaliteta nastavničkog i saradničkog kadra		
Aktivnosti	Indikatori	Implementacija
Q2.3.1. Napravljene smjernice na nivou Univerziteta prema kojima će biti urađen plan zapošljavanja i napredovanja nastavnika i saradnika na svim OJ Univerziteta.	1. Plan zapošljavanja i napredovanja nastavnika i saradnika je izrađen na svim OJ; 2. Evidentiraju se naučni i stručni radovi, knjige, monografije i slično.	1. Implementirana. Dinamički plan napredovanja i zapošljavanja izrađuje se svake godine; 2. Implementirana, kroz uspostavljanje jedinstvenog obrasca za evidentiranje rezultata naučnoistraživačkog rada, kao i njihovog predstavljanja putem web-stranice Fakulteta.
Q2.3.2. Nastavničkom i saradničkom osoblju se omogućava kontinuirano unapređenje kompetencija za rad u nastavi.	1. Na početku svake akademske godine utvrđen je program kojim se osigurava unapređenje nastavničkih kompetencija saradnika, nastavnika i novih uposlenika; 2. Program unapređenja nastavničkih kompetencija na Univerzitetu je realiziran u skladu s utvrđenim planom; 3. Postojanje evidencije i urađena analiza obavljenih usavršavanja; 4. Na kraju svake akademske godine dodjeljuju se pohvale i poticaji za istaknute nastavnike i saradnike za nastavnički rad; 5. Kreirana je baza učešća nastavnika i saradnika na naučnim i stručnim skupovima.	1. Implementirana. Akademske kalendarom Fakulteta planira se stručni seminar za zaposlenike Fakulteta; 2. Implementirani su stručni seminari/edukacije za zaposlenike u 2019, 2020, 2022, 2023. i 2024; 3. Nije uspostavljena posebna evidencija stručnog usavršavanja, ali se ona evidentira kroz godišnje izvještaje o radu Fakulteta; 4. Implementirana. U okviru semestralne evaluacije nastave dodjeljuju se priznanja i nagrade istaknutim nastavnicima, saradnicima i spoljnim saradnicima Fakulteta; 5. Implementirana je kroz uspostavljanje jedinstvenog obrasca za evidentiranje rezultata naučnog istraživanja.

Operativni cilj: Q2.4. Institucionalna reakreditacija Univerziteta		
Aktivnosti	Indikatori	Implementacija
Q2.4.1. Pripreme svih članica Univerziteta za reakreditaciju.	1. Formiran Tim za provođenje samoevaluacije Univerziteta; 2. Napisan izvještaj s evidentiranim provedenim aktivnostima.	1. Nosilac aktivnosti je Senat Univerziteta; 2. Nosilac aktivnosti je Tim za internu institucionalnu evaluaciju Univerziteta.
Q2.4.2. Ažuriranje upitnika i razvoj dijela informacionog sistema za provođenje institucionalne samoevaluacije.	1. Postojeći upitnik je ažuriran; 2. Dio informacionog sistema za provođenje institucionalne samoevaluacije je razvijen.	1. Nosilac aktivnosti je Rektorat/ Tim za internu institucionalnu evaluaciju Univerziteta; 2. Nosilac aktivnosti je Rektorat.
Q2.4.3. Posjete OJ.	1. Odabrani timovi obavljaju posjete OJ u vezi sa institucionalnom evaluacijom Univerziteta; 2. Dostavljeni popunjeni upitnici i tabele, u skladu s preporukama za unapređenje stanja u skladu s kriterijima za akreditaciju visokoškolskih ustanova.	1. Nosilac aktivnosti je Tim za internu institucionalnu evaluaciju Univerziteta; 2. Prodekan za kvalitet Fakulteta je 29. oktobra 2023. dostavio popunjen upitnik i tabele s obrađenim podacima o radu Fakulteta za potrebe institucionalne samoevaluacije Univerziteta.
Q2.4.4. Akreditacija minimalno pet odabranih studijskih programa u okviru institucionalne reakreditacije.	Odabrani su studijski programi koji će biti akreditirani u okviru institucionalne reakreditacije u skladu s kriterijima za akreditaciju studijskih programa.	Nosilac aktivnosti je Rektorat.
Q2.4.5. Izrada samoevaluacijskog izvještaja za institucionalnu reakreditaciju Univerziteta.	Izvještaj o internoj institucionalnoj evaluaciji usvojen je na Senatu, a informacija dostavljena UO na uvid.	Nosilac aktivnosti je Tim za internu institucionalnu evaluaciju Univerziteta/Senat.
Q2.4.6. Institucionalna reakreditacija Univerziteta.	Univerzitet je (re)akreditiran na institucionalnom nivou.	Nosilac aktivnosti je Rektorat, uz sudjelovanje komisije stručnjaka za eksternu institucionalnu evaluaciju, Agencije za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta BiH i Ministarstva za nauku, visoko obrazovanje i mlade Kantona Sarajevo.
Q2.4.7. Izrada Akcionog plana s ciljem otklanjanja uočenih nedostataka.	1. Akcioni plan je napisan na osnovu urađenog izvještaja; 2. Periodično izvještavanje o realizaciji mjera i aktivnosti iz Akcionog plana; 3. Organizacija obuka i drugih događaja u vezi s razmjenom iskustava i unapređenjem studijskih programa.	1. Nosilac aktivnosti je Rektorat; 2. Nosilac aktivnosti je Rektorat; 3. Nosilac aktivnosti je Rektorat.

Operativni cilj: Q2.5. Akreditacija studijskih programa na OJ Univerziteta		
Aktivnosti	Indikatori	Implementacija
Q2.5.1. Izrada jedinstvene metodologije za provedbu interne evaluacijske SP na OJ.	1. Jedinstvena metodologija je izrađena na nivou Univerziteta; 2. Svaka OJ periodično izrađuje samoevaluacijski izvještaj o SP.	1. Nosilac aktivnosti je Rektorat; 2. Fakultet je pripremio samoevaluacijske izvještaje za pet studijskih programa.
Q2.5.2. Ažuriranje upitnika za voditelje studijskih programa i obrada odgovora.	1. Upitnik za voditelje studijskih programa je ažuriran; 2. Ažuriran upitnik je popunjen od voditelja studijskih programa; 3. Napisan je izvještaj o dobijenim odgovorima na upitnik.	1. Nosilac aktivnosti je Rektorat; 2. Nosilac aktivnosti je Rektorat; 3. Nosilac aktivnosti je Rektorat.
Q2.5.3. Izrada samoevaluacijskih izvještaja SP na svim OJ Univerziteta.	Svaka OJ periodično izrađuje samoevaluacijski izvještaj o SP.	Fakultet je pripremio samoevaluacijski izvještaj za pet studijskih programa koji se realiziraju na I i II ciklusu studija.
Q2.5.4. Akreditacija SP na svim OJ Univerziteta.	Izvršena je akreditacija najmanje jednog studijskog programa na svakoj OJ.	Nosilac aktivnosti je Rektorat.
Q2.5.5. Izrada Akcionog plana s ciljem otklanjanja uočenih nedostataka u studijskom programu.	1. Akcioni plan je napisan na osnovu urađenog izvještaja; 2. Godišnje izvještavanje o realizaciji mjera i aktivnosti iz Akcionog plana; 3. Organizacija obuka i drugih događaja u vezi s razmjenom iskustava i unapređenjem studijskih programa.	1. Aktivnost slijedi nakon akreditacije studijskih programa; 2. Aktivnost slijedi nakon akreditacije studijskih programa; 3. Aktivnost slijedi nakon akreditacije studijskih programa.
Strateški cilj: Q3. PROMOCIJA I PODRŠKA IZVRSNOSTI		
Operativni cilj: Q3.1. Promocija i podrška međunarodnoj akreditaciji NPP-a		
Aktivnosti	Indikatori	Implementacija
Q3.1.1. Osiguranje finansijske podrške za međunarodno akreditirane studijske programe.	1. Uspostavljen je fond za finansijsku podršku međunarodno akreditiranim studijskim programima; 2. Na kraju svake akademske godine dodjeljuju se sredstva OJ koje imaju međunarodno akreditirane programe.	1. Nosilac aktivnosti je Rektorat; 2. Nosilac aktivnosti je Rektorat.
Q3.1.2. Uspostavljanje kriterija godišnje namjenske nagrade (podrška realizaciji nastave) za međunarodno akreditirane studijske programe na OJ Univerzitetu.	1. Kriteriji za dodjelu godišnje namjenske nagrade u cilju podrške realizaciji nastave su uspostavljeni; 2. Na kraju svake akademske godine godišnja namjenska nagrada je dodijeljena u skladu s kriterijima; 3. OJ kojoj je dodijeljena godišnja namjenska nagrada dostavlja izvještaj o nenoj realizaciji.	1. Nosilac aktivnosti je Rektorat; 2. Nosilac aktivnosti je Rektorat.

Q3.1.3. Dodjela godišnje namjenske nagrade (podrška realizaciji nastave) za međunarodno akreditirani studijski program na OJ Univerziteta.	Na kraju svake akademske godine godišnja namjenska nagrada je dodijeljena u skladu s kriterijima.	Nosilac aktivnosti je Rektorat.
Operativni cilj: Q3.2. Promocija i podrška naučnoistraživačkoj izvrsnosti na Univerzitetu		
Aktivnosti	Indikatori	Implementacija
Q3.2.1. Uspostavljanje kriterija za dodjelu godišnjih nagrada i priznanja za najproduktivnije istraživače na Univerzitetu.	1. Kriteriji za dodjelu nagrada i priznanja za najproduktivnije istraživače na Univerzitetu su određeni; 2. Utvrđena je procedura izbora najproduktivnijeg istraživača na Univerzitetu zasnovana na kriterijima; 3. Na početku svake akademske godine formira se komisija koja donosi odluku o najproduktivnijem istraživaču na osnovu kriterija.	1. Nosilac aktivnosti je Rektorat; 2. Nosilac aktivnosti je Rektorat; 3. Nosilac aktivnosti je Rektorat.
Q3.2.2. Dodjela godišnjih nagrada i priznanja za najproduktivnije istraživače na Univerzitetu.	1. Na kraju svake akademske godine dodjeljuje se nagrada i priznanje za najproduktivnijeg istraživača na Univerzitetu u tekućoj godini; 2. Urađena je diseminacija aktivnosti putem medija.	1. Nosilac aktivnosti je Rektorat; 2. Nosilac aktivnosti je Rektorat. 3. Informacije o nagradama objavljene su na web-stranici Fakulteta, Univerziteta i IZ BiH.
Q3.2.3. Uspostavljanje kriterija za dodjelu godišnje nagrade za najboljeg studenta istraživača na Univerzitetu.	1. Kriteriji za dodjelu nagrada i priznanja za najboljeg studenta istraživača na Univerzitetu su određeni; 2. Utvrđena je procedura izbora najboljeg studenta istraživača na Univerzitetu zasnovana na kriterijima; 3. Na početku svake akademske godine formira se komisija koja donosi odluku o najboljem studentu istraživaču na osnovu uspostavljenih kriterija.	1. 1–3) Nosilac aktivnosti je Rektorat. 2. 2) Nosilac aktivnosti je Rektorat. 3. 3) Nosilac aktivnosti je Rektorat.
Q3.2.4. Dodjela godišnje nagrade za najboljeg studenta istraživača na Univerzitetu.	1. Na kraju svake akademske godine je dodijeljena nagrada i priznanje za najboljeg studenta istraživača na Univerzitetu u tekućoj godini; 2. Urađena je diseminacija aktivnosti putem medija.	1. Nosilac aktivnosti je Rektorat; 2. Nosilac aktivnosti je Rektorat.

Operativni cilj: Q3.3. Promocija i podrška mobilnosti nastavnog i nenastavnog osoblja i studenata		
Aktivnosti	Indikatori	Implementacija
Q3.3.1. Uspostavljanje poticajnih mjera za nastavnike koji realiziraju nastavu na engleskom jeziku.	1. Poticajne mjere za nastavnike koji realiziraju nastavu na engleskom jeziku su uspostavljene; 2. Poticajne mjere se primjenjuju na kraju akademske godine.	1. Nije implementirana. Nastava se na Fakultetu ne izvodi na engleskom jeziku, osim konsultativne nastave sa stranim studentima na pojedinim predmetima u okviru Erasmus programa akademske mobilnosti/ gostujućih predavanja na pojedinim nastavnim predmetima; 2. Nije implementirana.
Q3.3.2. Uvođenje indikatora u ISSS koji prate dolaznu i odlaznu mobilnost u vezi sa studijskim programima, predmetima i nastavnicima.	1. Uvođenje indikatora u ISSS koji prate dolaznu i odlaznu mobilnost u vezi sa studijskim programima, predmetima i nastavnicima su uvedeni; 2. Na kraju svake akademske godine objavljuje se izvještaj o mobilnosti.	1. Nosilac aktivnosti je Rektorat; 2. Fakultet dostavlja podatke za godišnji izvještaj o međunarodnoj saradnji Univerziteta.
Operativni cilj: Q3.4. Povećati vidljivost rada Univerziteta		
Aktivnosti	Indikatori	Implementacija
Q3.4.1. Unaprijediti web-stranice OJ i Univerziteta.	Web-stranica OJ i Univerzitetu je izrađena; Web-stranica OJ i Univerzitetu je pristupačna, informativna i redovno ažurirana; Svaka OJ ima plan realizacije diseminacijskih aktivnosti usmjerenih ka promociji OJ i Univerziteta u tekućoj ak. godini.	Fakultet ima vlastitu web-stranicu; Web-stranica Fakulteta je pristupačna, informativna i u značajnoj mjeri ažurirana; Fakultet promovira studijske programe putem vlastite web-stranice i Facebook profila, web-stranica Univerziteta i IZ BiH, promocija u medresama i gimnazijama IZ BiH i na druge načine.
Q3.4.2. Web-stranice uraditi na engleskom jeziku.	Sadržaj na web-stranicama OJ i Univerziteta je pisan na bos./hrv./srp. i engleskom jeziku.	Web-stranica Fakulteta izrađena je na bosanskom i engleskom jeziku.
Q3.4.3. Uspostaviti digitalni repozitorij (teza, završnih radova).	Uspostavljen je digitalni repozitorij doktorskih disertacija; Uspostavljen je digitalni repozitorij apstrakata magistarskih i diplomskih radova.	Nosilac aktivnosti je Rektorat; Nosilac aktivnosti je Rektorat.
Q3.4.4. Dostupnost materijala za nastavu.	Materijali za nastavu dostupni na web-stranicama OJ.	Materijali za nastavu dostupni su studentima putem DL-platforme Fakulteta.
Q3.4.4. Unaprijediti izdavačku djelatnost.	Urađen plan publiciranja rukopisa čiji su autori nastavnici i saradnici Univerziteta po fakultetima/akademijama.	Nosilac aktivnosti je Rektorat. Fakultet ima plan vlastite izdavačke djelatnosti koju realizira u saradnji sa El-Kalemom – Izdavačkim centrom IZ BiH.

Tabela 3. Implementacija strateških ciljeva na području osiguranja kvaliteta
(Strategija razvoja Univerziteta za period 2019–2023) na Fakultetu

Prilog 5. Istraživački profili akademskog osoblja UNSA-FIN

Br.	Nastavnik/saradnik	Google Scholar	ORCID	Scopus ID
1.	Alibašić Ahmet	Alibasic Ahmet - Google Scholar	https://orcid.org/-4251-0002-00006270	Scopus Author ID: 57192911000
2.	Alispahić Zehra	Zehra Alispahić - Google znalac	https://orcid.org/-5254-0002-00002341	
3.	Arnautović Amina	Amina Arnautović - Google znalac	https://orcid.org/-5734-0002-00007844	
4.	Begović Nedim	Nedim Begović - Google Scholar	https://orcid.org/-2868-0006-00095613	Scopus Author ID: 57208981927
5.	Brkić Mirzeta	Mirzeta Brkić- Google Scholar	https://orcid.org/-6420-0001-0000713X	
6.	Ćeman Senad	Senad Ćeman- Google Scholar	https://orcid.org/-4048-0002-00004711	
7.	Čolić Ahmed	Čolić Ahmed- Google Scholar	https://orcid.org/-1095-0002-00005228	
8.	Drkić Abdul-Aziz			
9.	Efendić Davud			
10.	Fatić Almir	Almir Fatić- Google Scholar		
11.	Fazlović Muhamed			
12.	Grabus Nedžad	Nedžad Grabus- Google Scholar		
13.	Hasani Mustafa	Mustafa Hasani- Google Scholar	https://orcid.org/-0715-0003-00007775	
14.	Hasanović Zuhdija	Zuhdija Hasanović- Google Scholar	https://orcid.org/-8716-0001-00008006	
15.	Hurić Vedad	Vedad Hurić- Google Scholar	https://orcid.org/-7066-0002-00007631	
16.	Hajrić Amrudin	Amrudin Hajrić- Google Scholar	https://orcid.org/-1847-0003-00004565	
17.	Jašić Orhan	Orhan Jašić- Google Scholar	https://orcid.org/-7810-0001-00007850	
18.	Kulenović Azra	Azra Kulenović- Google Scholar	https://orcid.org/-0780-0006-00098610	
19.	Kadić Samedin	Samedin Kadić- Google Scholar	https://orcid.org/-5305-0001-00003550	
20.	Musić Kenan	Kenan Musić- Google Scholar	https://orcid.org/-4578-0002-00000931	
21.	Maljoki Fadilj	Fadilj Maljoki- Google Scholar	https://orcid.org/-3739-0002-00003712	
22.	Mašić Elmir			

23.	Silajdžić Adnan		https://orcid.org/-2518-0002-00003531	
24.	Suljić Solo Mubina			
25.	Smajić Aid	Aid Smajić- Google Scholar	https://orcid.org/-3097-0002-00001348	
26.	Sijamhodžić- Nadarević Dina	Dina Sijamhodžić- Nadarević- Google Scholar	https://orcid.org/-9164-0001-00001257	
27.	Šošić Dževad	Dževad Šošić- Google Scholar	https://orcid.org/-5474-0001-00007108	
28.	Šošić Umihana			
29.	Trnka-Uzunović Amira	Amira Trnka- Uzunović- Google Scholar	https://orcid.org/-3777-0002-00001795	
30.	Zubčević Asim	Asim Zubčević- Google Scholar	https://orcid.org/-0433-0003-00001416	

Tabela 5. Istraživački profili akademskog osoblja UNSA-FIN

Prilog 6. Broj studenata Fakulteta po ciklusima, studijskim godinama i kategorijama studenata

I CIKLUS STUDIJA																
Akademska godina	Ukupan broj upisanih studenata (prvi put upisani + ponovci)															
	1. Redovni studenti					2. Redovni samofinansirajući					3. Vanredni					Ukupno (3+2+1)
	Godina studija					Godina studija					Godina studija					
	I	II	III	IV	Ukupno	I	II	III	IV	Ukupno	I	II	III	IV	Ukupno	
2019/2018.	62	64	47	32	205	32	12	1	2	47	119	112	27	7	265	517
2020/2019.	69	40	39	39	187	40	23	7	0	70	96	98	29	6	229	486
2021/2020.	71	39	40	39	189	41	24	7	0	72	95	100	29	9	233	494
2022/2021.	53	57	37	29	176	24	30	18	7	79	67	70	79	15	231	486
2023/2022.	65	46	35	26	172	18	35	6	1	60	68	69	38	6	181	413
2024/2023.	65	42	40	22	169	27	22	14	3	66	62	66	31	6	145	380

Tabela 10. (D-2): Ukupan broj upisanih studenata na I ciklusu studija

II CIKLUS STUDIJA 2 + 3										
Akademska godina	Ukupan broj upisanih studenata (prvi put upisani + ponovci)									
	1. Redovni studenti			2. Redovni samofinansirajući			3. Vanredni			Ukupno (3+2+1)
	Godina studija			Godina studija			Godina studija			
	I	II	Ukupno	I	II	Ukupno	I	II	Ukupno	
2019/2018.	/	/	/	/	/	/	15	/	15	15
2020/2019.	1	/	1	/	/	/	9	1	10	11
2021/2020.	/	1	1	/	/	/	2	7	9	10
2022/2021.	6	/	6	/	/	/	7	/	7	13
2023/2022.	1	2	3	/	/	/	3	1	4	7
2024/2023.	13	/	13	/	/	/	20	1	21	34

Tabela 11. (D-2): Ukupan broj upisanih studenata na II ciklusu studija

Tim za samoevaluaciju studijskih programa:

Prof. dr. Nedim Begović, voditelj

Prof. dr. Kenan Musić, član

Prof. dr. Ahmet Alibašić, član

Prof. dr. Aid Smajić, član

Prof. dr. Zehra Alispahić, član

Prof. dr. Amina Arnautović, član

Mr. Ahmed Čolić, viši asistent, član

Mr. Mirzeta Brkić, viši asistent, član

Firdevsa Jelovac, član

Umihana Šošić, predstavnik studenata II ciklusa studija, član

Kerim Jašarević, predstavnik studenata I ciklusa studija, član